

GRAMMATICA CRITICA
LINGUAE SANSKRITAE

AUCTORE

FRANCISCO BOPP,

DR., PROFESSORE PUBL. ORDIN., ACAD. REG. BORUSS. SOCIO ORDINARIO, INSTIT. REG.
AMSTELOD. SODALI, SOCIETT. REG. ASIAT. PARIS. ET LONDIN. SOCIO.

5A4V
BOP.

ALTERA EMENDATA EDITIO

BEROLINI

PROSTAT IN LIBRARIA FERDINANDI DUMMLER.
MDCCCXXXII.

EX OFFICINA ACADEMICA

VIRO ILLUSTRISSIMO
LIBERO BARONI GUILIELMO AB HUMBOLDT
SERENISSIMI AC POTENTISSIMI REGIS BORUSSIAE MINISTRO

HUNC LIBRUM

SUMMA CUM VENERATIONE

D. D. D.

AUCTOR.

PRAEFATIO PRIORIS VERNACULO ~~SERMO~~
" CONFECTAE " EDITIONIS. " "

Cum Grammaticam hanc conscribere instituerem, magna-
que viderem WILKINSII et FORSTERI de lingua Sanscrita me-
rita, facile intellexi, has litteras non tam accuratiori et copio-
siore Grammaticorum, indigenarum studio augeri et adjuvari
posse, quam liberâ adhibitâ criticâ arte, quae rationem et le-
ges, quibus lingua in formationibus suis sit usa, examinare et
explicare studeat. Quod propositi mei consilium, ita perficere
sum conatus, ut, omnibus longis quaestionibus rejectis, non
facile compendii fines transgrederer; quare cavebam diligen-
ter, ne, cum singula quaeque accurate tractarem, ratio summa,
a qua ista proficiscuntur omnia, negligeretur. Non potuit
igitur fieri, quin ratio, quae, non ea solum, quae ad intelli-
gendos scriptores et ad facultatem scribendi quaedam sunt
necessaria, exhibere, sed ulterius progressa ad accuratam in-
terni linguae organismi cognitionem studebat ducere, multum
etiam faceret ad constituendam methodum, et, ut alia prae-
termittam, me cogeret, ut, universalem casuum formationis

Praefatio.

theoriam, tum in linguae Sanscritae prioris temporis grammaticis, tum in reliquarum ejusdem stirpis linguarum compendiis adhuc desideratam proponerem. Ratio enim, qua, vel majore vel minore declinationum numero proposito, casuum theoria particulatim docetur, ad externum magis linguae usum spectat, itaque ea quae naturam suam proxime sunt conjuncta, et conjunctim tractata optime sese explicant, tali modo sejunguntur nimis ac divelluntur. Attamen illam in plures declinationes divisionem, quamquam abesse potuerat, ne utriusque methodi commodis carerem, tanquam utile additamentum retinui, et casuum formationum doctrinae ita subjunxi, ut singulae declinationes locum mihi concederent ubi ea, quae recedunt a regulis universalibus, insererem; quae si universali casuum formationis theoriae addita fuissent omnia, timendum erat certe ne animum a summa re avertissent. Idem fere consilium in Verbi explicatione secutus sum; unius cujusque Temporis atque Modi formatio paucis regulis absolvitur, quae omnes Conjugationes, earumque differentiam, complectuntur, deinde vero de singulis radicum classibus eo tantum consilio seorsim agitur, ut demonstrentur ea, quae Verbis quibusdam anomalis sint propria. Doctrina de litterarum ante terminationes grammaticas mutatione, a WILKINSIO ommissa, tam in universa formarum explicatione, quam hac in re potissimum magnae mihi erat utilitati; tali enim modo quam brevissime.

cuique formationi, uno tantum numero addito, quasi historia ipsius poterat apponi.

Est autem nominum formatio, ea linguae Sanscritae pars, quae a Grammaticis indigenis accuratissime est tractata; quare nihil aliud in hac parte mihi reliquum erat, quam ut hanc sectionem eâ, quae a perspicuitate et integritate non abesset, brevitate comprehenderem. Cum enim in etymologia ubique omnium maxime praevaleat forma oporteat, in cuius explanatione et definitione omnis nititur grammatica, totam statim uniuscujusque suffixi historiam enarrandam, sive omnem vim et efficaciam ejus exponendam potius, quam a notione incipiendum et de uno eodemque suffixo pluribus et longe a se remotis locis dicendum putavi. Suffixa tamen, quae Derivatorum formationi inserviunt, mihi, ut jure haec in re sequerer antecessores meos grammaticosque indigenos, sejungenda erant a nominum primitivorum suffixis, etsi utriusque classis sunt singula quaedam, quae inter se consentiant. Suffixa, vi sua et notione cognata, in rerum indice reperiuntur congesta. — Ubi nulla causa certum quendam sibi materiae ordinem poscit, evolvendo maxime idoneus esse videtur alphabeticus; hac igitur ratione usus sum in iis suffixis, quae non item atque illa, quae proxime ad Verbum pertinent, reliquis praeferri debebant. Ceterum ordo alphabeticus in lingua Sanscrita, quoniam litterae systematice divisae sunt, item est systematicus; atque suffixa,

quae vocali tantum continentur, vel a vocali incipiunt, apte in ipso initio mihi collocanda esse videbantur.

I. Doctrina de compositione verborum in lingua Sanscrita eo majoris est momenti, quod lexicon vel locupletissimum omnia composita, nisi forte sunt appellativa, nequit comprehendere, quoniam nobis perpetuisque formationibus nulli hac in re positi sunt fines, potestque unumquodque vocabulum cum quoque sere alio conjungi, dummodo ex significatione eorum conjunctio quaedam cogitari possit. Compositorum vero in sex classes divisionem, quam ludici Grammatici statuerunt, retinui, operamque dedi, ut tum singularum notionem et naturam quam accuratissime definirem, tum multis exemplis scriptorum allatis explicarem, ita ut etiam ea respicerem, quae, quamquam satis frequenter occurrunt, primo quidem adpectu ad nullam hanc sex classium pertinere videatur, re vero accuratius examinata, ad unam earum sine haesitatione referri possunt.

Quibus rebus effecisse me arbitror, ut, sive theoreticam, sive practicam rationem respicis, hanc partem melius possem exponere, quam si qui ante me de hisce rebus scripserant, quorum in operibus haec doctrina parum mihi satis facit, quoniam haec in re magis quam in reliquis omnibus Indicorum Classicorum ratio haberi debet; quodrum quidem scriptis ad alia etiam explicanda praecepta me, ut grammaticam quam integerrimam redderem, uti debuisset, demonstratum est saepius (cf. r. 493. et 597.)

Neque ullâ, opinor, opus erit excusatione, quod equidem, recedens ab antecessoribus meis, *Visargam* ex terminationibus grammaticis quasi detruserim, positis continuo pro hoc signo iis litteris, quae certis quibusdam conditionibus ex legibus definitis in *Visargam*, mutantur. Quanquam autem hæc mutatio in fine etiam sententiae, h. e. ante Pausam locum habet, minime tamen .e. c. Nominativum, quem Grammatica extra sententiam, i. e. extra aliorum verborum nexum proponit, tanquam in fine sententiae positum esse, necessario cogitari debet. Quodsi ad constructionem omnino non respicitur, aptissime sonus primitivus *स्* vel *ः* ponatur; discantque tirones ex euphoniae regulis, quibus locis hæc litterae finales vel in *Visargam* vel alio modo commutentur; cum contra, si v. c. अविमः et अक्षियः scribitur, non facile perspiciatur, in priori exemplo *Visargam* secundum euphoniae legem ex *ः*, in posteriori ex *स्* esse ortam. Qua quidem in re, quantum mea ratio prioris temporis conamina superet, a perito primi hujus Grammaticae fasciculi critico nuper est comprobatum (*Journal Asiatique* t. VI.)*)

*) Si E. Burnoufius l. l. in doctis de *Visarga* notis non potest quin aliquatenus suspicetur, *Visargam* suapte natura certas quasdam nominum et verborum terminationes denotare posse, hanc *visargam* intuituam *verisimilitudinem*, quamvis *videre* non nego equidem, quanquam, re accuratius examinata, *Visargae* phoneticam modo, nec vero grammaticam et etymologicam hypostasim tribuere possum. Phoneticam quidem hypostasim esse *Visargae* in grammatica mea non negatur, quoniam, sive ex euphoniae legibus pro lit-

(iii) ¹ Syntaxin linguæ Sanscritæ edam, glossariū quod jam in ceptum est, perfectio, adjuvandum enim et augendum: littera-

tera, sive pro littera *r* positum sit, nunquam pendet ex hârum litterarum pronuntiatione, cum in quoque loco, et in omni, quo fungitur munere, spiritum valeat, leniorem quidem illo qui hanc litteram exprimitur, quare signo integrâ phoneticâ hypostasis firmata est. Contra vero eandem invenimus nullam, cui putamus, *Vîsarga* grammaticè non pendere ex litteris *s* et *r*. Qui hanc sententiam vellet tueri, videat, ne in maximas sane incurrat difficultates, cogaturque, lex arbitraria quâdam sua definitione tria *Vîsargæ* genera proponere quorum unum cum antecedente, *a* mutaretur in *ô*, et eo quidem loco quo alterum genus in *r* mutari deberet. Tertium denique genus illud esset, quod sub fine rad eum ex litteris *s* sive *r* oritur, ut भा, भास्, मी, मित्, quo fit, ut hoc tertium genus denovo in duas partes dividi possit. Quum igitur nemo queat dubitare, quin in Sanscrita lingua spiritus finalis quibusdam conditionibus ex *s* et *r* litteris oritur, non in nui quàm in Græca spiritus asper sæpissime pro *s* primitivo ponitur, ex mea quidem sententia aptissime ita statuitur, ut *Vîsarga* terminationum grammaticarum, quibus proprii et primitivi spiritus finalis potestatem non tribuimus, pariter litterarum *s* et *r* mutatione explicetur, nec contra *Vîsarga* primitiva in *s* et *r* litteras mutetur. Quæ quidem res primam, quod optate moæet doctissimus E. BURROU, cognatarum linguarum similitudine magis quoque probatur, tum vel Grammatici Indici *s* litteram, non *Vîsarga* propriam Nominativi et secundæ Verborum personæ, notam esse statuunt, denique facile, opinor, apparebit, धत्तिष्, neque धत्तिष् primariam esse formam, quum secundæ personæ characterè eonjunctam quodam modo esse hanc formam cum Præsensis सिद्धि, nemo negare possit. Quodsi equidem in Nominativæ nam इत्तु non इत् scribo, contra Indicos Grammaticos in eo tantum repugno, quod eophoniam regulam aliquam negligo, quam sequi deberem, si इत्तु in nexu scripturæ vel ante Pausam vel ante क्, ख्, घ्, च् litteras positum esse fingerem. Scriptores quidem sequantur hanc regulam Grammaticæ autem sit, formam Nominativi, aliaque descendere ab his notationibus, quas in orationis nexu, per loca in quo ponendæ sūt vim et potestatem, subire debent. Quodsi statuereetur, eam formam, quam verbum aliquod sub fine sententiæ, itaque extra vim sequens *s* litteræ positum, assumi, esse primariam *Vîsarga* quidem formam primariam multarum grammaticarum terminationum esse, sed चित् et सत् etc item essent formæ primariæ रिकुम्, quæ hosce casus aliquos formant चिद्, चिद्, चिद्, सत्, सत् etc., totumque radicum systema admodum labefactaretur, cum non concederetur, substantiam orationis interruptionem in ultimam finali verbi litteram vim habere posse. Sin vero quaeritur, quæ sit causa, cur *s* sive *r* finale, certis conditionibus, in spiritum mutetur, ea certe inest in mutabilitate, depravatione et debilitatione, quibus temporum de-

rum Sanscritarum stultius hoc magis syntaxi illi mihi videtur necessarium, præsertim cum WILSONI lexicon utilissimum quidem opus, quamquam litteris multis ex causis non satis ap-

cursum litterarum finales maxime subjectæ sunt. Nam *a* et *r* litterarum in debilem spiritum transitus quam proxime accedit ad integram illarum suppressionem, et mollitiæ sane speciem præ se fert hæc in re lingua Sanscrita, quippe quæ litteras istas finales, quas cognatas à uropææ lingue in quoque loco admittunt, ante certas tantum ipsaque aptissimas litteras ferre possit. Anli jussimod' autem tempore in lingua Sanscrita etiam finales *a* et *r* litteras immutabiles fuisse oportet. Nec minus peripicuum mihi quoque est *a* litteræ finalis in vocalem transitus, cum enim Grammatici Indici mutationem terminationis *at* in *ar* ita explacent, ut dicant, *ar* mutatum esse in *r*, quod cum antecedente *ar* in *ar* transeat in eorum sententiam abire nullus dubito, eum *ar* in lingua Sanscrita *a* et *u* sonorum conjunctione ortum esse satis appareat. Præterea notatu dignissimum est, litteras sibilantes et semivocales *h*, *ç*, *çh*, *çh* ad debilitate pertinentes consonantes litteras, quarum mutatio in vocalem detreco est facillima; quæ in re silentio non est prætereundum, quod I in lingua Gallica ipsa quoque *l* littera post *a* in *u* commutat, quod cum illo *a* exhibeat vocalem *o*, unde dicitur *fauz* ex *falsus animaux* pro *animals* etc. Lingua Sanscrita qui sem mutationem terminationis *as* in *d* (= *h* - *ç* - *u*) certis modo conditionibus, sate sonoras scilicet consonantes et *ar* vocalem, admittit, lingua Palica autem, quam maxime cognata Sanscritæ, viam, quam ista est ingressa, ita confecit, ut sine ullo sequentis litteræ respectu terminationem *as* semper in *d* immutaret (vid. E. BURNOURIS et LASSENII librum «*Essai sur le Pal.*» Paris 1826). Quæ quomodo ita sint, satis mihi videat demonstrasse, quam parum sit idoneam, de euphonicis *l* litterarum immutationibus agere, id quod in antecedentium eorum grammaticis est factum, ea enim, quæ de *l* litterarum propria phonetica potestate dicenda sunt, à *l* regulis prononciationis pertinent, et, ea quæ sola restat difficultas, hæc re continetur, quod in lingua Sanscrita, utpote jam dudum emortua, fortasse gradus fortitudinis sive debilitatis defini non potest, quo spiritus finalis aut prononciatus, quapropter non solum hæc in re, verum etiam in ceterarum litterarum prononciatione ipsam Indorum traditionem sequamur necesse est. Theoria autem grammatica *l* litterarum per euphoniæ utriusque illius litteræ regulas, certis quibusdam locis in spiritum commutatæ, cohibetur. Hoc loco mihi adnotare etiam liceat, in prioribus Grammaticis de *l* litterarum quoque euphonicis immutationibus disputari, quod item in mea Grammatica evitatum est, cum parum apte et euphoniæ legibus mutari dicatur littera, quæ nullum unquam vocabulum naturæ suæ terminatur, et quæ eâ ipsâ de causâ nullam euphonicam mutationem potest subire, sed aut ex reg. 16. habere pro *ç* finali ejusque euphonicis mutationibus poni potest, itaque navium *çh*, *çh*, *çh*,

tum, in Europa raro nunc reperiatu^m *) : Ceterum ad practicam Grammaticæ explanationem annis sequente episodum Mahâ-Bhârati, Ardschuni reditum ex Indri coelo, una cum versione et analysi grammatica publica faciam juris — Præterea his qui in discenda lingua Sanscrita præceptoris institutione carent, præ ceteris, quo facilius introducantur in harum litterarum studium, editionem meam Nali tum propter versionem latinam ad verbum factam, tum propter eximiam poesis virtutem et scribendi generis simplicitatem commendandam esse arbitror

Scr Berolini d̄ x m Nov a MDCCLXXVII

AUCTOR

ॐ et ॡ vice fungitur, aut ex reg 69, tanquam singularis quidam sonus, mutat o est euphonica litterae ॡ finalis.

*) Nuper aliud hujus generis opus est editum, ROSENII scilicet radicum collectio, quæ cum hæc grammatica, citatis ex ea regulis ad conjugationem spectantibus recte conjuncta est, et significationum Verborum accurata investigatione antea eorum distinctio bene vires longe superat radicum collectiones

PRAEFATIO HUIUS EDITIONIS.

Glossarium quod in prioris editionis praefatione promise-
 ram, posthaec edidi (Berolini 1830 apud Ferdinandum Diimm-
 ler), analysin quoque grammaticam, non quidem episodio l.c.
 commemorato, sed primo Nali capiti curavi accomodandam, al-
 terique illius carminis editioni, Berolinensi, apposui. Syntaxin
 autem nondum absolvere potui. Ne tamen extensum hac de re
 opus expectent lectores; Sanscrita enim lingua, apud antiquio-
 res imprimis auctores, locupletissimae et perfectissimae suae
 Grammaticae raro transgreditur fines a natura constitutos, ita
 ut, qui ea repetere noluerit, quae ad generalis Grammaticae
 pertinent principia et eodem jure in cujusvis alius ex eadem
 familia linguae compendio locum habeant, paucis capitibus ab-
 solvat syntaxin sanscritam.

Quod ad rationem hujus editionis ad priorem attinet
 germanice scriptam; eandem conservavi regularum dispositio-
 nem, atque, ubi novas adjeci, duabus regulis per litteras *a* et
b distinctis eundem anteposui numerum. Ceterum leges qui-
 bus formationes grammaticae nituntur altius explorare, flexio-

GRAMMATICA CRITICA
LINGUAE SANSKRITAE.

LITTERARUM SCRIPTURA ATQUE PRONUNCIATIO.

1. **L**II systematico sanscritarum litterarum ordine vocales a consonantibus separantur, primum tenentes locum; numero sunt quattuordecim, scilicet decem simplices et quattuor compositae vel diphthongi. Inter simplices quinque sunt breves totidemque longae, ita ut quacvis brevis sibi respondentem habeat longam vocalem. Consonantes litterae secundum organa, quibus pronunciantur, in quinque ordines rediguntur; quibus sextus et septimus additur ordo, quorum prior semivocales complectitur, posterior sibilantes, ः (*h*), et litteram quandam, quae *h* sonum indicat, sed in *Védīs* tantum invenitur. Totus consonantium numerus est quattuor et triginta.

ANOT. Vulgo adduntur vocalibus duo signa, scilicet *Anusotra* et *Pharga*, quorum prius ex puncto (·) consistit, quod in syllabae hae nasalem sonum indicat, de quo fusius in r. 15. et 16. agitur. Posterius e duobus punctis (:) consistit, spiritumque indicat, qui certis legibus pro euphonica ः et ऄ (*r*, *r*) consonantium mutatione, nunquam vero ः (*h*) litterae loco ponitur. Haec quidem duo signa, quanquam consonantium potius quam vocalium habent naturam, a grammaticis indicis ideo inter vocales referuntur, et speciminis causa ः vocali adscribuntur (ः, ः.), quia in syllabarum fine solum occurrunt, nunquam vero syllabam incipere vel consonantem sequi possunt. Syllabae autem, ex Indorum sententia, omnes in vocalem desinunt litteram, quae sono nasali tantum, *Anusotrac* signo expresso, vel leni,

quam *Visarga* exprimit, aspiratione affici potest. Sunt Grammatici, qui consonantibus etiam क् litteram annumerant, quae vero ad compositas pertinet litteras, nam क् et ए litterarum est conjunctio.

SANSCRITORUM SIGNORUM FORMA ATQUE SIGNIFICATIO.

VOCALIS.

Simplices: अ *a*, आ *ā*; इ *i*, ई *ī*; उ *u*, ऊ *ū*; ऋ *rī*, ॠ *rī*; ए *ri*, ऐ *ri*.
Diphthongi: ए *ē*, ऐ *ai*; औ *ō*, औ *au*.

ANUSVARA ET VISARGA.

ॠ (≈ *v. r. 17*) ङ्; ः; × *h***).

CONSONANTIS.

1 ^o ordo, Gutturales	क <i>ka</i> , ख <i>kha</i> ;	ग <i>ga</i> , घ <i>gha</i> ;	ङ <i>nga</i> .
2 ^o ordo, Palatinae	च <i>ścha</i> , छ <i>śchha</i> ;	ज <i>dscha</i> , झ <i>dschha</i> ;	ञ <i>ña</i> .
3 ^o ordo, Linguales	ट <i>ta</i> , ठ <i>tha</i> ;	ड <i>da</i> , ढ <i>dha</i> ;	ण <i>ṇa</i> .
4 ^o ordo, Dentales	त <i>ta</i> , थ <i>tha</i> ;	द <i>da</i> , ध <i>dha</i> ;	न <i>na</i> .
5 ^o ordo, Labiales	प <i>pa</i> , फ <i>pha</i> ;	ब <i>ba</i> , भ <i>bha</i> ;	म <i>ma</i> .
6 ^o ordo, Semivocales	य <i>ya</i> , र <i>ra</i> ,	ल <i>la</i> , व <i>va</i> .	
7 ^o ordo, Sibilantes	श <i>śa</i> , ष <i>śha</i> ,	स <i>sa</i> , ह <i>ha</i> ,	ळ <i>ḷa</i> .

NUMERORUM SIGNA.

१, २, ३, ४, ५, ६, ७, ८, ९, ०.

ANNOT. औ et औ diphthongi etiam औ et औ scribuntur. Sunt quoque variantes formae ad exprimendas litteras अ (cum his in quibus अ signum contentum est) ए, ऐ, वा, पा, भ, scilicet:

अ ए ऐ झ ण न न
a ē ai dschh n bh bh.

*) Longas vocales una cum e et o diphthongis circumflexi signo soleo notare.

**) De *Anusvara* usa atque positione vide *r. 15. 16. et 17.*

MLDIA ATQUE FINALIA VOCALIUM SIGNA

2. Vocalium formae supra depictae in vocabulorum initio tantum ponuntur, in eorum medio et sine autem a breve (अ) non scribitur, sed quaevis consonans littera, quae non alia quapiam vocali aut ~ signo (vid. r. 6.) jungatur, cum a brevi pronuntiatur e c. अक lege *aka*, neque *ak*, quae quidem posterior syllaba अक् scribenda est. Reliquae vero vocales sequentibus signis supplentur, quorum unum, scilicet ~ breve (f), consonanti litterae, post quam pronuntiandum est, praepositur, veluti कि (*kī*). Quattuor signa consonantibus postponuntur, scilicet ि, ी, ी, ी, (अ, आ, इ, ए, औ), e. c. का *kā*, की *kī*, को *kō*, कौ *kau*. Sex signa consonantibus subscribuntur, scilicet ~ u, ~ ū, ~ ru, ~ rī, ~ lu, ~ lī, uti कु *ku*, कू *kū*, कृ *kṛ*, क्री *kṛī*, क्लृ *klṛ*, क्ली *klī*. Duo signa supra consonantes ponuntur, scilicet ~ ē, et ~ ai, e c. के *kē*, कै *kai*. Quae quidem omnia quo facilius possint conspici, initiales atque finales vocales, ex earum ordine, cum क consonante conjunctas, adscribimus.

अक आका इकि ईकी उकु ऊकु अकृ वाक् लकृ लकृ
aka ākā, iki īkī, uku ūkū, ruku rīkṛī, līkṛī līkṛī,
 एके ऐके ओकौ औकौ
ekē, aikai, ōkō, aukau.

3. Sunt consonantes litterae, quae parvam formae subeunt mutationem, si cum quibusdam vocalium signis junguntur. Dentalis *d* littera (द) linguali *t* (ट) similis est, ubi cum ~, ~, ~, vocalibus componitur, quibuscum scribitur दु *du*, दू *dū*, दृ *dṛ* ~ cum ~ scribitur ह *ru*, et cum ~ दू *rā*. ह cum ~ compositum scribitur हु *hu*, cum ~ हू *hū*, cum ~ हृ अ littera, ubi vocalibus vel quietis signo (~) instruitur, plerumque hanc assumit formam (अ)

*) Dna haec signa, quorum prius ex ~ t et ि, alterum ex ~ ai et ि conflatam est, scribuntur quoque ि,†

LITTERARUM NOMEN.

4. Propria sanscritae linguae scriptura देवनागरी (*Dēvanāgarī*) *Deorum scriptura* nominatur. Scribitur tamen etiam Bengalice, Tamulice aliisque litteris. Ad singulas autem nominandas litteras, कार *ka*, quae facit significans, cum singularum litterarum sono ab Indis conjungitur, veluti अकार *a-kāra*, इकार *i-kāra*. Consonantes semper cum *a* vocali pronunciantur, et syllabae hac vocali formatae कार *kāra* vocabulum additur; e. c. ककार *ka-kāra*, गकार *ga-kāra* (v. r. 2.).

SINGULARIA QUaedam SIGNA.

5. (ऽ) Hoc signum apostrophi locum tenet, ubi अ in initio vocabuli post ए aut ओ eliditur; e. c. तेऽभवन् (*te 'bhavan*) illi fuerunt, pro अभवन्. *Abhavan*.

ANNOT. Immerito adhibetur hoc signum, ubi (secundum r. 35.) duo convenientes *A*-vocalis soni in unum coalescunt, ita in *Dai-Māhātmyae*, *Mārkhandīya-Purānae* episodii, editione Calcattensi legitur चकारा ऽसुरसैन्येऽ (II, 52.). Quae quidem scriptura eam ob causam falsa est, quia in आ longo, चकारा vocabuli, initialis sequentis vocis vocalis jam est contenta, ideoque ऽ signo non amplius potest suppleri, nisi hujus signi potestatem et usum ita extendere volumus, ut tum vocalium elisarum, tum earum, quae cum praecedente vocali coaluerunt, locum teneat, et non solum pro अ, sed pro omnibus aliis in vocum initio vocalibus ponatur. Igo tamen praetulerim, ऽ signum intra proprium suum in r. 5. explicatum usum coercere, pro omnibus vero vocalibus initialibus, ubi cum praecedente coalescunt vocali, aliud inducere signum, de quo fusius in r. 30^b. agitur.

6. (॰) Hoc signum, quod Indi खिराम i. e. *quies* nominant, quietis signum appellare placet. Sub consonantibus ponitur, ut *a* breve (अ) abesse indicet, quod secundum r. 2. in quavis consonante vocalis experte contentum est; e. c. महत् (mahat) *magnus*, sine quietis signo mahata legendum esset.

7 (८, ५) Haec duo signa ८ consonantis locum tenent, prius su per consonante ponitur, ante quam, posterius sub consonante ponitur post quam legendum est, e c कर्मन् (*karman*) factum, क्रतु (*kratu*) sa crificium Si consonanti, ante quam ८ legendum est, vocalis vel Anus, ārae signum, velambo imposita sunt, ८ signum eis postponitur, e e सर्वेन्द्रियाणि vel सर्वेन्द्रियाणि (*sarvendriyāni*) omnes sensus, सर्व (*sarvam*) omne Etiam i longi (ी) signo, ८ postponitur, quanguam ante ipsam pronuntiatur, e c कर्त्री (*kartrī*) effectrix, ८ et ८ in medio ponunt signum ८, e e सर्प (sarp) quisque, सर्पा (*sarpā*) duo angues

8 (1) Tanquam separationis signum in versus fine*), et in ora uone soluta, in periodi fine ponitur In strophae fine autem repe titur (2)

COMPOSITAE CONSONANTES

9 Quodsi duae vel plures consonantes conveniunt, plerumque inter se conjunguntur, contra regulam 6, secundum quam sub conso nantibus vocali destitutis quetus signum ponendum est Ita scribitur मत्स्य (*matsya*) piscis, consonantibus त, स, य conjunctis, pro मत्स्य, quod quidem posterius scribendi genus prorsus inusitatum est In omnibus consonantibus conjungendis dute potissimum discernuntur rationes consonantes conjungendae aut juxta sese aut sub sese po nuntur Prior ubi adhibetur ratio, ultima tantum conjunctarum lit terarum integram retinet formam, litterae autem ipsae praepositae per pendicularem lineam abiciunt, quae plurimis consonantibus ad dex trum latus est, e c e त formatur त, e न — न, e स — स Haec ra tione मत्स्य vocabuli scribendi genus intelligitur Eae autem conso

*) vel dist. cl. i, sec. n. l. m. i. e. c. a. m. l. a. d. o. r. u. m. r. a. t. o. n. e. m. s. e. c. t. n. l. i. n. q. u. a. m. q. u. i. s. v. e. r. i. s. p. r. o. p. t. e. r. m. e. d. i. a. m. i. p. s. u. s. c. a. e. s. u. r. a. m. , d. i. s. t. e. l. o. n. l. a. b. e. t. i. r.

nantes, quae perpendiculari lineae non finiuntur, hac, modo dicta ratione cum sequente littera non possunt componi; quapropter aut secundum alteram rationem, qua posterior priori subscribitur litterae, junguntur, veluti ह e ह + व, aut duae sese excipientes consonantes parvâ formae mutatione contrahuntur, e. c. ह्य *h-na*, ह्य *h-ya*, e ह + म et ह + य Litterae, quae in perpendicularem lineam desinunt, utraque ratione cum sequente littera possunt componi, ubi tamen posterioris litterae forma et scribendi usus solent decernere, ita e. c. च neque च्च scribitur, quia च cum sequente च non apte componi potest, apte vero conjungitur च consonans cum ह ponendo च ante ह (चह) *chh*

Duae sunt compositae litterae, usui admodum frequentatae, quae, quoniam conjunctionis partes non possunt discerni, simplicis litterae prae se ferunt speciem, क्ष dico et ण, quarum prior ex क् et ण (*k, sch*) posterior e ङ et ञ (*dsch, n*) conflata est.

Jam in tironum gratiam sequentes compositas litteras adscribimus, quae tamen maximam partem pro singulis ipsarum partibus facile possunt cognosci

क्क, क्क *k ka*, क्ख, क्ख *k kha*, क्क, क्क *k tscha*, क्क *k ta*, क्क *k t ya*,
 क्क *k t ia*, क्क *k t r ya*, क्क *k t ia*, क्क *k na*, क्क *k n ya*, क्क *k ma*,
 क्क *k ya*, क्क *k ia*, क्क *k r ya*, क्क *k la*, क्क *k ia*, क्क *k scha*.

क्क *kh na* क्क *kh ya* क्क *kh ia* क्क *kh ia*

ग्ग *g ga*, ग्ग (ग्न) *g na*, ग्ग *g ra*

ग्ग *gh na*, ग्ग *gh a ya*, ग्ग *gh ya*, ग्ग *gh ia*, ग्ग *gh la*

ङ्ग *ng-ha*, ङ्ग *ag k scha* ङ्ग *ag ga*, ङ्ग *ng-gha*, ङ्ग

ञ्च *tsch tscha*, च्च *tsch tschha*, च्च *tsch na*

ह्य *tschh ma* ह्य *tschh ya*, ह्य *tschh ra*

ञ्ज dsch dscha, झ (ञ्ज) dsch na, झ dsch ra

ञ n tscha, झ n dscha उञ n tschha

ट t ta, ल t-ma, व्य t-ya, ट t ra ट t va

ठ th ma, व्य th ya, ठ th ra, ठ th va

ड d ga ड d da, ढ d ma व्य d ya, ड d ra, ड d va

ध dh ma, व्य dh ya, ध dh ra, ध dh va

ण n ta, ण n na

त t ta च t ra, छ t va, त्य t tha न t na च t ra न t va

थ th na, व्य th ya

द d ga ङ d ga द d ga द d gha द d gha da द d da

द d dra द d d va द (ड) d dha, ङ d dha ना द d dha, द d na

द d ba द d b va द (ड) d bha ङ d bha द d bha ra द d ma

व d ya, द (ड) d ra, व्य d ya द d va, व्य d va, द d va

ध dh na ध dh ya ध dh ra ध dh va

न n ta न n va, न n na, न n ya

प p ta, प p na, प p ma प p ra प p va प p va

ब b da ब b va

भ bh ya, भ bh va

म m na न्य m ya, म m va न m va

य y ya यु ya

र r ta, र r ya (१, 7)

ल l na, ल्य l ya, ल l va

व्य *v-ya*, व्र *v-ra*.

श्र *s-tscha*, श्र *s-na*, श्र्य *s-ya*, श्र *s-ra*, श्र (श्र्ल) *s-la*, श्र *s-va*.

ट *sch-ta*, ट्य *sch-t-ya*, ट्र *sch-t-ra*, ट्व *sch-t-va*, ठ *sch-tha*,
 थ *sch-th-ya*, थ्र *sch-th-va*, थ्र *sch-na*, थ्र *sch-ya*, थ्र *sch-va*.

स्त *s-ta*, स्त्र *s-t-ra*, स्न *s-na*, स्र *s-ra*, स्ल *s-la*.

ह्र *h-na*, ह्र *h-na*, ह्र *h-ma*, ह्र *h-ya*, ह्र *h-ra*, ह्र *h-la*, ह्र *h-va*.

ह्र्य *h-v-ya*.

SINGULARIA PRONUNCIATIONIS PRAECEPTA.

VOCALES.

10. अ non modo *a* brevis sonum indicat, sed etiam *e* et *o*, brevium vocalium. Cum vero sanscrita lingua jam dudum emortua est, vix ullus unquam pro certo poterit definire, haec brevis vocalis, ubi *a*, ubi *e*, ubi denique *o* sono fuerit pronunciata. Grammatici autem statuunt, hanc vocalem in vocabuli initio *a*, in medio *o*, et in fine *e* sonum reddere. Tanquam negativa particula vero, et ante duas consonantes litteras, अ vocalis ad *a* longae (आ) sonum admodum accedere dicitur.

11. अ, इ, ई, उ, ऊ. Hae vocales semper uti in १. १. indicatum est pronunciantur.

12. इ, इ. Prius signum *r* consonantis cum *i* brevi conjunctae sonum reddit; ita tamen ut *i* vocalis vix audiat, veluti in anglico vocabulo *meritly*. Qua de re apparet, cur इ littera a Grammaticis indicis vocalis sit habita, atque ab *r* consonante, quae cum brevi *i* conjungitur (रि) accurate distincta. Quae vero huic respondet इ longa vocalis, uti *ree* in anglico vocabulo *reed*, i. e. uti *r* consonans cum *i* longo conjuncta, e CAREXI sententia legenda est; itaque a र consonante,

quam इ sequitur, non potest discerni Multo autem rarius invenitur quam ऋ vocalis

13 ल, लृ vocales uti *lu* et *lū* pronounciari dicuntur, ideoque pro ल littera, cum ऋ et ॠ vocalibus conjuncta apte possunt haberi, id quod et ipsa earum forma dilucide demonstrat लृ in rarissimo tantum vocabulo लृप्त (*lucius*) invenitur, a radice लृप्, quae in plurimis derivatis formis transit in कल्प, atque in participio etiam modo dicto saepius कल्पित format quam लृप्त

14 ए, ऐ, औ, औ ए uti *e* longum, aut ex WILKINSONI sententia, uti *e* in anglica voce *where* pronounciatur Diphthongus habetur, quia ex अ et इ coactum putatur, quae quidem ambae vocales, perinde atque ipsarum longae, ubi conveniunt, in ए transeunt Memineris aut francogallici pronounciationis ऐ uti *ai* in germanico vocabulo *Kaiser* profertur औ semper *o* longi sonum reddit, et diphthongus habetur, quia ex अ cum उ conflatum putatur, quae quidem ambae vocales, aequae atque ipsarum longae, ubi conveniunt, semper in औ transeunt Memineris aut francogallici pronounciationis औ uti *au* in germanicis vocibus *Baum*, *Baum* alisque vel uti Anglorum *ow* in *brown* profertur

ANUSVARA

15^{*} Anusvara (अनुस्वार *m* *) signum, supra litteram, post quam pronounciandum est, ponitur, uti अ *am*, क *kaṃ* Necessaria autem et vicaria Anusvara potest statui Prior vim quandam propriam propriamque habet pronounciationem, quae a reliquarum quinque nasalum (ङ, ञ, ण, न, म) sono diversa atque aliena est In medio vocis ante sibilantes et ह litteram ponitur, e e दशित, दश, हस, सित, et ante has litteras *ṃ* nulla quinque nasalum potest suppleri In voca

*) Hoc vocabulum, ex ऋ *post* et एतद् *sonus* compos itum, sonum sequentem significat

buih sine inquam euphonica न litterae mutatio item ante sibilantes et ञ litteram, et praeterea ante य, ङ, ळ semivocales, et pro arbitrio etiam ante व (cf r 69 et 70) ponitur. Quod ad necessariae *Anusārae* pronuntiationem attinet, similis videtur fuisse, obscuri, nihilusque prolata n sono, uti Francogallorum n in syllabae fine, quem ipsum sonum in peregrinis linguis न् litteris indicare consuevimus. Similiter in arabica lingua n ante quasdam litteras sonat, quae omnes comprehendunt sibilantes (و, ذ, ر, س, ش, ص, ض), cf de SACY *Gram arabae* tom I pag 23 *) In obscuro autem *Anusārae* sono rationem video, cur nulla propria littera sed quodam signo tantum indicetur, quod supra vocales vel consonantes positum litteris, quibus अ inhaeret

ANNOT Vituperanda est Grammaticorum inconstantia, qui radices, veluti दम्, मम्, शम्, खम्, इह aliasque, neglecta lege modo praescripta, cum dentali n (न) littera scribunt, quanquam in derivatis harum radicum formis semper *Anusārae* signum adhibent. Quae quidem in re WILSONIUS magis sibi constat, qui in radicebus etiam *Anusāram* adhibet, WILKINSIUS in aliis ponit, in aliis negligit

16 Vicaria *Anusāra* nullam propriam atque a reliquis quinque nasalibus (ङ, ञ, ण, न, म्) diversam habet pronuntiationem, sed semper ejus litterae sonum reddit, cuius loco, scripturae compendii causa, adhibita est. In fine vocabuli item, hoc signum pro न tantum littera euphonisque ejus mutationibus potest poni, ita, ut ड, ङ, ण vel न litterarum vice ibi tantum suugitur, ubi hae ipsae, euphoniae causa ex न primitivo sunt formatae. Ita e c pro तम् hunc, eum, illum, scribi potest त, quae ipsa scriptura, mutata pronuntiatione, us in locis etiam retineri licita est, in quibus तम् secundum sequentis lit

*) Quae quidem sententia bengalicae linguae pronuntiatione vehementer confirmatur, ubi quovis loco *Anusāra* ङ sonum reddit, et, quo I HAUGHTON docet, perfort s nasaliter est. Vel Gram beng pag 7

terae organum in तद्, तत्र, तण् vel तन् debet transformari, e. c. तं करम् hanc manum pro तद् करम् scribi potest, तं चन्द्रम् pro तत्र चन्द्रम् hanc lunam, त उमरम् pro तण् उमरम् hunc tumultum, त दन्तम् pro तन् दन्तम् hunc dentem. Nunquam vero in vocabuli fine *Anusāra* न् primitivi loco ponitur*), neque, ut exemplo utar, अभव् pro अभवन् (*abhavan*) fuerint scribi potest, quanquam अभव् तत्र pro अभवन् तत्र *fu illic*, quod vocabulorum अभवम् तत्र euphonica mutatio est (vid. r. 68.), recte scribitur. Vicariae igitur *Anusāra* in fine vocabuli usus — quanquam necessariae theoriae atque naturam obscurat — ad ambiguitatem vitandam inservit, quia न् litterae in न् mutatione Accusativus fem. sing. speciem Accusativi masc. plur., et primum pers. sing. Augmentati Praeteriti speciem tertiae pers. plur. ejusdem temporis assumunt**)

In medio vocabuli *Anusāra* pro quavis nasali littera potest scribi, veluti अग pro अद्, पंच pro पस, दड pro दण्ड, दंत pro दन्त, स्थभ pro स्थम्. Quoniam autem in his exemplis *Anusārae* usus nulli ambiguitati vitandae inservit, et insuper sine necessitate necessariae *Anusārae* naturam obscurat, in medio vocabuli *Anusārae* usus in finibus circumscribendus est, ut nunquam ponatur, nisi ubi secundum r. 15. necessaria atque propria est***).

*) इ, उ, ए, ए, nisi euphonice pro न् primitivo posita, fere nunquam in vocabuli fine inveniuntur.

**) Ut exemplis haec illustrem तात् दर्शनं significat *eari vidu*, si तात् secundum r. 65 pro ताम् ponitur, et *eos vidu*, si इ littera ताम् vocabuli, non न् loco, sed pro se ipsa posita est. Sed तां दर्शनं scriptura primo obtutu pro Accusativo fem. sing. cognoscitur, et quod ad pronuntiationem attinet, तां ante दर्शनं item atque तात् sonat.

***) In Calcuttensibus etiam editionibus, quae ab indigenis sunt curatae, *Anusārae* signum cum in medio tum in fine vocum, in his tantum locis invenitur, in quibus regula 15 praescriptum est, propriamque habet pronuntiationem.

17 Altera *Anusvāra* formā hęc est *v*, quę adhibetur, si secundum *r* 66 et 70 न् vel म् finale, sequenti य्, ल् vel व् semivocali assimilatur, ubi *Anusvāra* non pronuntiatur sed nasalem finalis semivocalis originem indicat, veluti पञ्चालं लनाति (*pañśhāl̄ l̄nāti*) pro पञ्चालं लनाति *alas resecat* (*r* 66) कय् यद्यानम् (*ka ȳ añam*) quem juvenem⁹ pro कम् यद्यानम्. Signum *v* etiam eo loco adhibetur, quo secundum *r* 65 vocabulum in न् litteram finiens cum sequente voce, sibilante littera inserti, contribitur, ubi nasalis secundum *r* 15 *Anusvāra* exprimenda est, attamen hoc loco () signum usitatus est, quam *v* e c आसस्तत्र vel आसस्तत्र (*āsangstatra*) fuerunt illic pro आसन्तत्र

VISARGA

18 *Visarga* () leniorem ac ह littera exprimit aspirationem, ceterisque legibus tanquam euphonica स et र litterarum (nunquam ह litterae) mutatio, sed in syllabae tantum fine ponitur, e c यश pro यशस् *gloria*, दुःख pro दुर्ख *dolor*. Non vero ulla radicalis syllaba vel vocum flexio primitive in *Visargam* exit. Altera *Visargae* forma % est, quae proprie ante क et ख litteras poni, et linguae radice proferri iubetur, () signum vero ante च, छ consonantes et ante pausam adhiberi, palatoque pronuntiari praecipitur. Attamen () forma tantum usu recepta est, et % signum in codicibus manuscriptis raro invenitur.

CONSONANTES

19 क, ग, च, ङ, त, द, प, व. Hae litterae semper pronuntiantur, uti *r* 1 praescriptum est च Anglorum *ch*, et म् eorundem *y* litterae respondet. Quae quidem ambae litterae, perinde atque respondententes ipsis aspiratae, nisi ex euphonica त, थ, द, ध litterarum mutatione ortae sunt (vid *r* 61), in fine vocabuli adhiberi non possunt.

20 ठ, उ Hæ consonantes singulare quoddam *t* et *d* litterarum genus, Indorum organi proprium significant. Pronunciantur autem lingue muerone intus vnde recurvato ad palatumque posito, quo fuscus sonus, veluti e capite profertur, hanc ob causam indici Grammatici hunc ordinem मूर्धन्य (*mūrdhanya*) nominant, a मूर्धन्य *caput* HALBED, quem WILKINS victorem secutus est, *Cerebrals* nomen induit, ego tamen cum CAREY et YATES hunc ordinem lingualem nominare præfero.

21 य, र, ल, ख य semper uti Germanorum *y* et Anglorum *y* in voce *year* pronunciatum et palatino ordini annumeratur ल dentali ordini adscribitur, semperque uti *l* pronunciatum ख pro dentali labiali littera habetur, ita, ut neque ad dentalem neque ad labialem ordinem prorsus pertineat. Labialis tamen ordo magis sibi vindicare videtur hanc litteram, propter propinquam ejus cum ख littera cognationem. Profertur autem uti Germanorum *w* et Gallorum *r*, post consonantem vero veluti in voce रत्नम् *tu*, Anglorum *w* litterae, magis ad *u* vocalem recedenti similior est.

22 श, ष, स, ङ, ञ य ut *s* leuiter aspirata legitur, palatinoque ordini annumeratur, ष uti Germanorum *sch* et Anglorum *sh* profertur, idemque ad lingualem ordinem pertinet, स ad dentalem ordinem pertinet atque vulgaris *s* sonum reddit ङ semper uti *h* pronunciatum et gutturali ordini annumeratur. In vocabuli fine nunquam ponitur (vid. r 81) ञ in *Vedis* tantum invenitur, atque *hr* litterarum sonum dicitur reddere.

ASPIRATAE LITTERAE.

23 Quævis aspirata accurate sicut ipsius tenuis, adjecto clare distincto *h* sono, pronunciatum. Itaque e et ख litteræ non uti Germanorum *ch*, ञ non uti *f*, neque य uti Anglorum *th* pronuntianda est, sed

ex COLERBROOKII sententia, ए uti *kh* in *ukhorn* vocabulo, ए uti *ph* in *haphazard*, et ए uti *th* in *nut-hook* voce leguntur. Eadem lex in reliquis aspiratis observanda est.

NASALLS LITTERAE.

21. In omnibus linguis *n* litterae pronuntiatio ex organo sequentis consonantis definitur. In germanica lingua *n* litteram in *Eng*e vocabulo aliter atque in *Ende* voce proferimus. Sanscrita lingua procuratis *n* litterae discriminibus peculiare adhibet litteras. — ण in medio vocis ante Gutturales (क्, ख, ग, घ) tantum ponitur, et uti *ng* pronunciarum dicitur. Equidem tamen non crediderim, e. e. अङ् accurate *ang-ga* legendum esse, sed verisimiliter hic ण litterae pronuntiatio ad ण sequens tantum adaptatur; uti nos in germanico *Eng*e vocabulo, non duplex *g* proferimus, sed *n* sonum *g* sequenti aptum reddimus. Nullo autem modo, ut equidem opinor, अङ् vocabulum, uti *ang-la* pronunciarum potest, quoniam in sanscrita lingua *g* littera nunquam ante *k* consonantem profertur, sed in eam ipsam transit. Statuendum igitur est, अङ् uti *ank-la* pronunciarum, aut concedendum, gutturalem litteram, quae per ङ indicatur, tam incertam esse, ut tanquam inter *k* et *g* litteras teneat medium. In vocis fine ङ, nisi tanquam euphonica ण litterae mutatio, raro tantum invenitur, et forsitan solum in paucis Nominativis et Vocativis, qui प्राङ्, अथाङ् aliorumque similium vocabulorum sequuntur analogiam (vid. r. 197-201.). Verisimiliter ङ finale his in vocabulis uti Anglorum *ng*, v. c. in *song* pronunciarum est, ubi *g* vix auditur. In vocabuli initio ङ nunquam invenitur. Grammatici tamen ङ radicem referunt, quam *sonare* dicunt significare, अ् eademque ङ substantivum ducunt, quod praeter alia *Sivae* Dei nomen est (vid. annot. ad r. 25.). Vix autem fieri potest, ut in hoc vocabulo ङ uti *ng* pronuncietur, quia vix ullum vocabulum a *ng* potest incipi.

25 ज् in medio vocabulorum ante palatinis tantummodo litteras ponitur. Etiam sicut *ng*, lenius tamen quam उ littera, pronunciari dicitur, ita ut *g* minus audiatur. Et dure sane sonaret, si ज् e c in पञ्च *quingue* vocabulo, cum *g* clare distincto uti *paṅtscha* pronunciaretur. Latius ergo litteris *pantscha* quam *paṅtscha* scribere maluerim. Post च et झ litteras, ubi plerumque euphonica न् nasalis mutatio est, uti *ny* (germanice *ny*) aut uti Francogallorum *gn* in *campagne* voce pronunciatur, e c मञ्ज *rādschnyā*, contractum ex मञ्जना १ मञ्जन् २२२. In vocis fine ज् littera fere solum tanquam euphonica च litterae mutatio invenitur, si quidem sequens vocabulum a palatina littera incipit. In vocis initio, in unico tantum perraro ज् vocabulo invenitur.

ANNOT उ, ज्, ण vocabula nullam aliam habere videntur originem, quam ut consonantibus, quae primarias eorum partes constituunt, certas quaedam sgo festiones fuerit tribuatur. Nam उ et ण praeter alia *Svam* Deum s *gn* fiant. Paucae autem in sanscrita scriptura litterae reperiuntur, quae non, अ् vocali addita, *S* ne vel *al* us c *isup* am *Dei* nomen en ne ent. Ita etiam *S* च द्वा ङ, उ etc nomina, atque क् littera nomen *Brahmae* et *Fuchs* us est.

26 ण littera eadem ratione ac aliae lingualis ordinis litterae pronunciatur (vid r 20), et in medio vocis tum ante linguales consonantes tum saepe ante vocales ponitur e c मण्ज *turba*. In vocabuli fine maximam partem euphonica न् litterae mutatio est, et in vocis initio in unico tantum ण vocabulo reperitur (vid annot ad r 20), quod plures habet significationes, usu vero admodum rarum est. Attamen Indici Grammatici multas radices, quae proprie a न् littera incipiunt, linguali न् scribunt, quod ante flexiones in न् transire dicunt. Ita e c मण्ज radix statuitur, *sonare* significans, cuius tertia Praes persona मण्जति neque मण्जति scribitur (cf r 110).

27 न् vulgaris न consonans et usu admodum frequens est, tum in initio, tum in medio atque sine vocabulorum

28 ढ, quae nostra *m* littera est, item saepissime in initio, medio atque fine vocabulorum invenitur, in fine tamen euphonicae mutationi in quattuor reliquis nasales et *Anusvāram* necessariam est subjecta

29 Quoniam in litterarum ordine in *r* i exhibito semivocales et sibilantes cum *ह* littera peculiares constituunt classes, a re haud alienum esse videtur, hoc loco has litteras secundum organum, quo proferuntur, praecedentibus quinque ordinibus adjungere, qui in flexionum doctrina maximū momenti est, ut diligenter atque accurate attendas, ad quod organum quaelibet littera pertineat

Gutturales	क	ख	ग	घ	ङ	च
Palatinae	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड
Linguales	ण	त	थ	द	ध	न
Dentales	प	फ	ब	भ	म	} ल स } ष
Labiales						

DE ACCENTIBUS

30 Vocum syllabi, quae cum accentu efferenda est, in sancta lingua nullo signo indicatur, atque fieri non potest, ut in hac emortua lingua accurate definatur, in quo vocabuli polysyllabi loco tonus sit ponendus, neque, quod mihi satisfaciat, quidquam de hac re inveniri disputatum. Quae COLEBROOKIUS pag 9 sq Grammaticae suae de accentibus dicit, ad *Vidos* tantummodo referuntur, in quibus, singularibus quibusdam signis, vocis altitudo et gravitas, quibus vocales pronunciantur vel cantantur, indicatae sunt. Perpendiculis lineola, quam super vocali ponunt, altum, horizontalis, quae infra ponitur, gravem significat tonum. Curva lineola, vel *उ* super vocali positum, tonum indicant, qui ex alto incipiens exit in gravem

sonum Priorem toni significationem COLEBROOKIUS acutum, alteram gravem, postremam circumflexum nominat, ita tamen ut illud, vocalium tonum vulgo in oratione regulam (स्वश्रुति) esse Nunc rus ३ vocali additus, vel tres lineolae horizontales infra posita, tonum duntius quam alias retinendum esse significant Tum, breves vocales tum longae et diphthongi ita possunt produci, et vocalis eo modo producta tres aequat breves voces Sed omnia ista signa in *Vēdis* tantummodo reperiuntur

SCRIPTURAE SPECIMEN

30°) In codicibus manuscriptis nonnullisque typographicis libris, nulla invenitur vocum separatio, sed syllabae tantum primo in tervallo, in codicibus manuscriptis, separantur Quaevis autem syllaba ex indicorum grammaticorum sententia in vocalem desinit litteram, cui peculiaris sonus nasalis tantum, quem *Anusura* exprimit, vel lenis *Visarga* signo indicata aspiratio addi potest (vid annot ad r 1) Quaevis alia consonans, tam in medio quam in fine vocis, ad sequentem trahitur syllabam, et quae in versus vel sententiae fine locum habet consonans, mutam syllabam constituere dicitur Ita, ut exemplo utar, voces अमवत् fut et पुत्र filius, in अमवत् पुत्र potius quam in अमवत् पुत्र, secundum Indorum litterarum in syllabam cogendarum modum, redigi possent, quanquam तु syllaba, sine praecedente vocali vix efflari potest Ex eadem ratione, ubi अमवत् fut, vocem अत्र ibi praecedat, अमवद् अत्र potius quam अमवद् अत्र seu henilium esset, quia र् consonans cum sequente अ in unam syllabam redigitur Indi tamen in ambobus exemplis nullam separandam vocum habent rationem atque in universum, sine ullo vocum respectu, syllabas tractant, quasi per se ipsas exprimerent sensum Duo priores

igitur sequentis speciminis versus, si indigenarum imitamur consuetudinem, sic scribendi essent:

किन्ते शांते गृह मला धनुर्धरे रनाय व्य इर्म फत्त्रा ति घो र म् ।

एते धीराः यत्तयो मे स मे तानवः शेषः कश्चिदिहान्ति यत्ते ॥

*ki nte śchnyá tai rmit̄ dha ma hā dha nu rdha vai ra nā ju schya
ngka rma kri tvā ti ghó ra m
è té vt rāh pa ta ju mé sa mé tá na vah sé schah ka stschidi hā sti
ju ddhē.*

Ejusmodi autem scribendi ratio, quod ad externam attinet speciem, perfectam sanscritam linguam Sinorum linguae valde similem reddit, cujus vocabula cuncta aut monosyllaba sunt, aut a consonante simplici vel composita incipiunt, quam una vel plures sequuntur vocales, quibus sonus nasalis tantum adjuungi potest. Perfecta autem sanscrita lingua ad alium provocat scribendi modum, quo singula elementa, quae a linguae ingenio, ad certam exprimendam notionem, in unum corpus redacta sunt, non mentis solum perspicacitati sed oculis quoque, primo adspectu, tanquam individuum orationis membrum se offerant. In plurimis quidem rebus, qui grammaticae leges bene intelligit et verborum copiam habet, syllabas, quae ad eandem pertinent vocem, facile cognoscit, ita ut e. c. in Nalo carmine syllabas आसीद्रादा statim in आसीद् रादा vocabula redigat, atque गृहीरिष्टे syllabas in गृहीद् इष्टे voces dissolvat. Nonnumquam tamen in facilioribus quoque libris syllabae inveniuntur, quae diversum in modum conjunctae diversas constituunt voces, ubi scriptorum editor, eam quam optimam patat syllabarum conjunctionem, lectori proponere debet. In artificiosis carminibus recentioris, ad quod Cálidasā pertinet, acvi, hujus generis difficultates sunt frequentissimae, quam ob rem, ne ad iterum iterumque legendum cogamur, quod, vocabulis

separatis, primo adspectu intelligeremus, in typographicis libris accuratissima syllabarum in voces distributio magnopere est desideranda. Jam primi quoque inter Anglos sanscritae linguae cultores hanc necessitatem senserunt, impedimentum autem in vi euphonica viderunt, quam concurrentium vocabulorum finales et initiales litterae inter se exercent. Idcirco ibi tantum vocum separationem licitam habuerunt, ubi dua, quae concurrunt, vocabula nullam euphonicam inter se habent relationem. Talis autem disjunctionis lex, si stricte ei adhaerere volumus, ibi tantum disjungere permetteret, ubi finalem litteram vocalem initialis sequitur consonans, ita ut, in scripturae specimen nostro, primus versus sic scribendus esset:

किन्तो शक्तिर्विठ महाधनुर्धरिनायक्य्युर्म कृत्वातिघोरम्

Haec vero scribendi ratio faciliorem vocum conspectum et textus intelligentiam parum adjuvat et vix integrae verborum conjunctioni potest praeferri, quia paucarum modo vocum, quarum initium absconditur, finem ostendit. Ubi finalem consonantem surdam alia sequitur ejusdem generis littera, veluti in supra dicto exemplo अमवत् पुत्रः, fere omnes, qui hucusque libros sanscritos ediderunt, disjungere solent; revera autem hic quoque inter अमवत् et पुत्रः euphonica est ratio, quia त् finale, quod ante sonoram litteram in द् transiret, propter sequentem sibi consentaneam surdam litteram, nullam subit mutationem. Insuper अमवत् पुत्रः similesque disjunctiones ideo quoque, magis quam ulla alia vocum separatio, Indorum violat scribendi morem, quia Indi, ut supra diximus, finalem litteram त् cum sequente पु in unam et eandem syllabam redigunt. Dese-randa est igitur, quae nunc inter philologos recepta est disjunctionis ratio, quam in Nali et Ardschuni editionibus secutus sum; atque aut redeundum est ad accuratam manuscriptorum imitationem, aut, si

vocum conspectum et textus intelligentiam, sicut in quavis alia lingua, scribendi more adjuvare volumus, progredieudum est ad plenam et integram vocabulorum disjunctionem, ad quam illustrissimus GUILIELMUS A HUMHOLDT quoque gravissimis exhortatur rationibus, in libro *Journal Asiatique livr. 63*. Huic autem integrae vocum disjunctioni, quam in scripturae specimine nostro atque in libro nuper edito *) induxi, vis euphonica, quam litterae initiales in praecedentis vocis finalem litteram exercent, nequaquam obstat. Quodsi enim e. e. महत् *magnus* ante शीघ्रम् *vita* transit in महद् (vid. r. 61.), eo quod त् littera sequenti ङ् se assimilet: huic euphonicae legi scriptione महद् शीघ्रम् jam satisfactum est, ita ut ambarum vocum conjunctio nequaquam sit necessaria. Non enim impedit parvum inter महद् et शीघ्रम् intervallum, quominus a priori vocabulo, quod Indi per se ipsum vix proferre possunt, tam cito ad sequentem properemus syllabam, ac si महद्शीघ्रम् esset scriptum. Eodem modo etiam त् et छि particulae, ubi ante sequentem vocalem in त्च् et छ्च् transeunt (vid. r. 37.), non hanc ab eadem cum sequente voce conjungendae sunt, quia per se ipsas proferri nequeunt; scribunt enim Galli plane simili in re *l'ame, l'animal*, neque *lame, lanimal*, quanquam *l'* cum sequente vocali in unam syllabam cingitur. Respiciamus denique, scriptionem त्वेति, ह्येति non impedire, quominus, ad sensum comprehendendum, prius sic consideremus ac si त्व् ह्येति, posterius ac si ह्य् ह्येति scriptum esset.

Veram, quae in linguae natura neque in Indorum scribendi modo sita est, difficultatem ibi tantum video, ubi, quod saepissime accidit, vocalis finalis cum sequente vocali initiali coalescit, ut वारी-

*) Diligenti cum tribus aliis Mahā-Bhārati praestantissimis episodis, Berolini apud Ferdinandum Dümmler.

एस्ति e द्वारे इह अस्ति (vid r 35) Quia his in exemplis अ et ई longum e duobus, ad diversas voces pertinentibus, consulti sunt vocalibus, non fieri potest, ut istas voces a sese disjungamus, nisi hac in re nos accomodare volumus ad scribendi modum Indorum, qui syllabis solum disjungunt atque intermedium spatium inter द्वारे, ए et स्ति non aegre ferunt Sequuntur igitur hic in re Indorum exemplum, scribendo द्वारे ए स्ति, ita tamen, ut ante ए et स्ति apostrophum nostrum ponamus, non ut elisionem vocalis, sed ut ejus coalitum cum precedente vocali indicemus — द्वारे 'ए' स्ति — perinde ut in editionibus Calcuttensibus scribitur e e चकारा अक्षरैर्न्येयु प्र चकारास्त्वैर्न्येयु (vid annot ad r 5) Iste vero signi & usus parum tantum textus perspicuitatem adjuvat, quia & pro अ et आ solum, neque pro ceteris quoque coalescentibus ponitur vocalibus Insuper & signum propriam vim suam in elisione अ vocalis indicanda habet, nos autem ' signo, nunquam vocalis initials elisionem sed ejus coalitum cum precedente vocali solum indicamus

Ubi vocalis longa cum precedente coalescit, ' signum apte duplicari potest, ita ut e e 'गत qui non ut (pro अगत) ib गत qui adit (pro अगत) distinguamus Diphthongos ए et ऐ quamquam vocales longae sunt, simpliciter signo exprimimus, ut २ fortioribus diphthongis ऐ et औ, quae eundem atque ipsae in coalita proferunt effectum distingui possunt (vid r 36) Vocales finales, quae fere cunctae ad grammaticis pertinent flexiones, quae, ubi recipienda sequente vocali producuntur, non difficiles sunt cognosci, nullo egest signo, quo indicetur, in propria sua natura longae sint an breves

Versuum homeoteleura nullum vocum separationi impedimentum afferunt Quodsi enim, ut exemplo utar, in decimo *Soco Ghata kaifarae* curamus, quod imper edidit *Darschius* (Berolin, apud *Ferdinandum Dammeler*) voca *त्रिनायते* fit ut sonet poeta tres opponit

voces, quae easdem, quam haec tertia persona, syllabas constituunt, scilicet विना sine, अद्य hodie, quod cum praecedente vocabulo in विनाद्य coalescit, et ते tibi: homeoteleuton eo non destruitur, quod scribas विना 'द्य ते. Quattuor enim has, tres voces constituentes, syllabas non aliter ac si विनाद्यते scriptum esset pronuciamus. Etiam haec posterior scriptio (विनाद्यते) non impedit, quominus ad sensum perspicendum, conjunctas has, et unius corporis speciem habentes syllabas, in partes विना 'द्य ते resolvamus. Respiciamus denique, homeoteleuta non oculorum sed aurium in oblectatione suam habere legem et conditionem.

॥ द्विपद्य उवाच ॥

किं ते ज्ञातेर मूढ महाधनुर्धरेर अनाद्युष्यं कर्म कृत्वा 'तिघोरम् ।
 एते वीरः पतयो मे समेता न वः शेषः कश्चिद् इहा 'स्ति युद्धे ॥ १ ॥
 आध्यातव्यं त्व एव सर्वम् ममूर्पोर मया तुभ्यम् पट्टया धर्म एपः ।
 न मे व्याया विद्यते त्वद् भयं वा सम्पश्यन्त्याः सानुर्धं धर्मज्ञाम् ॥ २ ॥
 यस्य ध्वजाग्रे मदतो मद्रौ नन्दोपनन्दौ गध्री यत्ताड्यौ ।
 एतं स्वधर्मार्थविनिश्चयशं मदा जनाः कृत्यवन्तो ऽनुयान्ति ॥ ३ ॥
 य एप शास्त्रानदभ्युत्तमीरः प्रचण्डघोणस् तन्तुर् आयताक्षः ।
 एनं कुरुक्षेत्रं तम् आनन्दन्ति यधिधिरं धर्मज्ञतम् पतिम् मे ॥ ४ ॥
 अथ्य एप शत्रोः शरणागतस्य दद्यात् प्राणान् धर्मचादो नवीरः ।
 परोक्ष एनम् मूढ अवेन भृतये त्वम् आत्मनः प्राञ्जलिर् न्यस्तशस्त्रः ॥ ५ ॥
 अथा 'प्य एनम् पश्यसि तं रथस्थम् मलाभुर्धं शालम् इव प्रवृत्तम् ।
 सन्दष्टौष्ठम् भक्तुटीषंस्तभ्रवं वकीद्रेता नाम पतिर् भमे 'पः ॥ ६ ॥
 आदानिया बलिनः माधुदान्ता मलावलाः शरम् उदावहन्ति ।
 एतस्य कर्मण्य अलिमन्नुपायो भीमे 'ति शब्दो ऽय्य गतः पथिव्याम् ॥ ७ ॥
 ना 'स्या 'पराधाः शेषम् अवाप्नुवन्ति ना 'थं वीरं विस्मरते कदाचित् ।
 वैरस्या 'न्तं संविधायो 'पयाति पश्चाच् ह्यन्तिं न च गच्छत्य् अतीर्थं ॥ ८ ॥
 धनुर्धात्र्यो धृतिमान् यशस्वो त्रितेन्दियो वृद्धसेवी नवीरः ।

३.

भ्राता च शिष्यश्च यद्विद्वित्स्य धनञ्जयो नाम पतिर् ममै 'पः ॥ १ ॥
 यो वै न कामान् न भयान् न लोभान् त्यजेद् धर्मं न नृशंस्यं च कुर्यात् ।
 स एष वैश्वानरतुल्यतेजाः कुन्तोस्ततः शत्रुवदः प्रमाथी ।
 यः सर्वधर्माद्यनिश्चयज्ञो भयार्त्तानाम् भयहर्ता मनीषी ॥ १० ॥
 यस्यो ज्ञानं रूपम् आङ्गः पथिभ्यां यम् पाण्डवः परिजन्ति सर्वे ।
 प्राणीन् गरीयांसम् अनृत्रतं वै स एष वीरो नकुलः पतिर् मे ॥ ११ ॥
 यः एद्रगयोधो सद्यचित्रहस्तो महत्सु च धीमान् सद्यदेवद्वितीयः ।
 यस्या यो वामं द्रुपसे मूढसत्त्व शतक्रतोर द्या दैत्यसेनास्त सद्गुण्ये ॥ १२ ॥
 म्लः कृताद्यो गतिमान् मनस्यो प्रियश्रो धर्मसूतस्य राज्ञः ।
 य एष चन्द्रार्क्षमानतेजा शघन्यज्ञः पाण्डवानाम् शिष्यश्च ॥ १३ ॥
 छुड्या समो यस्य नरो न विद्यते वक्ता तथा सत्सु विनिश्चयज्ञः ।
 स एष म्लो नित्यम् अमर्षणश्च धीमान् प्रायः सद्यदेवः पतिर् मे ॥ १४ ॥
 त्यजेत् प्राणान् प्रदिवेद् धृष्यजातं न त्व ह्ये 'प व्याहृद् धर्मब्राह्मणम् ।
 सदा मनस्वी क्षत्रधर्मं रताश्च कुन्त्याः प्राणैर् इष्टतमो नृवीरः ॥ १५ ॥
 विशीर्यन्तीं नाद्यम् इवा ज्ञानान्ते स्वाभिष्टणीम् भक्तस्य पदे ।
 सेनां तत्रे 'मां सतस्रव्याधां विदीभितां द्रुप्यसि पाण्डुपुत्रेः ॥ १६ ॥
 इत्य एते वै वाधिताः पाण्डुपुत्रा यांस् त्वम् मेवाद् अश्रमन्व प्रवृत्तः ।
 यद् एतेभ्यो मुच्यसे ऽपिष्टदेहः पुनर्दन्मि प्राप्स्यसे शीघ्र एव ॥ १७ ॥

PRONUNCIATIO*).

draupady uvátscha

kin té dsch-nyátair málhas mahádhanurdharur ancyusch-jang karma krítvai
 'ughóram

été wirán patay ó mé samétd nu wák séschah kas-tschud shá 'jhi jrut-dhí

*) y vocalem, ejus pronuntiatio r ó variare dicitur, semper per a reddimus, quod pro
 motiva et genuina ejus pronuntiatione habemus. Ubi una sanscrita littera duabus vel
 tribus exprimenda est latinis litteris, a praecedente et sequente consonante lineola has

- áh-h-yátavyan tv éva sarvam mumúrschór mayá tubh-yam prischlutayá dharmá
 éschah
 2. na mé vyathá vidyaté tvad bhayang vá sampasyantiyáh sánudschan
 dharmarádschanu
 yasya dh-vadschágró nadató mridang-gau nandópanandau madhurau
 yuktarípau
 3. étang svadharmár-thavinis-tschayadsch - nyang sadá dschanáh krityavantó
 'nyánti
 ya éscha dschámბბინადასუდ-dhagaurah pratschandanghónaf tanur dyaták-
 schah
 4. énanng kuruśrésch-ghan tam ánandanti yudhisch-thíran dharmasutam patim
 mé
 apy éscha satróh saranáगतasya dádyát prádnán dharmatschérti nrivírah
 5. parihy énam múdha dschavéna bhútuyé tvam átmanáh prán-dschalír
 nyastasastrah
 athá 'py énam pasyasi tang rathaf-tham mahábhudschang sálam iva pravrid-
 dham
 6. sandasch-tausch-tham bhrikutifang-hatabh-rúvang vrikódaró náma patír
 mamai 'schah
 ádschánéyá balínah sádhudántá mahábaláh síram udávakanti
 7. étasya karmány atimánuscháni bhímó 'ti sabdó 'sya gatah práhiviyám
 ná 'sya 'parádháh séscham avápnuvanti ná 'yam vairang vísmaraté
 kadátschut
 8. vairasyá 'ntang sangvidháyó 'payáti pas-tschátsch tselhántin na tscha gatsch-
 tselhaty ativa
 dhanurdharágrýó dhritimán yasasvi dschlüténdriyó vrid-dhasévi nrivírah
 9. bhrátá tscha sischyas tscha yudhisch-thírasya dhanan-dschayó náma patír
 mamai 'schah
 jó vai na kámán na bhayán na lobhát ty
 10. sa éscha vaisvánaratulyatédshah kuntifu

*jah sarvadharmār-thavias-tschayadsch-nyó bhayártánám bhayahartá
manischí*

11. *jasjó itamang rípaṃ áhuh prithayáṅg yam pándaváhi panrah-schanti sarve
pránair gariyáṅg sam anuvratang vai sa escha víró nákulah patir me*
12. *yah khadgayódlí laghutschitrahastó maháṅg tscha dhímán sahádéavadvityah
jasjó 'dya kanna draḥ-schyasé múdhufatva sutakratór vá dantyaśénasú
sang-ḥḥ-yo*
13. *sírah krtástro matumáṃ manasví pryang-karó dharmasutasya radsch-nyah
ya escha tschandrirkasumanatedschá dschaghanyadschah pándavánám
pryas tscha*
14. *bud-dh-já samó jasya naró na vdyaté vaktá tathá satú vinu-
tschayadsch-nyah
sa escha síró nityam amarschanas tscha dhiman prádsch-nyah súhadevah
patir me*
15. *tyadschéṭ prádnáṃ praviséḍ dhavyaváhan na tv évas 'escha vyahared
dharmavúlyam
jada manasví k-schatradharmé ratas tscha kunyáh pránair ush-tatamo
nrvírah
visiryantín návam vá mavánte mtndbhupúrútm maharasya prisch-thé*
16. *śéndán tavé mang hatajarvayódháṅg vik-schobhitán draḥ-sch-jasí pándupu-
trah
ity eté vai kat-thutáhi pánduputrí yáṅg tvava mohád avamanyu prav ritah*
17. *yady étebhyo mutsch-jasé risch-tadchah punardschanna prípsjyasé j va eva*

DIVISIO LITTERARUM

31. In mutationum euphonicarum atque tota flexionum doctrina maximi momenti est litterarum divisio in surdas et sonoras litteras. Ad surdas pertinent duae priores consonantes ex prioribus quinque ordinibus, una cum tribus sibilantibus litteris, ad sonoras pertinent omnes vocales, semivocales, et tres posteriores consonantes

modo dictorum litterarum ordinum, simul cum ह littera. Faciliori hujus divisionis conspectui sequens inserviat tabula.

Surdac.				Sonorac.			
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
ख	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज
क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज

शृ पृ सु

ह atque omnes vocales.

32. Vocales in similes et dissimiles dividuntur. Similes sunt, quae aut nulla in re, aut quantitate solum sunt diversae, ut अ et आ, इ et ई, उ et ऊ; dissimiles sunt omnes aliae vocales.

GUNA ET VRIDDHIS (गुणम्. वृद्धिः).

33. Duabus his vocibus grammatici indici duo in lingua sanscrita usitatissima exprimunt vocalium incrementa. *Guna*, quod primitive significat, qualitas, bona qualitas, vocalium इ, उ, ऋ, लृ ipsisque respondentium longarum vocalium, mutationem in ऐ, औ, एऌ, एऒ et अलृ indicat; *Vridhdus*, quod incrementum significat, vocalium modo dictarum mutatio est in ऐ, औ, एऌ, एऒ et अलृ. Vocalis अ per *Gunam* nulla mutatione afficitur, per *Vridhdum* autem in आ transit. आ neque per *Gunam* neque per *Vridhdum* nullius capax est mutationis. Diphthongi ऐ et औ per *Vridhdum* in affines diphthongos ऐः et औः transeunt. Omnium harum mutationum facilem conspectum sequens praebet tabula.

Vocalium	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	लृ	लृ	ए	ऐ	औ	औ
<i>Guna</i>	ए	ऐ	औ	औ	अऌ	अऒ	अलृ	अलृ
<i>Vridhdus</i>	आ	...	ऐ	ऐ	औ	औ	अऌ	अऌ	अलृ	अलृ	ऐ	...	औ	...

EUPHONIAE LEGES.

VOCALIS.

DE MUTATIONE VOCALIUM, QUAE IN FINE ET INITIO DUARUM
VOCUM CONCURRENT.

35. *Duae similes, vocales* (vid. r. 32.) — sive sint ambae breve vel ambae longae, seu altera brevis et altera longa — in longam suam coalescunt vocalem, ita ut ambae concurrentes voces finem et initium suum in unam eandemque longam vocalem confundant: e. c. वाहोवास्ति *aqua hic est*, e वाहि इह, अस्ति; पितृदि *patris-divitiae* e पेट् इदि; केशिनीक्षते *Késma videt* ex केशिनी ईक्षते; चास्ति *ca est* e चा अस्ति; मधुह्न *apis-collectio* e मधु ह्न. Huiusmodi tamen exempla, ubi duae concurrentes voces nomen compositum non formant, secundum r. 30°. p. 21. ita scribimus, ut vocalem, in quam ambae coalescunt voces, priori adjiciamus vocem, posteriori autem ' vel " signum, ad coalitum indicandum, antepoamus: veluti वाहो ' ए अस्ति, केशिनी " क्षते, चा ' स्ति.

36. अ et आ cum sequente vocali dissimili (इ et इ exceptis) in diphthongum coalescunt, scilicet cum इ vel ई in ए, cum उ vel ङ in ओ, cum ए vel ऐ in ऐ, cum औ vel औ in औ; e. c. बालेष्टि e बाल vel बाला + इष्टि, बालेर्षी e बाल् vel बाला + ईर्षी, बालोद् e बाल vel बाला + उद्, बालोद् e बाल vel बाला + उद्, बालोद् e बाल vel बाला + उद्, बालोद् e बाल vel बाला + उद्, बालोद् e बाल vel बाला + उद्.

+ एध, दालीशयं ० दाल vel दान्ना + ऐशयं, दानीका ० दान्न vel दान्ना + श्रेयक, दान्नादयं ० दान्न vel दाला + श्रेयदयं. Cum sequente इ vel इतान् अ quam आ finale in अद् transit, e. c. दान्नाइ ० दान्न vel दान्ना + इत्तु

ΑΝΩΤ. In omnibus his exemplis, quia concurrentes voces nomen compositum formant, earum disjunctio non congrua est. Quodsi vero e c Genitivus तत्र् cum sui stantivis supra dictis concurreret, secun- tam eam, quam in r. 10¹⁾ p 21 exposui scriberet h rationem, scriberem तत्रे 'दि, तत्रे 'प्य, तत्रे 'द, तत्रे 'रु, तत्रे 'ध, तत्रे शयं, तत्रे 'क, तत्रे 'दयं, तत्रे 'इ

37 Quaevis vocalis, quae sibi respondentem habet semivocalem, in eam transit ante quamvis vocalem dissimilem (r. r. 32.), scilicet इ et ई in ए, उ et ऊ in ए, इ et इत् in इ, e. c. दार्य अत्र ० दारि अत्र, नग्न अत्र ० नदी अत्र, मध्य इदन् ० तथ इदन्, दध्ययन्, vox composita ० दध + शयन्, विजयन्, vox composita ० वित् + शयन्

ΑΝΩΤ. In codicibus manuscriptis et in illis et his libris hujusmodi concurrentes voces in unum scribuntur, veluti दार्यत्र, नगत्र, मध्यदन् etc., ita ut posterioris vocabuli initialis vocalis eundem in modum inflectatur quam in medio vel sine vocibus holorum (vid r 2)

38 Diphthongus ए ante अ initiale nullam subit mutationem, hoc autem अ elulitur et signo ॐ supplementum est, quod tamen in codicibus manuscriptis et typographicis libris saepe negligitur, e c. एने अस्मिन् pro एने अस्मिन्. Ante quamvis aliam vocalem ए finale in अ transit, et sequens vocalis nullam subit mutationem, e c. एन प्राचीत्, एन इत्, एन एतस्मिन् pro एने एतस्मिन्, एने इत्, एने इतस्मिन्. Haec autem, quae ए finale subit, mutatio in अ, ex अत् abjecto न est explicanda, transit enim ए in medio vocum ante vocales in अत् (vid. r. 55.), et eadem mutatio secundum grammaticos indicos in vocum sine quoque admittitur. Apud scriptores tamen hujus mutationis exempla nunquam inveni (cf r 41.)

39. ओ in vocum sine plerumque syllabae अच् euphonica est mutatio (vid. r. 76.). ओ primum autem ante vocales in अच् transit, eo quod huius diphthongi ex *a* et *u* vocalibus constatae, posterius elementum in sibi respondentem semivocalem mutetur; e. c. ओ cum sequente ईश nomen compositum ओवीश *boon dominus* format. Semivocalis य् in quibusdam compositis, post ओ finale, vocalis vim habet, quam ob rem e. c. ओ cum sequente कृति compositum ओकृति format.

40. Quaedam adverbia et interjectiones in ओ desinentes, scilicet नो, अथो, उताहो, ओ! अरो! आरो! हो! भो! nullam ante vocales subeunt mutationem. Vocativi in ओ desinentes hanc diphthongum aut integram retinent, aut in अच् vel अ् immutant, quod quidem अ ex अच् abjecto च् explicandum est (cf. r. 38.).

41. Diphthongi ऐ et औ ante quamvis vocalem dissolvuntur in आय् et आव्, eo quod posterius ipsarum elementum (*i* et *u*) in sibi respondentem transeat semivocalem; e. c. सुतायाच् अवेदयत् *filiae rotulit*, pro सुतायि अवेदयत्, ताञ् उभौ *in ambo* pro ताच् उभौ. Syllabae आय् et आव् suam quoque semivocalem abjicere possunt, ita ut in praecedentibus exemplis सुताया pro सुतायि et ता pro ताच् ponatur.

ANNOT. Abjectae semivocalis य् exemplum offert *Arduhani reditus ex Indis coelo* (III. 12.), ubi Dativus तस्मै *es* ante अचितय् in तस्मा mutatus est*). Diphthongum औ vero, quoniam ut Dualis terminatio saepissime in vocum sine occurrit, nunquam apud scriptores in आ pro आव् mutata inveni.

EXCEPTIONES

42. Praepositiones inseparabiles, si in अ et आ desinunt, has vocales ante radices ab ए vel ओ incipientes abjiciunt, e. c. त्रेद् त्रे-

*) तस्मा अचितय् मर्मम् धट्टव सुहृन्वत्

mere ex प्र et एद्, पीराय *siccare* ex परा et श्राप्. Ante formas derivativas (ut causalia, desiderativa etc.) praepositiones inseparabiles in अ et आ desinentes generalem regulam 36. sequuntur.

43. अ finale in priori membro quorundam compositorum abjicitur; ita एल्ल *arabum* cum ईया *ansa* format एल्लीया pro एल्लेया (र. र. 36.). Quae cum श्राद् *labium* et श्रात् *felis* componuntur voces in अ desinentes, hanc vocalem aut abjicere aut cum sequente श्रा secundum regulam 36. confundere possunt; e. c. विम्ब्याद् vel विम्ब्याद्, *Bimbae fructus simula labia habens*, e विम्ब et श्राद्.

44. अ et आ in fine praepositionum inseparabilium cum sequente अ vocali in श्राद् transeunt pro अद्, quod regula 36. praescriptum est; e. c. अयाच्छति *abit* ex अय et अच्छति. Ante formas derivativas, ut causalia, desiderativa etc., praefixa, quae in अ vel आ desinunt, generalem quoque regulam possunt sequi.

45. Numeri dualis terminationes in ई, उ et ए, atque ई finale Pluralis अमी *hi* cum sequente vocali neque coalescunt neque in sibi respondentem semivocalem transeunt; e. c. साद्यी ईचन्ते (non साद्यी चन्ते) *ambo aurigae cernunt*, शत्र एते (non शत्र एते) *duo hi inimici*, सते एते (non सत एते) *duae hae filiae*, अमी उत्याः (non अन्य उत्याः) *hi fusciculi*.

ANNOT. Dici tamen potest contra hanc regulam secundum generalem euphoniae legem मणी 'व *velut* duae geminae, श्रेदमी 'व *velut* coelum et terra, दम्पती 'व et श्रापती 'व *velut* uxor et maritus, मायापती 'व *velut* Māya et ejus conjux.

46. Interjectiones अ, आ, इ, उ atque vocativorum vocalis finalis, si tonus in vocando vel clamando ultra solitum modum in ea commoratur, euphoniae legibus non subjectae sunt; e. c. उ उत्तिष्ठ *o surge!* राम एहि *Rāme veni!*

ANNOT. Tabula sequens facilem praebet conspectum euphonicarum mutationum, quas duae in duarum vocum fine et initio concurrentes subeunt vocales. Vocales finales

ad laevam positae sunt, a superiori ad inferiorem partem descendentes, vocales initiales superiorem lineam occupant, a laeva ad dextram progredientes. Quodsi a quacunque vocali finali horizontalem, atque a quacunque vocali initiali perpendicularem lineam ducis in loco ubi sese contingunt ambae lineae, vocalium concurrentium habebis mutationem. Ita lineae ab ऊ finali et ई initiali, descriptum in modum ductae, in loco conveniunt, ubi वी legitur, quod secundum r. 37. ex ऊ et ई concurrentibus prodit, quod vero, si ambae convenientes voces nomen compositum non formant, व ई scribere monemus. *)

Vocales in (1)ales	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ए	ऐ	ओ	औ
अ	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ए	ऐ	ओ	औ
आ	आ	आ	ए	ए	ओ	ओ	ऋ	ॠ	ऐ	ऐ	ओ	औ
इ	य	या	ई	ई	य	य	य	य	ये	ये	यो	यो
ई	य	या	ई	ई	य	य	य	य	ये	ये	यो	यो
उ	व	वा	वि	वी	उ	उ	व	व	वे	वे	वो	वो
ऊ	व	वा	वि	वी	उ	उ	व	व	वे	वे	वो	वो
ऋ	र	रा	रि	री	रु	रु	र	र	रे	रे	रो	रो
ॠ	र	रा	रि	री	रु	रु	र	र	रे	रे	रो	रो
ए	ए	अ आ	अ इ	अ ई	अ उ	अ ऊ	अ ऋ	अ ॠ	अ ए	अ ऐ	अ ओ	अ औ
ऐ	आय	आय	आयि	आयी	आयु	आयु	आय	आय	आये	आये	आयो	आयी
ओ	अव	अवा	अवि	अवी	अवु	अवु	अव	अव	अवे	अवे	अवो	अवी
औ	आव	आवा	आवि	आवी	आवु	आवु	आव	आव	आवे	आवे	आवो	आवी

*) In carminibus metri causa vocalium contractiones et permutationes nonnunquam omittuntur

MUTATIO MEDIARUM VOCALIUM*).

47. In medio vocum vocales अ, आ, इ, ई raro, atque उ, ऊ, ऋ, ॠ**) nunquam cum sequente simili vocali coalescunt (cf. r. 35.), sed अ et आ tam ante similes quam ante dissimiles vocales plerumque eliduntur; e. c. क्षिप cum अन्ति et ए format क्षिपन्ति *jacunt*, non क्षिपान्ति, क्षिपे *jacio* non क्षिपे; ददा cum इम et उरु format ददिम *dedimus*, non ददेम; ददुस् *dederunt*, non ददोस्; गङ्गा cum एय format गङ्गाय***) *Gangāda* (a *Gangā* oriundus). Exempla ubi अ cum sequente simili vocali coalescit, personarum terminationes offerunt, veluti पान्ति (ex पा et अन्ति) *regunt*, non पन्ति; अपाम् (ex पा et अम्) *regebam*, non अपम. In universum आ minus frequenter quam अ eliditur. अ cum sequente इ vel ई quarundam, quas grammatica docebit, flexionum, consentance cum r. 36. in ए coalescit, e. c. वरि *in manu* ex वर et इ, दानि *duo dona* e दान et ई.

48. इ et ई solum ante suffixorum *Taddhutorum* †) vocales sive sint similes seu dissimiles, eliduntur, e. c. वान्धकिनिय *spurus*, a वान्धकी *adultera* suffixo इनिय, काल्याणोय *Kalyāṇae filius*, a कल्याणी suff. एय.

*.) Exponentur in sequentibus regulis immutationes, quas radicum et nominum thematicum vocales finales subeunt ante vocales flexionum, vel suffixorum, quae ad voces formandas usurpantur.

**.) ऋ et ॠ jam eam ob causam cum quia nulla verborum vel nominum flexio vel ऋ vocalibus incipit.

***.) Multa suffixa, quae voces derivativas formant, *Freddham* (v. r. 33.) primae in voce primitiva vocalis exigunt.

†.) A sanscrita voce ठटिण, qua designantur omnia suffixa, quibus derivativa nomina et alii formantur vocibus.

49. उ solum ante suffixum इमन्, ङ vero nunquam eliditur*); e. c. वृष्टिमन् *recutulo*, a वृद् *rectus*.

50^a). Praeter eas, quas regulae praecedentes statuerint, conditiones, इ, ई et उ nunquam eliduntur; non tamen hae vocales, aequae ac ङ, cum sequente simili vocali coalescunt, ut regula 35. jubet, sed इ et ई tam ante similes quam ante dissimiles vocales in यू transeunt, nisi sequentes regulae mutationem in इय् praescribunt; e. c. चिचि cum इम format चिचियम *collegimus*, non चिचोम; निनी cum इम format निनियम *duximus*, non निनीम; निनी cum अ et उस् format निन्य *duxistis*, 'निन्यन् *duxerunt*.'**)

50^b). उ et ङ ante similes vocales semper in उच्, ante dissimiles aut in च् aut in उच् transeunt, de quo vid. r. 51. 52. 53. e. c. य्य् cum उस् format य्यय्यच् *conjunxerunt*, non य्यस्, उच् cum उस् format उच्चय्यच् *agitaverunt*, non उच्चस्.

51. In monosyllabis radicibus et nominum thematibus monosyllabis, quaequam priores compositione cum praecedentibus praepositionibus vel aliis vocabulis fiunt polysyllabae, इ, ई, उ, ङ tam ante similes quam ante dissimiles vocales plerumque in इय् et उच् transeunt; e. c. इयति *it*, e इि et अति; वियन्ति *cunt*, e वी et अन्ति; भियि *in timore* e भी *f.* (substantivum, quod sine ullo suffixo puram exhibet radicem) et इ, न्वन्ति *laulant*, e न् et अन्ति; भुवि *in terra* e भू et इ.

52. In foris etiam polysyllabis, ad evitandam nimiam consonantium coactionem, eadem mutatio in इय् et उच् locum habet,

*) इयन्, इिन् similesque voces, quarum posterius elementum grammaticae indicis a radice *esse*, suffixo उ et abjecto ङ radicali, delucunt, ex mea sententia nullum continent suffixum, sed longam, in quam इ desinit, vocalem solum corripuerunt.

**) In quadam rarissima nominum specie in ई desinente hoc ई cum sequente locativi terminatione इ coalescit, v. r. 175.

si vocibus supra dictis dure consonantes antecedunt Confer e c
 त्तिस्मिथिम् *subrisimus*, e त्तिस्मि et स्म, cum चित्थियम् *collegimus* e चित्थि
 et स्म, चित्थियम् *wendidistis* e चित्थी et स्म, cum निन्थ *duastis* e न्थी et स्म,
 आण्दन्ति *adpiscuntur* ex आण्, et अन्ति cum विन्धन्ति *colligit* e
 चिन् + अन्ति

53 उ et ऊ quoque sine rationibus in 1 51 et 52 expositis in
 डक् pro व् transeunt Quod, ubi accidit, peculiares grammaticae
 leges accuratius definiunt Confer e c मन्थ *laudastis* e मन्थ et म
 cum चित्थ *collegastis* e चित्थि et म

54. ऋ ante terminationum vocales consentaneae cum 1 37 in ऋ
 transit, quodsi vero dure consonantes ei antecedant, in quibusdam
 quae grammaticae docebit, occasionibus, ad evitandam nimirum conso-
 nantium concervationem, in अर् mutatur Confer e c चर् *fecistis* e
 चक् et अ cum सस्म *meministis* e सस्म, et अ (cf r 52) ऋ ante vo-
 cales plerumque in इर्, atque si labialis ei antecedit, in उर् transit
 In quibusdam quoque, quae grammaticae definiunt, occasionibus tam post
 simplices quam post compositas consonantes in अर् mutatur E c
 मिरति *deglutit*, e म् et अति, पिप्सति *nutrunt* e पिय et अति, चकर *of-
 fendistis* e चक् et अ, तस्तर् *strastis* e तन्त् et अ Ante य्, इ plerum-
 que in ईर्, et, si labialis ei antecedit, in ऊर् transit

55 Diphthongi ए, औ, ऐ, औ ante vocales in simplicia elementa
 ea quibus constunt, se dissolvunt, ita tamen ut posterius ipsarum
 elementum propter sequentem vocalem, in ubi respondentem semi-
 vocalem transeat Mutantur igitur ए et औ diphthongi, quarum prius
 elementum a breve est, in अय् et अव् Fortiores autem diphthongi
 ऐ et औ, quae a longum pro priori habent membro, in आय् et आव्
 transeunt E c नयन *oculus* e ने et अन्, भ्रति *est* e भो et अति, नाय-
 दुष *e* ने et अक्, नात्रि *in nau* e न्थी et इ (cf annot ad r 33)

CONSONANTES.

MUTATIO CONSONANTIUM, QUAE IN FINE ET INITIO CONTERMINARUM VOCUM CONCURRUNT.*)

56. In fine vocum sanscritae linguae indoles proprie surdas tantum consonantes, quae aspiratione sint vacuae, admittit; sonorae, aspirationis expertes, consonantes propter sequentis sonorae litterae vim aut retinentur, aut ex permutatione aliarum affinium consonantium oriuntur. Aspiratae consonantes, sive sint surdae seu sonorae, nulla sub conditione in vocum fine retinentur, sed in affinem non aspiratam litteram transeunt, aut surdam aut sonoram, id quod e sequentis litterae vi et natura pendet. Quae ut accuratius definiantur, sequentes statuendae sunt euphoniae generales regulae:

a) Surdae litterae ante sonoras litteras (vocales vel consonantes) in sonoram (non-aspiratam) ordinis sui litteram transeunt, veluti क् et च् in क्, च् et छ् in छ्. Sibilantes peculiare sequuntur regulas, quippe quae sibi respondente sonora careant.

b) Sonorae ante pausam et ante surdas litteras in surdam (non-aspiratam) ordinis sui litteram transeunt, veluti क् et च् in क्, छ् et छ् in क्. Semivocales, nasales et ह littera, quae sibi respondente surda littera carent, nullam subeunt mutationem, र्, य् et ल् exceptis, quae peculiare sequuntur leges.

c) Aspiratae, sive sint surdae seu sonorae, ante pausam et surdas litteras in non aspiratam surdam, ante sonoras vero litteras in non aspiratam sonoram ordinis sui litteram transeunt, e. c. क् et च् primo loco in क्, altero in च् mutantur.

* Sequentes regulae etiam in litteras finales et initiales dearum, quae nomen compositum formant, vocum, et ad praepositiones inseparabiles vim exercent.

c) Quodsi aspirata finalis est sonora atque ad radicem pertinet, cujus initialis littera est ग, झ, ञ vel झ — i e praeter ग*) quaeprimam tenuis sonora, quae cognita, in quam transire possit, aspiratam habeat aspiratio, quae in finali littera suppressitur, ad initialem radiceis litteram recedit, ut ut ग, झ, ञ et झ ex ordine suo in घ, ङ, ध et ग transeant, e e ह्रस्व transiit in भन्, vel, ante sonoras litteras, in भद्

Facilem conspectum harum generalium legum sequens praebet tabula

Exempla	Ante sonoras	Ante surdas	Ante pausam
एरित्	एरिद् अस्ति	एरिद् भजति	एरित् यतिगति अस्ति एरित् a)
वेदविद्	वेदविद् अस्ति	वेदविद् भवति	वेदविद् यतिगति अस्ति वेदविद् b)
चित्रनिम्ब	चित्रनिम्ब अस्ति	चित्रनिम्ब भजति	चित्रनिम्ब यतिगति अस्ति चित्रनिम्ब c)
धनन्तम्	धनन्तम् अस्ति	धनन्तम् भजति	धनन्तम् यतिगति अस्ति धनन्तम् d)
वेदह्रस्व**)	वेदभद् अस्ति	वेदभद् भजति	वेदभद् यतिगति अस्ति वेदभद् e)

NOTA. Ra lices et non inum themata semper cum primis suis finalis littera scribuntur, quanquam hoc littera ex euphoniae legibus in fine vocabulorum non admittitur. Ra lices enim et non inum themata raro nuda i e sine ulla grammatica terminatione usurantur, nisi autem hoc accidit, finales ipsorum litterae euphoniae legibus subjunguntur e e ralis ह्रस्व, quae praegnandi notonem exprimit, sine illo ad hunc suffixo tanquam sub ianitu ad hunc potest, quod pugnam significat. Quodsi vero huius substantivis themata sectum est i e sine ulla terminatione tanquam non naturalis singulorum huius ex euphoniae lege mutatum est in ह्रस्व, quod ante sonoram sequentis vocis litteram in ह्रस्व transit. Hanc legem sequitur ह्रस्व

*) si fors tan hanc ob causam ab hac regula excipitur, quia spiritus asperata (ह्र) In-orum organo parum arduet, id quod ex rarissimo ejus usu cognoscitur. Perpetuae etiam ra lices, in sonoram desinentes aspiratam, a tr littera incipiunt.

***) Qui fides noscit, compos itum e वेद et ह्रस्व

ubi tanquam nominis thema cum quapiam alia voce nomen compositum format.*) Non tamen युत् pro vera radice vel substantivi nostri themate haberi potest, quia a युत् radice verbum युध्ये *pugno* et substantivum योध *miles* non descendere possent, atque a युत् themate non Accusativus युधम्, et Instrumentalis युधा etc., sed potius युत्म्, युत्ता derivarentur.

57. Duae conjunctae consonantes in fine vocum non retinentur, sed ultima abjicitur; e. c. सुवल् pro सुवल्स् *pulchre iens*, quod secundum r. 56. est pro सुवल्म् a rad. वल्म् praefixo सु.

ANNOT. Excipiuntur ab hac regula voces, quae in duas desinunt consonantes litteras, quarum penultima est र्, ita dicitur उर्कं fortis, ab उर्क (v. r. 59.). Formae desiderativae, quanquam र् pro penultima habent, generalem sequuntur regulam, quippe quae finalem suam sibilantem abjiciant, e. c. चिकीर् (चिकीः v. r. 72.) pro चिकीर्प् *faciendi cupidus*.

SPECIALES REGULAE.

58. Quattuor priores consonantes primi, tertii, quarti et quinti ordinis ante quamvis nasalem litteram in nasalem ordinis sui transire, aut generalem regulam 56. sequi possunt; prius tamen longe est usitatissimum. Ubi conditio regulae 56e^b. locum habet, aspiratio, quam finalis littera perdit, item in initialem radiceis litteram recedit. E. c. वाङ् मन् vel वाङ् मन् pro वाङ् मन् *vox mea*; षण् मासाः vel षड् मासाः pro षड् मासाः *sex menses*; तन् ना 'त्ति vel तद् ना 'त्ति *hoc non est*; वेद्मन् ना 'त्ति vel वेद्मद् ना 'त्ति pro वेद्मद् ना 'त्ति *Vedorum guaris non est***).

*) Prius compositum membrum impernasibile exhibet thema; ita tamen ut euphoniae observentur leges, quae ad litteras finales spectant. Eam ob causam गुप् tanquam prius compositi membrum ante surdas transit in गुप् et ante sonoras litteras in गुद्.

***) Generalem regulam ante nasales raro a scriptoribus vidi observatam.

59 Praeter compositas et aspiratas litteras et puram aspiratio-
nem ए littera indicatam, sequentes consonantes in fine vocum non
admittuntur 1 omnes palatinae*), nasali (ॠ) excepta, scilicet च,
छ, झ, ञ, nisi ex euphonica dentalium litterarum permutatione oriun-
tur, 2 duae priores sibilantes, scilicet झ et ञ. Dentalis sibilans
(ञ) et semivocalis झ certis sub conditionibus solum retinentur. De
श, ष, स, ह et र litterarum permutatione proprio loco fusius agitur.
Palatinae च et छ in क transeunt, ङ transit in ङ, et झ plerumque in
क, atque in paucas solum radices in ङ transit. Anhae autem hae
surdae litterae secundum r 56 et 58 permutationi in sonoris ग,
ङ, et in nasales ङ, ञ sunt subjectae. Et वाच sermo et अस्त्र san-
guis transeunt in वाक् et आस्त्र (r 56 a) quae ante sonoras in वाग्,
अस्त्र, et ante nasales in वाङ् अस्त्र mutatur (r 58), राज rex (r 57
dice राज splendens, regere) transit in रङ् quod in रङ् et रण् mutari
potest**)

60 Initiali ह litterae post vocalem brevem (interdum quoque
post longam vocalem) respondens non aspirata च antepositur, ut
dicitur e c तव छाया tua umbra pro तत्र छाया. Haec euphonice lex
in radices quoque vim exercet, si brevis reduplicata syllaba vel prae-
positio inseparabilis in brevem desinens vocalem, eis antepositur
veluti चिच्छेद scuti vel scudit, परिच्छिन्नशि scundo, र रद किद

ANNOT. Quaequam haec regula in codicibus manuscriptorum et editis libris saepius ne-
negligitur, generalis est vis eius ex eo tamen cognoscitur, quod si brevis vocalis ante
ultra pro seriptum est positio semper longam formet syllabam

*) Ubi, in euphoniae reg. 13, cujusdam organi memorantur consonantes, semper
regulae 1 non verò reg. lae 29 litterarum divisio utelligitur ita ut l c inter palatinas
equae semivocalis ञ neque sibilans ञ s i referenda

**) Vocabula, quae in aspiratis litteris क् et ङ् desunt, vix inveniuntur

61. त्, थ्, द्, ध् sequenti ल् atque palatini et lingualis ordinis litteris, (nasalibus exceptis) assimilantur, ita tamen, ut generalis regulae 56. quae aspiratas in vocum fine non admittit, ratio sit habenda, quam ob rem e. c. त् ante ह् non in ह् sed in च् transit. Etiam ante palatinam sibilantem litteram (श्), litterae supra dictae in च् transeunt; tum autem initiale झ् plerumque in ह् transit, sed integrum quoque retineri potest. E. c. तल् लिख hoc scribe ex तद् लिख, तच् चर्म hoc scutum ex तद् चर्म, महद् जीवनम् magna vita e महत् जीवनम्, वेदभूच् चरति Vedorum gnarus ut e वेदबुध् चरति (v. r. 56. 0²), तद् उयनम् hoc volatus pro तद् उयनम्, तच् ह्स्त्रम् vel तच् ह्स्त्रम् hoc telum.

62. Nasales ङ्, ण् et न् in fine vocum post brevem vocalem geminantur, si sequens vocabulum a quapiam vocali incipit, e. c. आसन्न आत्र erant ibi, आनन्न आदि erant in principio, pro आसन् etc.

63. न् ante झ् et ञ् in palatinam (ञ्) atque ante झ् et ह् in lingualem nasalem (ण्) transire potest, quod tamen rarissime accidit.

ANNOT. Varia hujus et sequentis regulae exempla in *Bhagavad-Gitae* uno versu (V. 8. 4.) habemus, ubi in editione Calcuttensi legitur:

पश्यञ्छ्वयन्पद्मञ्छ्वयन्पद्मञ्छ्वयन्पद्मञ्छ्वयन्
quod SCHLEGELIUS aptius scribit:

पश्यन् श्वयन् स्पश्यन् श्वयन् श्वयन् गच्छन् स्वपन् श्वयन्.

64. Ubi न् finalem litteram initiale sequitur झ्, quattuor scribendi modi adhiberi possunt: 1. quod usitatissimum est, ambae concurrentes litterae nullam subeunt mutationem. 2. न् in ज् mutatur et झ् integrum retinetur; 3. न् in च् et झ् in ह् transit; 4. inter च् et ह् inseritur च्. E. c. मलन् magnus et शिष्यः discipulus scribi possunt: 1. मलान् शिष्यः; 2. मलञ् शिष्यः; 3. मलान् शिष्यः; 4. मलञ् शिष्यः*).

* Haec ultima scribendi ratio in *Dāt-Vishṭamyaē* editione Calcuttensi saepissime, nisi quavis in occasione, adhibetur. In universum quoque न् ante झ् multo frequentius quam ante ह्, ए, उ et ए solet mutari.

^x 65 Inter न् finale et surdas litteras palatini, lingualis et dentales ordinis euphoniae causa sibilans inseritur littera, ante quam न् secundum r 16 in Anusvāram transit, inserenda autem sibilans littera ad organum sequentis litterae se accomodat, ita ut ण् ante च् et छ्, प् ante ट् et ठ्, स् ante त् et थ् sit inscrenda, e c श्रीमा श्रति pro श्रीमान् चरति, महाटङ्कारं pro महान् टङ्कारं, आसस्तत्र pro आसन्तत्र Anusvara ante inserendam sibilantem altero signo (◌◌) quoque indicari potest, veluti श्रीमाश्रति etc

ANNOT Si textus perspicuitatis causa, separandae sunt duae, inserta sibilante, in unum contractae voces sibilantem priori vocabulo adjungendam esse censeo (ut आसिसु तत्र non आस स्तत्र), quia न् in fine vocum nunquam in Anusvāram transit, in medio autem vocum nunquam alia nasalis quam Anusvāra ante sibilantem litteram invenitur (v r 15)

66 न् finale sequenti semivocali ल् assimilatur (cf r 61 et 70), tum autem, ad indicandam finalis ल् litterae nasalem originem, altera Anusvārae forma adscribitur, quae hoc loco non pronunciatur, e c पक्षान् लनाति alas abscondit pro पक्षान् लनाति

67 In fine prioris membri vocum compositarum न् abijcitur, utque antecedens vocalis eadem ac finales vocales sequitur euphoniae regulas, e c राजधर्मं regum officium pro राजन्धर्मं, राजेन्द्र (v r 36) regum princeps pro राजनिन्द्र

68 न् finale semper ad sequentis litterae organum se accomodat, (ita ut solum ante vocales et labiales integrum retineatur ante gutturales (क्, च्, ग्, घ्, ङ्) transit in ङ्, ante palatinas (च्, छ्, ष्, ष्, च्) in च्, ante linguales (ट्, ठ्, ड्, ढ्, ण्) in ण् et ante dentales (त्, थ्, द्, ध्, न्) transit in न्. Potest tamen न् finale secundum r 16, tam ubi quampiam harum mutationum subit, quam ubi integrum retinetur, vicaria suppleri Anusvāra, quae semper alius nasalis litterae, cuius vice fungitur, pronunciationem habet

E. c. तद् गडम् vel तं गडम् *hunc elephintum*; तच् चन्द्रम् vel तं चन्द्रम् *hanc lunam*; तष् डिम्बम् vel तं डिम्बम् *hoc ovum*; तन् दन्तम् vel तं दन्तम् *hunc dentem*; pro तम् गडम् etc.

ANNOT. म् finale, de quo haec et tres sequentes agunt regulae, ad grammaticas pertinet flexiones, म् radicale vero vix in ullius vocis fine invenitur, et apud scriptores a me nunquam repertum est; ubi tamen occurrit, tam ante pausam, quam ante quampiam litteram vocalem vel consonantem, in न् transire dicitur (v. r. 191.).

{ 69. म् ante sibilantes, ह् litteram et ante semivocales य, र्, ल् in *Anusvāram* transit necessariam (v. r. 15.), e. c. तं शक्रम्, तं पद्मचरणम्, तं सिंहम्, तं हंसम्, तं युवानम्, तं राधानम्, तं लाभम्; pro तम् शक्रम् etc. Ante च् semivocalem, म् finale aut item in *Anusvāram* necessariam mutatur aut integrum retinetur; prius tamen est usu frequentius; e. c. कं विन्दुम् vel कम् विन्दुम्.

ANNOT. Exceperit ab hac regula, सम्प्राद rex supremus vel universalis, vox composita, cujus pars prior est praepositio inseparabilis सम्. Vocabulum सम्प्यच् vero, quia e सम्पि et अच् non vero e सम् et यच् compositum est (v. r. 199.), hanc regulam non transgreditur. Nam मि et मो syllabae finales, si इ et ई secundum r. 37. in य् mutantur, semper इय्, non vero य् formant, ut काम्य् अस्ति *cupidus est* (e कामी अस्ति) non कर्त्य् अस्ति.

{ 70. म् finale quoque initiali य, ल, च् (nunquam र् semivocali) assimilari potest, quod uli acridit, altera *Anusvārae* forma (*), quae non pronunciatur, ad indicandam finalis semivocalis nasalem originem, adscribitur; e. c. क्ये युवानम्, कले लाभम्, क्वे विन्दुम्.*)

{ 71. म् finale aut ad primam vel secundam sequentis vocis litteram se accommodare potest, si prima est ह् et secunda न्, म्, य्, ल् vel च्. Hoc eo explicandum est, quod ह् initiale, cum nasalibus vel semivocalibus modo dictis conjunctum, tam debilem habeat pronunciationem, ut littera secunda quasi initialis litterae vice possit

*) Hujusmodi assimilationes apud scriptores nunquam inveni.

fungi, eo quod in vocis antecedentis finalem litteram exerceat vim euphonicam E. c. क कृते vel कन् कृते pro काम् कृते, क ज्ञादते vel काल् ज्ञादते (v. p. 70) pro काम् ज्ञादते.

72. Semivocales य, ल, व in fine vocum rarissime inveniuntur, atque, ubi occurrunt, nullam subeunt mutationem, रू vero semivocalis in vocabulorum fine saepius invenitur, atque sequentibus subjectum est euphoniae legibus.

a) Ante pausam atque surdas gutturalis et labialis ordinis litteras (क, ख, प, फ) in *Visargam* transit e. c. करोति पुन, पुन करोति, पुन पचति pro करोति पुनर (facit iterum) etc.

b) Ante surdas litteras palatini, lingualis et dentalis ordinis in sibilantem transit litteram, quae sequentis litterae organo respondet, scilicet ante च, छ in श्, ante झ, ञ in ष, ante त्, थ in स्, e. c. पुनश् चरति, पुनष् टीकते, पुनम् तरति, pro पुनर चरति etc. Quodsi initiale त् cum sequente स् conjunctum est, quod rarissime accidit, रू finale in *Visargam* transit, ut पुन. त्प्राति non पुनस् त्प्राति.

c) Ante sibilantem litteram रू finale aut in *Visargam* mutatur aut sequenti sibilanti assimilatur, prius tamen est usitatus, e. c. पुनः शोभते vel पुनश् शोभते, पुन स्रति vel पुनस् स्रति. Quodsi vero sequens sibilans cum alia surda consonante conjuncta est, रू finale aut easdem mutationes subire, aut abjici potest, plerumque tamen in *Visargam* transit e c पुन स्कन्दति vel पुनस् स्कन्दति vel पुन स्कन्दति.

d) Ante sonoris litteras, sive sint vocales seu consonantes, रू finale, quia ipsum sonorum est, integrum servatur. Quodsi tamen initialis sonora littera item est रू, abjicitur रू finale, atque, si brevis ei antecedit vocalis, producenda hac vocali compensatur. E. g. पुनर इति, पुनर गच्छति, पुनर अयाति, पुनामते

73^a). Vocales breves इ et उ in nominum thematibus produeuntur ante इ finale, sive haec littera servetur integra, sive in *Visargam* vel स् mutetur; e. c. गीइ, गीः, गीच् pro गिइ *loquela*, धइ, धः, धच् pro धइ *temo*.

73^b). इ in fine prioris compositorum membri ante क्, ख्, प् et क् aut secundum r. 72^a). in *Visargam*, aut in स् transire potest, quod quidem स्, secundum r. 101^a), mutationi in प् est subjectum; e. c. निःप्रभ vel निःप्रभ *splendoris expers*, e निइ *ex* et प्रभा *splendor*; उःकृत vel उःकृत *peccatum*, e उइ *male* et कृत *factum*; गीःपति vel गीःपति *loquelae dominus*, e गिइ *loquela* (vid. r. 73^a.) et पति *dominus*. Quodsi tamen क् vel प् initiale cum sibilante littera conjunctum est, इ antecedens in *Visargam* solum transire potest, e. c. निःक्षय *exitii expers*, non निःक्षय; निःक्षान *cibi expers*, non निःक्षान.

NOTA. Ubi ambae admittuntur mutationes, linguae usus, quod ad singula attinet composita, modo ad unam modo ad alteram mutationem magis se inclinatur. Ita in exemplis supra dictis, forma posterior (ut निःप्रभ) usu maxime est recepta, e contrario उःकृत *dolor* (e उइ *male* et कृत *factum*) saepius quam उःकृत dicitur, sed निःफल (e निइ *ex* et फल *fructus*) *fructuum expers* saepius quam निःफल invenitur. Praeter haec vocabula, eorumque derivata, vix aliud invenitur, in quo इ cum sequente ए vel प् conveniat, in universum quoque, voces ab his aspiratis incipientes rarissimae sunt. — Grammatici etiam in compositis, ante surdas litteras क्, ख्, च्, छ्, ट्, ठ्, त्, थ्, प्, फ्, nisi cum sibilante conjunctae sunt, इ finale integrum servari permittunt. Hujusmodi exempla autem apud scriptores nonquam inveni. WILSONUS tamen compositum अरुपति *sol* (*dominus*) exhibet, ex अइ *dies* (vid. glossarium meum) et पति *dominus*.

SIBILANTES.

74. इ et ए in vocum fine nunquam retinentur, sed plerumque in इ transeunt, et in paucis tantum radicibus, veluti इइ et एइ, इर क् mutantur; e. c. इइ pro इइ *intrans*, इइ pro इइ *inimicus*, इइ,

pro दिष् *plaga*, म्बु pro म्बु *tolerans* *) Hae autem litterae ट et क mutationibus, r 56 et 58 expositis, sunt subjectae

75 सू finale in euphonicis suis mutationibus maximam partem cum र littera convenit, atque sequentibus subjectum est euphoniae legibus

a) Ante pravam atque surdas gutturales et labialis ordinis litteras (क्, ख, प, फ) in *Visargam* transit, e c करोति रवि, रवि करोति, रवि पचति, pro करोति रविस् (*facit sol*) etc

b) Ante surdas litteras palatini, lingualis et dentalis ordinis, sibilans retinetur, ita tamen, ut ad sequentis litterae organum se accommodet, quum ob rem ञ् ante च्, झ् ponitur प् ante ह्, ट्, et स् ante त्, थ्. E c रविष् चरति, रविष् टोक्ते, रविष् तरति — Ubi त् initiale cum sequente सू conjunctum est, quod rarissime accidit, सू finale, ut nimis dura existeret consonantium coacervatio, in *Visargam* transit, e c. रवि त्सरति

c) Quodsi सू finalem litteram alia sequitur sibilans, सू finale aut ei assimilatur, aut, quod institutum est, in *Visargam* mutatur, e c रवि शोभते, रवि सरति vel रविष् शोभते, रविष् सरति — Ubi vero sequens sibilans cum alia surda consonante conjuncta est, सू finale ad arbitrium, aut eandem sequenti legem, aut abjicitur, e c रवि स्वन्दति, vel रविस् स्वन्दति, vel रवि स्वन्दति

d) Ante sonoras litteras, sive sint vocales seu consonantes सू finale, si alia vocalis quam अ vel आ ei antecedit, in ङ् mutatur. Quodsi tamen sequens sonora littera ipsa est ङ्, सू finale ^३ abjicitur, et, si brevis ei antecedit vocalis, producenda hac vocali compensatur. E c रवि र एति, रवि र गच्छति, रवि र जयति, रवि र मते

*) सू finale de quo FORSTERUS in Grammatica sua, pag 36 N 10 agit, e phonica litterae र est mutatio, neque hanc ob causam hujus regulae integritatem dimittit.

Faciliori hujus regulae conspectui inserviat haec tabula:

रविस् ante surdas	ante sonoras	ante pausam
रविः करोति	रविर् गच्छति	करोति रविः
रविष् चरति	रविर् ज्ञायति	चरति रविः
रविप् टीकते	रविर् ठीकते	टीकते रविः
रविस् तरति	रविर् द्रवति	तरति रविः
रविः त्सरति		त्सरति रविः
रविः पचति	रविर् बोधति	पचति रविः
रविः सरति vel रविस् सरति	रविर् एति	सरति रविः
रविः स्वान्दति vel रविस् स्वान्दति	रवी रमते	स्वान्दति रविः
	vel रवि स्वान्दति	

76^a). इ et उ vocales producuntur ante र् finale, quo nominis thema finitur, si, quod raro accidit, र् littera non ad quampiam terminationem vel suffixum, sed ad radicem ipsam pertinet;*) e. c. आशिस् (a rad. शास्, mutato आ in इ) benedictio transit in आशीस्, cf. r. 73^a).

76^b). र् finale cum praecedente अ ante omnes sonoras consonantes (र् semivocali non excepta) et ante अ vocalem in औ transit, sequens अ vero eliditur et elisionis signo (ऽ) suppleri potest, quod tamen saepe negligitur; e. c. गदो गच्छति, गदो रमते, गदो ङस्ति pro गदास् गच्छति, गदास् रमते, गदाम् अस्ति. — Ante quamvis aliam vocalem quam अ, अस् finale mutatur in अ vocalem, quae cum sequente vocali non coalescit, sed semper integra servatur. Hoc autem अ ex अच् syllaba, abjecto च्, explicandum esse censeo (cf. r. 40. et 35.), quia verisimiliter prae linguae aetate अच् finale non solum ante sonoras consonantes et अ vocalem, sed ante omnes quoque reliquas

*) In exemplo रविस् finale र् Nominativi signum est.

vocales in औ transiit, quod ante vocales, quae non sicut अ initial elidebantur (cf r. 38.), in अत् mutari debuit. E. c. गद् असीत्, गद् एति pro गद् अत् असीत्, गद् अत् एति, e गद् अत् असीत्, गद् अत् एति *)

ANNOT Syllabae अत् mutatio in औ a Grammaticis indicis recte eo explicatur, quo अ् transeat in उ vocalem, quae cum praecedente अ servandum generalem regulam 36 in औ coalescat. Eodem modo in gallica lingua l in vocalem u dissolvitur quae item cum antecedente a coalescit, ut in *anamour* et *animaux*, ou ex *ai* facti ex falsis, *maudire* e *mauld* &c

77. Nominativi सत् is, hic, ille et एत् hic a generali regula excipiuntur, atque ante omnes consonantes स् finale abijciunt. Ubi tamen cum prefixo negativo अ conjuncti sunt, quod apud scriptores nunquam inveni, generalem legem sequi dicuntur सत् quoque, ubi cum एत् hic convenit et e lege 76^a. sibilantem finalem abijcit, cum sequente ए contra r 76^a. coalescit in ऐ (सि 'पस).

78. स् finale post आ vocalem ante omnes sonoras litteras (vocales et consonantes) abijcitur, sed antecedens आ cum sequente vocali non coalescit, e. c. गद् आ अटन्ति, गद् आ र्छन्ति, गद् आ गच्छन्ति pro गच्छात् अटन्ति *) Eandem legem sequitur स् finale interjectionum भोत्, भोत्सु et अहत्.

ANNOT 1 स् finalis litterae abiectionem, quae hac regula praescribitur, eo explicandum esse censeo, quod आम् primitive in औ, ex आ et उ constatam diphthongum, transierit, consonantiae cum अम् syllabae mutatione in औ ex अ + उ (vid r 76) ita ut स् finale tam post अ quam post आ in उ sit transformatum. Diphthongus औ vero ante vocales mutata erat in आत्, ex quo, abjecto व्, आ remansit, sicut in r 76 अ ex अत् abjecto व् ortum est. Quod autem a l आ vocalem attulit, ad अत् + अत् + उ + अत् consonantes औ न diphthongus. Accur. recte sicut in अत् + अत् supra dicto गद् आ गद् आत्), rationem hujus permutationis in औ diphthongi cum

*) Ante pausam et surdas consonantes स् finale, cui ए vel अ antecedit, eandem ac quodvis aliud स् finale sequitur leges (vid r 75)

आ vocali affinitate video, quam ob rem in verborum conjugatione quoque, आ et aliae diphthongi saepe in आ transeunt. — Grammatici quoque अन् et आन् syllabarum finalium mutationem in अय् et आय् admittunt, ubi regula 76. et 78., ante vocales, स् littera abjici jubetur, ita ut pro गद्ग आसीत्, गद्गा अटन्ति dici posset गदाय् आसीत्, गदाय् अटन्ति. Apud scriptores tamen hujusmodi permutationes nunquam inveni.

ANNOT. 2. Interdum metri causa apud poetas आ finale, abjecto स्, contra regulam 78., cum sequente अ, nunquam tamen cum alia vocali, coalescit, neque etiam अ, abjecto स्, eum sequente vocali contrahitur. Dicitur potest, e. e. गद्गा टन्ति pro गद्गा अटन्ति, non vero गद्गे टन्ते pro गद्गा ईचन्ते, neque गद्गे ति pro गद्ग एति.*)

79. स् finale in priori vocis compositalae membro ante surdas gutturales et palatinas (क्, छ्, प्, फ्) aut secundum regulam generalem in *Visargam* transit, aut, quod longe usitatissimum est, integrum retinetur, nisi secundum r. 101°. in प् mutandum est; e. e. भास्कर vel भाःकर *sol*, e भाच् *splendor* et कर *qui facit*, भास्पति vel भाःपति *sol*, e भाच् et पति *dominus*, धनुष्कर vel धनुःकर *sagittarius*, e धनुस् *arcus* et कर. Quodsi tamen initiale क् vel प् cum sibilante littera conjunctum est, antecedens स्, ad evitandam nimis duram consonantium coacervationem, semper in *Visargam* transit, e. e. भाःजय, non भाञ्जय *luminis occasus*, e भाच् et जय *occasus*.

80. Post praepositionem inseparabilem vel reduplicativam syllabam, in aliam vocalem quam अ vel आ desinentem, स् initiale radicicum transit in प्, cujus vi euphonica sequens त्, थ् vel न् in sibi respondentem lingualem litteram mutantur, scilicet त् in द्, थ् in द्, etque न् in ण्; e. e. निपदे *destruo*, a rad. सद् praefixo नि, तृष्टाव *laudavit*, a rad. म्त्त cum syllaba reduplicativa त्, तिहामि *sto*, a rad.

*) चित्रगीतंदाष pro चित्र गीतंदाष (e चित्रगीतंदाष) similesque contractiones in *Hypodisae* editione Londinensi editoris lapsui tribuendae sunt, atque in editione Scamperensi recte legitur चित्रगीतंदाष.

स्या cum syllaba redupl. ति, सिप्पोर *amavi* vel *amavit*, a rad सिप्पोर
 cum syllaba redupl सि Reecedunt autem ab hac lege 1. radices
 quae इ vel इव vocales continent, e e अनुत्तामि *sequor* a सु, praef
 अनु, विस्तोर्ण *extensus*, magnus a स्तु praef वि, विस्तोर्णामि *relinquo* १
 सुत्तु praef वि *) 2 radices quae aliam consonantem quam त, घ,
 न, et व् cum initiali सु conjunctam habent, et nonnullae a स्तु inci-
 pientes radices, e e विसृरत् *renitens*, विस्मयत् *subridens*, a सुत्तु et
 सिम praef वि, सुस्ताव *fluxit* १ सु cum syllaba reduplicativa सु,
 पुस्तुर्ण *explosit*, a सुत्तु cum syllaba reduplicativa सु निस्वन *sonus*,
 tumultus, १ स्वन praef नि suffि अ **)

ANNOT In nonnullis compositis, prioris membri vocalis finalis eandem viam in poste-
 rioris membri initiale सु exercet, e e अग्निर्ण *sartago*, compositum ex अग्नि
 ignis et स्थ *stans*

§10. इ littera in vocum fine nunquam retinetur, sed plerum-
 que in इ transit, solum in radicibus a इ incipientibus, इ littera
 finalis in इ transit, ita tamen ut aspiratio, quae in vocis fine eva-
 nescit, ad radicis initium recedat, quo इ in ध mutatur (cf r 56 c.)
 Litterae इ et इ secundum r 56 et 58 mutationi in non aspiratam
 sonoram et nasalem ordinis sm subjectae sunt E c. सिद्ध *lambens*

*) Rationem hujus exceptionis in eo viden, quod इ et इव vocales, quia cum lioguali-
 bus consonantibus cognatae sint, aequae ac ipsae respondeas semivocalis liogualis ordinis
 (र), s b lantem ejusdem organi in radicis initio repudiato.

**) Plurimae a स्तु incipientes radices generalem sequuntur regulam, e e. मुत्ताय *dor-
 manu* a स्तुत्, परिष्वाय *amplectendo* a सुत्तु praef परि. Quaedam rad ces, quae apud gramma-
 ticos, sine duabus rationibus supra indicatis, सुत्तु italem litterampositi aliam vocalem quam इ
 et धा integram retinent, iam rarissimum usu sunt, ut vix ullam earum derivatum apud aucto-
 res inveniat, quam ob rem veritatem ejus, quod de his incertis radicibus grammatici sta-
 tuunt, dubitare liceat.

et *ड्र* *mulgens* transeunt in लिड्र, ध्रु, ante sonoras in लिड्र, ध्रु,
et ante nasales in लिण, ध्रु

81^{b)} *ह* littera initialis, qua sonora est littera, efficit ut ante
cedens surda in non aspiratam sonoram transeat (vid *r* 56), *ह*
ipsum autem ad arbitrium aut integrum retinetur, aut, quod longe
usitatissimum est, in aspiratam antecedentis litterae mutatur, e c
वाक् et हीन formant वाग्हीन vel वाग्हीन *sermone prusatus*, प्रविशेत्
et एव्यवाह्न् formant प्रविशेद् धव्यवाह्न् vel प्रविशेद् एव्यवाह्न्

DE QUIBUSDAM LITTERIS RARISSIMIS INSERTIS

82^{a)} A grammaticis iudicis statuuntur sequentes litterarum in-
serendarum leges, quae ad arbitrium observari vel negligi possunt

a) Inter finale *इ* vel *ण* et sequentem initialem sibilantem,
primo loco *ञ*, altero *ड* inseri potest, e c pro प्राड पड et सगण षड
dici potest प्राडण, सगणडण

b) Inter *इ* vel *न* finale et *च्* initiale, *न्* inseri potest, e c pro
पड सन्त et सन् स scribi potest पडसन्त *) et सन्स

c) Inter *न* finale et *ञ* initiale *च्* inseri potest, ita tamen ut *न्*
secundum *r* 64 in *न्* mutetur, e c pro सन् शङ्ग dici potest सङ्गङ्ग **)

82^{b)} Inter कान् *quos* et कान् repetitum, atque inter Accusa-
tivum नन् *viros* et quamvis initialem *प* litteram, *च्* euphonicum in-
seri potest, ita tamen ut *न्* secundum *r* 15 in *Anusi iram* neces-
sariam mutetur, quae altero signo (-) indicari potest Scribitur

*) Hanc seriptonem eo explendam esse censeo, quod illi linguae *ह* littera ante dentali-
lem sibilantem in re pondentem dentalem *ह* transeat, ita tamen ut *ह* quoque in seriptura
retineatur, quanquam non pronuncietur neque fundem in molli arabica articuli *ह* littera,
ubi sequenti litterae assimilatur in scriptura tamen conservatur

***) In illi insertam *च्* litteram *प* plerumque in *ड* transit, veluti सङ्गङ्ग (cf *r* 61)

ज	ट	ठ	ड	ढ	ण	त	थ
.....
इज	कट	कठ	जड	जढ	इण	त	कथ
इञ	कट	कठ	जड	जढ	इण	त	कथ
एज	दट	दठ	डड	डढ	ण	दत	दथ
एञ	दट	दठ	डड	डढ	ण	दत	दथ
नज	दट	दठ	डड	डढ	णा	न	तथ
नञ	'ध'	'ध'	नड ^{१)}	नढ ^{१)}	णा	'न	'थ
मज	पट	पठ	पड	पढ	मण	प	पथ
मञ	पट	पठ	पड	पढ	मण	प	पथ
ज	च	च	जड	जढ	ण	त	थ
ज	दट	दठ	डड	डढ	ण	दत	दथ
इज	कट	कठ	जड	जढ	इण	त	कथ
ई	च	च	ईड	ईढ	ण	त	थ
ओज	ओट	ओठ	ओड	ओढ	ओण	ओत	ओथ
आज	आट	आठ	आड	आढ	आण	आत	आथ
एज	दट	दठ	डड	डढ	ण	दत	दथ
इज	कट	कठ	जड	जढ	इण	त	कथ

१) vel त्त vel त्त r. 73.

२) vel त्त r. 79.

३) vel त्त r. 79.

४) vel त्त r. 79.

Consonantes mit sibil

Consonantes sibilis

	व	श	ष	स	ह
ख ख गू वू चू क	व	कश	क्ष	कस	गघ vel गह
झ	{ व श	कश	क्ष	कस	गघ vel गह
झ ह झ ह झ	श	शश	शष	शस ¹⁾	झ ङ vel झह
तू थ दू ध	द	च्छ	त्ष	त्स	ड ङ vel दूह
नू	न्	न्श ²⁾	न्ष	न्स ³⁾	न्
पू फ वू भू	ब	फश	फष	फस	भभ vel बह
मू	म ⁴⁾	श	ष	स	ह
रू	रं	श ⁵⁾	ष ⁶⁾	स ⁷⁾	हं
षू प	{ श ल	शश	शष	शस ⁸⁾	इह vel इह
सू ⁹⁾	वं	श ¹⁰⁾	ष ¹¹⁾	स ¹²⁾	हं
असू	व	अश ¹⁰⁾	अष ¹¹⁾	अस ¹²⁾	ओह
आसू	व	आश ¹¹⁾	आष ¹¹⁾	आस ¹²⁾	आह
इ	{ इ व	इश	इष	इस ¹⁾	इह vel इह
		कश	क्ष	कस	गघ vel गह

^{*)} Si alia .

1) vel इत्थ १.

7) vel ङ

8) vel ङ

9) vel स्त.

10) vel षण.

11) vel षण

c) Sonorae consonantes, sive sint aspiratae seu non aspiratae, ante surdas in non aspiratam surdam ordinis sui litteram transcunt, e c अद् cum सि, ति et घ format अत्ति *edis*, अत्ति *edit*, अत्त्य *editus*, लम् cum ह्ये format लक्ष्ये *adipiscar*, यध् cum ह्यु format यत्सु *in pugnus* a यध् *pugna* Semivocales et र littera, quia respondente surda littera carent, speciales sequuntur leges

d^o) Sonorum consonantium aspiratio, ubi secundum r b) et c) est supprimenda, certis legibus transfertur, ita ut aut ad sequentem litteram progrediatur aut ad radicis initialem litteram regrediatur. Prius semper locum habet, si sequens flexio vel suffixum a त् vel च् incipit nam त् ई' घ litterae ad antecedentem aspiratam sonoram eo se accomodant, quod et sonorae et aspiratae fiunt, i e in ध् transeunt, quam ob rem sonora aspirata, in quam radix vel nominis thema desinit, non in tenuem surdam sed in tenuem sonoram ordinis sui transit, e c radix अध् cum suffixis त् et त्त्म् format अद्ध *purificatus*, शोद्धम् *purificare*, neque अत्त, शोद्धम्, quod ex lege c) expectaveris, पुण्यलम् *sanctus* (ad litteram, *puum adipiscens*) cum suffixo ता format vocem derivativam पुण्यलद्धा *sanctitus*, non पुण्यलद्धा

d¹) Ante omnes alias consonantes quam त् et च् et eas, quas r a) describit, sonorae consonantis aspiratio, quae secundum r b) et c) supprimitur, ad initialem radicis litteram recedit, si haec littera quaequam, praeter ङ litteram tenuis sonora, quae affinem aspiratam habeat, est littera, i e ग्, ङ्, क् vel च्. Mutantur igitur hae litterae, ex ordine suo, in च्, ङ्, ध्, भ्, e c भोत्स्यामि *noscam* a rad् बुध्, वेदभुद्वास् *Verlos nascentibus*, वेदभुत्सु *in Verdos noscentibus*, a वेदबुध्. (cf r 56 c)

ANNOT Inter nom mium themata et Local vi flex onem ह्य ubi cond t ones regulae 52°) b locum habent, dental s त् littera inseri potest, e c विद्त्सु vel विद्त्सुः, tra t bus a त्रिष् र 98 et not. ad r 5°) b

84. Nominum themata, quae in duas desinunt consonantes, ultimam abiciunt ante casuum flexiones, quae a consonante incipiunt; e. c. सुवल्भ्यस् pulchre-euntibus, सुवल्भ्यु (v. r. 101^a.) in pulchre euntibus, a सुवल्भ् (cf. r. 57.). Si penultima vero est ऋ, ultima consonans retinetur; formae desiderativae, quoniam ऋ pro penultima habent, tamen ultimam consonantem abiciunt.*)

SPECIALES REGULAE

85. Suffixum taddhitum मय, quod ad vim euphonicam initialis litterae attinet, eandem habet potestatem, ac si separata esset vox, e c. क्षुन्मय famelicus, a क्षुप् famēs (v. r. 58.), तेजोमय splendidus a तेजास् splendor (v. r. 76^b), pro क्षुध्मय, तेजस्मय secundum r. 83. a.**)

86. च् ante surdas in क् et ante sonoras consonantes, semivocalibus et nasalibus exceptis, in ग् transit (cf. r. 59); e c. वच् cum ति, ध, स्यामि, क्त्स्न format वक्ति dicit, वक्ष्यति dicitis, वक्ष्यामि (vid. r. 101^a) dicam, वक्तुम् dicere, वाच् cum भ्यस् format वाग्भ्यस् sermionibus (cf. r. 59.).

87. इ quod praeter radicem प्रश् interrogare rarissime cum flexionibus vel suffixis, quae a consonante incipiunt, componitur, has sequitur euphoniae leges. a) ante त्, य् in च् transit, e c. प्रष्टुम् interrogare a rad. प्रश्, b) ante स् terminationum verbalium, in क् transit e. c. प्रक्ष्यामि interrogabo, e प्रश् et स्यामि (vid. r. 101^a), c) ante स् terminationis Locativi plur in इ transit, d) ante sonoras consonantes, semivocalibus et nasalibus exceptis, in इ transit, e) ante च्

*) Interdum quoque ante alias quam casuum flexiones ultima duarum consonantium abicitur, quod peculiares grammaticae regulae accuratius definiunt

***) Omnia reliqua suffixa taddhita sequuntur regulam 83 etc., e c. तेजम् cum इत् format तेजस्मिन् splendidus non तेजोस्मिन्, अर्जुम् cum म् format अर्जुम् (v. r. 101^a) arcus praedutus non धनुर्मे (v. r. 75)

semivocales *y* et *v* intercedunt;*) e. c. *v* cum *no*ti et *dv*nti format *el*giti, *v*pnvnti *el*gunt, *g*h cum *na*ti format *g*hnti *cap*ti, *ch*riⁿ *discum habens* (e *ch*ri *discum* suff. इन्) cum *ma* format *ch*riⁿpa *per discum habentem*, *ch*ki^r cum *ma*n format *ch*ki^rmaⁿ *facere cupiens*.

94^b). Littera *r* praefixorum *pr*, *pr*i et *pr*a eandem, quam r. 94^a). exponit, vim exercet in sequentem initialem cujuspian radicis *n* litteram, atque in *n* praefixi *ni*; e. c. *pr*nti *mitt*ti, *c* *pr* et *nd*ti, *pr*nti *procumbit*, ex *pr* et *ni*ptti.

ANNOT. In nonnullis vocabulis *r* praefixorum, vel prioris in composito membri, in *n* finalem radicis vel thematis eandem vim exercet e. c. *pr*nti *ha*nti a rad. *an* *spi*rare, praefixo *pr*, *v*trnti *Fr*tri *occisorem*, a *v*trnti.

95. *m* ante suffixa, quae a *n* incipiunt, aut in *n* mutatur, aut abjicitur. Prius locum habet ante suffixa, quae *Gunam* requirunt, e. c. *gn*nti *ir* a *gn*; abjicitur autem *m* radicale ante suffixa quae *Gunam* non requirunt; e. c. *gn*ti *qui* *vit*, *gn*ti *it*io, a rad. *gn* (cf. r. 92.). Radices tamen, quae ante suffixa, *Gunam* non requirentia, mediam *m* vocalem producent, *m* finale in *n* mutant; e. c. *gn*nti *defessus*, a rad. *gn*.

ANNOT. Cum personarum vel casuum flexionibus *m* radicale vix unquam proxime componitur, ubi tamen hoc accidit, e grammaticorum indicatorum sententia, *m* ante consonantem in *n* vel secundum r. 15. in Visargam necessariam transit. Ante Locativi flexionem *nt* tamen, *m* littera contra r. 15. in *n* mutari dicitur.

SEMIVOCALES.

96. *y* et *v* semivocales vix unquam cum flexionibus vel suffixis, quae a consonante incipiunt, proxime conjunguntur; ubi autem

*) Omnes aliae litterae euphonicam litterarum *pr*, *pr*i, *r* et *pr* vim in sequentem nasal infringunt, e. c. dicitur *pr*nti *non* *pr*nti *a* *pr*nti *currum habens*.

hoc accidit, ante omnes consonantes, *भू* excepto, abjici, ante *भू* vero ad arbitrium aut abjici aut retineri dicuntur.

97. *रू* et *लू* semivocales nullam ante consonantes subeunt mutationem, sed *रू* et *उ* vocales breves, ubi *रू* finali antecedunt, ante quamvis a consonante incipientem flexionem vel suffixum producantur: e. c. *गौर्यसु sermonibus*, *गौरु* (v. r. 101°.) in sermonibus, a *गिरू sermo* (cf. r. 73°.).

98. *ग्र* in fine radicum vel nominum thematum has sequitur euphoniae leges: a) ante *तू* et *शू* transit in *त्* e. c. *दृष्ट visus* e *दृष् + त*, *उद्ध desuleratis*, e *उद् + थ* (v. r. 91.). b) Ante *सू* flexionum verbalium *ग्र* transit in *क्ष*, e. c. *वृत्ति desideras*, e *वृष् + ति*, *देह्यामि monstrabo* e *दिष् + स्यामि* (v. r. 101°.). c) Ante sonoras consonantes (praeter semivocales et nasales, v. r. 83. a.) flexionum verbalium, *ग्र* transit in *ङ*, e. c. *दृष्टम् imperabatis* ex *दृष् (a rad. ईष्) + ध्वम्* (vid. r. 91.). d) Nomina in *ग्र* desinentia duos constituunt ordines, quorum alter *ग्र* sibilantem ante *सु* in *क्ष* et ante *भू* in *गू* immutat, alter ante *सु* in *द्र* et ante *भू* in *ड*; e. c. *द्विष् in plagis*, *द्विभ्यस् plagis*, a *दिष्* (v. r. 101°.), *विद्रस् in intrantibus*, *विद्भ्यस् intrantibus*, a *विष्*.

99. *चू* ante *तू* et *शू* nullam subit mutationem, sed secundum r. 91. efficit ut hae dentales litterae in respondentem linguales transeant, i. e. *तू* in *द्र* et *शू* in *ष्ट*; e. c. *दृष्ट odit* e *द्विष् + ति*, *द्विष्ट odistis* e *द्विष् + थ*. In omnibus aliis rebus *चू* littera eadem sequitur leges ac *ग्र* e. c. *देहि odisti*, *देह्यामि odero* (vid. r. 98. b.), *द्विद्दे odistis* (r. 98. c.) a rad. *द्विष्*; *मृक्ष in tolerantibus*, *मृभ्यस् tolerantibus*, a *मृष्*, *त्विद्रस् in splendoribus*, *त्विद्भ्यस् splendoribus* a *त्विष्* (v. r. 98. d.).

ANOT. Vox *सङ्गृष् comes*, et formae desiderativae ut *दिग्गदिष् dicere cupiens*, integritatem hujus regulae non diminuunt, nam desiderativorum character est *चू*, quod secundum r. 101°. mutationi in *चू* subjectum est, quia autem *सू* littera nunquam in fine vocum in *चू* transit, (nisi sequens vocabulum a *चू* incipit), pro *दिग्गदिष्* pro-

prie डिगदिसु scribendum est, quod secundum r. 75. in डिगदिः vel डिगदिः transire potest, et ante vocales flexionum casuum, e lege 101^a, in डिगदिपु transit, ut डिगदिपम्, डिगदिपन् etc. Quod autem ad vocem सङ्गु attinet, hoc rarissimum vocabulum, quod apud scriptores nunquam inveni, a grammaticis indicis e स cum et ङ्गु placere deducitur, haec explicatio autem nullo confirmatur argumento, et eam falsam esse, ex eo apparet, quod hujus vocis finalis littera nulla in re cum quapiam alia in पु desinente voce convenit, sed e contrario accuratissime analogiam sequitur vocum in सु desinentium, quae aliam vocalem quam अ vel आ penultimam habent. Statuimus igitur सङ्गु tanquam verum hujus vocis thema.

X 100. स littera has sequitur euphoniae leges: a) ante sonoras consonantes (praeter semivocales, et nasales, v. r. 83. a.), flexionum verbalium, in द्, atque ante सु flexionum verbalium, signo secundae personae excepto, in त् transit, e. c. आङ्गि (आङ्गुध्वे) *sedetis*, ex आसु + ध्वे, वत्स्यामि *habitabo*, e वसु + स्यामि, अद्यात्सम् *habitabam*, e वसु, producto अ, + संगु. Ante Imperativi terminationem धि, sibilans स, ad arbitrium aut in द् mutari aut abjici potest, e. c. सधि vel सधि *dormi*, ex ससु + धि.

b) Ante secundae personae signum सु, सु radicale, si अ vel आ ei antecedunt, nullam subit mutationem; quodsi vero quacpiam alia vocalis ei antecedit, सु quo secunda persona indicatur, ex euphoniae lege 101^a. इपु पु transit, atque सु radicale aut in *Visargam* transire aut litterae ण्पु assimilari potest; e. c. सस्सि *dormis*, e ससु + सि, वेपिःपि vel वेपिःपि *is* ex वेपिसु + सि. Ante Imperativi terminationem स्व, सु radicale plerumque abjicitur, e. c. आस्व *sede* ex आसु + स्व.

c) Ante casuum flexiones, सु easdem subit mutationes, quae regulis 75, 76 et 78. praescriptae sunt; e. c. धनुर्भसि *arcibus* a धनुः (r. 75. d.), तैत्रोभ्यसु *vibus* a तैत्रसु (r. 76^a.), भाभ्यसु *splendoribus* a भाः *splendor* (r. 78.). तैत्रःसु vel तैत्रःस्व, भाःसु vel भाःस्व, धनुःसु vel धनुः (r. 75. c. et 101^a.), a तैत्रसु, भासु, धनुसु.

d) Ubi *स्*, in quod nominis thema desinit, radicalis est littera, neque ad vocum formandarum quodpiam suffixum pertinet, vocales *इ* et *उ*, huic *स्* radicali antecedentes, producuntur ante casuum flexiones, quae a consonante incipiunt littera; e. c. आशीर्भ्यन्, आशीःषु vel आशीष्यु, ab आशिन् *benedictio*, e radice शान् mutato आ in इ (cf. r. 76^a).

101^a). *स्* littera flexionum vel suffixorum transit in *त्*, si praeter *अ* et *आ* quaecumque vocalis vel semivocalis vel *ष्* ei antecedit, atque quaecumque vocalis, vel una *य*, *व*, *त*, *थ*, *म* consonantium, eam proxime sequitur; e. c. वारि cum *त्* format वारिषु in *aquas*, विभद्र cum *त्* format विभद्रि *ferre*, वक् (e वच् r. r. 86.) cum *त्* et स्यामि format वक्षि *dicens*, वक्ष्यामि *dicam*, धनुन् cum *त्* et मत् format धनुष्टम् (r. r. 91.) ex arcu, धनुष्मत् *sagittarius*. Anusvāra et Visarga interposita, vel *च्* quod secundum r. 100. b. et c. assimilatione ex *स्* ortum est, hujus legis vim non infringunt; e. c. चक्षुषि *oculis*, चक्षुष्यु vel चक्षुष्यु in *oculis*, a चक्षम्.

101^b). Haec euphonica lex vim quoque exercet in finalem litteram prioris membri compositorum, quae r. 73. et 79. descripta sunt.

^x 102. *ह* littera in fine radicem, quae ab alia littera quam *ह* incipiunt, sequentes sequitur euphoniae leges:

a) Ubi cum *त्*, *थ* vel *ध* convenit, efficit ut haec litterae in *ह* mutantur, *ह* littera ipsa vero eliditur, atque, si brevis ipsi vocalis praeter *इ* antecedit, producenda hac brevi vocali compensatur*); e. c. निह् cum *थ* et *धि* format लोहित *lambitus*, लोहि *lambe*, ह् cum *त्* format हृत् *qui crevit*, हृत् cum *त्* format हृत् non हृत् *firmus*.

*)) Haec abjectae *ह* litterae compensatio locum non habere potest ante flexiones, quae ex quapiam grammatica lege *Guna*m exigant, e. c. निह् cum *त्* format लोहित *lambur*, et cum तुन्, लोह्यु *lambere*.

b) Ante flexionum verbalium ह littera transit in क्, e. c. लिङ्ग cum सि et स्यामि formiat लेङ्गि *lambis*, लेङ्ग्यामि *lambam* (v. r. 101^a).

c) Ante casuum flexionum surdam consonantem ह littera in ह् atque ante sonoram in ह् mutatur; e. c. लिङ्ग cum स्त et भ्यस् formiat लिङ्गस्त *in lambentibus* (vel लिङ्गस्त v. annot. ad r. 83.), लिङ्गभ्यस् *lambentibus*.

d) Quodsi radix, quae in ह् desinit, a ग् vel ब् incipit,*) hae litterae, ex analogia cum r. 83. d³), aspirationem assumunt, quae secundum leges b. et c. in fine radice evanescit; e. c. अग्रह् cum सम् formiat अग्राहम् *cepi*.

ANNOT. - Formae लेङ्गि (e लिङ्ग + ति), लेङ्गि (e लिङ्ग + घ), लेङ्गि (e लिङ्ग + धि) etc. e लेङ्गि, लिङ्गि, लिङ्गि, prioris linguae aetatis formis, explicandas esse censeo, ita ut त् et थ् litterae post aspirationem ह्, ex analogia cum r. 83. d³) in ध् sint transformatae, aote quod ह् littera, ex eadem lege, quam r. 102. c. praescribit, in ह् transierit. Dentalis littera ध् vero, sive sit primitiva seu secundum r. 83. d³) ex त् vel थ् orta, post linguae ह् ex lege 91. in ह् transire debuit litteram, quae, semel usu recepta, post antecedentis ह् ejectionem tamen conservabatur, neque, sublata mutationis causa, ad primitivam ipsius formam rediit. Ejecta autem littera ह् antecedente brevi vocali producta compensabatur.

103. ह् littera in fine radicum, quae a ह् incipiunt, has sequitur euphoniae leges:

a) Ubi cum त् vel थ् convenit, hae litterae, ex analogia cum r. 83. d³) in ध् mutantur, ante quod ह् littera in ग् transit; e. c. उह् cum ति, त्म्, et थ् formiat देहिध *mulget*, देहिधम् *mulgere*, उह् *mulgetis*.**) .

*) Nulla in ह् desinens radix a ह् incipit.

**) Hanc legem sequuntur etiam radices म्गि et म्गि, quanquam ab alia littera quam ह् incipiunt, e. c. म्गि *amatus* e म्गि + न. Radix म्गि cum न् irregulariter formiat मग्ग् et secundum r. 102^a. a. म्गि *obstupefactus, stultus*.

1) Ante omnes alias surdas consonantes ह् in क्, atque ante sonoras (praeter semivocales et nasales, v. r. 83 a) in ग् transit, ita tamen ut, ex analogia cum r. 83. d²), aspiratio ad initium radices recedat, qua ह् in ध् mutatur, e. c. उह् cum सि et स्यामि format धो-
चि mulges, धोच्यामि mulgebo (v. r. 101°), cum भ्यस् et ध्वे format ध्भ्यस् mulgentibus, धाध्वे mulgetis

104. Grammatici indici syllabam हि secundae personae sing. Imperativi Par terminationem esse statuunt, cujus ह् litteram, ubi cum antecedente consonante proximo componitur, in ध् transire dicunt. Equidem tamen धि pro primitiva hujus Personae flexione habeo, quae cum Graecorum Σι in verbis in μι convenit*). In sanscrita autem lingua haec genuina Imperativi flexio धि post consonantes solum integra remansit, post vocales vero, id quod peculiaris regulae accuratius definient, syllaba धि aut abjicitur, aut in हि mutatur, ita ut ध् litterae aspiratio tantum conservetur, d sonus autem supprimatur. Eundem in modum radix धा cum suffixo त् conjuncta, irregulariter format दित pro धित, littera भ् radices भ् esse in bengalica lingua aspirationem solam retinuit, terminatio भ्यस्. Dativi तुभ्यम् tibi in eodem primae personae casu in ह्यम् transit (मह्यम् mihi), et भूमि terra Latinis est humus

105. Quaevis consonans praeter sibilantes et ह् litteram reduplicari potest, quodsi र् न in eadem voce aut tanquam littera finalis conterminat vocis antecedit, e. c. सर्व vel सर्व्व quavis, पितर मम

*) Graecorum Σι vix unquam sanscrito ध् sed sonorae aspiratae ध् respondet, quam omnem personales flexiones Dualis et Pluralis, ध्व् et ध्, apud Graecos sonant τω, τε, atque verbo तिष्ठामि sto (a rad. तिष्ठ, v. r. 80) graecum ἵστημι respondet e contrario autem द्यामि nonn apud Graecos sonat τισθημι, et flexio धि graecis est Σι

vel पितॄ मम *mi pater!* Aspiratae per respondentem non aspiratam reduplicantur, e. e. वर्धन vel वर्धन *augmentatio*. Quae semivocales litteras य et व sequuntur consonantes, eundem in modum reduplicari possunt, quod tamen rarissime locum habet. |

DE RADICIBUS ET PRAEFIXIS.

106. Radices sunt vocabulorum elementa primitiva, quae in lingua ipsa non inveniuntur, sed ex derivatis debent cognosci, quae eas tanquam communem stirpem vel fundamentum continent. Sunt tamen nonnulla substantiva abstracta, quae sine ullo adjecto suffixo nudam constituunt radicem, c. c. युध् pugna, क्षुध् fames, मृद् gaudium, भो timor etc. a radicibus युध् pugnare, क्षुध् famelicum esse*) etc. Praeterea quoque, ex indicorum grammaticorum sententia, quaevis radix usurpari potest tanquam posterius membrum compositorum ejusmodi ac Latinorum carnifex (fic-is) tubicen, praeses (praesid-is) etc. c. c. धर्मविद् qui jus, vel officium noscit. Non multae tamen radices in compositis hujus generis usu sunt frequentatae, itaque vix conjici potest, grammaticos veram radicem formam et notionem ex illis deduxisse compositis. Quodsi enim hoc fecissent, non proposuissent radices in brevem desinentes vocalem; quia brevi vocali finali in compositis supra dicti generis semper त् littera additur; c. c. विद् qui vincit, स्तुद् qui laudat. Grammatici indici tamen non has in त् desinentes voces, sed वि et स्तु pro radicibus habent, quarum altera vincendi, altera laudandi exprimit

*) Radices vulgo per Infinitivos vertuntur, ad abstractam earum significationem indicandam; Grammatici indici radices per substantiva abstracta in Locativo posita explicant, c. c. मृद् per मृदि in nomine.

notionem. Analyſi ergo uſi ſunt grammatici indici, atque eo, quod linguae formationes omnibus adiectis, a primitiua ſiue alienis nudaerunt ſyllabis, quae grammaticis exprimendis rationibus vel uocibus formandis inſeruiunt, ad uerum uocabulorum nucleum perueniunt, a quo, tanquam ex communi fonte, omnes, ad unam familiam pertinentes formae derivarunt. Hac primitivae ſyllabae, a quibus uerba et aliae orationis partes (nomina ſubſtantiva et adiectiva) deſcendunt, quae fraterno quaſi uiculo, inter ſeſe junctae ſunt, non apte uerbales radices nominantur, quia eodem iure nominales radices poſſent appellari, neque etiam grammatici indici nomina, quae ex eodem cum quodam uerbo deſcendunt fonte, ab isto uerbo ſed a radice ipſa deducunt, e. c. uoces गति *uo*, गत *qui uit*, गन्तुम् *ire*, गम *qui it* (in fine compoſitorum) non a uerbo गच्छामि *eo*, ſed ſimul cum hoc uerbo a generali radice गम् derivant.

107. Radices in ſanſcrita lingua unam tantum continere poſſunt ſyllabam, nullam uero aliam legem, quae litterarum praefcribat numerum, agnoſcunt. Unica uocalis radicem conſtituere poſteſt, ſed etiam uocalis radicalis, ab utraque parte, compoſitis conſonantibus includi poſteſt, ita ut quattuor conſonantes in radice locum habeant. Exempla oppoſiti utriuſque finis ſunt इ, क्क *ue*, ई *optare*, अक्क *unguere*, स्थन्क्क *stillare*, स्वान्क्क *ſe movere*. Medium horum oppoſitorum finum tenent plurimae radices. 1. radices, quae ab una vel duabus conſonantibus incipiunt atque in uocalem deſinunt, e. c. दा *dare*, गा *ire*, डि *vincere*, नी *ducere*, ध *agitare*, भ *eſſe*, क्क *facere*, त् *transire*, धे *bibere*, जे *canere*, क्षे *deſtruere*, स्था *ſtare*, स् *fluere**)

*) Radices in व uocalem breuem vel वी d phthongum deſinentes non inueniuntur. In radicibus, quae apud CAREYUM in व deſinunt, haec uocalis non radicalis eſt. omnes enim huiusmodi radices ad decimam pertinent claſſem, quae radice ſyllabam व् addit.

etc. 2. radices, quae a vocali incipiunt et in unam vel duas conjunctas desinunt consonantes; e. c. अद् *edere*, आप् *adipisci*, ईप् *regere*, शर्च् *honorare*. 3. radices, quae a consonante incipiunt itemque in consonantem exeunt, aut in initio vel in fine duas conjunctas habent consonantes, e. c. पत् *cadere*, भिद् *findere*, स्वप् *dormire*, भज् *edere*.

108. Nonnullae polysyllabae formae a grammaticis indiciis inter radices receptae sunt, quas tamen pro veris radicibus habere nequeo. In quibusdam enim harum polysyllabarum formarum praepositionem video, quae cum monosyllabo radicali elemento ita concrevit, ut litterae ejus, in conjugatione verborum, radicalium litterarum sequantur analogiam; e. c. in सद्ग्राम् *pugnare*, अत्रधीर् *despicere* facile cognoscuntur praepositiones अत्र et सन् (v. r. 111.). In aliis polysyllabis formis reduplicativam percipimus syllabam; e. c. चकाम् *lucere*, venit a चाम् ejusdem significationis radice; शाम् *vigilare* venit ab inusitato श्, et graeco *εγρη* respondet; gutturales enim per sibi resupponendam palatinam repetuntur. In दृष्टि *pauperem esse* cam video reduplicationis speciem, qua formae intensivae radicum in इ् desinentium utuntur; e. c. वृष्टि, vel वृष्टि, a radice वृ. Forma च्लम्प fortasse e लम्प (Praesens लम्पामि *disseco*, cum praepositione चि + प्र, चिप्रलम्पामि *destruo*) orta est, peculiari reduplicatione, quae vocalem radicalem cum aliena conjungit consonante. Aliae polysyllabae inter radices receptae formae e nominibus ortae videntur, ita e. c. formam लुडाम् *ludere* a voce लुडाम् *puer* deducendam esse censeo.

ANNOT. Praeter शाम्, अत्रधीर् et दृष्टि nulla polysyllaba inter radices recepta forma usu frequentatur.

eni in quattuor prioribus temporibus adhuc च vocalis adjungitur, e. c. a radice लेन्, quam CAREYUS *लेन scribit*, caractere decimae classis adjuncto, सेन् ex quo in quattuor prioribus temp. formatur सेन्व.

109. Illas radices, quae ex euphoniae legibus 80. et 94^b. certis conditionibus initiales litteras न् et स् in ण् et च् immutant, grammatici indici, quorum auctoritatem COLEBROOKIUS, CAREYUS, WILKINSIUS, WILSONUS et YATESIUS secuti sunt, jam primitive cum ण् et च् scribunt, ita ut regulis egeant, quibus ण् et च् litterae sine ulla ratione ante flexiones et suffixa in न् et स् transeant*); e. c. verba नुदामि *mitto* et सहामि *tolero, perfero*, deducunt a णद् and चद्. Tres tantum radices primitive a littera च् incipiunt, scilicet छी, छिच् and छीच्, nulla vero a ण् incipit littera.

110^a). Nasales litterae, quae in radicibus veluti सञ्च्, भञ्च्, मन्च् etc. alii consonanti antecedunt, quod ad radicis significationem attinet, minoris sunt momenti quam finalis consonans, quam ob rem, ad evitandam omnium consonantium coacervationem, saepe eji-ciuntur, ubi ex regula 84. ultimam consonantem abjiciendam esse expectaveris; e. c. भञ्च् cum suff. न् format भन्न *fractus*, neque भञ्चन् vel भन्न; चन्च् cum त् format चत् *ligatus* (v. r. 83. d^o.) neque चन्त्; रञ्च् format in Passivo र्दये *tingor*. Interdum quoque sine ulla euphonica causa penultima nasalis irregulariter abjicitur, e. c. मथित *agita-tus* a मन्च्, रंग *color* a रञ्च् (v. r. 39.), उद् *aqua* ab उन्च् *fluere*. Grammatici indici in scribendis radicibus cum penultima nasali non sibi constant, atque in aliis nasalem excipiunt, in aliis omittunt, scribuntque e. c. रञ्च्, भञ्च्, चन्च्, मन्च्, et e contrario शप्, नद्, चद् etc. pro शडप्, नन्द्, चन्द्, quibus in radicibus tamen magni momenti est nasalis littera, quippe qua haec radices ab aliis, prorsus diversa significatione, distinguantur, scilicet शडप् *timere* a शप् *posse*, नन्द् *haudire* a नद् *sonare*, चन्द् *innuere* a चद् *allicere*, idque. Scribimus igitur his radices, sicut FORSTERUS fecit, cum vera et integra

*) FORSTERUS recte primitivas litteras न् et च् in radicibus retinet.

ipsarum forma, i. e. cum penultima nasali, quam in illis solum omit-
timus radicibus, quae nasalem in paucis tantum temporibus inserunt,
in reliquis vero, atque in formandis nominibus nasalem litteram re-
pudiant *)

110^b). Quinque radices in duas desinunt द्व litteras, quarum al-
tera ante consonantes, semivocali य excepta, abijcitur, altera secun-
dum r 80. immutatur. Sunt भ्रद्गु *coquere*, मद्गु *submergi*, लद्गु *pu-
dore*, सद्गु *adhaerere*, स्वद्गु *amplecti*. Grammatici indici tamen has
radices cum सद्गु scribunt, veluti भ्रसद्गु, मसद्गु etc. quanquam surda lit-
tera स् ante sonoram द्व vix proferri potest, neque ulla ab his radi-
cibus descendens forma सद्गु litteras in radicali syllaba ostendit. For-
tasse priori linguae aetate hae radices in द्व् desiverunt, atque assimi-
latione in द्व् abierunt, convenit enim मद्गु *submergi* cum latino
mergo.**)

ANNOT Grammat. et indici omnia vocabula primitiva e radicibus explicant. Repug-
nant autem, ex mea sententia, derivationi a radicibus, praeter interjectiones et
quasdam monosyllabas particulas, veluti च, त्, रि, न्, वि etc. 1 numeralia,
veluti एक *unus* द्वि *duo* quorum prius apud WILSONUM ab द् वे deducitur
2 pronomina, veluti तत् *is* यत् *quod* (r 267 et 272), quorum prius a तन् *ex-
tendere* alterum a यद्गु *adorare* descendere dicitur 3 Praepositiones inseparabiles
4 Multa nomina substantiva et adjectiva obscurae originis, veluti सिर *leo* रस

*) Nonnullae radices, quae penultimam habent nasalem, cum affinis radicibus, sine
nasali, in sensu conveniunt e c द्यु et द्यु significant *lucere* मन् *et* म् *agere* तिद् *et*
तिद् *vituperare*. Apud auctores tamen hae radices sine nasali vix inveniuntur, nam उन्वित
अगतु *et* प्रगय *agendo* veniunt a मन् *ejecta* nasali. ROSENTRUS, in libro suo *Radices*
sa ueruae nonnunquam fallitur in temporibus, a radicibus cum penultima nasali derivan-
dis ita ut e c formet लह्य *vel* लह्ये, लह्यो, लह्यि, लह्यि, लह्यि, लह्यि, लह्यि etc. Hae in
re quoque germanicae grammaticae meae editio sufficientem non praebet expositionem

**) भ्रद्गु *coquere* et cognatum भ्र् *assare* conveniunt cum latino frigo, लद्गु *pudere* for-
tasse, cognatum est cum graeco λυγος, λυγνυ.

anser, *एरु* *cor*, *उरु* *pectus*, *मिदि* *mons*, *स* *aur*, *अप* *equus*, *अग्नि* *ignis*, *उग्र*,
घोर *terribilis*, *अल्प* *exiguus*. Plurima tamen hujus generis substantiva et adjectiva,
 quod ad eorum structuram attinet, a monosyllaba aut peribita aut ignota radice
 derivata videntur *)

X 111. Radicum significatio primitiva multiplicem in modum va-
 riarı, augeri vel accuratius definiri potest per praefixis praepositiones,
 quae maximam partem separatae non usurpantur. Sequuntur hic in
 alphabetico ordine.

अति *trans*, *super*, *ultra*; e. c. *अतिक्रान्* *transgredi*, *praeterire*. In
 compositione cum adjectivo significat *valde*, *ultra modum*.

अधि *super* (*Gallis sur*, *dessus*) e. c. *अधिशी* *jacere super aliqua re*, *in-*
culare, *अधिष्ठा* (*अधि + ह्य* *vid. r. 80.*) *transgredi*, *processu*, *imperare*,
ह्य *crecere* cum *अधि* significat, *ascendere*, *र* et *गन्* *ire* cum *अधि*
 significant, *legere*; *अधिगन्* significat quoque *praeterire* et *adire*.
गा *ire* cum *अधि* item significat *adire*. Ab *अधि* descendit ad-
 jectivum *अधिया superior*.

अन् *post*, e. c. *गा* et *गन्* *ire* formant *अनगा* et *अनगन्* *sequi*.

अन्तर् *inter*, *intus*, *in medio*, *sub*; e. c. cum *गन्* *ire* *अन्तर्गन्* *interire*,
evanescere, cum *र* *esse* *अन्तरि* *inesse*, *contineri*.

अप *al*, e. c. cum *क्रान्* et *न* *ire*, *अपक्रान्*, *अपन* *abire*, cum *नी* *du-*
cere *अपनी* *alducere*, cum *ए* *capere* *अपए* *alcapere*

अधि cum praecis solum conjungitur radicibus atque *super* signifi-
 care videtur. Cum *धा* *ponere* et *ह्य* *ligare* formant *अधिया* et

अपिनङ्गु *tegere*. Initiale अ saepe abjicitur, ita ut पिधा et पिनङ्गु quoque dicatur. Seorsim अपि saepissime invenitur, cum sensu
 -1 *insuper, etiam* etc. (v. Gloss.).

अभि *ad*, c.c. cum इ, गम् et गा *ire* format अभि, अभिगम्, अभिगा *adire*, *accedere*, cum भाष् *loqui*, अभिभाष् *alloqui*. Derivatur ab hac praepositione adverbium अभितम् *ad, prope*.

अव *ad, de, deorsum*; c.c. cum त् *transgredi* अवत् *descendere*, cum कृत् *scindere* अवकृत् *abscindere*, cum ज्ञा *scire* et गन् *putare* format अवज्ञा, अवगन् *spicere*.

आ *ad*, c.c. आगम्, आक्रम् *adire, pervenire*. In compositione cum Ablativo substantivi significat *usque ad, tonus*, aut incluso aut excluso termino.

उत् *super*; e.c. cum पत् *cadere* उत्पत् *exsilire*, cum स्था *stare* उत्था (irregulariter pro उत्त्था) *surgere*, cum नम् *inclinare* उत्नम् (v. r. 58.) *extollere, sublevare*.

उप *ad*; c.c. उपगम् *adire*.

नि vulgo perperam per *in* explicatur, sed veram et primitivam ejus significationem *deorsum, sub, de* esse video, ita ut oppositum sit praepositioni उत्. अ-नि enim descendit Adjectivum नीच (vid. annot.) *humilis*, sicut उच्च *altus* ab उत् (vid. r. 61.); compositiones निपत् *decidere, procumbere*, नियम् *coercere, suppressere*, निमिष् *nectari, conutere* oppositae sunt compositionibus उत्पत् *exsilire*, उराम् (vid. r. 56. a.) *extollere, sublevare*, उन्मिष् (v. r. 58.) *aperire oculos*. Radices धा *ponere*, अम् et क्षिप् *conjicere* cum praefixo नि significant *deponere, deicere*. कृ *facere* format निकृ *offendere*, म् *ferre* निम् *occultare*, चत् *esse* format निचत् *interire, occidere, redire*. Radices गम् *ire* et विष् *intrare* cum नि compositae nullam conspicuam sensus immutationem assumunt, (confer Latinorum *subire*, ubi *intrare* significat).

निर *ex*; e. c. निगमि *egredi*.

परा *retro, reversus*. Haec significatio dilucide apparet ex Adverbio पराच *retro, retroversus*, quod a परा *descendit*, sicut analogia Adjectiva प्राच *orientalis*, अत्राच *meridionalis* etc. (vid. r. 196. et seq.) a praepositionibus प्र et अत्र derivantur. परा non primitivam cum radicibus conjunctionem subire, sed cum vocibus jam formatis solum componi videtur, e. c. cum जय *victoria* et जित *victus* format पराजय *clades*, पराजित *oppressus, victus*, cum भव *existentia* et भूत *qui existit* format पराभव *clades*, पराभूत *oppressus*; non tamen inveni verba पराजयामि, पराभवामि *opprimo, vinco*.

परि *circum*; e. c. परिगम *circumire*, पर्याच् (परि + आच् r. 37.) *circumserere*. Haec praepositio saepe solum primitivae significationis vi augendae inservit, eo quod indicat aliquem ex omni parte circumdatum esse actione vel qualitate, quam radix exprimit. Inter परि et क् radicis कृ *facere*, euphoniae causa inseritur sibilans littera, et quidem च propter antecedentem इ (cf. r. 101².) c. c. परिष्कृत *ornatus*, परिष्कार *ornamentum (quo circumdatur aliquis)* cf. r. 65. et 82³).

प्र respondet cognatis praepositionibus latinis pro et praec in *progreior, procedo, procuro, praestare, praesse, praeficere* etc.; c. c. cum इ *currere* प्रइ *procurrere, profugere*, cum स्था *stare* प्रस्था *proficisci, progredi*, cum इस्से प्रभू *eximio modo esse, imperare*. (प्रभू *dominus, excellens*, प्रभाव *dignitas, potentia*).

प्रति *contra, e regione, erga, versus, retro, ad*; e. c. cum इ, प्रति *exadversum ire, adversari*, cum पद्, प्रतिपद् *adire, pervenire*, cum क्त, *ire* पतिक्त, *recedere, gradum referre*, cum क्त, *dicere* प्रतिक्त् *respondere*. Inter प्रति et sequens क् in quibusdam vocibus euphoniae causa inseritur च (vid. प्रतिष्काश, प्रतिष्कप et प्रतिष्कच apud Wilsonum et cf. परि et सम).

वि remotiōnem, separationem et dissipationem exprimit atque cum latino dis plerumque convenit; e. c. cum सप् *ire* विसप् *discedere, dispergi*, cum इ *currere* विइ *discurrere, diffugere*, cum यञ् *jungere* वियञ् *separare, disjungere*, cum स्म *meminisse* विस्म *oblivisci*. Quia वि dissipationem exprimit, apte quoque adhibetur ad primitivae significationis vim augendam, saepe tamen nullam conspicuam radici addit sensus mutationem. Cum Adjectivo conjunctum negationem, interdum quoque incrementum exprimit e. c. विप्रिय *ingratus* विमहत् *permagnus*. Ubi cum Substantivo ad formandum adjectivum compositum conjungitur, privationem indicat e. c. वितिमिर *vacuus a caligine*.

सम् *cum*; e. c. cum इ *et* गम् *ire*, सभि, सङ्गम् *congregari, convenire*, cum ह्या *dicere* सङ्ख्या *numerare*. Interdum nullam affert mutationem significationis radicalis, aut solum ejusdem vim auget, e. c. cum या *ire* संया *id.*, cum ह्री *extinguere* सङ्घ्री *id.*, cum च, *tegere*, संच *id.* Inter सम् et क् radici कृ *facere* inscribitur euphonicum सृ e. c. संस्कृत *ornatus* (cf. r. 65., 82°). et praepositiones परि et प्रति).

ANNOT. Omnes quae in इ desinant praepositiones (नि, परि, प्रति) hanc vocalem in quibusdam vocibus, praecipue ante ष, produciunt; vid. apud WILSONUM नीकार, नीकाश, प्रतीकार, प्रतीकाश, प्रतीवाप, प्रतीवेश, प्रतीदार, प्रतीहास, परिणाय, परिधाविन्, परिभाव, परिम्भ, परिवर्त, परिवाद, परिवाप, परिवाह, परिसाह, परिहार, परिहास.

112. Multae praepositiones praefixae per compositionem cum quibusdam radicibus, significationes produciunt, quae ex praepositionis et radicis sensu primitivo vix expectari possunt, vel adeo ab eo valde alienae videntur; e. c. ज्ञा *noscere* cum praefixo अन् *significat* 1. *permittere*, 2. *dimittere*; इ *ire* nonnullaeque aliae ejusdem sensus radices cum praefixo अत्र *significant* intelligere, scire; लम् *adi-*

pisci cum प्र *decipere*, *fallere*; श्न् *quiescere* cum नि *audire*, विष् *intrare* cum उप *considerare*. — Permultae praepositiones inveniuntur compositae cum quibusdam radicibus, ita ut nullam perspicuam in eas vim exercent, aut significationem primitivam, tantum augeant; e. c. radix आस् *sedere* idem significat ubi cum अन् vel उत् *composita* est (अन्वास्, उदास्), ईच्, अवेच् (अव + ईच्) उदीच् (उत् + ईच्), उपेच् (उप + ईच्), निरीच्, प्रेच् (प्र + ईच्), वीच् (वि + ईच्), समीच् omnia significant *videre*; वि, निदि, निदि, विदि significant *vincere*.

113. Duae quoque vel tres praepositiones cum una radice conjungi possunt, ita ut radix jam cum una vel duabus composita praepositionibus, cum altera vel tertia praepositione conjunctionem ineat; e. c. आगम् *adire* cum प्रति (प्रत्यागम्) *redire*, cum सन् (समागम्) *congregari*; निग्रह् *retinere*, *colubere* cum वि (विनिग्रह्) *id.*, सम् सन् (सन्निग्रह्) *jaculari*, *telis petere*; सम्प्राप् (सम् + प्र + आप्) *pervenire*, cum उप (उपसम्प्राप्) *id.*; सम्प्रेच् (सम् + प्र + ईच्) *videre*, cum अभि (अभिसम्प्रेच्) *id.*

114. Inter praepositiones inseparabiles non referenda sunt prae-
fixa स्, उद् (उस्) et अ privativum, quia neque sensu praepositiones
sunt, neque cum radicibus primitivam ineunt compositionem, sed
cum singulis vocibus jam formatis componuntur (vid. Glossarium
meum).

E NŌMINIBUS.

THEMA.

115. Grammatici indici, ubi nomina (substantiva, adjectiva, pronomina et numeralia) extra sermonis contextum memorant, non Nominativum sing. sed thema eorum i. e. formam nudam ab omni casuum terminatione vacuam proponunt; e. c. गिरि*m. mons*, चारि*n. aqua*, tanquam themata dantur, quorum alterum in Nominativo गिरिस्, alterum item चारि format (vid. r. 119. et 122.). In sermone tamen plurimarum vocum thema nunquam apparet, nisi in nominibus compositis, quorum prius membrum, pronominibus exceptis, semper nudam vocis stirpem exhibet, ita tamen ut euphoniae legum ratio sit habita.

GENUS.

116. Praeter masculinum et femininum sanscrita lingua, sicut nonnullae cum ea cognatae linguae, genus neutrum habet. Substantivorum genus linguae usu definitur, nonnunquam tamen e littera, in quam thema desinit, intelligi aut e vocis significatione conjici potest. Adjectiva genus variant, ita ut haec in re semper ad substantivum suum se accomodent; neutrum eorum a masculino nunquam themate, sed declinatione solum, quibusdam in casibus, differt; e. c. पुण्य *purus*, मृदु *tener*, महत् *magnus* et masculini et neutrius generis themata sunt, ex quibus feminina themata formantur पुण्या, मृद्वी, महती.

120. Recedunt a regula praecedente: a) themata feminina in आ, et derivata Feminina in ई desinentia, quippe quae nudum thema in Nominativo exhibeant; e. c. आशा *spes* et मरुती *magna* (a मरुत्) in Nominativo item sonant आशा, मरुती. b) Masculina et Feminina in इ desinentia Nominativum, suppresso इ, in आ formant; e. c. पितृ *patet* a पित्, माता *mater* a मात् (v. r. 179.).

× 121. a) Quae in consonantem desinunt voces, quia duae consonantes ex euphoniae lege 57. in fine vocum non admittuntur, Nominativi characterem न् supprimunt, et nudum exhibent thema, ita tamen, ut euphoniae legum ratio habeatur, ex quibus e. c. themata मद् *f.*, यद् *f.*, वाच् *f.* in Nominativo formant मत्, यत् (r. 56. b.), वाच् (r. 59.) (ante sonoras litteras मद्, यद्, वाच्). b) न् finale in Nominativo abjicitur, et in Masculino, producta antecedente vocali compensatur; e. c. राज्ञा *rex*, a राजन्, कौशौ *leo*, a कौशिन.

122. a) Neutra aut Accusativi characterem in Nominativo ponunt, aut nudum exhibent thema; prius faciunt nonnisi voces in अ vocalem desinentes, e. c. पत्रम् *folium*, a पत्र (v. r. 123.). Reliquae neutrius generis voces, sive earum thema in vocalem sive in consonantem desinat, a Nominativi characterem vacuae sunt, nudum exhibentes thema; e. c. themata द्यारि, मध्, मरुत् in Nominativo item sonant द्यारि etc. b) Quae in न् desinunt themata, hanc litteram in Nominativo abjiciunt; e. c. नाम *nomen* a नामन् (cf. r. 121. b.).

ACCUSATIVUS.

123. a) Accusativi character est न्, e. c. गदाम् *m.*, आशाम् *f.*, गिरिम् *m.*, मतिम् *f.*, भानुम् *m.*, धेनुम् *f.*, नदीम् *f.*, वधम् *f.* a गद्, आशा, गिरि etc. b) Auxiliarem vocalem अ inserunt inter thema et Accusativi characterem: 1. themata, quae in consonantem desi-

nunt*), e. c. ददत्म् a ददत् *m.*, युधम् a युध् *f.*; 2. Feminina monosyllaba in ई et ऊ desinentia, e. c. भियम्, भुवम् a भो, भू (v. r. 51.); 3. quae ऋ vocali vel diphthongis ऐ et औ terminantur Masculina et Feminina; ऋ finale ante auxiliarem vocalem अ transit in अर्, vel आर् (v. r. 179.). E. c. नावम् a नौ *f.*, पितरम् a पित् *m.*, मातरम् a मात् *f.*, दातारम् a दात् *m.*

124. Neutorum Accusativus aequat Nominativum (v. r. 122.).

INSTRUMENTALIS.

* 125. a) Hujus casus character est आ c. c. मृदा, मृत्ता a मृद् *f.*, मृत् *m. n.*; मृत्या, नद्या a मृत् *f. ***), नदी *f. ***); धेन्वा, वध्वा a धेन् *f.*, वध् *f. ***); पित्रा, मात्रा a पित् *m.*, मात् *f.* (v. r. 54.). b) Femininorum आ finale transit in ए diphthongum, quae ex euphoniae lege 55. ante flexionem आ in अय् dissolvitur; e. c. आशया (ex आशे + आ) ab आशो *f.* c) Masculina et Neutra in इ et उ atque Neutra in ऋ desinentia, has vocales non immutant, sed, ad hiatum evitandum, न् euphonicum inserunt; e. c. अग्निना, मधुना ab अग्नि *m.*, मधु *n.*

126. Masculina et Neutra in अ desinentia item न् euphonicum inserunt, sed अ thematis finale, sicut in pluribus aliis casibus, in ए immutant, et आ flexionem corripunt, in अ†); e. c. गद्गेन, पत्रेण *****) a गद्ग *m.*, पत्र *n.*

* quia sine vocali interposita न् cum antecedente consonante non conjungi posset (vid. r. 57.).

** vid. euphon. r. 50°.

*** vid. euphon. r. 25°.

†) ut mihi videtur propter longam vocalem, quam, ए mutato in ए, Instrumentalis vocum in ए desinentium in penultima habet syllaba.

NATIVUS.

127. a) Dativi character est ए vel ऐ, prius communis trium generum est terminatio, posterius Femininorum proprium est, atque his adjungitur, quare in longum simplicem desinunt vocalem. Monosyllaba tamen Feminina vocalibus इ et उ terminata, aeque ac ea, quare in breves vocales इ et उ desinunt, ad arbitrium ए vel ऐ characterem assumunt. Feminina in इ desinentia ए tantum admittunt. L. c. मरुते, यधे a मरुत् *m n.*, यध *f.*; यित्रे, मात्रे a यित् *m.*, मात् *f.* *), नावे a ना *f.* **), नदी, दध्नी a नदी *f.*, दध *f.* ***), भिये vel भिये a भि *f.*; भुवे vel भुवे a भु *f.* †), मत्स्ये vel मत्स्ये a मत्स्य *f.*, धेन्वी vel धेन्वी a धेन् *f.* b) Vocales इ et उ ante terminationem ए *Guna* incrementum sumunt, fortior autem terminatio ऐ *Gunam* non admittit, e. e. गिर्ये (e गिरे + ऐ), भानवे (e भानो + ऐ) a गिरि *m.*, भानु *m.* **), मत्स्ये vel मत्स्ये, धेन्वी vel धेन्वी a मत्स्य *f.*, धेन् *f.* c) Femininorum आ ante terminationem ऐ transit in ऐ diphthongum, quare tamen ex euphoniae lege 55. in आत् dissolvitur, e e आत्स्ये ab आत्सा. d) Themata in अ desinentia, terminationi ऐ vocalem अ adjungunt, ante quam diphthongus ऐ in अत् dissolvitur, quod cum antecedente अ in आत् coalescit, e e मत्स्ये (e मत्स + अत् = ऐ + अत्) १ मत्स *m.*, पत्स्ये १ पत्स *m.* e) Neutra, quare in aliam vocalem quam अ desinunt, न् euphonicum inserunt inter thema et terminationem ऐ, e e मधुने a मध, धारिणी (v. r. 94°) a धारि

*) १ euphoniae r. 51

**) १ r. 53

***) १ r. 50°

†) १ r. 51,

††) Terminatio धात् eo quoque explicari potest, quod thematis च finale cum characterem ऐ in ऐ coalescat diphthongum (v. r. 36), quare ante adjunctum च in धात् dissolvitur (r. 55)

ABLATIVUS ET GENITIVUS.

128. Ablativus tantum in vocibus vocali अ terminatis atque in pronomibus a Genitivo distinguitur, et त् characterem habet, ante quem अ vocalis producitur, e. e. गदात्, पत्रात् a गदाम्, पत्रम्.

129. Genitivi character vocum in अ desinentium, pronominumque masc. et neut. est स्य e. c. गदास्य a गदाम्, पत्रस्य a पत्रम्, अमु-
प्य illius (v. r. 101².) ab अम्.

130. Quae in aliam vocalem quam अ desinunt voces, pronomibus exceptis, tanquam communem Ablativi et Genitivi characterem unam terminationum अत्, आत् et स् habent; अत् et स् terminationes tribus generibus sunt communes, आत् Femininorum propria est. a) Omnes, quae in consonantem quampiam vel in unam diphthongorum ऐ et औ desinunt voces trium generum, अत् terminationem assumunt; e. c. महत्स्, युधत्स्, नावत्स्, रायत्स् a महत् m. n., युध् f., नौ f., रै m. b) Masculina vocalibus इ et उ terminata et voces utriusque generis in औ desinentes, solam litteram स् adjungunt, aut quam इ et उ Gunam accipiunt. Feminina in इ et उ aut Masculinorum sequuntur analogiam, adjungendo स् cum Guna, aut ante femininam graviolem terminationem आत् Gunae incrementum repudiant. E. c. गिरिस्, भानिस् a गिरि m., भान् m.; गोस् a गो m. f.; मतेस् vel मत्यास्, धेनिस् vel धेन्वास् a मति f., धेन् f. c) Quae in longam simplicem vocalem desinunt Feminina, आत् terminationem adjungunt, ante quam आ in ऐ transit diphthongum, quae ex euphoniae lege 55. in आय् dissolvitur; tamen monosyllaba in ई et ऊ ad arbitrium आय् vel अत् terminationem assumunt; e. c. नद्यास्, वध्वास् a नदी, वध्; आश्रायास् (ex आशी + आय्) ab आशा; मियास् vel मियस्, भुवास् vel भुवस् a भी, भू (v. r. 51.). d) Masculina et Feminina in ऋ desinentia formant उत् (vid. r. 179.) e. c. पितृत्, मातृत् a पित्, मात्. e) Neutra, vocalibus इ, उ et ऋ finita, अत् terminationem assumunt, atque न्

euphonicum inserunt; e. c. मधुन्त्, वारिण्, वज्रदुहित्मात् (v. r. 94°.)
 a^r मधुⁿ., वारिⁿ., वज्रदुहित्ⁿ..

LOCATIVUS.

× 131. Locativus इ vel आम् habet characterem; prius tribus generibus est commune, posterius proprium est Femininorum, atque iis adicitur, quae in longam simplicem desinunt vocalem; ita tamen ut monosyllaba in ई et उ desinentia ad arbitrium इ vel आम् sibi adjungere possint. अ cum characterē इ coalescit in ए; इ Gunam accipit, atque आ vocalis ante femininam flexionem आम् transit in ऐ, quod dissolvitur in आय् (v. r. 55.); e. c. मलति, यधि a मलत्^{m.n.}, यध्^{f.}; गति, नाति a गो^{m.f.}, नी^{f.}; गते (e गदा + इ) a गदा^{m.}, पत्रे a पत्र^{n.}; पितरि, मातरि a पित्^{m.}, मात्^{f.}; नद्याम्, वध्याम् a नदी^{f.}, वध्^{f.}; आशायाम् (ex आशी + आम्) ab आशी^{f.}; भियि vel भियाम्, भुयि vel भुयाम् a भौ^{f.}, भू^{f.} (v. r. 51.).

132. Masculina in इ et उ desinentia characterem इ non admittunt, sed has vocales immutant in औ; Feminina in इ et उ ad arbitrium eandem sequuntur analogiam, aut femininam terminationem आम् assumunt. E. c. गिी, भानी a गिरि^{m.}, भान्^{m.}; मती vel मत्याम्, धेनी vel धेन्वाम् a मति^{f.}, धेन्^{f.}

ANNOT. Terminatio औ primitive vocum in उ desinentium propria fuisse atque ab iis ad voces in इ transiisse videtur, nam औ ^{reddus} est vocalis उ, sed nullam cum इ habet affinitatem.

133. Neutra in इ, उ vel इ desinentia, euphonicum न् inserunt inter thema et characterem इ, e. c. वारिणि (r. 94°.), मधनि a वारि, मध्.

VOCATIVUS.

134. Vocativus nullum habet proprium characterem, sed aut idem est ac thema, aut idem ac Nominativus, aut thematis vocalem

ita immutat, ut breves *Gunae* incremento augeantur, longaeque corripantur. *a)* इ, उ et ऋ vocales Masculinorum et Femininorum *Gunam* accipiunt, e. c. गिरे, मते, भानो, धेनो, पितरु, मातरु, a गिरि *m.*, मति *f.*, भानु *m.*, धेनु *f.*, पित *m.*, मात *f.* *b)* Neutra ad arbitrium eandem sequuntur analogiam aut primitivam vocalem sine incremento retinent; e. c. वारे vel वारि, मधो vel मधु, धातरु vel धातु, a वारि etc. *c)* अं vocalis, quia *Gunam* non habet, nullam mutationem subit, e. c. गद्म *m.* पत्र *n.* *d)* Polysyllaba Feminina in ई et ऊ desinentia has vocales corripunt, e. c. नदि, वधु a नदी, वधु. *e)* Femininorum आ finale propriam sequitur legem, transeundo in ए; e. c. आशे ab आशा.

135. Quae in consonantem desinunt voces trium generum euphoniae tantum subjctae sunt legibus; e. c. दत्, वाक् (ante sonoras युद्ध, वाग्), राजन्, a युध *f.*, वाच *f.* (r. r. 56. et 59.), राजन् *m.*

136. Nominativi characterem च् ad Vocativum extendunt atque in hoc casu a Nominativo non differunt: *a)* rarissima Masculina in longas vocales आ, ई et ऊ desinentia, e. c. सोमपाच् a सोमपा; *b)* voces diphthongis ऐ, औ et औ terminatae, quae paucae sunt numero; e. c. गोच्, नौच् a गो *m. f.*, नौ *f.* *c)* Feminina monosyllaba in ई et ऊ desinentia, e. c. भौच्, भूच् a भौ, भू.

DUALIS.

NOMINATIVUS, ACCUSATIVUS ET VOCATIVUS.

* 137. Hi tres casus in Duali communem habent terminationem. *a)* Masculina et Feminina (us exceptis, quae r. 138. et 139. describuntur) औ characterem assumunt, ante quem ऋ in अरु transit, reliquae vocales generales sequuntur euphoniae leges; e. c. गद्दी, नदी, वध्वी a गद्म *m.*, नदी *f.*, वधु *f.*; भिवी, भुवी a भौ *f.*, भू *f.* (r. r. 51.); पित्ती, मातरि a पित *m.*, मात *f.*; युधौ, वाचौ a युध *f.*, वाच *f.* *b)* Neutra ई terminationem adjungunt, cum qua अ coalescit in ए; inter

reliquas vocales et terminationem ई inseritur न् euphonicum; e. c. महती a महत्; पत्रे a पत्र, वारिणी (v. r. 94°), मधुनी, a वारि, मधु.

138. Masculina et Femina in इ et उ desinentia, nullum adjungunt characterem, sed breves has vocales tantum producunt, e. c. गिरी, मती, भान्, धेन् a गिरि^m, मति^f, भान्^m, धेन्^f.

139. Feminina in आ desinentia Neutorum sequuntur analogiam, addenda terminatione ई, quae cum antecedente आ in ए coalescit, e. c. आशे ab आश

INSTRUMENTALIS, DATIVUS ET ABLATIVUS

140. Tribus his casibus, in tribus generibus, communis est terminatio भ्याम्, ante quam अ producitur et ए transit in आ, reliquae vocales nullam subeunt mutationem. E. c. युद्ध्याम्, महद्याम् a युध्^f, महत्^{m. n.} (v. r. 83. b), वाग्भ्याम् a वाच्^f. (v. r. 86.), राज्ञ्याम् a राजन्^{m.} (v. r. 92.), तैर्वाभ्याम् a तैर्वा^{n.} (v. r. 100. c.), गिरिभ्याम्, भान्भ्याम्, नदीभ्याम् a गिरि^m, भान्^m, नदी^f, गदाभ्याम्, पत्राभ्याम् a गदा^m, पत्रⁿ, रभ्याम् a रै^m.

GENITIVUS ET LOCATIVUS

141. Duo hi casus in tribus generibus communem habent terminationem ञ्, ante quam अ et आ in ए transcunt diphthongum, quae ex euphoniae lege 55. in अय् dissolvitur Neutra in इ, उ et ऋ desinentia euphonicum न् inserunt, Neutra in अ desinentia a Masculinis non differunt. E. c. युधिञ्, पत्रयोञ् a युध्^f, महत्^{m. n.}; गिरिञ्, नदीञ्, धेन्वाञ् a गिरि^m, नदी^f, धेन्^f, गदायोञ्, पत्रयोञ्, आशयोञ् a गदा^m, पत्रⁿ, आशा^f, वारिणीञ्, वड्डडहित्णीञ् (v. r. 94°), मधुनाञ् a वारिⁿ, वड्डडहित्ⁿ, मधुⁿ.

PLURALIS.

NOMINATIVUS.

X 142. Masculina et Feminina अम् habent characteristicam terminationem, quacum अ et आ vocales coalescent in आ; इ, उ et ऋ Gunam accipiunt. E. c. युधस्, ददत्स् a युध् f., ददत् m.; गडास्, आशास् a गडा m., आशा f.; गिर्यस् (e गिरे + अस्), धेनवस् (e धेना + अस्), पितरस् a गिरे m., धेनु f., पित् m.; नद्यस्, भवस् (v. r. 51.), नावस् a नदी f., भू f., नौ f.

X 143. Neutorum Nominativi pl. character est इ. a) Breves vocales producantur, atque न् euphonicum inter thema et flexionem inseritur; e. c. पत्राणि, अक्षीणि (v. r. 94°), मधुनि a पत्र, अक्षि, मधु. b) Neutra, quae in quampiam, praeter nasales et semivocales, consonantem desinunt, huic consonanti nasalem anteponunt litteram, quae ad organum ejus se accomodat e. c. पक्षि, द्वान्ति, लम्भि a पक्ष्, द्वित्, लभ्. c) Neutra, quae in suffixum litteris न् vel स् terminatum desinunt, penultimam brevem vocalem producant; e. c. धनीनि a धनिन्, तैर्दारि a तैर्दास् (v. r. 15.); धर्मिणि a धर्मस् (v. r. 101°).

144. In rarissimis Neutris, quae in duas desinunt consonantes, inserenda nasalis ad priorem consonantem, cui praepositur, se accomodat; e. c. पिपङ्क्ति a पिपङ्क्त्. Neutra, quae इ vel ल् litteram tanquam penultimam consonantem habent, e grammaticorum sententia, ad arbitrium aut न् nasalem inserunt aut omittunt; et formae desiderativae in ह्वि et ऊवि desinentes, si nasalem inserunt, penultimam vocalem corripere dicuntur; e. c. स्वस्त्रि vel स्वस्त्रिण् a स्वस्त्र, चिकीर्षि vel चिकीर्षिण् a चिकीर्ष्.

ACCUSATIVUS.

145. Masculina, quae in brevem vocalem desinunt, न् tanquam Accusativi plur. characterem adjiciunt, et brevem vocalem finalem producant; e. c. गदान्, गिरीन्, भान्, पितृन् a गडा, गिरे, भान्, पित्.

146. Reliqua Masculina, rarissimis cum exceptionibus, atque omnia Feminina, in Accusativo plur. सू habent characterem, ante quem breves vocales producuntur, e. c. मतीसू, धेनुसू, मातसू a मति f., धेनु f., मात. f.; नदीसू, वधसू a नदी f., वध f. Quae in consonantem desinunt Masculina et Feminina, deinde monosyllaba Feminina in ई et ऊ, denique voces diphthongis ऐ et औ terminatae, quae omnes sunt monosyllabae, characterem सू auxiliari vocali अ cum themate conjungunt, ita ut Accusativus Nominativum aequet, e. c. ददत्सू, यधसू a ददत् m., यध f., गियसू, भुवसू a भो f., भू f. (v. r. 51.), रायसू (e ऐ + असू), नायसू (e नौ + असू) a नै m., नौ f.

147. Neutorum Accusativus Nominativum aequat (v. r. 143. et 144.).

INSTRUMENTALIS

148. a) Hujus casus, in tribus generibus, character est syllaba भिसू e c गिरिभिसू, धेनुभिसू, नदीभिसू a गिरि m. etc, महाडिसू a महात् m n (cf. r. 140.). b) Voces solae in अ desinentes a communi analogia recedunt, formando ऐसू, e. c. ग्रीसू, पत्रिसू a ग्री m., पत्र n.

X ANNOT Terminationem ऐसू et अभिसू vel potius आभिसू explicandam esse censeo, eo quod primitiva linguae aetate अ ante terminationem भिसू, sicut ante भ्याम्, in आ transierat (v r 140) Ex आ + भिसू, ejecto भू, oriri potuit ऐसू, nam ऐ diphthongus ex elementis आ et इ vel ई consistit (v annot. ad r 33) Vix autem credibile est, jam antiquissima linguae aetate, duas existisse hujus casus terminationes, quarum altera vocum in अ desinentium propria, altera omnibus reliquis finalibus litteris fuerit communis

DATIVUS ET ABLATIVUS.

149. Horum casuum, in tribus generibus, character est भ्यसू, ante quem अ transit in ए, reliquae vocales nulla mutatione afficiuntur, e. c. ग्रीभ्यसू, मतिभ्यसू, मधुभ्यसू, नदीभ्यसू, a ग्री m., मति f.,

मधु *n.*, नदी *f.*; मरुद्वाच् a मरुत् *m. n.* (r. r. 83. b.); वाग्भ्यश्च a वाच् (vid. r. 86.); राडाभ्यश्च a राडान् *m.* (r. r. 92.); तैडोभ्यश्च a तैडाच् *n.* (r. r. 100. c.).

GENITIVUS.

150. a) Illius casus character est ग्राम् e. c. मरुताम्, युधाम् a मरुत् *m. n.*, युध् *f.*; गत्राम्, नावाम् a गो *m. f.*, नौ *f.* (r. r. 55.). b) Voces, quae in simplicem desinunt vocalem, inter thema et flexionem ग्राम्, न् inserunt euphonicum, ante quod breves vocales producantur; monosyllaba tamen Feminina ad arbitrium aut न् euphonicum inserere, aut ग्राम् proxime cum themate conjungere possunt. E. c. गडानाम्, गिरीषाम् (vid. r. 94°), मतीनाम्, मधूनाम्, a गडाम्, गिरि *m.*, मति *f.*, मधु *n.*; आशानाम्, नदीनाम्, वधूनाम्, ab आशा, नदी, वध्; भीनाम् vel भियाम्, भूनाम् vel भूवाम् a भी, भू (r. r. 51.).

LOCATIVUS.

151. Illius casus character est सु, ante quem अ transit in ए atque ऐ in आ; reliquae vocales non mutantur^o); e. c. गडेषु, रासु a गड *m.*, रै *m.*; आशासु, वादिषु, वधुषु ab आशा *f.*, वारि *n.*, वध् *f.*; मरुत्सु, युत्सु a मरुत् *m. n.*, युध् *f.* (r. r. 83. c.); राडासु, नामसु n राडान् *m.*, नामन् *n.* (r. r. 92.); तैडासु vel तैडासु a तैडाच् *n.* (r. r. 100. c.).

VOCATIVUS.

152. Vocativus pluralis semper Nominativum aequat.

153. Sequens tabula omnium casuum flexionum praebet conspectum

^o) d- गु terminationis mutatione in गु vid. r. 101°.

				NEUTRUM.		
PLURALIS.				SING.	DUAL.	PLUR.
INSTR.	D. A.	GEN.	LOC.	D. A. V.	D. A. V.	D. A. V.
गमिभस्	वाम्यस्	वचाम्	वक्ष्	वक्	वचो	वक्षि
भूमिभस्	भूम्यस्	भुजाम्	भुक्ष्	भुक्	भुजो	भुक्षि
रुद्रिभस्	राद्र्यस्	राजाम्	राद्रस्	राद्र	राजो	राद्रि
पद्भिस्	पद्म्यस्	पताम्	पत्स्	पत्	पतो	पन्ति
विद्भिस्	विद्म्यस्	विदाम्	वित्स्	वित्	विदो	विन्दि
युद्भिस्	युद्म्यस्	युधाम्	युत्स्	युत्	युधो	युन्धि
सुद्भिस्	सुद्म्यस्	सुधाम्	सुत्स्	सुत्	सुधो	सुन्धि
लम्भिस्	लम्भ्यस्	लभाम्	लप्स्	लप्	लभो	लम्भि
चर्मिभस्	चर्म्यस्	चराम्	चर्ष	चर्	चरो	चर्षि
गोर्भिस्	गोर्भ्यस्	गिराम्	गोर्ष	गोर्	गिरो	गोर्षि
शम्भिस्	शम्भ्यस्	शनाम्	शन्स्	शन्	शमो	शमि
विद्भिस्	विद्म्यस्	विशाम्	विद्रस्	विद्र	विशो	विंशि
दिग्भिस्	दिग्भ्यस्	दिशाम्	दिक्ष्	दिक्ष	दिशो	दिंशि
द्विद्भिस्	द्विद्म्यन्	द्विपाम्	द्विद्रस्	द्विद्र	द्विपो	द्विंषि
मृग्भिस्	मृग्भ्यस्	मृपाम्	मृक्ष्	मृक्	मृपो	मृषि
कामिभस्	काम्यस्	कवाम्	कवस्	कव्	कवो	कव्शि
चकामिभस्	चकाम्यस्	चकासाम्	चकावस्	चकाव्	चकावो	चकाव्शि
पिभिस्	पीर्भ्यस्	पिसाम्	पीःष	पीष्	पिसो	पिंषि
लिङ्भिस्	लिङ्भ्यस्	लिङ्गाम्	लिङ्गस्	लिङ्ग	लिङ्गो	लिङ्गि
धृग्भिस्	धृग्भ्यस्	उदाम्	धृक्ष्	धृक्	उदो	उंदि
वल्भिस्	वल्भ्यस्	वल्गाम्	वल्ष	वल्	वल्गो	वल्शि ¹⁹⁾

r. 56. e⁶⁾, et 83. d⁶⁾. ⁸⁾ v. r. 72. 73⁹⁾, et 97. ⁹⁾ v. r. 291. ¹⁰⁾ v. r. 74. et 98. d. 103¹¹⁾. ¹¹⁾ v. r. 57. et 84. ¹²⁾ vel वल्भिः.

	Singularis	Dualis	Pluralis
<i>Nom.</i>	सु.म.फ. म.न. *)	द्वौ.म.फ. ई.न.	असु.म.फ. इ.न.
<i>Acc.</i>	म्, अम्.म.फ. म.न. *)	द्वौ.म.फ. ई.न.	सु, असु.म.फ. न्.म. इ.न.
<i>Instr.</i>	आ.म.फ.न. अ.म.न. *)	भ्याम्.म.फ.न.	भिन्.म.फ.न. ऐन्.म.न. *)
<i>Dat.</i>	ए.म.फ.न. ऐ.फ. अय.म.न. *)	भ्याम्.म.फ.न.	भ्यस्.म.फ.न.
<i>Abl.</i>	त्.म.न. *) असु.म.फ.न. सु.म.फ. आस्.फ.	भ्यान्.म.फ.न.	भ्यस्.म.फ.न.
<i>Gen.</i>	स्य.म.न. *) असु.म.फ.न. सु.म.फ. आस्.फ.	द्वौ.सु.म.फ.न.	साम्.म.फ.न.
<i>Loc.</i>	इ.म.फ.न. साम्.फ.	द्वौ.सु.म.फ.न.	सु.म.फ.न.

154. Quia, in casibus formandis, multum pendet e vocum littera finali earumque genere, sequens tabula integrum præbeat conspectum declinationis, quam voces diversae, ex lege litterae suae finalis generisque sui sequuntur. Litterae finales alphabetico ordine sunt dispositae; consonantium tamen illas tantum recepitimus, quae saepius in vocabulorum fine apparent; de iis fusius in sexta agetur declinatione.

VOGUM DIVISIO IN SEX DECLINATIONES.

155. Quod ad thematum litteras finales attinet, apte sex statui possunt declinationes, quarum quattuor priores complectuntur simplices vocales, quinta diphthongos, sextaque consonantes comprehendit.

Prima declinatio: voces in अ et आ.

Secunda declinatio: voces in इ et उ.

*) Solum in thematibus in ए vocalem desinacibus.

Tertia declinatio: voces in ई et ऊ.

Quarta declinatio: voces in ऋ.

Quinta declinatio: voces in ऐ, औ et औ.

Sexta declinatio: voces, quae in quampiam desinunt consonantem.

PRIMA DECLINATIO.

अ ET आ.

156. Voces in अ desinentes aut Masculina sunt aut Neutra, nunquam Feminina. Multis in rebus a communi declinationis norma recedunt, id quod *rr.* 122, 126, 127 a., 128, 129, 137 a., 148. fusius expositum est. Accedit, quod अ vocalis pluribus in casibus in ए transit*), aut producitur in आ, ubi aliae thematum vocales nullam subeunt mutationem.

ANOT. Grammatici indici, quorum Angli sequuntur auctoritatem, आत् Ablativi terminationem esse statuunt. Haec autem sententia nullo confirmatur argumento, quia haec terminatio solum cum antecedente अ composita invenitur, ita ut आत् aut ex अ + अत् explicari possit, aut ex अ producto in आ + त्. Posterior dissolutio, quam praefereimus, tribus confirmatur argumentis. 1. अ etiam ante terminationem आत् producitur (*v. r.* 140.), ante quam reliquae vocales breves retinentur. 2. Ablativi pronominum primae et secundae personae मत् *a me*, त्वत् *a te* melius in म et त्व + त् quam in म् et त्व् + अत् resolvuntur, quia fere omnes horum pronominum casus in Singulari a म et त्व syllabis, vel ab earum in मे et त्वे transformata forma descendunt. 3. त् melius quam अत् cum अ convenit, quod in antiquissimis latinis monumentis Ablativi omnium declinationum est character, sic legitur e. c. in Columna rostrata, presentem sumod dictatored, in altod marid, navaled praedad etc. Itidemque in sanscrita lingua omnium singularis numeri Ablativorum characterem antiquitate त्. Gissae recentissimae est, quae characterem auctorem, veris in vocibus in अत् desinentibus et omnibus pronominibus solum relicto, Genitivus Ablativi fangebatur vice.

quod ante vocales in ए dissolvitur.

157 Voces in आ desinentes sunt feminini generis (radicibus in fine compositorum exceptis, v r 160), atque hanc vocalem in quibusdam casibus in इ, in aliis in ऐ immutant diphthongos, quae ex lege 55 ante vocales in अय् et आय् resolvuntur

158 Paradigma hujus declinationis esto शिव m n शिवा f felix Tanquam substantivum शिव m est deus Sivas et शिवा f ejus conjux (v Tab ad r 154)

159 इत्ता f senectus aut regulariter sicut शिवा declinatur, aut, quod usitatus est, ita flectitur, ut solum Nominat sing, Loc pl et terminationes a भू incipientes a इत्ता themate descendant, omnes autem reliqui casus a इत्तस् Itaque Singularis इत्ता, इत्तस्म, इत्ता, इत्ते, इत्तस्, इत्तस्, इत्तस् Dualis इत्तौ, इत्ताभ्याम्, इत्तौ Pluralis इत्तस्, इत्ताभिस्, इत्ताभ्यस्, इत्तस्

160 Radices in आ desinentes, ubi, quod rarissime accidit, in fine compositorum r 106 descriptorum ponuntur, tanquam adjectiva sunt generis communis, atque neutrum corripunt in अ flectuntque sicut शिव n Tanquam substantiva haec radices item sunt et masc et fem generis sine ulla declinationis differentia Tam adjectiva quam substantiva utriusque generis nomina in आ desinentia, hanc vocalem ante vocales terminationum, Nominativo et Vocat plur excepto, abiciunt, in Ablativo Genitivo sing et Acc pl अत्त terminationem habent, atque Vocat sing Nominativum aequat E c पा qui vel quae bibit, in composito सोमपाम् f qui vel quae Somae plantae succum bibit, flectitur Sing पाम्, पाम्, पा, पे, पत्, पि, पाम् Dual पे, पाभ्याम्, पेत् Plur पाम्, पत्, पामिच्, पाभ्यच्, पाम्, पाम्, पाम् *)

*) Loco larum in आ desinentium radicalium vocem vulgo voces usurpantur, quae secundum r 65 suffixo इ formatae sunt, ante quod आ radicale abicitur ita ut pro सोमपाम् f fere semper invenitur सोमम् secundum रिम् सोमपाम् f secundum रिम् f

SECUNDA DECLINATIO.

इ, उ.

161. Voces in इ et उ desinentes aut masculini aut feminini aut neutrius generis sunt, atque in declinatione secundum generis differentiam differunt, Neutrum tamen a Masculino in paucis tantum casibus differt. Paradigma esto कवि *m. poeta*, मति *f. opinio*, चारि *n. aqua*, भानु *m. sol*, धेनु *f. vacca*, तालु *n. palatum* (v. Tab. ad r. 154.).

162. Adjectiva in इ et उ desinentia in Masc. sicut substantiva कवि *m.* भानु *m.*, in Neutro sicut चारि *n.* मधु *n.* declinantur, ita tamen ut Neutrum in Dat. Ablativo-Genit. et Locat. sing., atque in Genitivo-Locat. dualis, Masculini quoque analogiam sequi possit; c. c. शुचि *n. purum* मृदु *n. tenerum* formant Dat. sing. शुचिने, मृदुने vel शुचये, मृदये; Abl. Gen. शुचिनत्, मृदुनत् vel शुचेत्, मृदोत्; Locat. शुचिनि, मृदुनि vel शुची, मृदौ; Genit. Loc. dual. शुचिनोत्, मृदुनोत् vel शुच्योत्, मृदोत्.

163. In Feminino adjectiva in इ desinentia sicut मति *f.* declinantur; adjectiva vocabi उ terminata in Feminino plerumque suffixum ई adjiciunt, veluti मद्धी *tenera*, a मृदु, quam ob rem tertiam sequuntur declinationem (veluti नदी). Quae suffixum ई in Fem. non adjiciunt, ad arbitrium उ finale non mutatum retinent et sicut धेनु *f.* flectuntur, aut उ producunt in ऊ, quo facto, Fem. ad tertiam pertinet declinationem; c. c. तनु *tenuis*, Fem. तनु, secundum धेनु, vel तनु, secundum वधु.

NOMINA IRREGULARIA.

164. Voces पाति *m. dominus* et साधो *amicus* pluribus in casibus a generali norma recedunt. In Instr. sing. न् euphonicum non inserunt, sed e generali euphoniae regula formant पत्त्या, साध्या. 2. In Dat. *Guam* non admittunt, formantes पत्ये, साधये pro पतये, साधये.

3 In Ablat. Gen. habent ड् terminationem, sicut voces in इ् desinentes, formantes पत्यम्, सत्यम् pro पतेस्, सप्तेस्. 4. Ante Locativi terminationem औ (v. r. 132) इ् vocalem non abijciunt, sed in य् immutant, formantes पत्या, सत्या pro पती, सती. — Praeterea sequentes anomaliae propriae sunt सप्त्यि vocis. a) in Nominat. sing. format सप्ता, ut videtur ex inusitato themate सप्त, vel सप्तन् (v. r. 179. et 224.), b) in Accus. format सप्तायम्, in Nom. Acc. et Voc. dual. सप्तायी, atque in Nom. et Voc. pl. सप्तायस्, ex inusitato themate सप्त्यै. Integra ambarum vocum declinatio est igitur.

	Singularis		Dualis		Pluralis	
Nom.	पतिस्	सप्ता	पती	सप्तायी	पतयस्	सप्तायस्
Acc.	पतिम्	सप्तायम्	पती	सप्तायी	पतीन्	सप्तौन्
Instr.	पत्या	सत्या	पतिभ्याम्	सप्तिभ्याम्	पतिभिस्	सप्तिभिस्
Dat.	पत्ये	सत्ये	पतिभ्याम्	सप्तिभ्याम्	पतिभ्यस्	सप्तिभ्यस्
Abl.	पत्यस्	सत्यस्	पतिभ्याम्	सप्तिभ्याम्	पतिभ्यस्	सप्तिभ्यस्
Gen.	पत्यस्	सत्यस्	पत्योस्	सत्योस्	पतीनाम्	सप्तीनाम्
Loc.	पत्या	सत्या	पत्योस्	सत्योस्	पतिषु	सप्तिषु
Voc.	पते	सप्ति	पती	सप्तायी	पतयस्	सप्तायस्

पति in fine compositorum, e. c. in नृपति *virorum dominus*, regularem sequitur declinationem.

166. Voces neutrius generis अक्षि *oculus*, अस्थि *ossis*, दधि *lac coagulatum* et शक्तिश्च *femur*, in pluribus, न् euphonicum inserentibus casibus, vocalem इ् eijciunt, formantes e. c. अक्षणा (v. r. 94°.) अस्त्रा, दध्ना, शक्त्रा pro अक्षिणा etc. Hanc anomaliam eo explicandam esse censeo, quod horum nominum debilissima casus (v. r. 185. b. et c.) a thematibus in अन् desinentibus descendant, quippe quae penultimum अ secundum r. 224. usdem in casibus eijciant. Potissimum autem haec sententia eo confirmatur, quod अस्थि in Locativo et

अस्त्रि et अस्यनि (cf. दास्त्रि vel दामनि a दामन् r. 224.) format, quae posterior forma solum ex अस्यन् explicari potest. Completa hujus vocis declinatio est: Singularis: अस्थि, अस्त्रा, अस्त्रे, अस्त्रस, अस्त्रि vel अस्यनि. Dualis: अस्थिनी, अस्थिभ्याम्, अस्त्रोस्. Pluralis: अस्यीनि, अस्थिभिस्, अस्थिभ्यस्, अस्त्राम्, अस्थिषु. Eandem analogiam sequuntur अक्षि, दधि et शक्ति, ita tamen ut in Locat. solum अक्षिणा, दधनि, शक्तिन् habeant, non दधनि etc.

TERTIA DECLINATIO.

ई, ऊ.

166. Voces simplices (non compositae) fere omnes sunt generis feminini. Masculina simplicia in ई et ऊ desinentia rarissima sunt; Neutra vero nunquam in longam desinunt vocalem. Quod ad declinationem vocum in ई et ऊ attinet, duo discernendi sunt ordines, quorum prior monosyllabas, alter polysyllabas comprehendit voces. Monosyllaba in ई et ऊ desinentia numero sunt pauca, quae maximam partem abstracta sunt substantiva, nudam exhibentia radicem, veluti भी *tīmor*, ह्री *pudor* etc. In declinatione a polysyllabis vocibus in ई et ऊ desinentibus praecipue eo differunt, quod vocalem suam finalem ante vocales flexionum, secundum r. 51., in इय् et उव् transformant, non sicut polysyllaba in solam semivocalem य् vel व्; deinde, quod in Accus. siog. अम्, atque in Accus. pl. अस् addunt terminationes, quum polysyllaba characteres म् et न् proxime cum thematico conjungunt; denique, quod in Vocativo sing. Nominativi characterem assumunt. Quae arbitraria sunt discrimina, paradigmata भी et म् ostendunt (vid. Tab. ad r. 154.).

Polysyllaba Feminina in ई desinentia maximam partem derivativa sunt, quae a primitivis suis addita vocali ई descendunt, e. e. नदी *flumen* a नद् ejusdem significationis (v. r. 240.), महती *magna* a

मत्तु *magnus, magnum* Haec derivata Feminina in Nominativo sing. caractere सू carent et nudum exhibent thema (v r 120), qua in re a polysyllabis Femininis in ऊ differunt, cum quibus in omnibus reliquis casibus conveniunt

Monosyllaborum hujus declinationis Femininorum paradigmata proponimus voces भी *timor*, भू *terra*, polysyllaborum exempla sint नदी *flumen*, वधू *widua* (v Tab ad r 154).

167. लक्ष्मी nomen uxoris dei *Vischnus*, तन्त्री *funus, chorda*, et तरो *navis*, quae primitivae, non feminino caractere ई derivatae sunt voces, Nominativi signum सू assumunt, e c. लक्ष्मीसू, praeterea नदी paradigmatis sequuntur analogiam औषी *coxa*, quanquam item est primitivum, tamen in Nominativo औषी sonat. Aliae polysyllabae primitivae voces non inveniuntur.

168. स्त्री *femina* in Nominativo sing. format स्त्री (secundum नदी) atque in Accus. ad arbitrium format स्त्रियम् secundum नियम्, vel स्त्रीम् secundum नदीम्. Praeterea regulariter paradigmatis भी sequitur analogiam

169. Adjectiva composita possessiva (वडाव्रोहि dicta v r 663), quorum posterius membrum est substantivum fem. in ई et ऊ desinens, generis communis sunt atque in ambobus generibus sicut substantivum suum finale flectuntur, hisce tamen legibus

a) Adjectiva monosyllabo substantivo terminata in Dat. Ablat. Gen. et Locat. femininas flexiones ऐ, औसू et कामू non admittunt, e c. गतभी *m f remotum timorem habens, intrepulus*, et सुभ्र *pulchra supercilia habens* flectuntur, Singularis गतभीसू, सुभ्रसू, गतभियम्, सुभ्रवम्, गतभिया, सुभ्रवा, गतभिये, सुभ्रवे, गतभियसू, सुभ्रवसू, गतभियि, सुभ्रवि, गतभीसू, सुभ्रसू. Dualis et Pluralis plane ut भी et भू, vid. Tab. ad r. 154

b) Adjectiva quae primitivo Feminino polysyllabo*), in ई desinente, finiuntur, 1. in casibus supra dictis praeter terminationes ऐ, आस्, आम् etiam masculinas terminationes ए, अस्, इ admittunt. 2. in Vocat. sing. etiam Nominativi formam induere, atque in Accus. pl. praeter स् etiam न् characterem assumere possunt; e. c. आत्तलक्ष्मी *m. f. extinctam fortunam habens* flectitur, Singularis: आत्तलक्ष्मीस्, आत्तलक्ष्मीम्, आत्तलक्ष्म्या, आत्तलक्ष्म्ये vel आत्तलक्ष्म्ये, आत्तलक्ष्म्यास्, vel आत्तलक्ष्म्यस्, आत्तलक्ष्म्याम् vel आत्तलक्ष्म्य, आत्तलक्ष्मि vel आत्तलक्ष्मीस्. Dualis: आत्तलक्ष्म्यौ, आत्तलक्ष्मीभ्याम्, आत्तलक्ष्म्योस्. Pluralis: आत्तलक्ष्म्यस्, आत्तलक्ष्मीस् vel आत्तलक्ष्मीन्, आत्तलक्ष्मीभिस् etc.

c) Genus neutrum vocales ई et ऊ in इ et उ corripit atque sicut चारि et तालु flectitur (vid. Tab. ad r. 154.), ita tamen ut Instrum. Dat. Abl. Genit. et Locat. etiam declinationem, qua Masculinum et Femininum inter se conveniunt, sequi possint; e. c. गतभि et सद्भि flectuntur, Singularis: गतभि, सद्भि; गतभिया vel गतभिना, सद्भवा vel सद्भणा; गतभिये vel गतभिने, सद्भवे vel सद्भणे; गतभियस् vel गतभिनस्, सद्भवस् vel सद्भणस्; गतभियि vel गतभिनि, सद्भवि vel सद्भणि; गतभे vel गतभि, सद्भे vel सद्भे. Dualis et Pluralis plane ut चारि et तालु, v. Tab. ad r. 154. आत्तलक्ष्मि flectitur, Singularis: आत्तलक्ष्मि, आत्तलक्ष्म्या vel आत्तलक्ष्मिणा, आत्तलक्ष्म्ये vel आत्तलक्ष्म्ये vel आत्तलक्ष्मिणे, आत्तलक्ष्म्यास् vel आत्तलक्ष्म्यस् vel आत्तलक्ष्मिणास्, आत्तलक्ष्म्याम् vel आत्तलक्ष्म्यं vel आत्तलक्ष्मिणि, आत्तलक्ष्मे vel आत्तलक्ष्मि. Dualis et Pluralis plane ut चारि in Tab. ad r. 154.

170. Radices in ई et ऊ desinentes, ubi, quod rarissime accidit, in fine compositorum r. 106. descriptorum ponuntur, tanquam adjectiva sunt generis communis et Neutrum formant secundum r. 174.

*) Polysyllaba Feminina in ऊ, et derivata Feminina polysyllaba in ई desinentia, nunquam in fine compositorum hujus generis inveniuntur.

Tanquam substantiva hae radices sunt nomina agentis tam masculini quam femini generis, praecipue tamen ut Masculina usurpantur. In declinatione maxime cum polysyllabis Femininis in ई desinentibus conveniunt, a quibus in Dualis casibus nusquam, in Plurali autem in Acc. et Gen. solum recedunt. Paradigmata sint वी *m.f.* qui vel quae bibit, पू *m.f.* qui vel quae purificat, quae in compositione cum quopiam substantivo, declinantur, Singularis: पीस्, पूस्, प्यम्, प्वम्, प्या, प्वा, प्ये, प्वे, प्यस्, प्वन्, प्यि, प्वि, पीस्, पूस्. Dualis: वी, वी, पीभ्याम्, पूभ्याम्, प्योस्, प्वोस्. Pluralis: प्यस्, प्वस्*), पीभिस्, पूभिस्, पीभ्यस्, पूभ्यस्, प्याम्, प्वान्, पीषु, पूषु.

171. Radices quae, ante ई et ऊ finale, duas consonantes habent, has vocales ex euphoniae lege 62. ante vocales flexionum in इय् et उय् immutant, e. c. क्रीस्, क्रियम्, क्रिया; हन्, ह्वन्, ह्वत् etc. a क्री qui vel quae vendit, हू qui vel quae currit, in fine compositorum.

172. स्वयन्म. qui per se ipsum existit (cognomen dei Brahmae) e स्वयन् ipse (v. r. 276.) et नू qui existit, quanquam unam tantum ante vocalem ऊ habet consonantem, tamen vocalem suam finalem ante vocales flexionum in उय् immutat, formatque e. c. in Accus. स्वयन्म्वन्. Alia in radicem नू desinentia composita partim eandem, partim generalem sequuntur regulam 170.

173. Radix नो ducere, in fine hujus generis compositorum, in Locativo sing. femininam terminationem ग्राम् assumit, e. c. सेनानोम. exercitus dux format सेनान्यान् pro सेनान्यि**).

*) in Nom. Acc. et Vocativo.

***) Substantiva quae cum radice नो componuntur sub conditionibus r. 91°. eandem ac praepositiones inseparabiles (r. 91°) vim euphonicam in initialem नू litteram exercent, e. c. ग्रामनोमि praecipuus, supremus (ad litteram pagum ducens i. e. regens).

174. Genus neutrum compositorum, quattuor antecedentibus regulis descriptorum, vix unquam invenitur; ubi tamen adhibetur, finale ई et ऊ corripuntur in इ et उ (cf. r. 169. c.) atque declinatio cum चारि et तालु convenit, ita tamen ut Instr. Dat. Abl. Gen. Loc. sing. Gen. et Loc. du. et Gen. pl. etiam Masculini et Feminini communem declinationem sequi possint, e. c. ब्रह्मपिना vel ब्रह्मप्या (cf. r. 170.).

175. Sunt quaedam substantiva masculina in ई et ऊ desinentia, usu rarissima, suffixis unādicis (v. r. 646.) ई et ऊ formata, e. c. पपी m. sol, नृतु m. saltator. Haec et alia hujus ordinis substantiva in declinatione a r. 170. eo tantum recedunt, quod Accusativus sing. characterem न् proxime cum themate conjungit, Accusativus plur. terminationem न् pro अस् assumit, atque in Locat. sing. terminatio इ cum antecedente इ coalescit. पपी et नृतु formant igitur in casibus modo dictis: पपीम्, नृतुम्, पपीन्, नृतुन्, पपी, नृत्वि.

ANNOT. Hanc regulam sequitur etiam छद्म vel झद्म m. nomen Gandhari cujusdam.

176. Adjectiva vel nomina agentis, rarissimo usu, in ई et ऊ desinentia atque e radicibus denominativis in ईय् et ऊय् desinentibus formata (v. r. 582.), in declinatione sequuntur regulas 170 et 171. Illa tamen, quae ante ई finale consonantem च् vel त् habent, vel न् litteram त् litterae vicariam (v. r. 607.), in Genit. et Ablat. sing. ad arbitrium terminationes उस् vel अस् assumunt; e. c. सुखी m. f. voluptatem desiderans, सुतो m. f. filium vel filios desiderans, formant Genitivos सुख्यस्, सुत्यस् (cf. सद्यस्, पत्यस् in r. 164.) vel सुख्यस्, सुत्यस्.

177. Neutra adjectivorum antecedentis regulae corripuntur ई finale in इ, quam ob rem secundam declinationem sequuntur, ita tamen, ut in Dat. Abl. Gen. et Loc. sing., in Genit. Loc. du., atque in Gen. pl. etiam Masculini et Feminini sui analogiam sequi possint.

QUARTA DECLINATIO

३

178 Voces in ३ desinentes duos constituunt ordines, quorum alter continet voces obscurae originis, consanguinitatem vel affinitatem exprimentes, tam masculini quam femini generis, veluti पितृ, पतिर, भ्रातर, स्रिातर, मातर, मतिर, स्वरस, सोरर, alter comprehendit nomina agentis, generis masc quae regulariter a radicibus, suffixo तृ, derivantur, veluti दातर, दातर a दा dare

ANNOT Etiam prioris ordinis voces ejusdem originis esse videntur, quippe quae maxime partem in तृ desinant, veluti पितृ (fortasse pro पातर, a rad पा dominari), मातर, मतिर ut videtur a rad मा, quae cum निरृ conjuncta significat efficere creare इदितृ, स्रिा a rad उदृ mulgere (इदितृ igitur proprie significat, quae mulget i e mammam sugit) Aliae hujus ordinis voces तृ litteram, quae primitive vocali ३ antecederat, perdisse videntur, id quod comparatione cum cognatis linguis confirmatur, nam स्वरस, sorer Germanorum est Schwester, Anglorum sister*)

* 179. Utrumque hujus declinationis ordinem olim in अरृ desivisse censeo Nam ex पितर, मातर, दातर Nominativi पिता, माता, दाता formantur, eo quod consonus finalis abjicitur et antecedente vocali producta compensatur, plene ut r 224 Nominativus राजा e राजन formatur Secundus ordo hanc productam vocalem etiam in reliquis fortibus casibus (v r 185) retinet, quae in re formae दातारम्, दातारि, दातारस, a themate दातर, accurate conveniunt cum राजानम्, राजानि, राजानस (v r 224) Ubi ex lege 224 अ vocalis ejicitur ante न, अ ejicitur quoque ante र, quam ob rem formae पित्रा, पित्रे, पित्रेस, si a पितर derivantur, analogae sunt formis राजा, राशि, राशिष. Forma पित्रेन tamen etiam a पितृ, ex euphoniae lege 54

*) Praeter स्वरस sorer देव mariti frater (cf दुःप) unicum hujus ordinis esse videtur vocabulum, quod penultimo तृ careat.

descenderet (v. r. 141.); formae पित्रा et पित्रे vero non apte ex themate पित् explicari possunt, quia Masculina in brevem vocalem desinentia in Instrumentali न् euphonicum inserunt, atque in Dativo *Gunam* requirunt (v. r. 125.c. et 127.b.), ita ut पित् formas पितृणा et पितरि, non vero पित्रा, पित्रे efficere deberet. In Locativo convenit पितरि, a पितर, cum राद्रनि a राद्रन्. Quod ad formam पितृस् attinet, non dilucide apparet, utrum उ vocalis ad thema, an ad flexionem pertineat; primo loco उ anomala esset permutatio vocalis ऋ vel semivocalis र् (cf. r. 181.). Quodsi autem, quod magis mihi placet, उ vocalis ad flexionem pertinet, formam पितृस् ex primitiva et perdita forma पित्रस्, abjecto र्, explicandam esse censeo.*) In casibus, ubi themata in न् desinentia hanc litteram abjiciunt — videlicet ante भ् et स्त et in initio compositorum v. r. 67. — primitiva syllaba अर् corripitur in ऋ vocalem, ideo e.c. पितृभिस् pro पितृभिस्, quod fortasse consueta litterarum transpositione transformabatur in पित्रभिस् (v. r. 34⁹). et confer *πατράσιν* pro *πατρίσιν*), cujus permutatio in पितृभिस् cum forma एष्ट pro एष्ट similibusque frequentissimis radicum contractionibus convenit (v. r. 325.). — Accusativus et Genitivus pluralis sunt soli casus, qui explicationem ex thematibus in अर् desinentibus prorsus repudient, nam पितर, मातर in his casibus formarent पित्रस्, मात्रस् (cf. राद्रस्), पित्राम्, मात्राम् (cf. राद्राम्); formae पितृन्, मातर, पितृणाम्, मातरणाम् autem accurate respondent regulis 145. 146. et 150., quoad ad themata brevibus terminata vocalibus spectant.

Neutra hac in declinatione non occurrunt, nisi in adjectivis compositis, substantivo in ऋ desinente terminatis, e.c. कुन्तीमात् *Kuntiam*

*) विनुं autem e regulari forma पित्र (quae cum राद्र et graeco *πατρός* convenit) eo explicari potest, quod उ vocalis vi quadam euphonica duarum antecedentium consonantium in उ transierit, ex analogia cum r. 161. et 176., ubi formae एष्टुम्, शुष्टुम् item न् litteram cum semivocali conjunctam ostendunt.

tanquam matrem habens, Kuntia natus. Horum adjectivorum Neutra in omnibus casibus cum aliis, quapiam vocali finitis, Neutris conveniunt atque a thematibus in अरु prorsus aliena videntur, quod eo fortasse explicandum est, quod Neutra in universum brevissimam in fine thematis amant formam, quam ob rem अरु syllabam ubique in ऋ corripiunt.

Paradigmata hujus declinationis sint पितृ *m.* pater, मातृ *f.* mater, दातृ *m.* dator, et दातृ *n.* in fine compositorum (v. Tab. ad r. 154.).

180. नप्तृ *m.* nepos et स्वसृ *f.* soror in casibus fortibus (vid. r. 185. b.) secundi ordinis normam sequuntur, formant quo (in analogia cum दातृ) नप्तारम्, स्वसारम्, नप्तारि, स्वसारि, नप्तारस्, स्वसारस्.

181. क्रोडृ *m.* canis aureus, quanquam in उ desinit, plures casus ex क्रोहृ vel potius क्रोष्टृ themate format, in analogia cum दातृ; alios ad arbitrium ex क्रोहृ vel क्रोहृ; et tantum Vocativus sing., Locat. pl. et quae a भू incipiunt flexiones solummodo a क्रोडृ derivantur. Integra ejus declinatio est:

	क्रोडृ <i>m.</i>		
	Singularis	Dualis	Pluralis
<i>Nom.</i>	क्रोष्टा	क्रोष्टौ	क्रोष्टारस्.
<i>Acc.</i>	क्रोष्टारम्	क्रोष्टौ	क्रोहन् vel क्रोहन्
<i>Instr.</i>	क्रोष्ट्रा vel क्रोष्ट्रना	क्रोष्ट्रभ्याम्	क्रोष्ट्रभिस्
<i>Dat.</i>	क्रोष्ट्रे vel क्रोष्ट्रवे	क्रोष्ट्रभ्याम्	क्रोष्ट्रभ्यस्
<i>Abl.</i>	क्रोष्ट्रस् vel क्रोष्ट्रास्	क्रोष्ट्रभ्याम्	क्रोष्ट्रभ्यस्
<i>Gen.</i>	क्रोष्ट्रस् vel क्रोष्ट्रास्	क्रोष्ट्रास् vel क्रोष्ट्रास्	क्रोष्ट्रानाम्
<i>Loc.</i>	क्रोष्ट्रि vel क्रोष्ट्रा	क्रोष्ट्रास् vel क्रोष्ट्रास्	क्रोष्ट्रसु
<i>Voc.</i>	क्रोष्टी	क्रोष्टौ	क्रोष्टारस्

182. न् *m. vir* ad normam primi ordinis flectitur (sicut पितृ), in Genit. pl. vero praeter नृणाम् anomalam formam नृणाम्, non producta ऋ vocali, admittit.

QUINTA DECLINATIO.

रे, औ, औ.

183. Haec declinatio solum paucas continet monosyllabas voces, quarum flexiones Feminina a Masculinis non distinguunt. औ finale in fortibus casibus (v. r. 185. b.), Accusativo sing. excepto, in औ transit, quod ante vocales ex lege 55. in आत् dissolvitur. In Acc. sing. et pl. औ transit in आ e. c. गाम्, गाम् a गो*). Quae in ऐ et औ desinunt voces, in Accus. sing. आम् et in Abl. Genit. sing. et Acc. pl. आत् assumunt terminationem (cf. monosyllaba in ई), atque ऐ *m. f. res*, quod unicum est in ऐ desinens vocabulum, ante consonantes flexionum diphthongum suam in आ immutat, e. c. रात्, राभिच्, रात्. Vocum in औ et औ desinentium paradigmata sint गो *m. f. bos m. f.*, नौ *f. navis* (v. Tab. ad 154.).

184. Adjectiva composita, substantivo in ऐ, औ vel औ terminata, in Masc. et Fem. a declinatione substantivorum non differunt. Neutrum corripit diphthongum finalem in respondentem vocalem brevem, ऐ in इ, औ et औ in उ (vid. annot. ad r. 33.), et sequitur declinationem secundam; ita tamen ut Instr. Dat. Abl. Genit. sing., Genit. Locat. du. et Genit. pl. etiam Masc. et Fem. flexiones assumere possint; e. c. वड् *multus* cum नौ *f. navis* compositum format

* गाम् ex गाम् (= गा + गम्) et गाम् ex गाम् (= गा + गम्) ejecto व्, ortum esse censeo, quia prius ad fortes posteriores ad debiles (v. r. 185. b.) casus pertinet. Cf. bovem, boves, nam bos et वः idem est ac sanscritum गोम्, gutturales enim facile permutantur cum labialibus, surdae cum surdis et sonorae cum sonoris. Vid. radicem गा *ve* in Glossario.

वङ्गनी *m. f.* multas naves habens, cujus Neutrum est वङ्गन्, a quo descendunt. वङ्गन्ना vel वङ्गन्नावा, वङ्गन्ने vel वङ्गन्नावि, वङ्गन्नुम् vel वङ्गन्नावम्, वङ्गन्नेष् vel वङ्गन्नावीष्, वङ्गन्नाम् vel वङ्गन्नावान्.

SEXTA DECLINATIO.

VOCES QUAE IN CONSONANTEM DESINUNT.

185. a) Voces quae in consonantem desinunt, in duas rediguntur classes. Prior comprehendit voces radicales et eas quae maximam partem obscurae vel dubiae sunt originis, a grammaticis vero suffixis *undācis* (v. r. 646) explicantur, veluti हरित् *viridis*, मरुत् *ventus*. Altera continet voces, quae solitis suffixis, *Kridanta* et *Taddhita* dictis, formatae sunt *) Prioris classis voces in declinatione omnino sequuntur generales casuum formandorum regulas et euphoniae leges.

b) Quod ad alteram classem et ad nomina anomala prioris classis attinet, maximi momenti est casuum divisio in fortes et debiles. Fortes sunt Nominativus, Accusativus et Vocativus sing et du., deinde Nominativus et Vocativus pl. Debiles sunt omnes reliqui casus, qui iterum apte in debiliores et debilissimos redigendi sunt. Debiliores sunt ii, quorum flexio a consonante incipit, debilissimi sunt illi debiles casus qui vocalem in initio flexionis habent. Fortes casus, ubi duo cognata themata declinationem cuiuspiam vocis constituunt, semper e fortiore formantur themate, debilesque ex debiliore. Ubi tres thematis variationes declinationem constituunt, fortes casus a fortissima descendunt forma, debiliores a debiliore et debilissimi a debilissima forma, e. c. तद्दत्.

*) Priora formant voces primitivas e rad. cibis spiss, altera derivativas ex aliis nominibus

vexans (v. r. 218.) fortes casus Masc. format ex तुदन्त, debilesque ex तुदत्, atque प्रत्यच् *occidentalis* (v. r. 198.) cujus declinatio tres thematis formas ostendit, fortes casus Masc. format ex प्रत्यच्, debilesque partim ex प्रत्यच्, partim ex प्रतीच्, ita ut ex posteriori forma debilissimi, ex priori debiliores casus descendant.

तुदत् (forma fortis तुदन्त).

	Casus fortes	Casus debiles
<i>Singularis:</i>		
<i>Nom. Voc.</i>	तुदन्
<i>Acc.</i>	तुदन्तम्
<i>Instr.</i>	तुदता
<i>Dat.</i>	तुदते
<i>Abl. Gen.</i>	तुदतश्च
<i>Loc.</i>	तुदति
<i>Dualis:</i>		
<i>N. Acc. Voc.</i>	तुदन्ती
<i>Ins. Dat. Abl.</i>	तुदयाम्
<i>Gen. Loc.</i>	तुदतोश्च
<i>Pluralis:</i>		
<i>Nom. Voc.</i>	तुदन्तश्च
<i>Acc.</i>	तुदतश्च
<i>Instr.</i>	तुददिश्च
<i>Dat. Abl.</i>	तुदद्भ्यश्च
<i>Gen.</i>	तुदताम्
<i>Loc.</i>	तुदन्त

प्रत्यच् (forma fortis प्रत्यच्, forma debilissima प्रतीच्).

Casus fortes Casus debiliores Casus debilissimi

<i>Singularis:</i>	<i>Nom. Voc.</i>	प्रत्यङ्
	<i>Acc.</i>	प्रत्यञ्च्
	<i>Instr.</i>	प्रतीच्चा
	<i>Dat.</i>	प्रतीच्ये
	<i>Abl. Gen.</i>	प्रतीच्यन्
	<i>Loc.</i>	प्रतीचि
<i>Dualis:</i>	<i>N. Acc. V.</i>	प्रत्यच्ची
	<i>I. D. Abl.</i>	प्रत्यञ्च्यान्
	<i>Gen. Loc.</i>	प्रतीच्यान्
<i>Pluralis:</i>	<i>Nom. Voc.</i>	प्रत्यञ्चन्
	<i>Acc.</i>	प्रतीच्यन्
	<i>Instr.</i>	प्रत्यग्भिन्
	<i>Dat. Abl.</i>	प्रत्यञ्च्यन्
	<i>Gen.</i>	प्रतीच्यान्
	<i>Loc.</i>	प्रत्यङ्

c) Adjectiva femininum characterem ङ्, ubi in Masculino et Neutro duae exstant thematis formae, cum debili conjungit, ubi tres, cum debilissima, e. c. प्रतीचो, non प्रत्यचो vel प्रत्यचो. Neutra adjectivorum, quod ad Nom. Acc. Vocativum attinet, in Singulari sequuntur casuum debiliorum, in Duali debilissimorum, atque in Plurali fortium analogiam, e. c. a झीगत् (in forma forti झीमन्त्) venit Singularis झीगत्, non झीमन्, Dualis झीमन्ती, non झीमन्ती, Pluralis झीगन्ति; a प्रत्यच् venit प्रत्यङ्, प्रतीचो, प्रत्यङ्चि. Reliqui casus a Masculino non differunt.

ANNOT. Formae श्रीमन्ति et प्रत्याञ्चि etiam ex श्रीमत् et प्रत्यच् secundum r. 143 ḍ. explicari possent, cum autem महत् n. (r. 220) in Plurali formāt महान्ति non महन्ति, चत्वर (r. r. 255.) चत्वारि non चत्वरि, अन्नुह (r. r. 215.) अन्नुहि non अन्नुहि, manifesto ex his formis apparet, Pluralem Neutorum in Nom. Acc. Voc. a forti descendere themate (cf. r. 165.).

CLASSIS PRIMA.

186. Voces radicales aut abstracta substantiṃ gen. fem. sunt, veluti युध् *pugna*, क्षुध् *fames*, aut adjectiṃ vel nomina agentis in fine compositorum, veluti धर्मचिद् *jus noscens* (r. r. 106.). Tanquam adjectiṃ hae radicales voces, in fine compositorum, maximam partem generis communis sunt, atque Neutrum in suctis casibus a Masculino et Feminino distinguunt.

187. Paradigmata hujus classis sint sequentia adjectiṃ, quae in declinatione nonnisi diversis observandis euphoniae legibus differunt, et in fine compositorum solum adliberi possunt: अच् *loquens*, भ्रज् *edens*, राज् *regens*, पत् *cadens*, विद् *sciens*, युध् *pugnans*, बुध् *intelligens*, लभ् *adipiscens*, चर् *iens*, शन् *coercens*, विष् *intrans*, दिष् *ostendens*, द्विष् *odium habens*, मप् *patiens*, कच् *iens*, चक्काच् *splendens*, पिच् *iens*, लिच् *lambens*, उह् *mulgens*, वल्ग्व् *iens* (r. Tab. ad r. 154.).

188. Sequitur hic schema terminationum et primae et secundae classis vocum in consonantem desinentium:

	Singularis	Dualis	Pluralis
Nom.		श्री म. f. ई न.	अन् म. f. इ न.
Acc.	अन् म. f.	श्री म. f. ई न.	अस् म. f. इ न.
Instr.	आ म. f. न.	भ्यान् म. f. न.	भिसु म. f. न.
Dat.	ए म. f. न.	भ्यान् म. f. न.	भ्यस् म. f. न.
Abl.	अस् म. f. न.	भ्यान् म. f. न.	भ्यस् म. f. न.
Gen.	अन् म. f. न.	श्रीन् म. f. न.	अन् म. f. न.
Loc.	इ म. f. न.	श्रीन् म. f. न.	सु म. f. न.
Voc.		श्री म. f. ई न.	अत् म. f. इ न.

SPECIALES REGULAE.

189. Radices in न् desinentes, in fine compositorum, Femininum a Masc. distinguunt addito Feminini caractere ई, idemque flectunt ad polysyllaborum tertiae declinationis normam. Praeterea radix हन् occidens, quae sola in hujus generis compositis usu frequentatur, hanc subit anomaliam, quod in debilissimis casibus, atque ante femininum characterem ई, mediam vocalem अ ejicit atque initiale ह् in घ् transformat. Locativus sing. tamen regularem quoque formam admittit. Declinatur igitur: Sing. ल (r. 121. b.), हन्, घा, घै, घत्, घि vel हनि, हन्. Du. हनौ, हयान् (r. 92. 2.), ह्यौ. Plur. हन्, घत्, ह्यिघ्, ह्ययघ्, घान्, ह्यत्. — Femininum est श्री.

190. Quodsi हन् componitur cum vocabulo, unam litterarum ह, ष, र, प् continenter: hae litterae in न् litteram vocis हन्, iisdem, quod ad intercedentes litteras attinet, conditionibus quae r. 94. statuuntur, eandem vim euphonicam exercent, qua न् in म् immutatur. Excipiuntur tamen casus ubi secundum r. 189. हन् vocalem suam ejicit. Dicitur c. c. चत्रहणान् *Vritri occisorem*, sed e contrario घत्रघा, घत्रघै etc.

191. De vocibus in *म्* desinentibus vide annotationes ad *r.* 68. et 95.

192. De vocibus in *इम्*, *उम्*, *इम्* et *उम्* desinentibus vid. euphon. *rr.* 73°. 76°. 97. et 100. *d.* Exempla sint *गिम् loquens* et *पिम् iens* (v. Tab. ad *r.* 154.).

193. Formae desiderativae in *इम्* (v. not. ad *r.* 99.) eandem, quod ad penultimum *इ* attinet, sequuntur euphoniae legem, quia in his secundariis radicibus *म्* littera radicalis litterae fungitur vice atque in tota vocabulorum familia, quae a desiderativa radice descendit, conservatur; e. c. *दिग्दिम् loquendi cupidus* (in fine compositorum) format Nom. et Vocativum *दिग्दीम्*, Instr. pl. *दिग्दीभिम्*, Acc. sing. *दिग्दिपम्* (v. *r.* 101°).

194. Formae desiderativae in *ञ्* (pro *क्ञ्* v. *r.* 101°.) desinentes, ubi ex euphoniae legibus 57. et 84. ultimam consonantem abjiciunt, antecedentem consonantem in primitivam ejus potestatem restituunt, ita ut e. c. *विविञ्* (e *विविञ्* + *ञ्* v. *r.* 98. *b.*) *intrandi cupidus*, abjecta sibilante, non veluti *विविक्ञ्* tractetur, sed ut *विविञ्*, quod Nominativum et Voc. format *विविद्* (v. *r.* 74.), Locat. pl. *विविद्भ्यः*, Instr. *विविद्भिम्* (v. *r.* 98. *d.*) etc. Quae a vocali incipiunt flexiones, regulariter ex integra forma deducuntur; e. c. *विविद्भ्यम्*, *विविद्भ्यः* etc.

195. Voces radicales duabus terminatae consonantibus, quarum prior alia est nasalis quam *न्*, nasalem suam, ubi consonans finalis secundum *r.* 57. et 84. abjicitur, in *न्* immutant, quod contra *r.* 15. etiam ante Locativi flexionem *सु* retineri dicitur; e. c. *खञ्ज् saltans* (in fine compositorum) format Nom. et Vocativ. *खन्*, Instr. plur. *खन्भिम्*, Loc. *खन्सु* vel inserto *त्* euphonico, *खन्सु* (vid. annot. ad *r.* 83.).

VOCES ANOMALAE PRIMAE CLASSIS.

196. Radix अञ् (scribitur quoque अच् v. r. 110°.) cum quibusdam praepositionibus inseparabilibus composita, anomala format adjectiva, quae penultimam nasalem eijciunt, in casibus fortibus (v. r. 185. d) masc. vero retinent, ita tamen ut, ubi secundum r 57. finalis consonans abijcitur, antecedens nasalis non in न् (v. r. 195.) sed in इ transeat. Femininum addit characterem sem ई.

197. प्राच् *orientalis* (ex प्र + अञ्), अवाच् *meridionalis* (ex अत् + अञ्). Hae duae voces secundum antecedentem regulam formant in Nominat. et Voc. masc. trium numerorum प्राइ, अवाइ, प्राशी, अवाशी, प्राचस्, अवाचस्; in Accus. प्राश्म्, अवाश्म्, प्रासी, अवासी, प्राचस्, अवाचस्. Feminae sunt प्राची, अवाची (secundum नदी in Tsb. 154.). Neutrum sequitur regulam 185. c. inde Nom. Acc. Voc. प्राप्, प्राची, प्राश्चि.

198. प्रत्यच् *occidentalis* (ex प्रति + अञ्), उदीच् *septentrionalis* (ex उत् + अञ् v. r. 196.) Hae duae voces in casibus debilissimis (v. r. 185 b.) atque ante femininum characterem et Dualis Neut. flexionem ई, in प्रतीच् et उदीच् corripuntur. Ceterum regulam 196 sequuntur.

199. सन्धच् *comitans* (e समि pro सन् cum + अञ्), सध्र्यच् *ut.* (e सधि pro सह cum + अञ्), विश्वद्वयच् *quoquo-versus iens* (e विश्वदि pro विश्व omnis + अञ्), देवद्वयच् *deos colens* (e देवदि pro देव deus + अञ्). Hae voces in debilissimis casibus atque ante femininum characterem ई et Dualis Neut. flexionem mutantur in समीच्, सध्रीच्, विश्वद्वीच् et देवद्वीच्. Ceterum sequuntur regulam 196.

200. तिर्यच् *curve iens* (ex तिरि pro तिरि curve + अञ्) in debilissimis casibus et ante fem. characterem et Dualis Neut. flexionem mutatur in तिर्यच्, ceterum sequitur regulam 196.

201. प्राञ्च *adorans* (ex प्र + अञ्च *adorare*), ubique nasalem retinet, atque ubi च finale ex euphoniae legibus 57 et 84 abjicitur, च immutatur in ङ (cf. r. 196.) c. c. Sing. प्राङ्, प्राञ्चम्, प्राञ्चा etc. Dual. प्राञ्ची, प्राङ्भ्याम् etc.

202. प्राङ् *m. interrogator* ante vocales flexionum ह litteram finalem transformare potest in ञ c. c. Instr. प्राक् vel प्राशा (cf. r. 87. c.).

203. अञ्च *n. sanguis* (Nom. अञ्च) Instrumentalem et Dat. sing. atque Accusativum pl. ad arbitrium ex proprio suo themate vel ex अञ्चन् format; itaque अञ्चता, अञ्चो, अञ्चिञ्च vel अञ्चता, अञ्चे, अञ्चानि. Omnes reliqui casus a themate अञ्चन् regulariter descendunt.

204. अञ्चयाञ् (ex praepos. अञ्च et rad. यञ्च *adorare*) Nominativum et Vocat. sing. et cas flexiones, quae a consonante incipiunt, o themate अञ्चयञ् format, secundum regulam 230. ita tamen ut Vocat. sing. irregulariter etiam Nominativi formam assumere possit. Itaque Singularis: अञ्चयाञ्, अञ्चयाञ्चम् etc. Vocat. अञ्चयञ् vel अञ्चयाञ्. Dualis: अञ्चयाञ्ची, अञ्चयोभ्याम्, अञ्चयाञ्चो. Plur. अञ्चयाञ्चम्, अञ्चयोभिञ्, अञ्चयोभ्यञ्, अञ्चयाञ्चाम्, अञ्चयःसु vel अञ्चयस्सु.

205. यक्त् *n. jecur* et शक्त् *stercus* debiles casus (r. 1. 185. b.) ad arbitrium ex proprio suo themate vel e cognata forma यकान्, शकान् formare possunt. Flectuntur itaque: Nom. Voc. यक्त्, शक्त्, यक्तो, शक्तो, यक्न्ति, शक्न्ति, Acc. यक्त्, शक्त्, यक्तो, शक्तो, यक्न्ति vel यकानि, शक्न्ति vel शकानि. Instr. यक्ता vel यक्ना, शक्ता vel शक्ना, यक्त्त्राम् vel यक्भ्याम्, शक्त्त्राम् vel शक्भ्याम्. यक्द्विञ् vel यकाभिञ्, शक्द्विञ् vel शकाभिञ् etc.

206. पाद् *m. pes* (a rad. पद् *ire*) in fine compositivorum adjectivorum usitatum, in debilissimis casibus thema पाद् corrumpit in पद्; c. c. सपाद् *pulchros pedes habens* format Accusativum masc. et fem. सपादम्, सपादि, सपदञ् (non सपादञ्), Instrumentalem trium generum सपदा, सपाद्याम्, सपादिञ् etc.

207. अण् *f. aqua* (pluralis numeri) in casibus fortibus produ-
citur in आप्, atque ante ग् flexionum, प् litteram irregulariter
immutat in द्. Declinatur igitur: आपत्, अपत्, अदित्, अदत्त्, अ-
पाम्, अपत्, आपत्.

208. दिक् *f. cochum*: ante consonantes flexionum transit in द्
(mutando च् semivocalem in respondentem vocalem उ, ante quam इ
ex euphoniae lege in ग् transformatur), atque Nominativum et Vocat.
sing. et ad arbitrium etiam Accusativum, ex themate गो format. De-
clinatur igitur: द्वात्, दिवम् vel द्वाग्, दिवा, दिवे, दिवत्, दिवि, दीत्;
दिवी, द्वाभ्याम्, दिवोत्; दिवत्, द्वाभ्यम्, दिवाम्, द्वपु. — In
sine compositorum Neutrum sonat etiam in Nominat. Acc. et Voc.
sing. द्व्.

209. गोरक्ष् *m. f. n. boves custodiens* (e गो et rad. रक्ष् *custodire*,
regere) ubi ex euphoniae legibus 57. et 84. finalem consonantem
abjicit, antecedentem क् in द् et द् transformare potest, c. c. Nom.
Voc. गोरक्ष्, Instr. pl. गोरक्षिभ्य्, Locat. pl. गोरक्ष् vel गोरक्ष्, गोरक्षिभ्य्,
गोरक्ष्. Posteriores formae a rad. रक्ष् *regere*, correpta vocali अ,
descendere videntur (v. euphon. r. 89. b.).

210. आशिष् *f. benedictio* (a rad. श्च् *dicere*) quanquam in ra-
dicalem desinit च् litteram, tamen hanc sibilantem ante vocales flexio-
num immutat in प्; ceterum sequitur regulam 192; e. c. Nom. Voc.
sing. आशीष्, Acc. आशिषम्, Instr. pl. आशीषिभ्य्, Loc. आशीषु vel
आशीषु. Eundem in modum flectitur सद् *m. comes*, obscura ori-
gine (v. annot. ad r. 99.), e. c. Nom. Voc. सद्, Acc. सद्, Instr. pl. सद्भिः.

211. उणिङ् *f. quoddam versuum metrum* contra generalem eu-
phoniae legem ङ् litteram in Nom. Voc. sing., et ante consonantes
flexionum, in च् et ग् pro द् et द् transformat.

212. Radices हृद् *odisse*, मूद् *obstupescere*, लृद् *vomere*, स्निद् *amare* in fine nominum compositorum हृ लृ स्नि litteram finalem, in modo dictis casibus (v. r. 211.), ad arbitrium aut in क्, ग्, aut in द्, ड् immutant.

213. वाद् *ferens, vehens* (in fine compositorum) a rad. वद्, producta vocali, in debilissimis casibus, et ante Feminini characterem ई, वा syllabam in ऊ immutat atque post अ vel आ, prioris compositi vocis, in औ, quod cum antecedente अ vel आ in औ coalescit; e. c. शालिवाद् *m. n. oryzam ferens*, et भार्वाद् *onus ferens* formant Nom. Voc. masc. शालिवाद्, भार्वाद् (v. r. 81°.), शालिवाहो, भार्वाहो, शालिवाहन्, भार्वाहन्, Acc. शालिवाहम्, भार्वाहम्, शालिवाहो, भार्वाहो, शाल्यहन्; भीहन्; Instr. शाल्यहा, भीहा, शालिवद्भ्याम्, भार्वद्भ्याम्, शालिवद्भिस्, भार्वद्भिस् etc. Feminina sunt शाल्यहो, भीहो.

214. श्वेत्वाद् *m. albos equos habens* (cognomen dei *Indri*) in debilissimis casibus ad arbitrium aut syllabam वा retinet, aut in औ immutat; praeterea hanc subit anomaliam, quod Nom. et Voc. sing. et quae a consonante incipiunt flexiones ex themate श्वेतवस् format (v. r. 230.); e. c. Nom. श्वेतवास्, श्वेतवाहो, श्वेतवाहन्, Acc. pl. श्वेतवाहन् vel श्वेताहन्, Instr. श्वेतवाहा vel श्वेताहा, श्वेतवोभ्याम्, श्वेतवोभिस् etc.

215. अन्डद् *m. bos, taurus* (compositum irregulare ex अन्ड् *currus* et वाद् *vehens*, अन्डद् igitur est pro अन्डोवाद्) debiles tantum casus ex hoc themate format, casus fortes autem ex अन्ड्वाद्; ita tamen ut Nominativus et Vocat. sing. propriam habeant anomaliam, quia cum vocibus suffixo वत् vel वन् terminatis (v. r. 218. et 235.) convenit. Declinatur igitur, Singularis: अन्डान्, अन्डाहन्, अन्डो, अन्डोहो, अन्डोहन्, अन्डोहि, अन्डोन्. Dualis: अन्डाहो, अन्डोभ्याम्, अन्डोहोन्. Pluralis: अन्डाहन्, अन्डोहन्. अन्डोभिस्, अन्डोहन्, अन्डोहन्, अन्डोहन्. — In fine compositorum adjectivorum अन्डद् in Neu-

et primitivis formis अन्त्, मन्त् et वन्त् (cf. मन्त् cum persico suffixo مند *mend*, ejusdem significationis) formant, quae in Nom. et Voc. sing. ex euphoniae lege 57. त् finale abjiciunt. Praeterea मन्त् et वन्त् in Nom. अ vocalem producant. Femininum addito caractere ई a debiliori descendit forma, a qua etiam generis neutrius casus derivantur, terminatione excepta, quae Nom. Acc. et Vocativum pl. designat (v. r. 185. c.). Participia praesentia tamen, quae अत् et अन्त् suffixis formantur, Femininum et Nom. Acc. Voc. du. gen. neut. partim ex अत् partim ex अन्त् formant, partim ad arbitrium ex अत् vel अन्त्, de quo fusius in r. 595. agitur. Paradigmata sint तुदत् *vexans* a rad. तुद्, श्रीमत् *fortunatus* a श्री *fortuna*, धनवत् *dives* a धन *divitiae* (v. Tab. ad r. 239.).

219. Participia praesentia, si reduplicativam continent syllabam, omnes casus, et genus femininum, a debiliori deducunt forma; e. c. ददत् *dans* (a rad. द्) format Nom. masc. ददत्, ददती, ददतस्; Acc. ददतम् etc.; Fem. ददती.

220. महत् *magnus* a grammaticis suffixo *inádico* (v. r. 646.) अत् explicatur, proprie autem est participium praes. rad. मद् *crecere*, quod a consueta horum participiorum declinatione eo differt, quod penultimam vocalem अ in casibus fortibus masc. Vocativo sing. excepto, atque in Nom. Acc. Voc. pl. gen. neut. producit (vid. r. 185. c.). Declinatur igitur in Masculino: Nom. महान्, महान्ती, महान्तस्; Voc. महन्, महन्ती, महान्तस्; Acc. महान्तम्, महान्ती, महतस्; Instr. महता, महद्धान्, महदिस् etc. Neutrum: Nom. Acc. Voc. महत्, महती, महन्ति; ceterum sicut Masculinum. — Femininum est महती.

ANNOT. विमहत् *permagnus* (e महत् praef. वि v. r. 111.) eundem in modum flectitur.

221. भवत्, quod est part. praes. radice भू *esse*, ubi, cum significatione dominus, excellens, loco pronominis secundae

personae adhibetur (cum tertia tamen verbi persona), in Nominativo sing masc format भवान् pro भवन, ceterum regulariter flectitur sicut तृदन् in Tab ad r 239 Femininum est भवती

222 इन्, विन्, मिन् Haec suffixa nulla in re a generalibus euphoniae et casuum formandorum recedunt regulis (v r 92, 121 b et 122 b) Paradigma esto धनिन् dives a धन द्वित्ये (v Tab ad r 239) Femininum addit characterem इ e c धनिनी a धनिन्

223 Voces पथिन् *m via* मथिन् *m rutabulum (a churning stick)* et ऋक्षुमिन् *cognomen dei Indri*, anomaliae sunt, quippe quae Nominativum sing forment ex पन्थस्, मन्थस्, ऋक्षुभस्, rios fortes casus, Vocativo sing excepto, ex पन्थन्, मन्थन्, ऋक्षुभन्, debilissimos casus ex पथ, मथ, ऋक्षुभ, et tantummodo Vocativus sing et debiliores casus a proprio themate derivantur Paradigmati inseruat पथिन् Singularis पन्थास् (v r 230), पन्थानम् (v r 224), पथा, पथे, पथस्, पथि, पथिन्*) Dualis पन्थानि, पथिभ्याम्, पथोस् Pluralis पन्थानस्, पथस् पथिभिस्, पथिभ्यस्, पथाम्, पथिषु

224 अन्, मन्, वन् Haec suffixa in casibus fortibus masc Vocativo sing excepto, penultimam अ vocalem produciunt, et in debilissimis casibus, atque ante femininum characterem et Dualis gen neut flexionem ई penultimum अ eiciunt, si simplex ei antecedit consonans, retinent autem, ad evitandam nimiam consonantium coacervationem, si duae ei antecedunt consonantes, e c दावन् dans format Instrumentalem दात्ता, sed यदवन् *sacrificus*, propter duas ante अ consonantes, format यदवता, non यदत्ता Locativus sing tamen, post simplicem quoque consonantem, अ vocalem retinere potest, e c दात्ति vel दावति Exempla vocum, quae dicta lege अ vocalem eiciunt, sint रात्र् *m rex*, दामन् *n finis*, exempla earum

*) Apud FORSTERUM Vocalis aequat Nom nat vi m पन्थान् मन्थान् ऋक्षुमन्

quae \ddot{a} vocalem retinent, sint यद्वन् *m. sacrificus*, et जन्मन् *n. nativitas* (v. Tab. ad r. 239.).

ANNOT. मूर्धन् *n.* vel मूर्ध्वन् (v. r. 105.) quanquam plures ante \ddot{a} habet consonantes, tamen ut दामन् flectitur.

225. श्वन् *m. canis*, मघवन् *m. cognomen Dei Indri*, et युवन् *m. juvenis* in debilissimis formis (v. r. 185. b. c.) corripuntur in श्वन्, मघेान् et यून्*); ceterum generales sequuntur regulas. Flectuntur igitur; Singularis: श्वा, मघवा, युवा; श्वान्, मघवान्, युवान्; श्वना, मघाना, यूना; श्वने, मघेाने, यूने; श्वन्स्, मघेानस्, यून्स्; श्वनि, मघेानि, यूनि; श्वन्, मघवन्, युवन्. Dualis: श्वानि, मघवानि, युवानि; श्वभ्यान्, मघवभ्याम्, युवभ्याम्; श्वानोस्, मघेानोस्, यूनोस्. Pluralis: श्वानस्, मघवानस्, युवानस्; श्वन्स्, मघेानस्, यून्स्; श्वभिस्, मघवभिस्, युवभिस्; श्वभ्यस्, मघवभ्यस्, युवभ्यस्; श्वानाम्, मघेानाम्, यूनाम्; श्वसु, मघवसु, युवसु. — Feminina sunt श्वनी, मघेानी, यूनी vel युवती a cognato युवत्. In Neutro युवन् format Nom. Acc. Voc. युव, यूनी, युवानि (v. r. 185. c.); ceterum sicut Masculinum.

226. पृषन् *m. sol* debilissimos casus ad arbitrium aut ex पृष् aut ex पृषन् formare potest; e. c. पृषा, पृषे, पृषन् etc. vel पृषणा, पृषणी, पृषणस् (v. r. 94°). Praeterea hanc cum अर्यमन् *sol* communem habet anomaliam, quod penultimum \ddot{a} tantummodo in Nom. sing. producit, formans Nom. पृषा, पृषणी, पृषणस्; Acc. पृषणम्, पृषणी, पृषस् vel पृषणस्. Eundem in modum अर्यमन् format Nom. अर्यमा, अर्यमणी, अर्यमणस्; Accus. अर्यमणम्, अर्यमणी, अर्यमणस् (vid. r. 94°). Reliqui casus sunt regulares**).

* eo quod semivocalis \ddot{v} , ejecta vocali \ddot{a} , in sibi respondentem vocalem transit, quae cum antecedente vocali secundum euphoniae regulas coalescit, itaque e मघ + उन् fit मघेान् et e यु + उन् fit यून् (cf. latinum junior).

** WILKINSON ante vocales debilissimorum casuum ejiendam vocalem \ddot{a} negligit, formans e. c. अर्यमता pro अर्यमता quod apud FORSTERUM legitur.

227 दिवन् *m dies* in casibus, qui penultimum अ ejiunt, र
vocallem producat, e e दीप्त, दीप्ति etc

228 अरन् *m dies* Nominativum et Vocat sing et debiliores
casus ex अरस् formant, ita tamen ut penultimum अ in Nom sing
non producat (cf r 230) Flectitur igitur Singularis N V अरस्,
Acc अरानम्, Insti अरान् etc Dualis अरानी, अरोभ्याम्, अरोस्.
Pluralis अरानस्, अरस्, अरोभिस्, अरोभ्यस्, अरान्, अरस् vel
अरस्स

ANNOT In in tio compositorum pro अरन् ponitur अरन् (r Glossarium)

229 अरन् *m equus* solum Nominativum sing अरन् ex hoc
thematē formant, omnes reliqui casus descendant ab अरन् et fortiori
forma अरन्ति, in analogia cum princip pries (r r 218) e e Nom
du et pl अरन्ती, अरन्तस्, Acc अरन्तम्, अरन्ती, अरन्तस् etc

230 अस् Masculina et Feminina, quae in hoc suffixum de-
sinunt, in declinatione non inter se differunt, atque in Nominative
penultimum अ producant, ceterum generales euphoniae et casuum
formandorum sequuntur regulas. Exempla sint अप्सरस् *f Apsarasu*
et वचस् *n sermo* (r Tab ad r 239)

231 उशनस् *m nomen planetae Veneris* formant Nominativum
sing उशान् (ex themate उशनन्), Vocativum उशनस् vel उशनन्, et
reliquos casus solum ex themate उशनस् — पुरदशन् *m cognomen*
dei Indri et अनेरस् *m tempus* formant Nominativum sing पुरदशा,
अनेरा, in Vocativ singular atque omnibus reliquis casibus sunt re-
gularia

232 इस्, उस् Voces his suffixis terminatae sunt Neutra,
quae generales euphoniae et casuum formandorum sequuntur leges
(r 101^a) et r 143 c) Exempla sint न्योतिस् *stella*, a rad इयत्
splendere et चक्षस् *oculus*, a rad चक् *dicere* (r Tab ad r 239)

233. दैस् *m. brachium**), quantum generis diversitate permissum est, cum vocibus praecedentis regulae convenit, ita tamen ut debilissimos casus etiam ex themate दैपन् possit formare. Flecitur igitur, Singularis: दैस्, दैपन्, दैपा vel दैष्णा etc. Dualis: दैषि, दैर्भ्यान्, दैषोस् vel दैष्णोस्. Pluralis: दैपस्, Acc. दैपस् vel दैष्णस् etc.

234. ईयस्. Hoc suffixum, quod parvum comparativorum numerum format ex inusitatis positivis, formas fortes deducit ab ईयंस्, ita ut vocalis झ, praeter Vocativum sing., producat (cf. 224.) atque penultima nasalis, ubi स् finale ex lege 57. abjicitur, ex analogia cum r. 195. transeat in न्. Paradigma sit यत्रीयस् *junior* a यत्र pro युवन् (r. Tab. ad r. 239.).

235. वस्. Hoc suffixum, quod participium praeteriti reduplicati format, formas fortes deducit a वंस्, ita ut, in analogia cum r. 234., penultima vocalis praeter Vocativum sing. producat, et nasalis, ubi ex lege 57. स् finale abjicitur, transeat in न् (cf. r. 195. et 234.). In debilissimis formis वस् corripitur in उस्, cujus स् lege 101°. mutatur in ष्. Debiliores casus formantur e वत्; et a proprio themate वस् solum descendunt Nom. Acc. Voc. sing. generis neutrius**) (r. r. 185. c.). Paradigma sit रुद्रस् *qui ploravit*, a rad. रुद् (r. Tab. ad r. 239.).

236. Radices quae suffixum वस् auxiliari vocali इ cum radice conjungunt, hanc vocalcm ante उस् abjiciunt; e. c. पेषिवस् *qui coxit* format Nomin. masc. पेषिवान्, Acc. पेषिवांसन्, Instr. पेषिवा, non पेषिवा.

*) Irregularem in modum a rad. दम् *domare* suffixu शोस् descendere dicitur.

**) WILKINSON in Nom. Acc. Voc. sing. format वत्, FORSTERUS वस्.

237. Quae in vocalem desinunt radices, eandem ante उत्त् secundum generales euphoniae regulas immutant, e c निनीवस् et चक् वच्, a नो ducere, कृ facere, formant in इस्त् निन्वपा, चक्रपा, त्रि-
 षीवस्, ननुवस्, १ षि pudore affici, नु laudare, formant त्रिद्रियपा (vid.
 r. 52.), ननुवपा (vid. r. 60^a). Radices in न् desinentes, quae hanc
 litteram ante consonantes in न् transformare dicuntur (r annot ad
 r. 95.), hanc nasalem, ubi वच् in उत्त् transit, ex grammaticorum
 sententia, in primitivam ejus potestatem reducunt, e. c वध्रन्वपा a
 वध्रन्वस् qui migravit. *)

238. पुस् m. mas maguam in declinatione cum suffixo वस् ex-

237. Quae in vocalem desinunt radices, eandem ante उच् secundum generales euphoniae regulas immutant, e. c. निनीवस् et चक्ववस्, a नी *ducere*, क् *facere*, formant in Instr निन्युपा, चक्वापा, त्रि-
ङ्गिवस्, ननवस्, a ङी *puore affici*, न् *laudare*, formant त्रिङ्गिपुपा (vid. r. 52.), न्नुवुपा (vid. r. 50°). Radices in म् desinentes, quae hanc litteram ante consonantes in न् transformare dicuntur (v. annot ad r. 95.), hanc nasalem, ubi वस् in उच् transit, ex grammaticorum sententia, in primitivam ejus potestatem reducunt, e. c. वध्नवुपा a वध्नवस् *qui migravit*.*)

238. पुस् *m. mas* magnam in declinatione cum suffixo वस् exhibet analogiam. Casus fortes format ex पुमस् in analogia cum r. 234. et 235., debilissimos ex proprio themate पुस्, et debiliores ex पुम् format. Flectitur igitur, Singularis पुमान्, पुमात्तम्, पुमा, पुवे, पुवस्, पुंसि, पुमन्. Dualis पुमात्तौ, पुम्यान्, पुसौ. Pluralis पुमात्तस्, पुवस्, पुम्बिस्, पुम्भ्यस्, पुतान्, पुसः.

ANNOT पुस् contractio est ex पुमस् ejecto म्, nam न् littera, quia ejecto म् cum स् proxime conjungitur, ex lege 15 in Anusdram transit, atque ad primitivam suam potestatem restituitur, ubi, ante consonantes flexionum, स् littera ex euphoniae lege 84 abjicitur, ita e c पुम्बिस् pro पुम्बिस् ex पुम्बिस्.

239 Sequens Tabula conspectum praebet declinationis suffixorum, quae in consonantem desinunt

DE ADJECTIVIS, EORUM TERMINATIONE, FEMININO ET GRADIBUS COMPARATIONIS.

240. Inter omnia Adjectiva, ea quae in म् desinunt longe sunt frequentissima, quia hac vocali terminatur maxima pars suffixorum,

* Apud scriptores parte pia in यस् e radicibus in म्, nunquam invenit. In universum hoc part raro est usu

quae aut primitiva aut derivativa formant nomina substantiva vel adjectiva. Femininum adjectivorum in अ desinentium plerumque formatur producta hac ipsa vocali, e. c. पुण्या *pura* a पुण्य. Nonnulla etiam adjectiva in अ desinentia femininum characterem ई addunt, ante quem अ Primitivi supprimitur, e. c. सुन्दरा vel सुन्दरी *pulchra* a सुन्दर. Feminina forma in ई praecipue occurrit in compositis adjectivis possessivis (vid. r. 663.), si substantivo terminantur partem corporis exprimente; e. c. सुमुख *pulchrum os habens* (c सु *pulcher* et मुख *os*) formatur सुमुखी vel सुमुखा.

241. Participia suffixo त vel न formata (v. r. 606. et 607.), si adjectivum terminant compositum, cujus prius membrum partem corporis exprimit, Femininum formant addito ई; e. c. शङ्खभिन्न *osse frontis fractus* formatur शङ्खभिन्नी. Etiam alia composita, participio in त vel न finita, non ratio formant Femininum addito ई.

242. Quod ad simplices voces vocali अ terminatas attinet, Substantiva formant Feminina addito ई, Adjectiva autem raro hunc characterem addunt, nisi derivatum Femininum cum substantiva ponitur significatione; e. c. सिंहो *leona* a सिंह *leo*, देवो *dea* a देव *deus*, तरुणा *juvenis* a तरुण *juvenis*.

243. Adjectiva vocali इ terminata plerumque sunt composita possessiva (v. r. 663.), quorum posterius membrum est substantivum in इ desinens; e. c. महाशक्ति *magnam splendorem habens* (c महा *pro magnus* et शक्ति *f. splendor*). Pauca sunt simplicia adjectiva in इ desinentia, e. c. प्रचि *pius*. Et composita et simplicia hujus terminationis adjectiva, Femininum a Masculino et Neut. non themate sed flexionibus tantum, quibusdam in casibus, distinguunt (v. r. 162. et 163.). Flectuntur nempe महाशक्ति et प्रचि in Masc. sicut कवि, in Fem. sicut मति, in Neutro sicut वारि (v. Tab. ad r. 151.); ita tamen ut, quod ad Neutrum attinet, regulae 162. ratio habeatur.

244. Simpliciter adjectiva in ङ desinentia multo sunt frequentiora quam ea in ट. Femininum a Masc. et Neut. aut sola declinatione, pluribus in casibus distinguunt, secundum r. 162. et 163., aut ² ङ vocalem producant, aut ³ femininum characterem ^४ ङ adjungunt. Generalibus regulis non definiri potest ubi unus vel alius trium modorum adhibeatur; saepe ad arbitrium plures in eodem adjectivo admittuntur. Nunquam tamen Femininum adhibito ^४ ङ formatur ex adjectivis, quae duas consonantes ante finalem vocalem ङ habent, propter vitiosam consonantium coacervationem, quae, mutato ङ in ञ, oritur; e. g. घण्टु *allus*, *canis* in Feminino item sonat घण्टु, non घण्टी. Omnia composita adjectiva, substantivo in ङ terminata, aut Femininum a Masc. et Neut. sola declinatione, quibusdam in casibus distinguunt (v. r. 162. et 163.), aut ङ finale producant.

245. Adjectiva in ञ desinentia, vel in quampiam longam vocalem aut simplicem aut diphthongum, semper sunt composita, de quibus vid. rr. 160, 169, 170 et sq. 176, 177, 179, 181.

246. Adjectiva consonante finita, et in quodpiam suffixum desuunt, Femininum formant addito characterē ^४ ङ, e. g. धनिनी a धनिन् *aves* (a धन suffixo र्ण). Quae radicem cum significatione participii Praes. in fine habent adjectiva composita, plurima themate sunt generis omnis atque declinatione generis communis. Nonnulla tamen, e. g. quae in radicem ञ्ण desuunt (v. r. 196.), in Feminino ^४ ङ addunt. Composita adjectiva possessiva, substantivo terminata, omnia sunt, quod ad thema attinet, generis omnis.

247. Sequens Tabula conspectum praebet diversarum adjectivorum terminationum, adjecto Nominativo sing. trium generum. Vocum consonante finitarum primae classis pauca tantummodo proponimus exempla, ceterum revertentes ad secundam pag. Tab. ad r. 154. (v. quoque Tab. ad r. 239.).

Thema	Nom. Masc.	Nom. Fem.	Nom. Neut.
पुण्य <i>m. n. purus</i>	पुण्यस्		पुण्यम्
पुण्या <i>f.</i>		पुण्या	
शुचि <i>m. f. n. purus</i>	शुचिस्	शुचिस्	शुचि
मृड <i>m. n. tener</i>	मृडस्		मृड
मृद्वी <i>f.</i>		मृद्वी	
वज्र <i>m. f. n. multus</i>	वज्रस्	वज्रस्	वज्र
वज्री <i>f.</i>		वज्री	
भीरु <i>m. f. n. timidus</i>	भीरुस्	भीरुस्	भीरु
भीरु <i>f.</i>		भीरुस्	
पाण्डु <i>m. f. n. albus</i>	पाण्डुस्	पाण्डुस्	पाण्डु
शङ्गध्मा <i>m. f. concham inflans</i>	शङ्गध्मास्	शङ्गध्मास्	
शङ्गध्म <i>n.</i>			शङ्गध्मन्
शलपी <i>m. f. aquam bibens</i>	शलपीस्	शलपीस्	
शलापि <i>n.</i>			शलापि
वृक्षालू <i>m. f. arborem secans</i>	वृक्षालूस्	वृक्षालूस्	
वृक्षालु <i>n.</i>			वृक्षालु
कौशल्यामातृ <i>m. f. n. Kausalya natus*)</i>	कौशल्यामातृ	कौशल्यामातृ	कौशल्यामातृ
वज्ररि <i>m. f. multas divitias habens</i>	वज्ररिस्	वज्ररिस्	
वज्ररि <i>n.</i>			वज्ररि
वज्रगौ <i>m. f. multas boves habens**)</i>	वज्रगौस्	वज्रगौस्	
वज्रगु <i>n.</i>			वज्रगु
वज्रनी <i>m. f. multas naves habens</i>	वज्रनीस्	वज्रनीस्	
वज्रनु <i>n.</i>			वज्रनु

*) Kausalyam matrem habens

**) vel multas.

Thema	Nom. Masc.	Nom. Fem.	Nom. Neut.
सुवच <i>m. f. n. bene loquens</i>	सुवच	सुवचा	सुवच
सत्यवाच <i>m. f. n. verum sermonem habens</i>	सत्यवाच	सत्यवाचा	सत्यवाच
धर्मविद् <i>m. f. n. officium noscens</i>	धर्मवित्	धर्मवित्	धर्मवित्
महात्मन् <i>m. f. n. magnam animam habens</i>	महात्मा	महात्मा	महात्म
दीनमनस् <i>m. f. n. tristem mentem habens</i>	दीनमनास्	दीनमनास्	दीनमनस्
तृदत् <i>m. n. feriens</i>	तृदन्		तृदत्
तृदन्ती <i>vel तृदती f.</i>		तृदन्ती <i>५. तृदती</i>	
ददत् <i>m. n. dans</i>	ददत्		ददत्
ददती <i>f.</i>		ददती	
श्रीमत् <i>m. n. felix</i>	श्रीमान्		श्रीमत्
श्रीमती <i>f.</i>		श्रीमती	
धनिन् <i>m. n. dives</i>	धनी		धनि
धनिनी <i>f.</i>		धनिनी	
यचीयत् <i>m. n. junior</i>	यचीयान्		यचीयत्
यचीयसी <i>f.</i>		यचीयती	
रुदस् <i>m. n. qui ploravit</i>	रुदान्		रुदस्
रुडपी <i>f.</i>		रुडपी	

DE GRADIBUS COMPARATIONIS

248. Comparativus suffixo त्तर (fem ततः) et Superlativus suffixo त्तम (fem. तत्ता) ex Positivi formatur themate eo, in quo Masculinum et Neutrum inter se conveniunt, e. c. पुण्यत्तर *purior*, पुण्यत्तम *purissimus*, a पुण्य, महत्तर *major*, महत्तम *maximus* a महत्, धनित्तर *ditior*, धनित्तम *ditissimus*, a धनिन् *dives* (v. r 92.). — Suffixum वन् (vid.

r 235) gradus comparationis format e चत्, e c विद्वत्तर, विद्वतम a विद्वत् *sciens*

ANNOT Suffixum तर a radice त् *transgredi* suffixo अ (v r 645) descendere video

249 Possunt quoque, quod tamen rarissimo locum habet, gradus comparationis formari e femininis stirpibus in ई et ऊ desinentibus, quodsi haec Feminina substantivam habent vim Vocales ई et ऊ ante suffixa तर et तम aut retineri aut corripri possunt, e c सती तर, सतीतम vel सतितर, सतितम, a सती *bona, casta femina*, a सत् *bonus, castus*, चामोदतर, चामोदतम vel चामोदतर, चामोदतम, a चामोद *pulchra femora habens femina* Huiusmodi gradus comparationis, quod per se ipsum patescit, ad feminas solum referri possunt

250 Etiam ex praepositionibus inseparabilibus gradus comparationis formari possunt, e c उत्तर *altior, melior*, उत्तम *altissimus, optimus*, ab उत्त *sursum* (cf interior, intimus, exterior, extimus)

251 Sequentia adjectiva, alphabetico ordine disposita, gradus comparationis suffixis ईयत् (v r 234) et इष्ट formant*) ex inusitalis Positivis, quos us apponimus Vocalis finalis substitutorum ante इयत् et इष्ट abjicitur, monosyllabis sicut अ, प्र exceptis, quorum अ cum sequente इ vel इ in ए coalescit

Positivus	Substitut.	Comparat.	Superlat.
अन्तिक <i>propinquus</i>	नेद	नेदीयत्	नेदिष्ट
अल्प <i>paucus</i>	कण	कणीयत्	कणिष्ट
उत्त <i>magnus</i>	वर	वरीयत्	वरीष्ट
कृप <i>macer</i>	ऋप	ऋपीयत्	ऋपिष्ट

*) Cognatio horum suffixorum cum Graecorum *ιω* et *ιστος* e Nominativus इयात्, चत् facile intelligitur Quod ad thema attinet, ईयत् magis cum Latino *ior* mutato r in r convenit.

Adjectiva.

121

Positivus	Substitut.	Comparat.	Superlat.
क्षिप्र <i>velox</i>	क्षेप	क्षेपीयस्	क्षेपिष्ठ
क्षुद्र <i>exiguus, parvus</i>	क्षौद्र	क्षौदीयस्	क्षौदिष्ठ
गुरु <i>gravis, bonus</i>	गरु	गरीयस्	गरिष्ठ
तृप्त <i>satur</i>	त्रप	त्रपीयस्	त्रपिष्ठ
दीर्घ <i>longus</i>	द्राघ	द्राघीयस्	द्राधिष्ठ
दूर <i>distans, remotus</i>	द्व्य	द्वीयस्	द्विष्ठ
दृढ <i>firmus, solidus</i>	द्रुढ	द्रुढीयस्	द्रुढिष्ठ
परिचर <i>eximius, praestans</i>	परिचर	परिचरीयस्	परिचरिष्ठ
पथ <i>latus</i>	प्रथ	प्रथीयस्	प्रथिष्ठ
प्रशस्य <i>bonus</i>	अ ^१ vel इया	अयस् vel इयायस्	अष्ठ vel इयेष्ठ
प्रिय <i>carus, dilectus</i>	प्र	प्रीयस्	प्रीष्ठ
वृद्ध <i>multus</i>	भू	भूयन्	भूयिष्ठ
वृद्धल <i>multus</i>	वृंर	वृंरीयस्	वृंहिष्ठ
भृश <i>multus</i>	भृश	भृशीयस्	भृशिष्ठ
मृदु <i>tener</i>	मृद	मृदीयस्	मृदिष्ठ
युवन् <i>juvenis</i>	यव	यवीयस्	यविष्ठ
— ^७ <i>crassus, solidus</i>	साध	साधीयस्	साधिष्ठ
वृद्ध <i>senex</i>	वर्ष ^{*)} v. इया	वर्षीयस् vel इयायन्	वर्षिष्ठ vel इयेष्ठ
वन्दारवा <i>venerabilis</i>	वन्दर	वन्दरीयस्	वन्दिष्ठ
वर <i>firmus</i>	स्थ	स्थीयस्	स्थिष्ठ
पर <i>turgidus</i>	स्फ	स्फीयस्	स्फिष्ठ
शूल <i>crassus, magnus</i>	स्थव	स्थवीयस्	स्थविष्ठ
लघु <i>brevis</i>	इस	इसीयन्	इसिष्ठ

ANNOT. Quod attinet ad rationem formalem substitutorum et adjectivorum, quorum vice funguntur, facile percipitur, nonnulla illorum ab his prorsus aliena esse, veluti नेद

*) वर्ष annus hic significat annosus.

ab अन्तिकः, वर्ष *annus* a rad वृष् *pluere* *), a वृद्ध (a rad वृध् *crescere*) Plurima tamen substituta ex appositis adjectivis eo exploranda sunt, quod primam vel radicalem eorum syllabam augent, — aut *Guna* incremento aut mutatis vocalibus इ et उ in syllabas इ et व, — *finem* eorum autem corripunt, eo quod अ vocalem substituunt aliis fortioribus suffixis vel vocalibus. Priori ratione *i* e addita *Guna* venit क्षेप a क्षिप्रः, क्षोद a क्षुद्रः, दव (e दो + अ) a दृ, abjecto र, यव (e यो + अ) a यवनः, abjecto वन्, स्यव (ex स्थो + अ) a स्थल abjecto ल. Posteriori ratione *i* e इ et उ mutatis in इ et व, venit वर ab उरु, क्रप a कृप, त्रप a तृप, द्रठ a दृठः, परिवह a परिवह (a rad वह् praef परि), प्रथ a पृथ, भ्रश a भृशः, भ्रद a मृद inserta nasali ven t वर a वरुणः, correpta tantum terminatione veniunt वन्द a वन्दारवाः, स्थ a स्थिरः, स्था a स्थिरः, इव a इव्य. Transposita littera र, et ई mutato in आ, quod fortior est vocalis quam ई (r 308 a), ven t द्राघ a दीर्घ भू venit a वृष् anomalum in modum producto उ, et ejecto अ, quo भू oritur e वृ + इ. Comparat vi भूयस् et इयायस् l abent यस् suffixum pro ईयस् in superlativo भूयिष्ठ e भू + इष्ठ, semivocalis य् euphoniae causa est inserta cf r 271

252 Adjectiva लक्ष *levis* et पक्ष *dexter* item suffixa ईयस् et इष्ठ assumunt formantque, abjecta vocali उ, लक्षीयस्, लक्षिष्ठ, पक्षीयस्, पक्षिष्ठ. Etiam voces suffixis मत, वत, विन्, et त् formatae gradus comparationis addito ईयस् et इष्ठ formare possunt, eo quod suffixum quo terminantur, una cum antecedente vocali, abiciunt, e e मेधीयस्, मेधिष्ठ a मेधाविन् *intellectu praeditus*. Eundem in modum formatur वस्तीयस् *valde fortis* (Hud II 8) a वस्तिन् *vi praeditus*.

253 It तर्, तम et ईयस्, इष्ठ saepe ita usurpantur, ut non comparationem sed notionem valde expriment

*) वर्ष *prim* hic est *pluvia*, et *pluviale* *tempus*

NUMERALIA

254 Cardinalia sunt

एका 1	सप्तविंशति 27	नवचत्वारिंशत्
द्वि 2	अष्टाविंशति 28	vel अनापञ्चाशत् 49
त्रि 3	नवत्रिंशति	पञ्चाशत् 50
चतस्र 4	vel अत्रिंशत् 29	एकपञ्चाशत् 51
पञ्च 5	त्रिंशत् 30	द्विपञ्चाशत्
षष् 6	एकत्रिंशत् 31	vel द्वापञ्चाशत् 52
सप्त 7	द्वात्रिंशत् 32	त्रिपञ्चाशत्
अष्ट 8	त्रयत्रिंशत् 33	vel त्रय पञ्चाशत् 53
नव 9	चतस्रिंशत् 34	चत् पञ्चाशत् 54
दश 10	पचत्रिंशत् 35	पञ्चपञ्चाशत् 55
एकादश 11	षट्त्रिंशत् 36	षट्पञ्चाशत् 56
द्वादश 12	सप्तत्रिंशत् 37	सप्तपञ्चाशत् 57
त्रयोदश 13	अष्टात्रिंशत् 38	अष्टपञ्चाशत्
चतुर्दश 14	नवत्रिंशत्	vel अष्टपञ्चाशत् 58
पञ्चदश 15	vel अनचत्वारिंशत् 39	नवपञ्चाशत्
षोडश 16	चत्वारिंशत् 40	vel अनपष्टि 59
सप्तदश 17	एकचत्वारिंशत् 41	पष्टि 60
अष्टादश 18	द्विचत्वारिंशत्	एकपष्टि 61
नवदश 19	vel द्वाचत्वारिंशत् 42	द्विपष्टि
vel अनाविंशति 19	त्रिचत्वारिंशत्	vel द्वापष्टि 62
विंशति 20	vel त्रयश्चत्वारिंशत् 43	त्रिपष्टि
एकविंशति 21	चतुश्चत्वारिंशत् 44	vel त्रय पष्टि 63
द्वाविंशति 22	पञ्चचत्वारिंशत् 45	चतुःपष्टि 64
त्रयोविंशति 23	षट्चत्वारिंशत् 46	पञ्चपष्टि 65
चतुर्विंशति 24	सप्तचत्वारिंशत् 47	षट्पष्टि 66
पञ्चविंशति 25	अष्टाचत्वारिंशत्	सप्तपष्टि 67
षट्विंशति 26	vel अष्टचत्वारिंशत् 48	अष्टपष्टि

vel अष्टापष्टि 68	vel ऊनाशीति 79	vel द्वात्रिंशति 92
नवपष्टि	अशीति 80	त्रिंशति
vel ऊनसप्तति 69	एकाशीति 81	vel त्रयोन्वति 93
सप्तति 70	द्व्यशीति 82	चतुर्नवति 94
एकसप्तति 71	त्र्यशीति 83	पञ्चनवति 95
द्विसप्तति	चतुःशीति 84	षण्वति 96
vel द्वासप्तति 72	पञ्चाशीति 85	सप्तनवति 97
त्रिसप्तति	षडशीति 86	अष्टनवति.
vel त्रयःसप्तति 73	सप्ताशीति 87	vel अष्टानवति 98
चतुःसप्तति 74	अष्टाशीति 88	नवत्रिंशति
पञ्चसप्तति 75	नवाशीति	vel ऊनशत 99
षडसप्तति 76	vel ऊननवति 89	शत n.
सप्तसप्तति 77	नवति 90	vel एकशत n. 100
अष्टसप्तति	एकनवति 91	सहस्र n.
vel अष्टासप्तति 78	दिनवति	vel एकसहस्र n. 1000*)
नवसप्तति		

ANOT. 1. षोडश octum est e षड्दश (षट्+दश v. r. 71. et 91.), ita quidem ut ejecta priori ष् littera ex analogia cum r. 102. (v. annot. ad hanc regulam) producta antecedente vocali sit compensata. Pro षोडश autem dicitur षोडश, anomala cum permutatione vocalis आ cum औ (v. r. 468. 11. et cf. द्वामि cum द्विद्वय, पदाम् cum पदद्वय, et सा ea cum Gothorum sō).

ANOT. 2. त्रयस् in numeralibus compositis a numero 3 incipientibus est Nominativus vocis त्रि, qui in obliquis etiam casibus retinetur (cf. nostrum *pedermanns*).

256. Cardinalia एक, द्वि, त्रि et चतुर् tria distinguunt genera, atque एक ejusque gradus एकतर alter et एकतम unus e pluribus pronominalem sequuntur declinationem (v. r. 277. et 279.). द्वि format

*) Notentur a hoc: षट् n. 10 millia, सप्त n. vel सप्त f. 100 millia, विंश m. n. millia, षोडश f. 10 milliones, षड्दश m. n. 100 milliones, षट्दश m. n. 1000 milliones, षट् m. n. 10,000 milliones, षट्शत m. n. 100,000 milliones, सप्त m. n. Billia.

omnes casus generis masc.-et neut. ex themate द्व, et fem. e द्वा-
त्रि *m. n.* flectitur sicut regularis Pluralis thematum in ह् desinentium (v.
कवि *m.* et द्वारि *n.* in Tab. ad r. 154.), excepto Genitivo (त्रयाणाम्),
qui a themate त्रय descendit. Feminini casus formantur ex themate
तिस्र, ita quidem ut a मात in Tab. ad r. 154. eo tantum differant, quod
Nom. Acc. Voc. sonat तिस्रस्, non तिस्रस्, तिस्रस्, atque Genit. est
तिस्रणाम् in analogia cum नृणाम् (v. r. 182.). — चत्वार format fortes
casus Masc. et Nom. Acc. Voc. Neut. ex चत्वार, atque in Genitivo
terminationi ञ्नाम् nasalem ण् anteponit, in analogia cum vocibus,
quae in vocalem desinunt. Feminini casus descendant a themate
तिस्र.

Integra Cardinalium द्वि, त्रि et चत्वार in tribus generibus decli-
natio est:

Masculinum.

<i>N. V.</i>	द्वौ	त्रयस्	चत्वारस्
<i>Acc.</i>	द्वौ	त्रीन्	चत्वारस्
<i>Instr.</i>	द्वाभ्याम्	त्रिभिस्	चत्वारिभिस्
<i>Dat. Abl.</i>	द्वाभ्याम्	त्रिभ्यस्	चत्वारिभ्यस्
<i>Gen.</i>	द्वयोस्	त्रयाणाम्	चत्वारिणाम्
<i>Loc.</i>	द्वयोस्	त्रिषु	चत्वार्षु

Femininum.

<i>N. A. V.</i>	द्वे	तिस्रस्	चत्वारस्
<i>Instr.</i>	द्वाभ्याम्	तिस्रिभिस्	चत्वारिभिस्
<i>Dat. Abl.</i>	द्वाभ्याम्	तिस्रिभ्यस्	चत्वारिभ्यस्
<i>Gen.</i>	द्वयोस्	तिस्रणाम्	चत्वारिणाम्
<i>Loc.</i>	द्वयोस्	तिस्रषु	चत्वार्षु

Neutrum.

<i>N. A. V.</i>	द्वे	त्रोणि	चत्वारि
-----------------	------	--------	---------

Reliquum sicut Masculinum.

206 Cardinalia a पञ्चन् usque ad दशन् incl genera non distinguunt atque in Nom. Acc. Voc. singularem, et, quod ex Accusativo praecipue apparet, neutralem ferunt formam, in reliquis casibus numeri pluralis assumunt flexiones. Quae in न् desinunt cardinalia, penultimum अ in Genitivo produciunt; e. c. पञ्चानाम् pro पञ्चानम् (cf. यञ्चनान्, इन्मनान् in Tab ad r 239.), prior forma ex themate पञ्च explicari posset (r. r 150 b.) Omnes tamen reliqui casus, quantum ex generalibus casuum et euphoniae legibus न् finale, quod etiam in initio compositorum secundum r. 67. supprimatur, ubique abijcitur, tamen cum Grammaticis indicis thema in न् desinens struere compellunt, quia a theonite अ terminato, secundum generalem linguae usum, formae पञ्चन्, पञ्चित्, पञ्चैभ्यत्, पञ्चैषु derivarent.*) — अष्टन् praeter regularem formam in Nom. Acc. Voc. vulgo duali utitur terminatione अष्टै (a themate अष्ट) atque ante भ् et त् flexionum vocalem अ producit — पृष् ex euphoniae legibus 74 et 99. finalem litteram पृ in ष्ट et ष्ट् immutat, ita ut primitiva forma nusquam conseruetur, quia Genitivus, qui regulariter पृष्ाम् sonare deberet, in analogia cum चत्तृ, षाम् assumit terminationem, ante quam ष्ट् in analogia cum r 58 in nasalem ordinis sui transit, ideo पृष्ाम्. Quaquam igitur tota vocis पृष् declinatio ex themate पृष् etiam explicari posset, tamen पृष् pro genuino habendum est themate, quia ab eo solo derivata षष्टि sexaginta, et पृष्ठत् sextus deduci possunt

Integra cardinalium पञ्चन्, अष्टन् et पृष् declinatio est

*) Notandum est quod in cognatis germanicis linguis cardinalia quae cum सप्तन्, नवन् et दशन् conveniunt, finalem thematis nasalem per omnes casus, in ant quissimis dialectis, retinent Gothicæ absolutæ formæ sunt sibun, vinu (a quo Genit n unc) tathun (vid. GRAMM part 1 p 762) Græcæ indeclinabiles formæ ε-τα, εννέα, δ-κα respondent sanscrito Nom Acc Vocativo Iainorum म in septem, novem, decem ex ordinalibus सप्तम्, नवम्, दशम् abstracto et explicandum esse censeo

Thema	N 1 1	Instr	D + Abl	Genit	Loc it
पञ्चन ^{5*)}	पञ्च	पञ्चभिन्	पञ्चभ्यन्	पञ्चानाम्	पञ्चत्
अष्टन ⁸	अष्ट vel अष्टौ	अष्टभिन्	अष्टभ्यन्	अष्टानाम्	अष्टत्
षट् 6	षट्	षट्भिन्	षट्भ्यन्	षट्णाम्	षट्त्

207 Quae in दशन् desumunt numeralia, sicut दशान् simplex flectuntur. Omnia reliqua cardinalia adjectiva (ib. जनविशति usque ad शत, quod est substantivum) Singularis assumunt flexiones, genera non distinguunt, sed nulla substantivorum, cum quibus construuntur habita ratione sicut femina flectuntur, e c विशति, *vis, mti* format Instrumentalem विशत्या non विशतिना**) Quodsi विशति, विशत् et reliqua simplicia cardinalia adjectiva substantivis ponuntur, regularem Dnlem et Pluralem admittunt, e c विशती, विशतयन्, विशती, विशतम्. — Substantiva शत, सप्त et reliqua majora numeralia a regulari substantivorum declinatione non recedunt

258 जन est Adjectivum, quod significat minus, diminutus, atque in compositione cum sequente cardinali, aut expresso aut sub intellectu एका unus, ***) respondet Latino unde in undeviginti etc. जन ponitur quoque in fine compositorum adjectivorum, cum quopiam antecedente cardinali conjunctum, e c पञ्चान् शतम् (Nalus X 11) *quinque carens centenarius numerus*

*) Eandem analogiam sequuntur षण्ण, नव्ण, दश

**) In ns, q. ue in ३ desumit et card. nat. las, secundum generalit. ea. num. reg. das. fem. nina a masculina decl. itione non d. st. ngus potest

***) D. et quoque potest दशानविशति

ORDINALIA.

259. प्रथम *primus* venit a praepositione प्र (r. 111.) suffixo घम (cf. *primus*, *πρῶτος*), quod variatio superlativi suffixi तम esse videtur. Ejusdem significationis sunt अग्रम (ab अग्र *cuspis*), आदि, आद्य et आदिम. Reliqua ordinalia diversum in modum ex cardinalibus formantur: द्वितीय *secundus*, तृतीय *tertius*, ex द्वि et त्रि correpto द्वि in ऋ, चतुर्थ *quartus* a चत्वर suffixo थ, पञ्चम *quintus* a पञ्चन suffixo म (v. r. 92. a.), षष्ठ *sextus* a षष् suffixo थ (v. r. 91.), सप्तम *septimus*, अष्टम *octavus*, नवम *nonus*, दशम *decimus*, a सप्तन etc. suff. म (v. r. 92. a.). Composita cardinalia in दशन् desinentia, ad formanda ordinalia, न् finale abjiciunt, e. c. एकादश *undecimus* ab एकादशन्; aut secundum FORSTERUM, suffixum इन् addunt abjecto अन् Primitivi (v. r. 651.), e. c. एकादशिन्. — विंशति, et quae eo terminantur composita, superlativum suffixum तम addunt, aut tantum syllabam ति primitivi abjiciunt, aut, secundum FORSTERUM, abjecto ति, addunt suffixum इन्, quod tamen in compositis cardinalibus non admitti dicitur; e. c. विंशतितम, aut विंश, aut विंशिन् *vicesimus*, एकाविंशतितम vel एकाविंश *unus et vicesimus*. — त्रिंशत् 30, चत्वारिंशत् 40, पञ्चाशत् 50 eorumque composita aut तम addunt, aut त् finale tantum abjiciunt, aut, abjecto त्, suffixum इन् addunt; e. c. त्रिंशत्तम vel त्रिंश vel त्रिंशिन् *tricesimus*, एकापञ्चाशत्तम vel एकापञ्चाश vel एकापञ्चाशिन् *unus et quinquagesimus*. — षष्टि 60, सप्तति 70, अशीति 80, नवति 90 eorumque composita, aut तम aut अ addunt suffixum, atque ante अ seculum r. 650. इ finale abjiciunt, e. c. सप्ततितम vel सप्तत *septuagesimus*. Nonnulli grammatici suffixum अ in numeralia composita compellunt, ut ut दिप् posset एकापष्टितम vel एकापष्ट, non vero पष्ट. — Substantiva शत, सत्त्वं etc. semper तम addunt, ut शततम *centesimus*.

PLURALIS

(cf. tur ACC	INSTR	DAT.	ABL.	GEN.	LOC.
et for in म छ (v. or au (r po pri su di vel 50 ca त्रि १ १ ^u du Nc ita tir	अमीभिसु अमीभिसु अमीभिसु येसु याभिसु येसु केसु काभिसु केसु अन्येसु अन्याभिसु अन्येसु सर्वेसु सर्वाभिसु सर्वेसु	अमीभ्यसु अमीभ्यसु अमीभ्यसु येभ्यसु याभ्यसु येभ्यसु केभ्यसु काभ्यसु केभ्यसु अन्येभ्यसु अन्याभ्यसु अन्येभ्यसु सर्वेभ्यसु सर्वाभ्यसु सर्वेभ्यसु	अमीभ्यसु अमीभ्यसु अमीभ्यसु येभ्यसु याभ्यसु येभ्यसु केभ्यसु काभ्यसु केभ्यसु अन्येभ्यसु अन्याभ्यसु अन्येभ्यसु सर्वेभ्यसु सर्वाभ्यसु सर्वेभ्यसु	अमीपामु अमीपामु अमीपामु येपामु यासामु येपामु केपामु कासामु केपामु अन्येपामु अन्यासामु अन्येपामु सर्वेपामु सर्वासामु सर्वेपामु	अमीषु अमीषु अमीषु येषु यासु येषु केषु कासु केषु अन्येषु अन्यासु अन्येषु सर्वेषु सर्वासु सर्वेषु

260. Omnia ordinalia sicut reliqua adjectiva tria distinguunt genera et consuetam sequuntur declinationem, प्रथम, द्वितीय et तृतीय exceptis, de quibus vid. r. 280. et 281.

261. A द्वि, त्रि, चतुर् veniunt Adverbia द्विन् *bis* (द्वि) त्रिन् *ter* (त्रि), चतुर् *quater*. Alia cardinalia huiusmodi adverbia formant addito suffixo कृत्वन्, c. c. पञ्चकृत्वन् *quinquies* a पञ्चन् (vid. r. 92. a.). Pro एककृत्वन् *semel* solito usurpatur सकृत्, 'ex quo, praefixo अ negativo, formatur असकृत् *plūrics*, non *semel*. Ordinalia addito Accusativi caractere न् formant (ut videtur e genere neut. quod in Accus. a Masc. non differt) adverbia, quae similibus Latinis respondent, ut प्रथमन् *primum*, *primo*, द्वितीयन् *secundum*, *secundo* etc.

262. Suffixo धा formantur ex cardinalibus adverbia vel adjectiva indeclinabilia, quae hoc suffixo exprimunt notionem *partitus*, in *partes*, c. c. द्विधा *bipartitus*, *bipartito*, त्रिधा *tripartitus*, *tripartito* (vid. द्विधा, अष्टधा in Glossario). E षष् suffixo धा formatur षोढा, quod ortum est e षड्ढा (r. annot. 1. ad r. 254.). Eiusdem significationis ac एकधा, द्विधा, त्रिधा sunt ऐकध्यम्, द्विधम्, त्रिधम्. — De derivatis quae suffixis शस् et तय a cardinalibus descendunt v. r. 652.

PRONOMINA.

263. Pronomina multis in rebus a generalibus casuum formarum regulis recedunt. Notanda est praecipue haec eorum anomalia, quod tanquam prius compositi membrum non sicut alia nomina verum thema i. e. formam nudam, ab omni casus flexione vacuam ponunt, sed formam quapiam casus flexione instructam. Pronomina primae et secundae personae ponunt Ablativum aut singularem aut pluralem, ita ut alter singularem alter pluralem rationem indiect, aut Ablativus plur. sine numeri respectu thematis vice fungatur (cf. 679.). Reliqua pronomina flexionem, quae Nominativi et Accusativi

sing. Neut est communis, in initio compositorum retinent. At grammatici indici, qui hoc loco nominum themata videre insueverunt, pronomina eam tanquam thema tribuunt formam, quam ista anormale in initio compositorum exhibent. Vocativus pronominum non usu receptus videtur; FORSTERUS tamen eorum Vocativum Nominativo aequat, excepto singulari masc. et fem. illorum pronominum, quae in Nom. masc. in अत्, in Nom. fem. in आ desinunt, ex quibus terminationibus Vocativum efficit abjecto सू et mutato आ in ए, e. c. स ex सत् *m.*, ते ex तात्. (v. r. 267.). — Pronomina substantiva primae et secundae personae genera non distinguunt; omnia reliqua adjectiva pronomina tria habent genera. Sequens Tabula integram praebet omnium Pronominum declinationem.

PRONOMEN PRIMAE PERSONAE.

264. अहम्. Haec forma quae tanquam thema proponitur, est Ablativus plur. (v. r. 265.); Nominativus sing. est अहम्, qui a themate obliquorum casuum prorsus alienus est. अहम् in अह् + अत् dissolvendum esse censeo, ita ut अत् sit terminatio, sicut in त्विन् *tu*, अयम् *hic*, इयम् *haec*, वयम् *nos*, वयम् *vos*. Obliqui casus partim a म partim a मे themate descendunt (cf. r. 156.)*) Posterior sine ulla casus flexione Dativi et Genitivi vice fungi potest. A themate म venit Acc. माम्, producto म्, vel मा, abjecto caractere म्, Dativus मयम्**), Ablat. मत्, et Gen. मम, ut videtur reduplicata syllaba radicali. — Pluralis Nominativus non magis quam singularis cum themate obliquorum casuum convenit; वयम् constat e द्वे themate et अत् terminatione. Obliqui casus solam vocalem अ tanquam thema

* मम e मे + मा, मयि e मे + इ, cf. Latinorum Genitivum *mei*.

** quod primitiva linguae aetate वयम् sonuisse censeo (v. r. 101).

agnoscunt, cui additur syllaba ह्य, cujus अ pluribus in casibus pro ducitur (cf r 265 et 266) Ablativus characterem न् assumit, qui praeter hoc et secundae personae pronomem, in Singulari tantum in venit, atque Genitivus pro ग्राम् habet वाम् terminationem, primae et secundae personae communem, cf अत्मावाम् cum यत्मावाम् Accusativus, Dativus et Genitivus in Plurali नन् atque in Duali नौ वी वी carias formas admittunt, quorum altera Latinorum nos, altera Graecorum *vo* respondet, ambae autem, quod ad externam speciem attinet, Dativo et Genitivo non conveniunt, quia Nominativi Acc Voc flexionem ferunt In Duali thema आज् recognoscimus, ex quo आ आभ्याम् et आभ्याम् secundum r 140 et 141 formantur Nominativus et Accus आजाम् orti videntur ex आज् + ग्राम्, nam ग्राम् pluribus in casibus adimata est pronominum terminatio Integram huius pronominis declinationem vid in Tab ad r 263

PRONOMEN SECUNDAE PERSONAE

265 यत्नम् Haec forma, quae tanquam thema proponitur, est Ablativus pluralis Numeri singularis casus formantur partim ex त्, partim, in analogia cum त् et मे, ex त्व् vel त्वे (v r 264) A त् descendit Nom त्वम् (ex त् + ग्राम्), Dat तभ्यम् et Gen तज्, ex तौ quod est Guna syllabae त्, et terminatione अ, quae in hoc solo pronomine Genitivum indicat Dativus et Gen vicariam formam se admittunt, quae e supra dicto त्वे abjecto व् orta videtur (cf मे primae personae) — Pluralis formatur e syllaba व्, cui, in analogia cum अ primae personae, in obliquis casibus additur ह्य*), ita tamen

*) Cum अत्मा प्रमाे et युज् pro युज् secundae personae conveniant aeol cae formae ἄμμεσ and ὑμμεσ quas ass in lat one ex ἄμμεσ et ὑμμεσ ortas esse censeo, sicut εμμη ex εμμη

ut *सु* ex euphoniae lege 101^a. in *पु* transformetur, sicut post *अम्* in *r. 271*. In Nominativo syllaba *यु* producitur in *यू* atque inter sic productam radicalem syllabam et terminationem *अम्* inseritur *यू* euphonicum (cf. *अमूया*, *अमूयोसु* in *r. 271*. et *भूयिष्ठ* e *भू* + *इष्ठ* in *r. 251*). In casibus ubi prima persona *नम्* et *नौ* substituere potest, secunda persona vicarias formas *वम्* (cf. *vos*) et *वाम्* admittit. — Dualis descendit a themate *युव* atque terminationibus cum prima persona convenit. Vid. Tab. ad *r. 263*.

PRONOMINA TERTIAE PERSONAE.

266. Omnia tertiae personae pronomina, ad quae relativum et interrogativum quoque sunt referenda, sequentibus specialibus legibus a generalibus declinationis regulis recedunt. 1. Praeter *अन्य* *अलुस* et *सर्व* *quovis*, omnia tertiae personae pronomina Nominativi et Accusativi generis neut. communem characterem in initio compositorum retinent, quam ob rem istorum casuum forma a grammaticis indicis pro themate statuitur. Ea autem pronomina, quorum verum thema in *अ* desinit, dictos casus characterem *तु* pro *म्* designant;*) e. c. *तत्* a *त*, (v. *r. 267*). 2. In Dat. Ablat. et Locativo sing. inter thema et casuum flexiones inserunt *स्म* syllabam, quam prima et secunda persona in omnibus pluralis numeri obliquis casibus adiungunt; e. c. *तस्मै* *ei* ex *त* + *स्म* + *ए* (v. *r. 38*). 3. Locativus sing. pro *इ* habet *इन्* characterem, atque *अ* syllabae *स्म* ante hanc terminationem abjicitur et ante *तु* Ablativi producitur (v. *r. 128*); e. c. *तस्मिन्* *in eo*, *तस्मात्* *ab eo*. 4. In Feminino, quod ex stirpibus in *अ* desinentibus producta hac vocali formatur (cf. *r. 240*), plures singularis numeri casus non a feminino themate sed a Genitivo masc. et

*) Excipitur solum *सर्व* v. *r. 275*.

neut. descendere video, consistunt enim terminationes स्त्री, न्याम् et न्याम् e स्य et femininis terminationibus Dativi, Ablativi-Genitivi et Locativi. हे, आम्, et आम्, e. c. तस्ये, तस्याम्, तस्याम्, a Genitivo masc. et neut. तस्य. 5. Pronomina, quorum thema in अ desinit (i. e. longe plurima) Nominativum masc plur. non generali flexione अम् (v r 142) formant, sed, in analogia cum prima et secunda declinatione graeca et latina, terminatione इ (nisi ई), quae cum antecedente अ thematis in ए coalescit, e. c. ते u ex त + इ vel ई (cf. εἰ, αἰ vel doricum τεί, τεί). 6. Genitivus plur. loco आम् assumit terminationem साम्, ante quam अ thematis transit in ए, e c तेषाम् (v. 1. 101°.) eorum, तेषाम् earum (cf. latinam flexionem rum).

267. तत् is, hic, ille. Proprium thema est त, cuius त् in Nom. sing. masc. et fem. (non in Neut.) transit in त्, unde तम् (v. r. 77.), सा, तत्. Ceterum sequitur r. 266. (v. Tab. ad r. 263).

ANOT In radicali littera त्, quae in Nominativo utriusque generis pro radicali त् ponitur, video originem Nominativi characteris त्, qui item in Masc. et Fem. solum admittitur, nunquam ad Neutrum extenditur. Neutrius autem flexionem त्, in Nom. et Accus. Pronominum, ex obliquo casuum themate त् explicamus Characterem त्, quem Neutra in अ desinentia, pronominebus exceptis, in Nominativo et Accusativo habent, Masculina et Femina autem in solo Accusativo, et alio pronomine explicandum esse puto, quod radicali त् litterae obliquo casuum in Nominativo masc. et fem. litteram त् supponit, Nominativum neut. vero ex alieno themate format (v r 271). Fusius de casuum origine egi in dissertatione academica (*Abhandlungen der Historisch-philologischen Klasse der K. Akad. der Wissenschaften* a 1826) ex qua hic solum referre liceat, quod flexiones quae a त् incipiunt, a praepositione अग्नि abjecto अ apte deduci possunt, Instrumentalis uero autem character अग्नि idem ac अग्नि praepositio esse videtur.

268. त्यत् a praecedente pronomine solum inserto त् differt, eandem quoque sequitur analogiam, et ejusdem est significatio, usu tamen rarissimum. Vid. Tab. ad r. 263.

276. स्वयम् *ipse* indeclinabile est et ad omnes tres personas referri potest. Quod ad formam attinet, स्वयम् primitive Nominativus fuisse videtur ex themate स्वे (cf. मे et त्वे in r. 264. et 265.) addito अम्, cf. अहम्, त्वम्, अयम्.

277. Sicut अन्य (r. 274.) flectuntur: अन्यत् et एकत् unus ex duobus, अत्, इत् alius, एकत् unus ex pluribus quam duo, कत् uter, कत् quis ex pluribus quam duo, तत् is, hic, ille ex duobus, तत् is, hic, ille ex pluribus quam duo, यत् qui, ex duobus, यत् qui ex pluribus quam duo.*)

278. उभय *n. sing.* (v. Glossarium) *ambo*, त्व *alius* (vox obsoleta), नैम *dimidius*, विश्व, सम *quavis*, *omnis*, सिम *totus*, flectuntur sicut सर्व (r. 275.).

279. अधर *inferior*, अन्तर *alius*, अपर *alius***), अवर *posterior*, उत्तर *superior*, septentrionalis, एक *unus*, दक्षिण *dexter*, meridionalis, पर *alius*, पूर्व *prior*, occidentalis, स्व *suus* (v. r. 288.) flectuntur sicut सर्व, ita tamen ut Ablativum et Loc. sing. masc. et neut. et Nominativum plur. masc. etiam sicut शिव formare possint; e. c. अधरस्मात् vel अधरात्, अधरस्मिन् vel अधरे; अधरे vel अधरात्.

280. अल्प *paucus*, अर्ध *dimidius*, कतिपय *quam paucus*³, चरम *ultimus*, प्रथम *primus*, Nominativum plur. ad arbitrium aut pronominali terminatione इ formare possunt (v. r. 266. 5.) aut solita terminatione अत्; ceterum sicut शिव *m. n.* शिवा *f.* Tab. ad r. 154. flectuntur; e. c. अल्पे vel अल्पात्.

*) WILSONUS Nominativum neut. format character ह्, न्, ष्

**) Derivatum esse videtur a praepositione अय (v. r. 111.), sicut अयत् ab अय. पर *alius* autem ex अयत् suppresso अ initiali ortum esse sensio, sicut पि dicitur pro अयि (v. r. 111.)

281. द्वितीय *secundus* et तृतीय *tertius* Singularem trium numerorum ad arbitrium aut sicut शिव, शिवा aut sicut सर्व, सर्वा (r. 275.) flectunt.

282. Quae in r. 277. sequentibusque regulis memoratae sunt voces, ubi in fine compositorum vel alia cum significatione occurrunt, generalem sequuntur declinationem; saepissime tamen vocis द्विद्य, ubi Geniorum classem designat, invenitur Nom. plur. द्विद्ये.

ANNOT. De भवत् quod loco pronominis secundae personae usurpatur v. r. 221. Substantivum आत्मन् *anima* in obliquis Singularis casibus saepissime triam personarum pronominum locum tenet, maximam partem cum sensu reflexivo, nonnunquam etiam cum sensu recto (vid. Glossarium).

PRONOMINA DERIVATA.

283. Adjectis Comparativi et Superlativi suffixis त्त् et त्तम derivatae a primitivis descendunt formae, quarum usum et declinationem in r. 277. exposui. Ab illa regula अन्यत्तम unus e pluribus quam duo eo recedit, quod sicut शिव *m.n.* शिवा *f.* declinatur (vid. Tab. ad r. 154.). इत्त्, quod ad significationem attinet, hanc habet anomaliam, quod non alter significat, quod ex suffixo expectari posset, sed alius. — Suffixo वत् formantur तावत्, tot, tantum, यावत्, quot, quantum, एतावत्, hic, ille, ex stirpibus त, य, एत्, producta vocali झ. De declinatione et Feminini formatione v. r. 224.

ANNOT. Grammatici indici stirpem pronominalem इ, e paucis qui ab ea descendunt casibus (v. r. 270.) non cognoverunt, quam ob rem non miramur quod apud WILSONUM इत्त् alius non a themate इ sed a radice इ *optare* deducitur. Latina lingua eandem stirpem pronominalem cum eodem Comparativi suffixo conjungit, in adverbio iterum, quod non cum VOSSIO a substantivo iter deduci voluerim.

284. Interrogativum किम् suffixis चित् et चन demonstrativam accipit significationem aliquis, quispiam. Suffixa चित् et चन sicut Latina dam, piam declinatione non alliciuntur, c. c. कश्चित्,

कश्चित्, केनचित्. Inusitatum Neutrum कत् (v. r. 273.) cum चित् format adverbium interrogativum कश्चित् *an, num.* " " "

285. Suffixo participii praes. अत् (v. r. 217.) formantur Adjectiva कियत् *quantum, quot?*, इयत् *tantum, tot* ex stirpibus कि (vid. r. 273.) et इ (v. r. 270.) secundum r. 151. Flectuntur sicut भवत् (v. r. 221.) atque in Fem. formant कियती, इयती. " " "

286. Suffixo ति formantur adjectiva ordinalia, ejusdem modi ac Latinum *quotus*, ex themate interrogativo कि, relativo य, et demonstrativo त्त, inde कति, यति, तति. Haec adjectiva ordinalia genera et numeros non distinguunt, sed in Nom. Acc. Voc. semper singularem Neutorum, in reliquis casibus pluralē ferunt formam; e. g. Nom. Acc. Voc. कति, Instr. कतिभिस्, Dat. Abl. कतिभ्यस्, Gen. कीनाम्, Loc. कातोऽ.

287. Compositione cum adjectivis दम्, दश् et दत्त *similis* (a rad. दृष् *indere*), quae seorsim non inveniuntur, formantur, producta vocali, कीदम्, कीदश्, कीदत्त *qualis? cui similis?* a कि; यादम् etc. *qualis, cui similis* (relative) a य, तादम् etc. *talis* a त, इदम् etc. *talis* ab इ, मादम् etc. *nihil similis* a म (v. r. 261.), अस्मादम् nobis similis ab अन्म (v. r. 264.), similiaque derivata ex aliis efficiuntur stirpibus pronominalibus. In Feminino दश् et दत्त addunt characterem ई, दम् vero est generis omnis.

POSSESSIVA.

288. स्व in quo Latinum *suus* recognoscimus, proprie ad tertiam personam pertinere videtur, refertur tamen etiam ad primam et secundam personam, ita ut non solum *suus* sed etiam *meus, tuus, noster, vester* significare possit. Declinatur secundum r. 279.

289. Suffixo इय formantur possessiva ex casibus in त् desinentibus, qui secundum r. 263. in initio compositorum thematis funguntur

vice, deinde ex सर्व *omnis* Surda littera त् ante ईय contra r. 83 a in ट् transit, e c मदीय *meus*, अहमदीय *noster*, त्वदीय *tuus*, तदीय *qui ejus*, *hujus*, *illius est*, सर्वीय (v. r. 650) *qui cuiusvis est*. Haec possessiva declinantur sicut शिव m n in Tab ad r. 154, atque Femininum aut producta vocali अ aut addito ई formant, e c. मदीया (sicut शिवा) vel मदीयो — I. Genitivis मम *mei*, तव *tui* formantur मामक *meus*, तावक *tuus*, suffixo क et producta media vocali अ. Horum Feminina sunt मामकी, तावकी. Declinantur sicut शिव m n, et नदी f (v. Tab ad r. 154)

E VERBIS.

290. Verba primitiva descendunt a radicibus, quae in tempore praesente, nisi quaequam intermedia additur syllaba (v. r. 297.) solis cum personarum terminationibus componuntur, ita tamen ut euphoniae observentur leges; e. c. अद्मि *edo*, अद्मि *edit* a radice अद्.

291. Duae sunt activae voces, una cum debilioribus, altera cum fortioribus personarum terminationibus. Ex linguae usu pendet, utrum quaequam radix in una alterave, an in ambabus usurpetur vocibus. Ubi ambae voces admittuntur, quod non permultis in radicibus locum habet, prior, cum debilioribus terminationibus, transitivam, altera, quae Graecorum Medio respondet, reflexivam habet significationem, vel actionem ad agentis utilitatem converti indicat. Saepe tamen nulla perspicua significationis ambarum vocum differentia observatur. Prior et primitiva vox a Grammaticis indicis appellatur परस्मैपदम् (ex Dativo परस्मै *ali* et पदम् *locus*) altera आत्मनेपदम् (ex आत्मने *sibi* et पदम्).

292. In radicibus quae in *Atmanépado* tantum sunt usitatae, haec vox a *Parasmaipado* sensu non differt. Verba neutra partim *Parasmaipadi*, partim *Atmanépadi* utuntur voce.

293. Passivum *Atmanépadi* sumit terminationes, a quo in specialibus temporibus (v. r. 297.) syllaba य्, proxime cum radice conjuncta, distinguitur; e. c. द्देष्टि, द्दिष्टे *odit*, in Passivo द्दिष्यते.

NUMERI ET PERSONAE.

Numeri sunt, sicut in nominibus, tres: Singularis, Dualis quorum quivis tres habet personas. Genus in verbis vitur.

TEMPORA ET MODI.

295. Quinque sunt modi: Indicativus, Potentialis, Imperativus, Precativus et Conditionalis. Infinitivus et Participia ad nomen pertinent, eorumque formatio in libro de nominum formandorum suffixis exponitur.

296. Indicativus sex habet tempora: unum Praesens, tria Praeterita et duo Futura. Ordo quo tempora et modi disponuntur est: 1. Praesens, 2. Potentialis, 3. Imperativus, 4. Praeteritum augmentatum uniforme, 5. Praeteritum augmentatum multiforme, 6. Praeteritum reduplicatum, 7. Futurum primum vel participiale, 8. Precativus, 9. Futurum secundum vel auxiliare, 10. Conditionalis.* De temporum et modorum usit fusius agetur in Syntaxi.

VERBORUM ET TEMPORUM DIVISIO.

297. Respectu quattuor priorum temporum, quae specialia appellamus, verba vel radices in decem rediguntur classes; in posterioribus sex temporibus, classium et conjugationum differentia desinit, quam ob rem haec tempora generalia apte nominanda esse puto. Decem classium autem characteres sunt: Prima radici addit intermediam vocalem ऋ atque *Gānam* requirit, e. c. खनति fodit a खन्, मोदते gaudet a मृद्. Secunda terminationes proxime cum radice conjungit e. c. सन्ति occidit a हन्. Tertia terminationes proxime

* In posterioribus sex temporibus non omnes Grammatici eandem tenent ordinem.

cum radice conjungi sicut secunda, a qua syllaba reduplicativa distinguitur, e c ददाति *dat* a दा. Quarta radice syllabam य addit e c नश्यति *perit* a नश्. Quinta syllabam न् addit, quae in auctis formis (v r 308) Gunae incremento in नो transit, e c आप्नोमि *adipiscor*, आप्नुमस् *adipiscimur* ab आप्. Sexta addit vocalem अ, sicut prima, a qua eo distinguitur, quod *Gunam* non admittit, e c तदति *vexat* a तद्. Septima inter radicem nasalem inserit litteram, quae ad organum finalis radice consonantis accommodatur, atque in formis auctis (v r 308) ad syllabam न extenditur, e c यनति *jungit*, यजन्ति *jungunt* a यज्, भिनति *findit*, भिन्दन्ति *findunt* a भिद्. Octava addit vocalem उ, quae in formis auctis *Gunam* sumit e o तनोमि *extendo*, तनुमस् *extendimus*. Nona syllabam नो addit, quae in formis auctis in ना transit, e c व्रीणामि (v r 94°) *vendo*, व्रीणीमस् *vendimus*. Decima classis addit अय et *Gunam* requirit e o चोरयति *furtur* a च्. Haec classis a reliquis eo recedit, quod incrementum suum, abjecto tantum अ finali, in generalibus quoque temporibus retinet, Praeterito *augin multiformi*, et Precativo *Parasmaipadi* exceptis. Pertinet igitur decima classis, quod ad formam attinet, potius ad verba derivativa, praesertim cum accurate cum Causalibus conveniat.

ANNOT. Grammatici in ea vocale न् characterem decimae classis et Causalium esse statuunt, ita ut अय eo explendum sit, quod इ *Gunae* incremento in ए transeat quod ante additum अ in अय् dissolvatur. Nullo tamen argumento haec confirmatur sententia quia radices decimae classis vel causales formae ubi quae aut cum अय vel अय् videmus conjunctas aut omni incremento vacuas, nusquam characterem इ vel ए instructas.

298. Personarum characteres sunt

Parasmaipadam

1. Pers. म् *sing., pl.*; न् *sing. Imperativus, व् du.*
 2. Pers. स् *sing.*; ध् *vel ह् sing. Imperativus, थ् sing. Praet redupl, du., pl, त् du., pl.*
 3. Pers. त् *sing., du., pl*

Atmanépadam

- व् *du., न् pl.*
 न् *sing.*; थ् *sing., du*; स्व् *sing. Imperativus, ध्व् pl.*
 त् *sing., du., pl*

ANVOT म् characterem primae personae deducendum esse puto a themate obliquo rum casuum म् vel न् (v r 261), atque त् tertiae personae a themate त् (v r. 266) व् character primae pers dualis cum व् litterae Dualis आत्मान् nos amō vel Pluralis वयम् (ex वे + अम्) convenit. Minus perspicua est signorum secundae personae origo

X 299 Personarum characteres a fine vel ab initio vel a duobus literis cum adjectis conjunguntur syllabis, praecipue ad numeros distinguendos Sequens Tabula conspectum praebet terminationum personarum omnium Temporum et Modorum

PARASMAIPADUM

ATMANÉPADUM

PRÆSENS

Singularis	Dualis	Pluralis	Singularis	Dualis	Pluralis
1 मि	वस्	मम्	ए	वरे	मरे
2 नि	थस्	थ	से	आथे	ध्वे
3 ति	तम्	अन्ति	ते	आति	अन्ते

FUTURUM

1. अम्	व	म	अ	वहि	महि
2. स्	तम्	त	थास्	आथान्	ध्वान्
3. त्	ताम्	उन्	त	आतान्	न्

IMPERATIVUS.

Singularis	Dualis	Pluralis	Singularis	Dualis	Pluralis
1. आनि	आव	आम	ऐ	आवहे	आमहे
2. हि	तम्	त	स्व	आथाम्	ध्वम्
3. तु	ताम्	अन्तु	ताम्	आताम्	अन्ताम्

PRAETERITUM AUGMENTATUM UNIFORME.

1. अम्	व	म	इ	वाहि	महि
2. स	तम्	त	थास्	आथाम्	ध्वम्
3. त्	ताम्	अन्	त	आताम्	अन्त

PRAETERITUM REDUPLICATUM.

1. अ	व	म	ए	वहे	महे
2. थ	अथन्	थ	से	आथे	ध्वे
3. अ	अत्स	उत्स	ए	आति	इरे

ANOT. In prima pers. pl. Praesentis loco terminationis मस् ejusque permutationibus euphonicis apud auctores non raro invenitur न्. Praeteritum multiforme et Conditionalis eisdem ac Praet. augm. uniforme habent terminationes, ita tamen ut prius in tertia pl. saepe उत्स habeat pro अन्. Ambo Futura Praesentis sumunt terminationes, tertia persona primi Futuri excepta (v. r. 460.).

300°. Respectu verborum conjugationis maximi momenti est terminationum personalium divisio in graves et leves. Ad graves referimus terminationes Dualis et Pluralis *Parasmaipadi*, triumque Numerorum *Atmanepadi*. Leves sunt, terminationes sing. *Parasmaipadi* (prima persona Imperativi excepta), quippe quae aut in brevem vocalem, aut in pronominalem consonantem ipsam desinant. Terminationum pondus autem non solum in quantitate syllabarum, sed plerumque in majori vel minori numero litterarum consistit, c. c. in Praesente वस् et मस् terminationes sunt graviores ac ejusdem per-

sonae singularis terminatio मि; in Praeterito augm. sunt च्च et म् terminationses graviores ac अम्; तम् et त् graviores sunt ac स्. Ubi terminationses personales proxime cum radice vel *Gunae* capace intermedia syllaba conveniunt, certum aequilibrum observamus systema, in cognata Graeca lingua etiam praevalens, eo quod ante leves terminationses radicalis vel adjecta intermedia syllaba *Gunae* incremento vel alio modo augetur, ante graves vero terminationses radix vel adjecta syllaba ad primitivam brevitatem repellitur; e. c. वेदि sciō, विद्मस् nos duo scimus, विद्मस् scimus (cf. διδωμι, διδόμεν, διδόμεαι, εἶμι, ἴμεν): Ubi radix, *Gunae* incapace syllaba, vel quapiam consonante, a terminationsibus personalibus separatur, secundum speciales temporum formandorum leges aut ubique *gunata* aut pura radicalis ponitur forma; -e. c. वेत्स्यति sciet, dual. वेत्स्यतम्, plur. वेत्स्यन्ति, non वित्स्यतम्, वित्स्यन्ति.

300^b). Inter eas, quas graves nominamus, terminationses nonnullae sunt, quae destructione, quam temporum cursu subierunt, minoris sunt ponderis quam respondens levis terminatio. Ita prima Persona sing. *Atmanépathi* in omnibus Temporibus characterem म् perdidit, atque अ et इ terminationses Potentialis et Praet. augment. primi leviores sunt ac respondens *Parasmaipadi* terminatio अम्; eandem tamen vim ac reliquae graves *Atmanépathi* terminationses in antecedentem syllabam hae corruptae terminationses exercent, aut quia, sublata causa, effectus tamen remansit, quem primitiva gravior earum forma produxit, aut quia personae, quarum terminationses corruptae sunt, analogiam reliquarum personarum ejusdem Numeri vel Vōcis sequimur. — In Praesentis terminatio च्च secundae pers. pl. non gravior est quam respondens सि in Singulari, nisi forsitan majus pondus in aspirata quaerendum est littera च्च.

X; 301. *Atmanépadum*. a *Parasmaipado* (praecipue auctis distinguitur terminationibus.

a) Vocalis इ finalis *Guane* incrementum sumit, quo से, ते, अन्ते veniunt a ति, ति, अन्ति, sicut Graecorum *σται, ται, υται*, a σ(ι)*), τι, υτι; ex prima persona in मि oriri debuit मे, quod cum Graeco *μαι* conveniret, in Sanscrito autem non conservatum est, sed perditum, sicut in reliquis temporibus, pronominali littera; solum ए remansit.

b) Ex वच् et मच् oriuntur वचे, मचे, atque ex debilioribus व् et म् fiunt debiliores ac in Praesente formae वचि, मचि**); in Imperativo, quia in prima Persona fortissimas amat terminationes (v. h. 313.), ex आव, आम oriuntur आवचे, आमचे, ita ut in prima pers. Dualis et Pluralis *Atmanépad*i tres vocalis finalis habeamus gradus: इ, ए et ऐ.

c) In secunda et tertia persona Dualis characteribus घृ et तृ anteponitur आ, et terminatio quoque plerumque augetur, cf. आघे, आते cum घच्, तच्; आघाम्, आताम् cum तम्, ताम्.

X d) Tertiae personae characteri तृ, in fine posito, additur अ, unde तृ अ तृ, अन्तृ ex अन्तृ, sicut priori linguae aetate haec persona in *Parasmaipado* sonare debuit, antequam euphoniae lex 57. praevaluit, qua ultima duarum consonantium finalium abjicitur (cf. r. 218.). Ita apud Graecos ex τ et υτ, quo primitive tertia persona sing. et plur. Temporum historicorum finire debuit,***) oritur το: et

*) Respice doricum *εστα*.

***) In Graeco *μεσα* difficile Sanscritum मचि recognoscitur. Si tamen conferimus Graecorum Neutra pl. in a cum Sanscritis in इ, atque Imperativi terminationem *σ*; cum Sanscrita हि pro हि (v. r. 101.), ad conjecturam inducimus, terminationes वचि, मचि primitive soluisse वधि, मधि vel वृ, मृ, nisi potius statucendum est, Graecos pronunciare *मेसा*, quia mediam aspirationem puram i. e. *h* perdidissent.

****) In conservato linguae statu τ in fine vocali nusquam retinetur.

४१० Secunda persona sing, si eandem sequeretur analogiam, ex स formaret स, sicut Graeci ex εἰδὼς formant εἰδῶσο, terminatio घास् autem alia nititur ratione, duas enim secundae personae terminatio nes conjungere videtur, घ (v Praet redupl), producta vocali, et स. Ita secundum r 266 in Genitivis तस्यास्, अस्यास् etc duae Genitivi flexiones sunt conjunctae, atque in graeca terminatione μν character primae personae bis videtur contentus *)

1) c) *Atmanpadi* Praeteritum reduplicatum, tertia persona plur excepta, eisdem ac Praesens habet flexiones, atque ex terminationibus ए (pro मे), से, ते, वरे etc perditis vel temporum cursu transforma- tas *Parasmaipadi* formis मि, सि, ति, वस् etc colligere possumus

302 Sicut in graeca ita quoque in sanscrita lingua duae Tem porum classes statui possunt, terminationibus personalibus distinctae**), una cum plenioribus, altera cum obtusioribus terminationibus Ad priorem, aequae ac in graeca lingua, pertinent Praesens, Futurum et Praeteritum reduplicatum (r, 301 c) Opposit haec classis termi nationibus अम्, स्, त् व, म्, अन् (ex अन्त्) pleniores formas मि, सि, ति, वस्, मस्, अन्ति In Duali secunda et tertia persona, aspi ratione quidem distinctae, eandem habent terminationem, cf घस्, तस् cum graeco τεν tot, ut videtur ex τες, τος, sicut μεν e μεσ In secundae classis temporibus haec duae personae non pronominali caractere sed vocalis quantitate tantum distinguuntur, cf तम्, ताम् cum graeco τον, τν vel τω, τω in Imperativo Ad hanc secundam classem pertinent 1 ambo Praeterita augmentata, graeco Imperfecto, Aoristo et Plusquamperfecto (r 121) respondentia, 2 Potentialis et Precativus, qui cum graeco Optativo Praesentis et Aoristi conve

1 *) μν 1 10 μνμ ex euphoniae lege, qua μ in fine vocum ubique in ν transit.

1 **) Vid BUTTMANN, *Ausführliche Grammatik* p 317

niunt; 3. Conditionalis. Imperativus in Singulâri magis ad primam classem se inclinât, in Duali et Plurali tamen secundae classis terminationes habet.

SPECIALIUM TEMPORUM FORMATIO.

303. Decem radicum classes, quae, respectu specialium temporum, r. 297. statuuntur, apte in quattuor redigi possunt conjugationes. Ad primam referimus classes, quae अ vocalem addunt vel syllabas hac vocali terminatas, scilicet 1. 4. 6. et 10. Ad secundam referimus eas, quae, sine intermedia syllaba, terminantur prope cum radice conjungant, generalium euphoniae legum ratione habita, videlicet 2. 3. et 7. Tertia conjugatio comprehendit classes, quae म् vel त् addunt, i. e. 5. et 8. Quarta ex sola nona classi consistit, quae नी , atque in auctis formis ना addit.

304. अ primae conjugationis ante primae personae characterem म् et त् producitur, atque cum अ secundae et tertiae personae dualis *Atmanépadî* anomalum in modum in ए transit (cf. r. 157.); ante reliquas a vocali incipientes terminationes, इ primae personae *Atm.* excepto, abjicitur (r. r. 47.); e. c. तुद् (cl. 6.) format, in prima persona utriusque Vocis Praesentis: तुदामि , तुदावस , तुदामस् , तुदे (non तुद्दे , ex $\text{तुद्} + \text{ए}$), in secunda et tertia du. *Atm.* तुदेथे , तुदेते ex $\text{तुद्} + \text{आथे}$, आते ; in prima pers. Praet. augm. 1. तुदे non तुदि , ex $\text{तुद्} + \text{इ}$.

305. Quarta conjugatio vocalem ई adjectae syllabae नी ante omnes vocales terminationum abjicit, inde in Praesente युनन्ति , युने , युनाथे , युनाते pro युन्यन्ति , युन्ये etc. (r. Tab. ad r. 324.).

306. Secunda, tertia et quarta conjugatio in tertia personâ pl. *Atmaaépadî*, nasalem, qua pluralis numerus indicatur, abjiciunt, inde द्विपते , द्विपताम् , अद्विपत pro द्विपन्ते , द्विपन्ताम् , अद्विपन्त ; चिन्वते

प्रो चिन्वन्ते etc (v Trib ad r 324) Saepe tamen scriptores contra hanc regulam nasalem retinent

307 Radices tertiae classis et ध्रुवे, quae reduplicativam habent syllabam (v r 108), etiam in *Parasmaipade* nasalem tertiae personae pl ejiunt, e c द्राग्नति ऽ ग्लान्त a द्राग्न, cl 2, विभ्रति ferunt ऽ भ्र, cl 3, non द्राग्नन्ति, विभ्रन्ति

308 a) Secunda, tertia et quarta conjugatio, quod ad radicem vel intermediam syllabam attinet, oppositionem ostendunt inter vinctas et puras formas, quae inversa ratione terminationum nititur, ita ut ante leves terminationes (v r 300°) formae auctae, ante graves formae purae vel primitivae locum habeant Secunda et tertia classis Gunae incremento augent radicalem syllabam, quinta et octava intermedias syllabas ङ् et ञ् Septima classis radicem auget, eo quod inserta nasalis littera in syllabam ङ extenditur Non classis intermediam syllabam ङी in ङा immutat, ex quo colligimus, ङा vocalem majoris esse ponderis ac ङ (cf r 370) — In Optativo terminationum pondus in radicem vel intermediam syllabam interposita syllaba ञा infringitur, atque ubique pura ponitur forma Imperativus propriam, ex terminationum pondere non pendentem sequitur legem (v r 313 et 314) qui prima persona in tribus utriusque Vocis numeris vinctam formam, atque secunda pers sing *Parasmaipade* puram loco vinctae sumit formam

b) Auctae formae sunt igitur 1 Singularis Praesentis et Praeteritis augm primi, 2 prima persona Imperativi trium numerorum utriusque activae Vocis 3 tertia persona sing Imperativi *Parasmaipade* Purae sunt omnes reliquae specierum temporum formae

PRAESENS

309 Praesens sine ullo Temporis indicandi caractere generalis tantum euphoniae et specialium temporum sequitur leges, e c a

बुध् cl. 1. venit बोधामि, बोधसि, बोधति, बोधावस् etc. (v. r. 297. et 304.). Integram Praesentis conjugationem decem classium vid. in Tab. ad r. 324.

POTENTIALIS.

310. Hujus Modi, qui cum graeco Optativo convenit, character est $\ddot{\text{r}}$ vocalis, quae in prima conjugatione, quae graecae conjugationi in α respondet, cum antecedente अ in ऌ coalescit diphthongum, cum, qua personarum terminationes proxime junguntur; cf. in Tab. ad r. 324. तृदेस्, तृदेत्, तृदेतम्, तृदेताम्, तृदेम, तृदेत ex तृद + ईस् etc. a rad. तृद् *verare* cum respondentibus graecis persanis, λέγεις*), λέγει(τ), λέγειτον, λεγείην, λέγομεν, λέγειτε. — Ante terminationes a vocali incipientes य् euphonicum inseritur (cf. r. 265. et 271.), inde तृदेयम् ex तृदे + अन्, तृदेयस् ex तृदे + ठस्; in *Atmānēpado* तृदेय, तृदेयायाम्, तृदेयाताम् ex तृदे + अ etc.

311. Posteriores tres conjugationes, quae graecae conjugationi in μ respondent, characteri $\ddot{\text{r}}$ addunt longam vocalem आ sicut Graeci addunt η . Haec autem vocalis ante fortiores *Atmānēpadi* terminationes in utraque lingua abjicitur, ita ut Modi character $\ddot{\text{r}}$, qui ante आ in य् transit, ad primitivam suam formam $\ddot{\text{r}}$ redire possit,**)

*) e radice ḷgy et auxiliari vocali o (quae una cum s sanscrito य respondet) et modi characterē i et personae signo c . Cf. etiam Latini conjunctivum *amem, ames, amet, amemus, amelis, cupis* e in analogia cum sanscrito ḷ ex u et i coalitum explicari (*Conjugationis-System S. 92.*) autem ex *ama-+im*. Graecorum prima persona primitivae λέγειν (ex λέγειν) sonare debuit, quod ex derivatio λεγείην (non λέγειμαι) atque ex reliquis Activi personis colligere possumus. λέγειν etiam magis quam λέγειμαι cum तृदेयम् et amem conveniret.

**) Inde colligo, vocalem i longam, non brevem, Potentialis esse characterem, quod ex prima conjugatione atque ex *Parasmaipado* reliquarum conjugationum non intelligi potest; nam तृदे ex तृद + ऌ , दिद्या ex द्वि + या quoque explicari possunt. Grammatici

cu, sicut diphthongo ए in r. 310., ante vocales, euphonicum न् additur. I. e. a द्विप् cl. 2. *odisse* venit द्विपान्, द्विपाम्, द्विपान् (ए द्विपो + आन् etc.), in *Atmanépadó* द्विपीय (ex द्विपो + अ), द्विपीयान्, द्विपीय (cf. *द्विःपि*, *द्विःपि*, *द्विःपि*(र), *द्विःपि*-ए).

312. Ante tertiae pers. pl. *Par.* terminationem ङ् न् vocalis अ abjicitur (v. r. 47.), inde द्विपान् ए द्विपान् + ङ्. Integram Potentialis conjugationem vid. in Tab. ad r. 321.

IMPERATIVUS

313. Imperativus sine Modi indicandi charactero sere solum terminationibus personalibus a Praesente Indicativi distinguitur. Prima persona tam in radice quam in terminationibus productissimum ostendit formam*), ut symbolice quasi deliberationem vel moram indicet, qua nobismet ipsis aliquid praescribimus. Ita ut hanc ob rem aequilibri lex 300°. infringatur, atque in tribus posterioribus conjugationibus aucta forma aut terminationes graecae ponatur; e. g. देयाधि (v. r. 91°.), देयाय, देयान्, देयि, देयायते, देयान्ति

314. Secunda personae *sing. Par.* in tribus posterioribus conjugationibus puram habet formam, aut quia הי terminatio primitiva propter aspiratum litteram ad graecae refertur terminationes (cf. नि et न् et respice Graecum *ἀδελφῆ, ἀδελφῶν* in oppositione cum *ἀδελφῆ, ἀδελφῶν*) aut propter festinationem, qua alii aliquid imperamus (cf. Hebraicum *קח* *ktol*).

indici et Angli omnino negligunt generalem Potentialis formandi rationem statuere, quae prima et reliquae conjugationes, vel harum *Atmanépadam* et *Sarvamápadam* tales se conveniant. Non magis litterae ए in formis sicut *द्विःपि*, *द्विःपि* etc. rationem reddant.

*) Cf. terminationes *याति, याय, याय* cum *या*, *या*, *या*, atque in *Atmanépadó* *ह*, *यायते*, *यायते*, cum *या*, *याति*, *याति*.

315. Primitiva secundae personae terminatio हि post consonantes solum conservata est, e. e. युद्धि जुगे, a युद् cl. 7. Post vocales aut tota terminatio evanuit aut हि eo corruptum est, quod ध् littera aspirationem tantum retinuit. Prius locum habet post अ vocalem (i. e. in prima conjugatione) c. c. तुद् (cf. λέγε), alterum post alias vocales quam अ; ita tamen, ut post उ vocalem terminatio हि ibi tantum retineatur, ubi duae huic vocali consonantes antecedunt; dicitur igitur in tertia conjugatione आन्दि adipiscere ab आप् cl. 5., sed contra चिन् collige a चि cl. 5., तन् extendo a तन् cl. 5. (cf. graecum δεινω cum primitiva forma δεινωσι).

316. Quae in consonantem desinunt nonae classis radices, in secunda persona Imperativi pro नीदि (नी + हि) ponunt आन्, cf. अशान ede a rad. अम् cum युनीदि lga a यु (v. Tab. ad r. 324.).

ANNOT. Imperativi formae in आन् proprie ad primam pertinent conjugationem, atque verba existisse indicant, cum आन् syllaba intermedia, quae tamen, sicut उ octavae classis, cum antecedente consonante tantum conjungebatur. Ex Imperativo अशान Praeseus अशानामि, अशानसि etc. colligi potest.

PRÆTERITUM AUGMENTATUM PRIMUM VEL UNIFORME.

317. Radici anteponitur augmentum अ, quod idem esse censeo ac अ privativum*) (v. r. 114.) ita ut ad praeteritum tempus indicandum, actio, praesentis temporis respectu, negetur.

*) quod eo non refutatur quod य privativum ante vocales य् euphonicum addit, atque in Graeco α sonat, augmentum अ autem cum sequente vocali coalescit atque in Graeco in ε transit. Non raro enim in linguis diversae voces ab una eademque voce primitivae linguae descendunt, cf. Gallorum chef et chapitre a caput, charte et carte a carta. Quod ad inserendam nasalem litteram attinet, cf. शुचित् c शुचि m. n. + या cum शुच्या c शुचि f. + य (v. r. 125.)

318. Cum vocalibus इ, उ et ऋ, earumque longis, Augmentum अ eodem ordine transit in ऐ, औ, आइ pro ए, औ et अइ (v. r. 36.); e. c. औक्षम् *conspersi* ex अ + उजम्.

319. In constructione cum prohibitiva particula मा (cf. *µ*), vel मा स्म, Praeterita augm. 1. et 2. imperativam assumunt significationem atque plerumque augmentum abjiciunt, nonnunquam tamen retinent.

320. Quae in consonantem vel ऋ vocalem, quae *Gunā* in अइ transit, desinunt radices secundae conjugationis, ex euphoniae lege 57. characteres secundae et tertiae personae sing. *Parasmaipadi* perdunt, e. c. अहन् *occidisti*, *occidit* pro अइन् (v. 15.) अहन्त्, a हन् cl. 2.; अयन्त् *junxisti*, *junxit* pro अयन्क्त्, अयन्क्त् a यन् cl. 7.; अत्रिभन्त् *tulisti*, *tulit* pro अत्रिभर्त्, अत्रिभर्त् a भ् cl. 3.

321. Quae in त्, थ्, द् vel ध् desinunt radices secundae conjugationis in secunda persona loco characteris स् radicalem litteram finalem abjicere et स् retinere possunt, e. c. अवेस् vel अवेत् *scivisti*, a विद् cl. 2.; अरुणन्त् vel अरुणत् *opposuisti*, a रुध् cl. 7. Quod ad tertiam personam attinet, apud has similesque radices pro certo non definiri potest, utrum त् littera, in formis sicut अवेत् *scivit*, अरुणत् *opposuit*, euphonica sit transformatio litterarum द् et ध् (v. r. 66. b.), an signum sit personale, aut quod, sicut in secunda persona, radicalis consonans evanuerit.

322. Quae in स् desinunt radices secundae conjugationis, hanc litteram in tertia pers. sing. *Par.* anomalum in modum in त् immutant, quod fortasse eo explicandum est, quod स् radicale ante personale signum त् abjiciatur; e. c. अस्तत् *dormivit* a स्त् cl. 2. In secunda persona, स् item in त् transire, vel retineri potest; e. c. अस्तत् vel अस्तत् *dormivisti*.*)

* Utraque forma fortasse ex अस्तत् orta est, ea quod priori linguae aetate ante perso

323. Radices tertiae classis, et eae secundae classis, quae reduplicativam habent syllabam (r. r. 108.), in tertia persona pl. *Parasmaipadi* pro अन् addunt इन् terminationem, ante quam ऋ vocalis *Gunae* incremento instruitur,*) e. c. अचवास्तुन् a चकात् cl. 2. *splendere*, अतृत्-रुन् a तृत् cl. 3. *festinare*, अत्रिभ्रुन् a भ्रु. *ferre*.

324. In prima persona sing. *Parasmaipadi* praeter auctam formam etiam pura saepissime adhibetur,**) quod eo explicandum est, quod अम् majoris ponderis est terminalio ac स्त् et त् secundae et tertiae personae.

Sequens tabula conspectum praebet conjugationis specialium temporum secundum classium diversitatem. Primae conjugationis paradigmata sunt ह्य् cl. 1. *intelligere*, अच् cl. 4. *purum esse*, तृत् cl. 6. *rexare*, च्त् cl. 10. *furari*; secundae conjugationis: द्विप् cl. 2. *odisse*, भ्रु. cl. 3. *ferre*, यृत् cl. 7. *jungere*; tertiae conjugationis: चिप् cl. 5. *colligere*, त्तन् cl. 8. *extendere*; quartae conjugationis: य्त् cl. 9. *ligare*.

325. Antequam transeamus ad generalia tempora, in quibus classium discrimina evanescent, diversae specialium temporum conjugationes et classes seorsum tractare juvat, ad annulias exponendas, quibus plura verba a regulis hucusque praescriptis recedunt. In universum autem anomaliae et in specialibus et in generalibus temporibus, praecipue eo consistunt, quod syllabae य, र्त् et छ, ab-

nile signum ऋ finale ad analogiam r. 108. a. in त् transierit, posteriori autem linguae aetate conjunctarum consonantium ऋ aut prior aut posterior sit suppressa.

*) Videtur ऋ terminatio levioris esse ponderis ac अत्, tam quia cum reduplicatis conjungitur radicalibus, quam quia *Gunam* admittit.

***) Plura hujus generis exempla inveniuntur in Mahi-Bhadrati libro *Ardechundred-*
ca quae cum epistola de Dilacia calc. s. अत्तत्तत् (ex अत्तत्तत्, objecto ऋ et lege 324,
+ अत्) V. 21. et X. 21. अत्तत्तत् X. 22. अत्तत्तत् X. 22. Omnes quos contuli radicalibus
lectionibus inter se consonant.

jecta vocali अ, semivocalem suam in respondentem vocalem brevem dissolvunt, i. e. य in इ, र in इ et क in उ, e. c. radix व्यध् ejecta vocali अ corripitur in विध्, पृह् in पृह्, कश्च in उक्श्. Hujusmodi correptiones autem in us tantum classibus et personis, quae puram formam exhibent (vid. r. 297 et 308.) locum habent, in formis auctis vero non admittuntur, e. c. कश्चि, non उश्चि, दु. उश्चस्, pl. उश्चस्.

CONJUGATIO PRIMA

CLASSIS PRIMA.

326. Primae classis radices intermediam vocalem अ addunt (r. r. 304) atque a sexta classis, quae item अ sunt additamentum, Gunae incremento distinguuntur. Radices, quae ex lege 34°. Gunam non admittunt, veluti पत्, व्यय, क्रीड्, शोच, भिज्, fere omnes a Grammaticis inter primam classem referuntur,* eademque permagnum comprehendit numerum, circiter mille, quod prope omnium radicum est dimidium. Vocales, quae in fine radicum hujus classis inveniuntur, sunt इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ, ए et ऐ, sex priores simplices vocales, tam breves quam longae, Gunam transeunt in ए, ओ et अर्, atque ए, ऐ et ओ diphthongi ante intermedium vocalem अ dissolvuntur in अय, आय et अक् (r. r. 55) Et c. अय a जि, नयं a नी, दय a दे, गाय a गी, अक् a अ, भक् a भ्, ल् a ल, त् a त, quae sicut radices in consonantem desinentes flectuntur, (vid. वोध a वुध् in Tab. ad r. 221 **). Radix गृह् Gunae loco vocalem radicalem producti, e c गृहति abscondit pro गृहति

327. आ vocalis cum intermedia vocali अ nunquam componitur, atque radices स्था stare, घ्रा odorare, ध्मा flare, म्ने meditari, पा

* Excipiuntur solum eae, quae r. 336 memorantur

** De radicibus cum penultima nasalī, veluti निद्, बुद्, ह्य् etc v r. 110°.

biberet, quae ad primam classem referuntur, in specialibus temporibus substituunt cognatas formas तिद्, तिघ्, धम्, मन, पिच्*). De *ma ire* vid. Glossarium.

328. द्ध् *vedere* specialia tempora format ex पश्य्, quod in generalibus temp. non usitatum est. श्द् *Atm.* et सद् *perire* substituunt शोय्, सीद्, atque गम् *ire* et यम् *refraenare* substituunt गद्, यद्; द्ध् *mordere* nasalem ejicit. E. c. पश्यामि, शोये, सीदामि, गच्छामि, यच्छामि (v. r. 88.), दशामि.

CLASSIS QUARTA.

329. Haec classis, quae circiter 130 comprehendit radices, quarum nulla in brevem vocalem desinit, intermediam syllabam य addit (v. r. 304.), ante quam radix puram retinet formam. Exempla sunt मा *Atm. metiri*, डी *Atm. volare*, सू *Atm. generare*, क्षिप् *conjicere*, कृष् *amplecti*, न्त *saltare*, quae in prima pers. Praes. formant माये, डोये, सूये, क्षिप्यामि, कृष्यामि, न्त्यामि (v. Tab. ad r. 324.).

330. इद् finale ante य transit in ईद् (v. r. 54.), atque ओ finale abjicitur; e. c. डीयीमि *senesco* a ड्, क्षामि *abscindo* a क्षे.

331^a. Quae in अन् et इच् desinunt radices, una cum मद् *obrium esse*, vocalem suam ante य produciunt, e. c. दीष्यामि *ludo* a दिष्, क्राम्यामि *incedo* a क्रम्, भ्रम्यामि *circum ago* a भ्रम्, माष्यामि *ebrius sum*.

331^b. Penultima nasalis ante य ejicitur, e. c. अश्यामि *cado*,

* Omnes hae formae vocalem च formae primitivae abiecerunt, atque तिद् et तिघ् reduplicativam continent syllabam (v. reduplicationis leges 368 2. et 4. atque euphoniae legem 80.), non tamen regulae 307. subjiciuntur. Utism पिच् per reduplicationem ex प् ortum esse videtur, ita ut पिच् (ex पिच् abjecto च) in पिच् transierit, littera च transformata in द्, quod quidem in Sanscrito insolitum, in Prerito autem usitatissimum est (cf. विवाप्ति cum Latina *vibo*). धा et ध्, abjecto च, vocalem च inter conjunctas inserunt consonantes

इयामि *tingo*, a भ्रष्, रड्, quae solae hujusmodi radices sunt quae
tae classis

332 मिद् *Par amari* contra hujus classis usum *Gunam* su-
mit, e c मेयामि, मेयसि, मेयति — इन् *Atm nasci* finalem litteram
ante य abijcit atque producta vocali compensat e c इये *nascor*
इयद् *Par seire* ante य corripitur in विध् (v r 325), e c विध्यामि
fiio

CLASSIS SEXTA

333 Sexta classis, quae circiter 140 comprehendit radices, अ
vocalem addit sicut prima classis, a qua *Gunae* absentia differt Vo-
calis इ in fine radicum ante intermediam अ vocalem transit in इय्,
atque उ et ऊ mutantur in उय् (v r 51), e c रियामि eo a रि, नृया
मि *laudo* ण न, धवामि *agito* a ध्. Nulla hujus classis radix desi-
nit in इ

334 इ in fine radicum ante intermediam vocalem transit in
रि, cujus इ ex lege 61 transit in इय् e c द्विये *permaneo* — इय् tran-
sit in इर (v r 54), e c गिरामि *degluto* a ग् radice, quae nonnun-
quam litterae र supponit ल्, ita ut गिलामि, गिलसि etc pro गिरामि
गिरसि dicatur

335 Plures hujus classis radices, in consonantem desinentes
in specialibus temporibus nasalē inserunt litteram, quae organo
finalis litterae accommodatur vel ex lege 10 *Anusvāra* necessaria ex-
primitur Sunt मृच्, लय्, विद्, लिप्, सिचि, क्त, विद् et विष्, e c
मृचामि, मचे *relinquo* (v r 304), कन्तामि *findo*

336 प्र् *interrogare* et अद् *coquere* (v r 110⁹) ante interme-
diam vocalem corripuntur in प्श् et भद् (v r 325), e c प्श्चामि
(v r 88), भद्चामि

337 इय् *desiderat* specialia tempora format ex इह्, e c इच्छा
मि (v r 88)

CLASSIS DECIMA.

338. Decima classis, quae permagnum comprehendit radicum numerum, अय addit (v. r. 297.), atque radices in consonantem desinentes *Gunam* assumunt, e. c. चौर्यामि, चौर्यसि, चौर्यति etc. a चृत् *furari* (v. Tab. ad r. 324.).*)

339. Quae in vocalem desinunt radices, paucae numero, *Vrid-dhim* sumunt pro *Guna* e. c. प्रो, य, ध formant प्रायय (ex प्रे + अय), याचय (ex यो + अय), धारय.

340. Quae अ vocalem ante simplicem consonantem habent radices, a consonante incipientes, hanc vocalem maximam partem producunt, non solum in specialibus, sed etiam in generalibus temporibus, e. c. ग्रासय, in generalibus temporibus ग्रास्य, a ग्रच् *de-glutire*.

341. Radix कृत् *celebrare* vocalem क् इmutat in ईत् formatque कीर्तय, कीर्तय.**)

342. Nonnullae radices cum media vocali क्, *Gunam* non admittunt, ita म्गु *quaerere*, स्पृह् *desiderare* formant म्गाय, म्गाय, स्पृहय, स्पृहय.

CONJUGATIO SECUNDA

CLASSIS SECUNDA.

343. Secunda classis, quae circiter 70 radices comprehendit, sine ullo additamento terminationes proxime cum radice conjungit, quam ob rem jure pro primitiva haberi potest. Formae aeternae (v. r. 308.) vocalem radicalem *Gunae* incremento afficiunt, उ finale autem ante terminationes, quae a consonante incipiunt, *Vrid-dhim*

*) De radicibus cum penultima nasalī v. r. 110°.

**) FORSTERUS dicit statuit radices, कृत् et कर्त्तृ.

sunt pro *Guna*. Exempla sunt hae radices, quibus secundum sing. et pl. personam apponimus: भा *splendere* भासि, भास; इ *iro* एपि, रय; वी *ud.* वेपि, वीथ; स्तु *laudare* स्तोपि, स्तुथ; सृ *Atm. generare* सृपे, सृध्वे; आगु *regulare* आगुपि*), आगुथ; विद् *scire* वेत्सि, वित्य**); वच् *dicere* वचि, वचथ***); वण् *velle* वचि, उठ****); द्विप् *odisse* द्वेचि, द्विष्ठ†); सन् *dormire* सत्सि, सम्य; लिङ्ग *lambero* लेचि, लीङ्ग††); उग्र *mulgere* धोचि, उग्रध†††); v. Tab. ad r. 321.

344. Radix *दरिद्रा pauperem esse* (v. r. 108.) in omnibus formis puris (v. r. 308.) आ finale abjicit, ita quidem ut terminationes personarum a consonante incipientes, atque Modi potentialis syllabam या, intermedia vocali इ sibi adjungat. Flectitur igitur: Praes. दरिद्रामि, -न्ति, -ति, दरिद्रि-वच्, -थच्, -तच्, -मन्, -थ, दरिद्रति. Potent. दरिद्रियान् etc. Imperat. दरिद्रायि, दरिद्रिदि, दरिद्रात्, दरिद्राथ, दरिद्रितम्, दरिद्रिताम्, दरिद्राम, दरिद्रित, दरिद्रत् (v. r. 307.). Praet. augm. 1. अदरिद्राम्, अदरिद्रा-न्, -त्, अदरिद्रि-व, -तम्, -ताम्, -म, -त; अदरि-इच् (v. r. 323.).

345. वा *imperare* Par. fortuat in 3. pers. pl. Praet. augm. 1 ad arbitrium अपान् vel अपुच् (v. r. 17.).

346. इ *ue* sola hujus classis est radix, desinens in इ vocalem, quam *Parasmaipadum* contra euphon. r. 51. ante vocales terminationum in य् immutat pro इय्. Flectitur igitur: Praes. इमि, इपि, इति; इवन्, इथन्, इतम्; इमच्, इथ, यन्ति. Potent. इयान् etc. Imperat. अयानि (ex ए + आनि), इदि, इत्; अयाथ (ex ए + आथ), इतम्, इताम्; अयाम (ex ए + आम), इत, यन्तु. Praet. augm. 1. आयान् (ex ऐ + अम् v. r. 318.), ऐच्, ऐत्; ऐव, ऐतम्, ऐताम्; ऐम, ऐत, आयान्. In *Atmanépado* haec radix nonnisi cum praepositione अधि conjuncta usur-

*) v. r. 101°. **) v. r. 53. c. ***) v. r. 56. ****) v. r. 53. et 361. †) v. r. 90

††) v. r. 102. †††) v. r. 103.

patur atque *legere* significat. इ vocalis in hac voce ante vocales regulariter in इय् transit, quod cum antecedente अधि format अधीय्, inde Praes. अधीये, अधीये (ex अधि + इये), अधीते; अधीवहे, अधीयाये, अधीयाते; अधीमहे; अधीध्वे, अधीयते. Potent. अधीयीय (v. r. 311.), अधीयीयास्, अधीयीत (v. Gloss.) etc. Imper. अधीये (ex अधि + अय् ex ए + ऐ), अधीध्वे, अधीताम् etc. Praet. augm. 1. अधीयायि (ex अधि + आयि ex ऐ + इ v. r. 318.), अधीयास्, अधीयत, अधीवहि, अधीयायान् (ex अधि + ऐ + आयाम्) etc.*

347. Quae in ई, उ et ऊ desinunt radices, has vocales, in formis puris, ex euphon. lege 51. ante vocales flexionum in इय् et उय् immutant, e. c. त्रियन्ति *eunt* a त्री, नृवन्ति *laudent* a नृ, क्वन्ति *dicunt* a क्व.

348. शो *Atm.* jacere, dormire contra regulam *Gunae* incremento instruitur in omnibus specialium temporum personis; c. c. शये, (ex शे + ए), शेये, शेते (cf. *कौरु*), शेवहे etc. Praeterea hanc habet anomaliam, quod in tertia pers. Praes. Imp. et Praet. augm. 1. इ inseritur inter radicem et regularem terminationem, ad analogiam Potentialis, ubi इन् regularis est terminatio; dicitur igitur शेते *jacet*, शेताम् *jacento*, अशेरत *facebant*, *jacuerunt*.

349. Radix reduplicata दीधी *Atm.* splendere quia plures continet syllabas, finale ई ante vocales in solum य्, non in इय् immutat, e. c. दिध्यते *splendent*. In Potentiali ई radicale cum ई caractere contra r. 50^a. coalescit, e. c. दीधीय, दीधीवहि, दीधीमहि. In Imperat.

*) WILKINSON in hujus aliorumque verborum flexione saepissime ab euphoniae et generalibus conjugationis regulis aberrat, formatque e. c. एति pro एयि; वानि, वाउ, वाम pro वयानि, वयाव, वयाम (v. r. 313.), in Praes. *Atm.* 1. p. एये pro एयीये, in Imper. एये pro एयीये, in Praet. augm. 1. एये pro एयायि.

prima pers trium numerorum contra r 313 *Gunam* omittit, inde दीधी, दीध्यावहै, दीध्यामहै pro दीधये etc

350 Radices नृ, स्तु *laudare* et हृ *sonare* in us formis auctis, quarum terminatio a voculi incipit, intermediam vocalem ई inserere possunt, quo facto, propter hoc incrementum vocalis radicalis non *Vridham* accipit, sed leviozem *Gunam*, e c a नृ venit Praes नीमि, नीपि, नीति vel नवीमि, नवीपि, नवीति Imper नीतु vel नवीतु Praet अनैत्, अनैत्, vel अनवीत्, अनवीत्

351 Radix polysyllaba ऊण *legere* quae ex lege 52 उ finale ante vocales in उच् immutat, in us formis auctis, quarum terminatio a consonante incipit, aut ex lege 343 vocalem finalem in ejus *Vridham*, ut, propter fortiorem suam formam, in leviozem *Gunam* immutare potest, e c ऊणामि vel ऊणामि

352 Radix वृ *Pat Atm*, in specialibus temp solum usitata, in us auctis formis, quarum terminatio a consonante incipit, inter mediam vocalem इ inserit, ante quam इ vocalis non *Vridham* sed *Gunam* sunt (cf r 350) e c व्रीमि, व्रीपि, व्रीति, वृचष, वृ यच् etc In Imperativo praeter puram regulā 314 praescriptam formam वृहि invenitur etiam aucta forma व्रीहि (*Ardshuni reditus* III 12), sed contra, neglecta regulā 308 6 in 1 pers Praes loco auctae formae व्रीमि usurpatur quoque वृमि (Ram ed SCHLEG Lib 2 XIX 4) In prima pers Praet augm 1 saepissime puram formam अवृचम्, nunquam auctam अवृचम् (ex अवृ + चम्) inventi, de qua re vid r 324

ANNOT Formas obsoletas व्रीहि et वृमि non nisi ex metri necessitate usurpatae esse ceaseo eandem ob causam d c tur etiam कृमि pro क्रीमि et दृमि pro दृमि (Ram ed SCHLEG Lib 2 XII 33 Lib 1 XXIX. 15)

353 ग्राह *Pat vigilare*, quae sola hujus classis radix est in कृ destuens, qua reduplicatam continet syllabam, regulis 307 et 323

est subjecta. Radices vocali *इ* vel diphthongo terminatae in hac classe non inveniuntur.

354. Radices *हृ* *flere*, *स्वप्* *dormire*, *अन्*, *अन्* *respirare* et *अन्* *edere* intermediam vocalem *इ* inserunt inter radicem et personarum terminationes a consonante incipientes. In Praeterito augm. 1. terminationes sing. *इ* et *त्*, quae ex r. 320. supprimendae essent, ad arbitrium aut *अ* aut *इ* interposito cum radice coniunguntur. Potentialis a generali regula non recedit. L. c. a *हृ* venit Praesens: *होदिमि*, *होदिषि*, *होदिति*; *हृदिवत्*, *हृदिवत्*, *हृदितम्*; *हृदिमन्*, *हृदिष्य*, *हृदन्ति*). Potent. *हृवाम्* etc. Imperativus: *होदानि*, *हृदिति*, *होदितः*; *होदाव*, *हृदितान्*, *हृदितान्*; *होदान*, *हृदित*, *हृदन्त*. Praet. augm. 1. *अहोदम्*, *अहोदन्* vel *अहोदीम्*, *अहोदत्* vel *अहोदीत्*; *अहृदिव*, *अहृदितान्*, *अहृदिताम्*; *अहृदिम*, *अहृदित*, *अहृदन्*. Eandem conjugationis normam sequuntur *स्वप्*, *अन्* et *अन्*. Radix *अन्* autem praeterea regulis reduplicatarum radicem 307. et 323. subjecta est; format igitur *अहन्ति edunt*, *अहन्त* *edunto*, *अहन्तन् ederunt*.

ΑΥΤΟΤ. Radicem *अन्* explicandam esse puto ex *अन्* ejusdem significationis, reduplicativa syllabi *इ* (r. r. 363. 2.) et ejecta vocali *अ*, quam ob rem *अ* littera cum *न्* composita in *अ* transit (r. r. 83. c.), quo fit, ut *अ* ad analogiam legis 101°. transeat in *अ*. Radix *अन्* eandem transformationem subit in puris formis Praet. reduplicativi c. c. *अहन्ति edunt* pro *अहन्ति*

355. *अहृ* Par. *edere* in Praet. augm. 1. personarum signa non abijcit (r. r. 320.), sed interposita vocali *अ* sibi adiungit; inde *अहृदन्*, *अहृदत्*.

356. *अिद्* Par. *scire* in Praesente usurpare potest terminationes Praeteriti reduplicativi, ita ut conjugetur: Sing. *अिद*, *अिद्व्य*, *अिद*; Du. *अिद*, *अिद्वन्*, *अिद्वन्*; Plur. *अिद*, *अिद*, *अिदन्*); vel regula-

*) Cf. latinam tertiam conjugationem *leg-ē*, *leg-ē*, *leg-ē* *mus*, *leg-ē* *tis*, *leg-unt*.

**) Cf. graecam *εἶδ* et Gothicum, Sing. *isat*, *valis*, *isat*. Du. 1. *isat*, 2. *isat*, Plur. *isat*, *isat*, *isat*.

rur veñi, वेत्ति etc. Imperativus aut regulanter formatur द्वेदानी, द्विदि, वेत्तु etc., aut circumscribitur, ita ut द्विदानी, qui est Accusativus sing. abstracti substantivi, cum Imperativo radicis कृ *facere* construatur (cf. r. 457.), veluti द्विदां कृ *fac actionem sciendi*. Potentialis est द्विद्याम् etc. Praet. augm. 1. अद्येदम्, अद्येत, vel अद्येग (r. 321.), अद्येत; अद्यिद etc.

357. एन् Par. *occidere* in us formis puris, quarum terminatio a vocali incipit, अ radice eiecit et इ litteram in इ transformavit atque in secunda pers. Imperativi, ad evitandis clavis gutturales, formatur अदि pro इदि*) (cf. r. 368 2.). Ceterum est regulare; inde Praes एन्मि, इति (r. 16.), एन्ति; एन्वन्, एवन्*), एताम्*), एन्मन्, एय*), इन्ति. Potent. एन्याम् etc. Imperat. एनानि, इदि, एन्त, एनाथ, एतम्*), एताम्*), एनाम, इत*), इन्तु. Praet. अएनन् vel अइनन् (vid r. 324), अएन्, अइन् (r. r. 320.), अएन्व, अएतान्*), अएतान्*), अएन्म, अएत, अइन्.

358. Radix इच् caret tertio persona pl. Praesentis et Imperativi, in universum haec radix in specialibus temporibus rarissime est in usu atque apud scriptores nusquam a me deprehensa. Nam इ (vid r. 352.) et इच् vicissim ita sese compensant, ut prius in specialibus temporibus et participio Praes posterius in generalibus temporibus, participio Praet., Infinitivo et Gerundio frequentissime inveniantur.**)

359. म्न् Par *purificare* in formis auctis utitur *P'riddu* loco *Gunaē*, atque sic auctam formam ad arbitrium etiam ad tertiam pers. pl. Praes Imper. et Praet augm 1. extendit, inde भादोन्ति,

*) v r 92 b

**) WILKINSON format contra r 83 a in prima pers एन्मि, एन्मन्, एन्मन्, एन्मन्, एन्मन्, ubi FORSTER format, ut regula jubet, एन्मि एन्मन् etc

माङ्गन्ति, अमाङ्गन्ति vel मङ्गन्ति etc. Littera ङ् finalis sequitur r. 89. b.; e. c. माङ्गि purificat. Secunda et tertia pers. sing. Praet. augm. 1. sonant अमाङ्गि pro अमाङ्गि ex cuph. lege 59. (v. etiam r. 320. et annot. ad r. 57.).

360. Radices ईङ् *Atm. laudare* et ईङ् *Atm. dominari* inserunt intermediam vocalem इ inter radicem et secundae pers. terminationes से, घ, ध्वे, ध्वन् (cf. r. 354.); inde Praes. ईङिषे, ईङिध्वे, ईशिषे, ईशिध्वे. Imper. ईङिष, ईङिध्वम्, ईशिष, ईशिध्वन्. Praet. augm. 1. ऐङिध्वम्, ऐशिध्वम् (r. r. 318.). Secundum WILKINSONIUM pro ऐङिध्वम्, ऐशिध्वम् etiam sine इ interposito dici potest ऐङ्गन्, tam ab ईङ् quam ab ईङ् ex euphoniae legibus 91. et 98. c. quarum ratio quoque habenda est in reliquis ab intermedia vocali इ vacuis personis.

361. च्च *Par. velle* in puris formis (r. r. 308.) corripitur in उच्, e. c. primae pers. Praes. च्चिषि, उच्चस्, उच्चन्; Potent. उच्च्यान्, उच्च्याव, उच्च्याम. Imper. च्चशानि, च्चशात्र, च्चशाम (r. r. 308. b.); Praet. augm. 1. अच्चशम्, अच्च (ex अ + उच्च ex lege 315.), अच्चम्. Secundam pers. sing. Imperat. FORSTERUS facit उच्चि (v. r. 98. c.), WILKINSONUS उच्चि ad analogiam formae लोचि pro लिङ्गि (vid. r. 102. a. et annot.).

362. च्च *Atm. dicere* ante consonantes terminationum, च्च et इ exceptis (v. r. 83. a.), penultimam pro ultima littera abjicit (cf. r. 84.) inde Praes. 1. प. च्चे, 2. च्चे (c च्च + से r. r. 99.), 3. च्चे; Dual. 1. प. च्चन् etc.

363. शाच् *Par. regere* in iis formis puris (v. r. 308.), quarum terminatio a त् vel च् incipit, आा vocalem in इ immutat, cujus vi euphonica च् finalis in च् transformatur (cf. r. 101. a.), quae efficitur अच्त् et च्त् in lingualem ordinem transeant (v. r. 91.). Praeterea in tertia pers. pl. आच् sequitur normam radicum reduplicatarum in r. 307. et 323. expositam. Conjugatur igitur: Praes. शाच्न्ति, शाच्स्ति, शाच्न्ति;

शास्त्रम्, शिष्टम्, शिष्टम्; शान्तम्, शिष्ट, शान्ति. Potent. शान्त्याम् etc.
Imper. शान्तानि, शान्ति vel शान्ति (v. r. 100. a.), शान्तः; शान्ताय, शिष्टम्.
शिष्टान्; शान्तान्, शिष्ट, शान्तम्. Praet. augm. 1. अशान्तम्, अशान्ति vel
अशान्ति (v. r. 322.), अशान्ति; अशान्त्य, अशिष्टम्, अशिष्टान्; अशान्त, अशिष्ट.
अशान्त्यम्.

361. Radices कम्, भिन्, निष्, शिष्, vulgo scribuntur sine
nasali कम् etc. (v. r. 110^b).

365. Radix श्च् esse in formis puris (v. r. 308.) vocalem श्
abiecit; excipiuntur solum Praet. augm. 1. ubi श् radicale cum aug-
mento श् in श्च coalitum ubique retinetur, deinde secunda pers.
sing. Imper. quae sonat श्चि, quod fortasse vi assimilationis ultimae
श्च vocalis ortum est ex श्चि vel श्चि pro श्चि, ut लौकि pro निद्रि
(v. annot. ad r. 102.), cf. देदि, घेदि in r. 371. In secunda pers.
Praes. dicitur श्चि pro श्चि (cf. doricum *इत्ति*) atque characteres
म् et त् Praeteriti augm. 1. intermedia vocali श्च् cum radice conjun-
guntur (cf. r. 351.). Integra *Parasmaipadi* conjugatio est:

PRAESENS.			IMPERATIVUS.		
Sing	Dual.	Plur.	Sing	Dual.	Plur.
1. श्चि	श्चम्	श्चन्	श्चानि	श्चान्	श्चान्
2. श्चि	श्चम्	श्च	श्चि	श्चम्	श्च
3. श्चि	श्चम्	श्चन्ति	श्चन्त	श्चन्तम्	श्चन्त
POTENTIALIS.			PRAETERITI 1.		
1. श्चाम्	श्चान्	श्चान्	श्चाम्	श्चान्	श्चान्
2. श्चाम्	श्चान्	श्चान्	श्चाम्	श्चान्	श्चान्
3. श्चाम्	श्चान्	श्चान्	श्चाम्	श्चान्	श्चान्

366. In *Atmanepado*, quod nonnisi cum praepositionibus श्चि
(श्चि + श्चि v. r. 111.) conjunctum invenitur, item श्च vocalis in formis

puris, Praeterito augm. 1. excepto, abjicitur atque सृ sibilans ex euphoniae lege 80. in वृ immutatur., Praeterea ante secundae personae terminationes से et स्व etiam सृ radicale abjicitur (cf. असि) ita ut sola terminatio remaneat. In prima pers. sing. Praes. सृ radicale anomalum in modum transit in हृ. Flectitur igitur: Praes. व्यति-हे, -ये, -ष्टे; -घहे, -पाथे, -पाते; -ष्महे, -ङ्गे vel -ध्वे, -पते. Potent. व्यति-पीय etc. Imper. व्यत्यसे, व्यति;घ, -टाम्; व्यत्यसावहे, व्यति-पाथाम्, -पाताम्; व्यत्यसामहे, व्यति-ङ्गम् vel -ध्वम्, व्यति-पताम्. Praet. augm. 1. व्यत्यासि; व्यत्यास्यास्, व्यत्यास्त, व्यत्यास्वहे, व्यत्यासाथाम्, व्यत्यासाताम्; व्यत्यास्महे, व्यत्याङ्गम् vel व्यत्याध्वम्, व्यत्यासत.

367. Praeter tempora specialia अस् non nisi in Praeterito reduplicato usurpatur, nunquam tamen scorsum, sed semper in constructione cum Accusativo substantivi abstracti, ad circumscribendum Praeteritum verborum attributivorum (v. r. 457.). Attamen a re non alienum erit hic apponere Praeteritum redupl. radice अस् in utraque activa Voce.

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. आच	आसिच	आसिम	आसे	आसिचहे	आसिमहे
2. आसिथ	आसथस्	आस	आसिथे	आसाथे	आसिथ्ये (ङ्)
3. आस	आसतस्	आसुस्	आसे	आसाते	आसिरे

CLASSIS TERTIA.

368. Haec classis circiter viginti comprehendit radices, quae noviter सृ omnes सृ सम्मानान्ते inseruntur. Character hujus classis est syllaba reduplicativa; repetitur enim initialis radice consonans una cum ejus vocali, quae tamen, si longa est, corripitur, atque si est ऋ, suppletur vocali इ; e. g. ददा a दा dare, विम a म् ferre. —

Radicalis syllaba in formis auctis (v. r. 308) *Gunae* incrementum sumit. Quod ad repetendam consonantem attinet, hae statuuntur leges, quae praevalent in omnibus occasionibus, ubi reduplicatio adhibetur.

1) Pro aspirata littera ponitur respondens Tenuis, surda pro surda et sonora pro sonora, e c दधा १ धा

2) Pro gutturali littera ponitur respondens non aspirata Palatina, i e surda च् pro surdis क्, ख्, sonora ज् pro sonoris ग्, घ्, ङ्, e c चिकि a कि, शिव् a च्, दग् a ड्

3) Et duabus vel pluribus conjunctis consonantibus una tantum repetitur, et quidem prima, nisi est sibilans (ञ्, प्, स्र्), ita tamen, ut etiam antecedentium legum ratio habeatur, e c शिने a शि

4) Ex duabus vel pluribus conjunctis consonantibus, quarum prior est sibilans (ञ्, प्, स्र्), secunda quaecumque alia consonans, semivocalibus et nasalibus exceptis, semper secunda repetitur, ratione habita legum 1 et 2, e c सस्वान्द् a स्वान्द्, च्च्यत् a च्यत्, च्च्यत् a च्यत्, टिछीव् a छीव्, तस्थल् a स्थल्, पस्वप् १ स्वप्, पुस्वद् a स्वद् *) — Sibilans littera autem repetitur, si cum semivocali vel nasali est conjuncta,**) ita dicitur च्च्यत्, non त्च्यत् a च्यत्, सस्वन् a स्वन्, सिष्णिद् a सिद् (v. r. 80), सिस्मि a सिम

369 इ Par ire, quae sola est hujus classis radix a vocali incipiens, in repetita syllaba hanc vocalem supplet per इच्, quod, ubi vocalem antecedit, sicut in इयमि, ex इ secundum, ut explicari potest (cf. द्विम् in / 368) Retinetur vero इच् etiam ante द्, e c

*) Haec exempla non a l tect am pertinent classem, sed alius formis illustrandis inseruntur, quae re duplicatione utantur

**) Cum alia sonora consonante sub lantes, quippe quae surdae sint, nunquam componantur

puris, Praeterito augm. 1. excepto, abjicitur atque सू sibilans ex euphoniae lege 80. in प् immutatur. Praeterea, autē secundae personae terminationes से et स्व etiam सू radicale abjicitur (cf. असि) ita ut sola terminatio remaneat. In prima pers. sing. Praes. सू radicale anomalum in modum transit in द्. Flectitur igitur: Praes. व्यति-हे, -पे, -ष्टे; -घहे, -पाथे, -पाते; -प्महे, -ङ्गे vel -ध्वे, -पते. Potent. व्यति-पीथ etc. Imper. व्यत्यसे, व्यति; घ, -ष्टाम्; व्यत्यसावहे, व्यति-पाथाम्, -पाताम्; व्यत्यसामहे, व्यति-ङ्गम् vel -ध्वम्, व्यति-पताम्. Praet. augm. 1. व्यत्यासि, व्यत्यास्याम्, व्यत्यास्त; व्यत्यास्वहि, व्यत्यासाथाम्, व्यत्यासाताम्; व्यत्यास्महि, व्यत्यादम् vel व्यत्याध्वम्, व्यत्यास्त.

367. Praeter tempora specialia असू nonnisi in Praeterito reduplicato usurpatur, nunquam tamen seorsum, sed semper in constructione cum Accusativo substantivi abstracti, ad circumscribendum Praeteritum verborum attributivorum (v. r. 457.). Attamen a re non alienum erit hic apponere Praeteritum redupl. radicis असू in utraque activa Voce.

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. आस	आसिद्य	आसिम	आसे	आनिद्यते	आसिमहे
2. आसिथ	आसथुस्.	आस	आसिपे	आसाथे	आसिध्वे (इ)
3. आस	आसतुस्.	आसुस्	आसे	आसाते	आसिरे

CLASSIS TERTIA.

368. Haec classis circiter viginti comprehendit radices, quae praeter स्र omnes a consonante incipiunt. Character hujus classis est syllaba reduplicativa; repetitur enim initialis radiceis consonans una cum ejus vocali, quae tamen, si longa est, eorripitur, atque si est स्र, suppletur vocali इ; c. c. ददा a दा dare, दिमि a म्, ferre. —

Radicalis syllaba in formis auctis (v. r. 308) *Guttur* incrementum sumit. Quod ad repetendam consonantem attinet, hae statuuntur leges, quae praevalent in omnibus occasionibus, ubi reduplicatio adhibetur.

1) Pro aspirata littera ponitur respondens Tenuis, surda pro surda et sonora pro sonora, e c दधा a धा

2) Pro gutturali littera ponitur respondens non aspirata Palatina, i e surda च् pro surdis क्, ग्, sonora झ् pro sonoris ञ्, घ्, ङ्, e c चिकि a कि, गिय, a घ, द्रङ् a ड

3) Ex duabus vel pluribus conjunctis consonantibus una tantum repetitur, et quidem prima, nisi est sibilans (ञ्, प्, च्), ita tamen, ut etiam antecedentium legum ratio habeatur, e c द्विगो a द्वी

4) Ex duabus vel pluribus conjunctis consonantibus, quarum prior est sibilans (ञ्, प्, च्), secunda quaecumque alia consonans, semivocalibus et nasalibus exceptis, semper secunda repetitur, ratione habita legum 1 et 2, e c चस्कन्द a स्कन्द, चञ्चत् a च्चत्, चञ्च्यत् a च्च्यत्, टिञ्चोत् a च्चोत्, तस्यत् a स्यत्, पस्पञ्च a स्पञ्च, पुस्पञ्च a स्पञ्च *) — Sibilans littera autem repetitur, si cum semivocali vel nasali est conjuncta,**) ita dicitur च्चञ्च, non रञ्च a च्च, सस्चञ्च a स्चञ्च, सिञ्चिञ्च a सिञ्च (v. r. 80), सिञ्चिम a रिम

369 इ Par ut, quae sola est hujus classis radix a vocali incipiens, in repetita syllaba hanc vocalem supplet per इच्, quod, ubi vocalem antecedit, sicut in इयमि, ex इ secundum r ut explicari potest (cf. विम, in r. 368). Retinetur vero इच् etiam ante इ, e c

*) Haec exempla non a l text sui pertinent classem, sed alius formis illustrandis inserunt, quae re duplicatione utuntur

**) Cum alia sonora consonante sibilantes, quippe quae surdae sint nunquam componuntur

इयति, itemque in Praet. augm. 1. ubi इ ex lege 318. cum augmento coalescit in ऐ, quod ante vocalem in आय् dissolvendum esset; ita dicitur ऐयम् ex ऐय् + अयम्, non आयम् ex ऐ + अयम्. Flectitur igitur, Praes.: इयमि, इयमि, इयति, इयत्वस्, इययस्, इयतस्; इयमस्, इयय, इयति. Potential. इययाम् etc. Imperat. इययाणि, इययि, इयति; इययाव, इययतम्, इययताम्; इययाम, इययत, इययत्. Praet. ऐयम्, ऐयय, ऐययि; ऐययव, ऐययतम्, ऐययताम्; ऐययम, ऐययत, ऐययस्.

370. हा Par., cum reduplicatione इह्य, in formis puris (vid. r. 308.) vocalem आ immutat in ई, quod sicut in r. 305. ante vocales abjicitur; praeterea etiam in Potentiali vocalis radicalis abjicitur (cf. r. 371.), atque in secunda pers. sing. Imper. ई corripitur in इ. Inde, Praesens: इह्यामि, इह्यामि, इह्यति; इह्यीवस्, इह्यीयस्, इह्यीतस्; इह्यीमस्, इह्यीय, इह्यति.*) Potent. इह्यायाम् etc. Imper. इह्यानि, इह्यीदि vel इह्यिदि, इह्यान्तु; इह्याव, इह्यीतम्, इह्यीताम्; इह्याम, इह्यीत, इह्यत्.**) Praet. augm. 1. अइह्याम्, अइह्याय, अइह्यात; अइह्यीव, अइह्यीतम्, अइह्यीताम्; अइह्यीम, अइह्यीत, अइह्यम्**).

हा Atm. ire et मा Atm. metiri item in formis puris, (i. e. in omnibus praeter primam personam trium numerorum Imperativi) आ radicali substituunt ई, quod, sicut in r. 305. ante vocales abjicitur, praeterea etiam in syllaba reduplicativa habent इ. E. c. इह्ये, इह्यीपे, इह्यीति; इह्यीवदि, इह्याये, इह्याते etc. accurate sicut य्ने cl. 9. in Tab. ad r. 324.

371. Radices हा Par. Atm. dare et धा Par. Atm. ponere vocalem आ in formis puris, secunda pers. sing. Imperativi excepta, vocalem आ abjiciunt atque formae दद् et द्य् ante consonantes terminationum generalem euphoniae legem 83. sequuntur, ita tamen; ut ध् cum

*) v. r. 307.

**) v. r. 323.

sequente त् vel ध् non र् formet, quod lege 83.d³). praescribitur, sed त्, त्य्; aspiratio autem, ubi ध् in त् vel द् immutatur, ad reduplicativam syllabam referatur (cf. r. 83.d⁶), e. c. धत्तस् ex दध् + तम्, धङ्गे ex दध् + ध्वे. — In secunda pers. sing. Imperat. Par. reduplicativa syllaba supprimitur atque vocalis in ह् transit, ut equidem puto, ex vi assimilationis sequentis syllabae हि, inde देहि, धेहि pro ददाहि, दधाहि (cf. r. 439.). En integra radicis धा in specialibus temporibus conjugatio: *)

PARASMAIPADUM

ATMANĪPADUM.

PRAESENS.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. दधामि	दध्वस्	दधाम्	दधे	दध्वहे	दध्महे
2. दधासि	धत्यस्	धत्य	धत्से	दधाथे	धङ्गे
3. दधाति	धत्तस्	दधति	धत्ते	दधाते	दधते

POTENTIALIS.

1. दध्याम् etc.	दधीय etc.
-----------------	-----------

IMPERATIVUS.

1. दधानि	दधाव	दधाम	दधे	दधावहे	दधामहे
2. धेहि	धत्तम्	धत्त	धत्स्व	दधाथाम्	धङ्गम्
3. दधातु	धत्तान्	दधतु	धत्तान्	दधाताम्	दधतान्

PRAT. AUGM. I.

1. अदधाम्	अदध्व	अदध्म	अदधि	अदध्वहि	अदध्महि
2. अदधास्	अधत्तम्	अधत्त	अधत्थाम्	अदधाथाम्	अधङ्गम्
3. अदधातु	अधत्तान्	अदध्वस्	अधत्त	अदधाताम्	अदधत

*) Eandem normam sequitur दा, omnia tantummodo aspiratione, e. c. ददाति, दद्वस्, देदति

372. *Par. sacrificare* in Praesente ante *वच्* et *मच्* terminationes vocalem उ abjicere potest, dicitur igitur *शुद्धवच्*, *शुद्धमच्* vel *शुद्धव्*, *शुद्धव्*.

373. *भी timere* et *प्री pudere* solae sunt hujus classis radices in ई desinentes; posterior ex euphoniae lege 52. vocalem ई ante vocales in इय् immutat, cf. *विद्वियति erubescunt* cum *विभ्यति timent*.

374. Radices *निद् purificare*, *विद् separare* atque *विप् dividere*, syllabam reduplicativam *Gunā* augent, atque in prima persona Imperativi trium numerorum utriusque Vocis radicalem syllabam contra r. 313. puram retinent; c. e. *नेनेदिम*, pl. *नेनिदमस्*. Imper. *नेनिदामि*, *नेनिदाव*, *नेनिदाम*, *नेनिदि*, *नेनिदावदि*, *नेनिदामदि*.

375. *दन् Par. generare* secundae pers. Praes. terminationem *न्ति* interposita vocali इ sibi adjungere potest, inde *ददांसि* (v. r. 15.) vel *ददानिदि*. In iis puris formis, quarum terminatio a vocali incipit, अ radicale ejicitur, inde in tertiis pers. pl. *ददाति*, *ददातु*, *ददातस्* (v. r. 93.) pro *ददानति* etc. Littera *न्* finalis, ubi ex euphoniae lege 92. b. abjicitur, producta antecedente vocali compensatur; c. e. *ददायस्*, *ददातस्*, *ददादि*.

376. *भच् Par. splendere, reprehendere* sicut *दन्* in iis formis puris, quarum flexio a vocali incipit, अ radicale ejicit, quo facto, *भ्* ante *च्* ex lege 83. c. in *प्* transit, et aspiratio, ad analogiam r. 371. ad reduplicativam syllabam recedit, inde in tertiis pers. pl. *भप्सति*, *भप्सतु*, *भप्सस्* pro *वभसति* etc.

CLASSIS SEPTIMA.

377. Haec classis, quae circiter 24 comprehendit radices consonante terminatas, nasalem inserit eam, quae finalis consonantis organo respondeat, vel a r. 15. postuletur. In formis auctis autem (v. r. 308.) inserta nasalis in syllabam न् excrescit, quae euphoniae

regulae 94^a. subicitur, qua, conditionibus ibi expositis, dentalis in lingualem transformatur nasalem. Exempla sunt भिद् *findere*, रुध् *colubere*, विच् *dividere*, फ्त् *vestire*, पिच् *conterere*, हिच् *offendere*, *occidere*, quae in primis personis utriusque vel usitatae Vocis efficiunt: भिनादि, भिन्दस्, भिन्दस्, भिन्दे, भिन्दहे, भिन्दहे; ह्णादि, रुध्वस्, रुन्धास्, रुन्धे, रुन्ध्वहे, रुन्धाहे; विनादि, विध्वस्, विध्वम्, विध्वे, विध्वहे, विध्वहे; क्णादि, क्न्धस्, क्न्धस्; पिनादि, पिन्धस् (v. r. 15.), पिन्धस्; हिनादि, हिन्धस्, हिन्धस्.

378. Quae in त् et द् desinunt radices, has litteras in formis puris ante त् et द् terminationum, et ad arbitrium etiam ante ध् abijciunt (v. annot. ad r. 84.); e. c. क्न्तम् pro क्न्तम् *ambo vestiunt*, क्न्ध pro क्न्ध *vestiunt* a rad. क्त्, भिन्दि vel भिन्धि *findo* a radice भिद्. ध् radicale ante त्, द् et ध् ad arbitrium item abijcitur, ita tamen ut, quod ad aspirationem attinet, euphoniae legis 83. d^a. ratio habeatur, e. c. रुन्ध vel रुन्ध (ex रुन्ध + य) *colubetus*, रुन्धे vel रुन्धे (ex रुन्ध + ते) *colubet* a rad. रुध्.

379. Radices भञ्ज्, अञ्ज्, उञ्ज् et इञ्ज्, quanquam jam primitive nasalem litteram habent, quam in generalibus quoque temporibus retinent, nihilo minus ad septimam classem referuntur, cujus normam eo sequuntur, quod nasalis earum in formis auctis in syllabam न excrescit, e. c. भनदि, भनदि, भनदि, भञ्जस्, भञ्जयन्, भञ्जस् etc. a भञ्ज् *fiangere*.

380. Radix तृच् *Pur. ferre, occidere* inserendam nasalem in formis auctis, primis personis Imperativi et Praet. augm. 1. sing. exceptis, in से immutat pro ण; inde Praes. तृणोधि, तृणोधि, तृणोधि, तृण्, तृणस्, तृणस् (v. r. 102.) etc. Potent. तृणाम् etc. Imper. तृणानि. तृणि, तृणि, तृणानि, तृणान्, तृणान् etc. Praet. augm. 1. अतृणाम्, अतृणोद्, अतृणोद् (v. r. 320.), अतृण् etc.

CONJUGATIO TERTIA.

CLASSIS QUINTA.

381. Haec classis, circiter 30 comprehendens radices, syllabam न् addit, quae in formis auctis *Gunam* sumit. Quae in consonantem desinunt radices, ex euphoniae lege 52. vocalem उ ante vocales in उव् immutant. Exempla sint शक् *Par. posse*, तप् *Par.*) exhilarare*, कृ *Par. Atm. ferre, occidere*, मि *Par. Atm. conjicere*. Hae radices formant in tertia pers. trium numerorum Praes. atque in secunda sing. Imperativi: शक्नोति, शक्नुतस्, शक्नुवन्ति, शक्नुहि; तप्सोति, तप्सुतस्, तप्सुवन्ति, तप्सुहि; कृषोति (v. r. 94°.), कृषुतस्, कृषुवन्ति, कृषु (v. r. 314.); कृषुते; कृषवाते, कृषवते, कृषुष; मिनीति, मिनुतस्, मिन्वन्ति, मिनु (v. r. 314.), मिनुते, मिन्वाते, मिन्वते, मिनुष. Radices in vocalem desinentes ante characteres च् et न् formarum purarum vocalem उ abjicere possunt, e. c. चिनुवस्, चिनुमस्, चिनुवहे, चिनुमहे vel चिन्वस्, चिन्मस्, चिन्वहे, चिन्महे; अचिनुव, अचिनुम, अचिनुवहि, अचिनुमहि vel अचिन्व, अचिन्म, अचिन्वहि, अचिन्महि.

CLASSIS OCTAVA.

382. Haec classis decem comprehendit radices, quae praeter कृ (v. r. 383.) omnes in न् vel ण् desinunt nasalem. Radici additur उ vocalis, quae in formis auctis *Gunae* incremento in औ transit atque in formis puris ante characteres च् et न् abjici potest (vid. Tab. ad r. 324.).

383. कृ *Par. Atm. facere* in formis auctis non solum additam vocalicam उ sed etiam radicalem syllabam *Gunā* induit; in formis puris

*) Radix कृ contra r. 91°. dentalem nasalem adjectae syllabae retinet, qua in re cum कृ Cl. 9. convenit. Radix हि ab eadem regula eo recedit quod र praepositionis u efficit ut न् intermediae syllabae in ण् transeat, inde ऋद्विषोति.

utem ऋ ubique in उरु transit atque ante characteres वृ et मृ formarum purarum et ante यृ Potentialis *Parasmaipadi* adjecta vocalis उ semper abjicitur Inde *Par* Praesens करोमि*), करोषि, करोति, कुर्वस्, कुरुथस्, कुरुतस्, कुर्मस्, कुरुथ, कुर्वन्ति Potentialis कुर्याम् etc Imperativus कर्वाणि, कुरु, करोतु, कर्वाव, कुरुतम्, कुरुताम्, कर्वावाम, कुरुत, कुर्वन्तु Praeteritum अकर्वाम्, अकरोस्, अकरोत्, अकुर्व, अकुरुतम्, अकुरुताम्, अकुर्म, अकुरुत, अकुर्वन् Atm Praesens कृते, कुरुते, कुरुते, कुर्वते, कुर्वथि, कुर्वति, कुर्मते, कुरुथ्वे, कुर्वन्ति Potentialis कर्वाय etc Imperativus कर्वा, कर्वा, कुरुताम्, कर्वावहे, कुर्वीयाम्, कुर्वीताम्, कर्वामहे, कुरुथ्वम्, कुर्वताम्. Praeteritum अकुर्वि, अकुरुथास्, अकुरुत, अकुर्वहि, अकुर्वीयाम्, अकुर्वीताम्, अकुर्महि, अकुरुथ्वम्, अकुर्वन्ति

CONJUGATIO QUARTA.

384 Quarta conjugatio solum ex nona classe constat, quae syllabam नी addit (v r 300), quae in formis auctis in ना transit Comprehendit circiter 52 radices De secunda pers sing Imperativi *Par* radicum in consonantem desinentium व r 316 Exemplum sit *यु लुगारे (v Tab ad r 324)

385 Radices धी, री, ली, व्री, व्ली, ध्, प्, ल्, ष्, क्, ग्, ड्, द्, न्, प्, भ्, च्, ष्, स्त् longam vocalem radicalem corripunt, e c trippant (vid r 94°), त्रिणीतस्, त्रिणन्ति, त्रिणीते, त्रिणाते, त्रिणते a धी sustentare

386 इया tabescere, अरु sumere et झा scire corripuntur in त्रि, गुरु (cf r 325) et झा, e c दिन्नाति, दिनीतस्, दिन्न्ति, गुरुति (vid r 94°), गुरुतस्, गुरुन्ति, जान्नाति, जानीतस्, जानन्ति — Radix कृम् contra regulam 94° न् intermediæ syllabæ non in ण् immutat, e c कृन्नामि (cf त्प in r 381)

*) De forma कुर्यामि pro करोमि v r 325

अधीष्म, अधीष्ट, अधीष्महि, अधीष्टम् vel अधीष्टम्; स्त *sternere*, अस्ताष्म, अस्तार्ष्ट, अस्ताष्महि; अस्तष्टम् (v. r. 389. b. c.); पच् *coquere*, अपाक्ष्म, अपाक्त (v. r. 86.); दह् *urere*, अधाक्ष्म, अदाक्ष, अधाक्ष्महि, अधाक्ष्मम् (v. r. 103.); लुघ् *noscere*, अभौत्स्म, अबौक्ष (v. r. 83. c. d³. et d³.); तुद् *vexare*, अतौत्स्म, अतौत्, अतौत्स्महि, अतौत्स्मम्; सञ् *dimittere*, असाक्ष्म, असाक्ष्म (vel असाक्ष्म, असाष्ट v. r. 34³.), असाक्ष्महि, असाक्ष्मम् (v. r. 89. et 91.).

391. Integræ conjugationis paradigmata sint: नी *Par. Atm. dācere*, कृ *Par. Atm. facere*, क्षिप् *Par. Atm. conjicere*, मन् *Atm. putare* (v. Tab. ad r. 428.).

ANOMALIÆ.

392. Radix द्वी *Atm. perire Gunæ*; loco vocalem ई immutat in झा, inde अदाक्षि, अदाक्ष्यास्, अदाक्ष्त etc. pro अदेषि etc.

393. Radices in इ desinentes in *Parasmaipado* secundam formationem sequuntur, in *Atmanépado* autem praeter secundam etiam primam form. admittunt, ita tamen, ut contra regulam 390. *Gunam* non assumant sed vocalem इ in ई, et, antecedente labiali, in ऊ immutent. (cf. r. 54.) e. c. अकीर्षि- a कृ, अक्षिर्षि a दृ.

394. अक्ष् *coquere* (v. r. 110³.) substituit भक्ष् (cf. r. 336.) quod in *Atmanépado* contra r. 390. *Gunam* sumit; inde अभार्क्ष्, अभार्क्षि etc. vel अभार्क्ष्म् etc. (v. 34³.); अभर्क्षि, अभर्क्षास् vel अभर्क्षि, अभर्क्षास् (v. r. 89. b.)*.

395. मञ्ज् (v. r. 110³.) *submergi* inserta nasali format अमाङ्गम्, अमाङ्गि etc. pl. अमाङ्गम्, अमाङ्गता (v. r. 89. a.), अमाङ्गत्स्.

396. नङ् *ligare* substituit नध्; inde अनात्स्म, अनात्स्वीस्, अनात्स्वीत् etc. *Atm.* अनत्स्मि, अनत्स्वास्, अनत्स्व etc. (v. r. 83. d³.).

*) अमाक्ष्पु et अभक्षि etiam e भक्ष् explicari possent, quod lege 390. *Freddhi* transiret in भाङ्.

397 वृत् Par 2chere in personis, quae ex lege 389 सू. verbi substantivi ejiunt, आ. vocalem, i e. *Viddum* vocalis अ, ante इ (cf. वृत् + त् vel यू. v. 102 a) in ओ immutat (cf. annot. 1. v. d. r. 254), flectitur igitur अवाचन्, अवाचीत्, अवाचीत, अवाचत्, अवाचम्, अवाचाम्, अवाचम, अवाच, अवाचन्. — Eandem normam sequitur सृत् *Atm* ubi secundum primam formationem flectitur, e. c. असौढ *portulit*

FORMATIO SECUNDA

398 सू. littera verbi substantivi cum terminationibus personalibus conjungitur intermedia vocali अ, quae ante terminationes व, म, वृत्, मत्, producitur, atque ante अम्, अन्, इ, अन्त abjicitur (cf. r. 304) En integrum schema *)

PARASMAIPADUM

ATMANĒPADUM

Sing	Dual	Plur	Sing	Dual	Plur
1 सन्.	साव	साम	सि	सावृदि	सामृदि
2 सव्.	सतम्.	सत	सथास्.	साथाम्.	सध्वम्.
3 सत्.	सताम्.	मन्.	सत	सताम्.	सन्त

399 Radices, quae hanc formationem sequuntur, omnes in अ. प. vel इ. desinunt atque इ, उ vel ऋ. habent vocalem radicalem, quae in utraque voce pura retinetur. Finales radicum litterae अ, प. et इ. ex euphoniae legibus, 98, 99, 102 b et 103 b in क्. transeunt, quam ob rem सू. transformatur in प्. (v. r. 101^a et cf. 1. 80) Paradigmata sint दिग्म्. *monstrare*, त्विप. *splendere* et गृह्. *abscondere* (v. Tab. ad 1. 428)

*) WILKINSIUS perperam ponit गृह्. वृत्. यदि primae formationis terminationes pro गृह्, मावृदि. गामृदि.

400. Nonnullæ radices, quæ in *Parasmaipado* secundam tantum formationem sequuntur, in *Atmanêpado* ad arbitrium primam vel secundam sequuntur; e. c. लिङ्गं *lambere* format अलिङ्गि, अलिङ्गशास्, अलिङ्गत vel secundum primam formationem अलिङ्गि, अलीङ्गस्, अलीङ्ग (v. r. 389. b. et euph. r. 102. a.).

FORMATIO TERTIA.

401. च् littera verbi substantivi cum radice conjungitur intermedia vocali इ, cujus vi euphonica च् transit in च् litteram, cui, sicut in prima formatione, proxime adjunguntur terminationes personales. In secunda et tertia pers. sing. *Par.*, ubi च् et च् ex euphoniae lege 57. cum antecedente च् non conjungi possent, च् ejicitur, atque personarum characteres च् et च् cum radice ipsa, intermedia vocali ई conjunguntur (cf. r. 354. et 365.). En integrum schema:

<i>PARASMAIPADUM.</i>			<i>ATMANÊPADUM.</i>		
Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. इप्स्	इष्	इप्स्	इषि	इष्ति	इप्सति
2. ईन्	इष्टन्	इष्ट	इष्टान्	इषाथान्	इष्टन्, इष्ट्वन्, इष्टुन्
3. ईत्	इष्टान्	इष्टन्	इष्ट	इषाथान्	इषत

MUTATIO VOCALIS RADICALIS.

402. Quæ in vocalem desinunt radices, in *Par. Priddhum* et in *Atm. Gunam* sumunt; e. c. अपादिपन्, अपादिपि अ च्, अन्धादिपन्, अन्धादिपि अ च्. Consonante terminatae radices in utraque Voce *Gunam* sumunt, legis 31°. ratione habita; e. c. अत्रेदिपन् अ त्रिद्, अत्रेदिपि अ त्रिद्, अत्रेदिपन् अ त्रिद्, अत्रेदिपि अ त्रिद्. Integrae conjugationis paradigma sint सु genere et सुप् scie (v. Tab. ad r. 428.).

EXCEPTIONES.

403. Radices च्चि *crescere*, ऊर्ण *tegere* et ज्ञान *vigilare*, in *Par.* usitatae, *Gunam* sumunt loco *Vriddhis*, inde अद्ययिपम्, श्रीणव्विपम्, अडागरिपम् pro अद्यायिपम् etc.

404. दीधी et वेवी *Atm.* ante intermedium इ radicalem vocalem abjiciunt, inde अदीधिपि, अवेविपि pro अदीधयिपि, अवेवयिपि.

405. Radices नू *Par.* *laudare*, धू *Par.* *agitare*, गू *Par.* *alvum exonerare*, धू *Par.* *fumum esse*, कू *Atm.* *sonare sine Vriddhi* vel *Guna* ऊ finale ex euphoniae lege 51. in उच् immutant; e. c. अन्त्रिपन्, अक्त्रिपि.

406. Radices in इ *desinentes* atque च *Par. Atm.* *eligeri* in *Atmanāpado* ad arbitrium aut इ aut ई sumunt intermediam vocalem; e. c. अवारिपि vel अवरिपि a क्, अवारिपि vel अवरिपि a च्.

407. Plures sextae classis radices *Gunam* quam r. 402. praescribit non admittunt; e. c. अक्त्रिपम् a क्त्र *findere*.

408. Radices quae a vocalem ante simplicem habent consonantem, म्, य् et इ exceptis, maximam partem अ vocalem ad arbitrium producere possunt; e. c. अपटिपम् vel अपाटिपम् a पट् *legere*. Quae in इ vel ल् desinunt radices, una cum चट् *Par.* *dicere* et अत्र *Par.* *ire* semper अ producunt; e. c. अचारिपम् a चन् *ire*, अचान्त्रिपम् a चल *se movere*.

409. एन् *Par.* *occidere* suppletur radice च्च ex qua formatur अवधिपम्. Cum praepositionibus tamen conjunctum एन् etiam in *Atmanāpado* secundum primam formationem flectitur, abjecta littera नू ante च्; inde अचसि, अद्यसि, अस्त (v. r. 389. b.), अरुद्यसि etc.

FORMATIO QUARTA.

410. Haec formatio a prima eo differt, quod adjectum verbum substantivum in *Parasmañpado* reduplicativam sumit syllabam, habentem

इ vocalem, cujus vi euphonica alterum स in ए mutatur; e. c. सिपम्, सिघ्रि, सिघ्रिहि. In secunda et tertia persona, ubi ex euphoniae lege 57. स et त् characteres cum सिप् vel सिस् non conjungi possent, ad analogiam primae formationis dicitur सीम्, सीत्. *Atmanēpadum* secundum primam formationem flectitur. En integrum schema *Pa-rasmaipadi*:

Sing.	Dual.	Plur.
1. सिपम्	सिघ्र	सिघ्रम्
2. सीत्	सिष्टम्	सिष्ट
3. सीत्	सिष्टान्	सिष्टान्

411. Hanc formationem sequuntur plurimae radices in आ, ए et ओ atque omnes in ऐ desinentes. Vocalis आ nullam subit immutationem, diphthongi autem in आ transeunt; e. c. अघ्रासिपम्, अच्कासिपम्, अचासिपम् a वे, के (v. euph. r. 60.), क्षि. — Radices मि conjugere et मी occidere item vocalem suam finalem in आ immutant, inde अमासिपम्, अमासिपि. E radicibus consonante terminatis nonnisi tres, in म् desinentes, hanc formationem sequuntur, scilicet नम् *Par. inclinare*, यम् *Par. refracnare*, रम् *Par. Atm. delectari*; e. c. अरसिपम् (v. r. 15.)*. Conjugationis paradigmati inserviant या *Par. Atm. ire* et सा *Par. destruere* (v. Tab. ad r. 423.).

FORMATIO QUINTA.

412. a) *Personarum terminationes, omissio verbo substantivo, proxime cum radice conjunguntur, ita ut haec formatio a Praet. augm. 1. nonnisi suppressis classium proprietatibus distinguatur; conferatur e. c. अदाम् cum अददाम् (a दा Cl. 3.) dare, अत्त cum अभवत्.*

* In *Atm* षर्णि secundum primam formationem.

(ex ग्रो-ग्र-त् १ म् Cl. 1 esse), quae eandem inter se habeat rationem ac Graecorum *ιδίον* et *ιδόν*, *ἴδον* et *ἴδον*.

b) *Atmanipadum* primam sequitur formationem, ita tamen ut ad analogiam r. 389. c. न् littera ante terminationes त्, यान्, इन् quod semper pro ध्वन् ponitur, abijerit. In integrum schema:

PARISMAIPADUM

Sing	Dual	Plur.
1. अन्	व	म
2. न्	तन्	त
3. त्	तान्	उन्

ATMANĪPADUM

Sing	Dual	Plur.
इषि	इषदि	इषन्दि
इयान्	इयायान्	इयन्
इत्	इपातान्	इपत्

113. Ad hanc formationem praeter radicem इ नomen praece-
 ridices in आ, इ vel ई deponentes pertinent. Diphthongi इ et ई
 transformantur in आ atque una cum आ primitivo ante इन् tertiae
 pers. pl. et ante intermedium इ *Atmanipadi* supprimuntur, e.
 अधान्, अधान्, अधात्, अधिच etc. a धे *libere*, अस्तान् etc. a स्त *de*
struere. Paradigmati inserunt radix क्ष (v. Tab. ad r. 128)

114. Radix इ esse in *Atmanipado* omnino sequitur tertium for-
 mationem, inde अभविषि, अभविहान्, अभविष्ट etc. *Parasmaipadum*
 hanc habet anomaliam, quod in tertia pers. pl. अन् sumit termina-
 tionem pro इन्, atque ante voces terminationum इ radicale in
 इव् transformat pro इव्, inde अभवन्, अभन्, अभत्. अभव
 अभतन्, अभतान्, अभम, अभत, अभवन्

FORMATIO SEPTIMA

115. Haec formatio a praecedente eo distinguitur, quod inter
 radicem et personarum terminationes inseritur अ vocalis, quae eam

quae regulâ 104. est exposita, legem sequitur. *) En integrum schema:

PARASMAIPADUM.			ATMANĒPADUM.		
Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. अम्	आव	आम	ए	आवदि	आगदि
2. अस्	अतम्	अत	अथान्	एथाम्	अध्वम्
3. अत्	अताम्	अन्	अत	एताम्	अन्त

416. Quae in consonantem desinunt radices, nullam subeunt mutationem vocalis suae, quo haec formatio differt a Praeterito augmentato i. classis primae; conferatur e. c. अस्वपम् cum अस्वपम् a स्वप् cl. 1. *ire*. — Usurpatur haec formatio in quibusdam radicibus sextae classis, quae ex lege 335. in specialibus temporibus nasalem inserunt, quâ ejectâ discrimen a Praeterito augm. uniformi efficitur; conferatur e. c. अमुचम् cum अमुचन् a मुच् cl. 6. *dimittere*. — Vocales आ, इ et ए in fine radicum abiciuntur; क् transit in क्र, atque क् in ई; c. c. अग्रम् a अ् *crescere*, अधम् a धे *bibere*, अस्वम् a स्व *ire*, अशीर्म् a श् *senescere*, *confici*. Aliae vocales finales in hac formatione non occurrunt. Paradigmati inserviant लिप् *Par. Atm. ulinere* et ह्या *Atm. dicere* (v. Tab. ad r. 428.).

417. Nonnullae primae et sextae classis radices, quae in specialibus temporibus formis vicariis supplentur, Praeteritum multiforme propria e radice efficiunt secundum लिप्; conferatur e. c. आगम् cum आगच्छम् a गम् cl. 1. *ire* (v. r. 327.).

*) Haec formatio accuratissime cum graecis Aoristis sicut ἔτυπ-ο-ν, ἔτυπ-ε-ν convenit, quippe qui item vocalem brevem intermediam ponant inter radicem et personarum characteres.

418 In *Atmanjado* haec sexta formatio primum usitata est, atque radices, quae cum in *Parasmaipado* adhaerent, in *Atm.* maximam partem aut primam aut tertiam formationem assumunt

419 Plures radices primae classis, quae in reliquis temporibus non nisi *Atmanjadam* usurpant, in Praet multis etiam *Parasmaipadum* secundum sextam formationem admittunt, in *Atmanjapato* autem tertiam formam assumunt (cf r 418) e c गत् splendere format अगताम्, अयोतिधि

420 Radices द्य् dicere, र्द्य् offundere, जान् regere, अन् conjicere, नप् perire, घत् cadere substituant द्याच्, र्द्य्, जिप् (cf r 363), स्य्, नैप्, पत् (cf r 374) e c अयोचन्, अन्धन् etc नप् etiam regulariter format अनशम्

FORMATIO SEPTIMA

421 Personarum terminationes, sicut in sexta formatione, in termedia vocali अ conjuguntur cum radice, cujus initium post augmentum repetitur, quia in re haec forma Graecorum Plusquamperfecto respondet, e c अशिशियन् a शि ue (v euph r 62)

422 Quae r consonante incipiunt radices cum aut ejus vicariam (v r 365) repetunt, una cum vocali radicali, quae, si longa est, corripitur aut in radice ipsa aut in repetita syllaba, ita ut duae hae syllabae inter se teneant quondam aequilibrii rationem, quae cum ei convenit, quae secundum r 300° inter radicem et personarum terminationes constat. Nonnullae radices ad arbitrium utramque admittunt speciem, tam eam quae repetitam quam eam quae radicalem syllabam habet longam, e c अत्तत्तपाम् vel अत्तत्तपान् a त्पम् cl 10, अशोशिलाम् vel अशिशिलाम् a शीन् cl 10. Plurimae tamen, hanc Praet formationem exuberantes radices, non nisi alterutram admittunt speciem, ita quidem ut formae cum longa repetita syllaba longe sint

usitatissimae; e. c. अशीशिकम्, non अशिशिकम् a शीक् Cl. 10.; अत्तलम्, non अतत्तलम् a तल् Cl. 10.

423. Sequuntur haec formationem: 1. radices, धि, थि, हु, झु*), न्, quae repetitam syllabam positione habent longam, e. c. अडुडुवन् (v. euph. r. 52.). 2. Omnes radices decimae classis et Causalia, quippe quae in forma cum decima classi (v. r. 297.) convenient.**) Radices decimae classis et Causalia additamentum अय्, quod secundum r. 297. etiam ad Temp. generalia extenditur, abjiciunt, ceteroquin autem hoc Praet. non ex primitiva radice forma sed ex ea efficiunt, quam radix *Gunae* vel alio incremento et euphoniae legibus ante adjectum अय् assumit, e. c. च्चु format अच्चुचुवन् ex च्चय् abjecto अय् (v. r. 425. b.), लिङ्ग format अतीतिङ्गम् ex तिङ्गय्, मी format अमीमयन् ex मायय् (v. r. 425. a.). Attamen radices in उ vel ऊ desinentes, nisi a semivocali, labiali vel ङ् littera incipiunt, in repetita syllaba ऊ sumunt, vel, ante duas consonantes, उ; e. c. न् in forma causali format अन्नन्वम् e नावय्; च्यु Cl. 10. format अचुच्यवन् e च्यावय्. Quae a semivocali, labiali vel ङ् incipiunt radices, उ vel ऊ terminatae, generalem sequuntur regulam; e. c. य् *Atm.* format अयीयवे e यावय् (vid. r. 425. a.), भ् Cl. 10. format अव्वीभवम् ex भावय्.

424. Radices cum penultima ङ् huic vocali in repetita syllaba substituunt अ (cf. r. 430.) e. c. मङ्ग format अममङ्गम् e मङ्गय् omissa *Gunā* (v. r. 342.). Eae autem radices, quae ex generali decimae classis et Causalium lege *Gunam* sumunt, longam syllabam quam *Guna* अङ् cum sequente consonante positione format (ut धर्षय् a धय्) ad arbitrium eo corripere possunt, quod *Guna* अङ् ad primitivam

*) अ्य frequentius primam assumit formationem.

**) De Causalium formatione hujus Praeteriti proprio suo loco fusius agetur (vid. r. 576. et sq.).

ipsius potestatem ऋ reducitur, quo facto, suppressa radicalis syllabae longitudo ad repetitam syllabam transfertur, quae hanc ob causam इ recipit (vid r 425 a) pro अ, e c अर्धवर्णम् vel अर्धोऽपवम् a धर्वय् e धव्य्

125 Quinquam formae cum longa reduplicativa et brevi radicali syllaba longe sunt adimatissimae et frequentissimae, non tamen repetita syllaba extremam longitudinis gradum admittit, id quod ex sequentibus apparet legibus

a) आ, quae gravior est vocalis quam ई (v r 308 a) in repetita syllaba suppletur per इ, conferatur e c अर्धोपलम् a पालय् cum अल वातम् a वातय् — Nonnullae radices quae अ vocalem radicalem in decima Classi vel causali forma non producant, tamen in repetita syllaba ponunt इ e c अर्धोगमम् a गमय् e गम् Cl 10, अर्धोगमम् a गमय्, quod est Crusale radicalis गम्

b) Diphthongi in repetita syllaba transeunt in cognatam simplicem vocalem longam atque in radice ipsa corripuntur in respondentem simplicem vocalem brevem (v annot ad r 33), e c अर्धुताम् a र्धुतय् e र्हा Ubi altera adhibetur species (v r 422), repetita syllaba habet brevem vocalem, cognatam diphthongo radicalis syllaba autem diphthongum retinet e c अर्धिवेदम् a वेदय् e वेद्

c) Duplex longitudo, vocalis natura et positione effecta, in repetita syllaba non admittitur, quum ob rem radices a duabus consonantibus incipientes in repetita syllaba longas vocales इ et ऊ in इ et उ corripunt, e c अर्धद्रुसम् pro अर्धद्रुसम् a द्रुसय् e द्रुस् *)

*) Radices a ष ne p entes, q a ex eupt lege 60 litterae इ post vocalem brevem repetitae syllabae respondentem Tenuem anteponunt, eandem sequuntur analogam e c अर्धिव्दम् a इव्दय् e इव्द Quae quod rar ss me acc d i ra) calem syllabam longam non corripunt radices a dualius consona t i s inc p entes jn e general lege i in repetita syllaba

‡ 426. Quae a vocali incipiunt radices, consonantem finalem repetunt cum इ, atque vocalis initialis coalescit cum augmento, ratione habita regulæ 318; e. c. आट्टिटम् - आ(टि)टम्, ऐड्डितम् - ऐ(डि)डम्, औच्चित्तम् - औ(चि)त्तम् (v. r. 368. 2.) ab अट्टय्, ईड्य्, उच्चय् ex अट्ट्, ईड्, उच्च्.

‡ 427. Radices a vocali incipientes, si in duas desinunt consonantes, ultimam repetunt atque penultimam adjungunt vocali radicali, quae cum augmento coaluit; e. c. आड्डिगम् - आञ्(डि)गम् ab अड्डय् ex अड्डम्.

‡ 428. Paradigma conjugationis sit चोत्स्य् a च्त्सु *furari* in adjuncta Tabula, quae septem formationum Præteriti multiformis præbet conspectum.

PRAETERITUM REDUPLICATIVUM.

429. Personarum terminationibus a consonante incipientibus intermedia vocalis इ antepositur, paucis radicibus exceptis (v. r. 430.). In *Atmanêpado* 2. personae pl. terminatio छ्त्वे scribi potest इ, quod præcipite in radicibus vocali terminatis usu receptum est. Ante terminationem थ् (in 2. p. sing. *Par.*) plurimae radices in vocalem desinentes intermedium इ ad arbitrium aut ejicere aut retinere possunt; e. c. चिचिथ् vel चिचियिथ् a चि (v. r. 436.).

430. Radices कृ *facere*, कृ *ire*, कृ *ferre*, कृ *eligere*, कृ *currere*, कृ *audire*, कृ *laudare* intermedium इ non admittunt atque in *Atmanêpado* semper छ्त्वे usurpant pro छ्त्वे; e. c. चकथ्, चकथ्, चकथ्; चकथ्, चकथ्. — Plures in consonantem desinentes radices इ intermedium ad arbitrium inserunt vel omittunt; e. c. निविध्थ्, निविध्थ् vel निविधिथ्, निविधिथ् a निधि (v. r. 80.).

Praeteritum reduplicativum.

431. Radices, quae a consonante incipiunt, cum aut ipsius vicariam, ratione habita regulae 368., repetunt una cum radicali vocali, quae, si longa est, corripitur.*) इ et इ in repetita syllaba supplentur vocali अ. E. c. विलिश् a विश्, वृभृष् a भृष्, चक्रम् a क्रम्, डगम् a गम्, तितिय् a तिय्, उठीञ् a ठीञ्, तस्यल् a स्यल्, तृड्**)

a स्त्, तिष्णिङ् a सिङ्**), पस्पृष् a स्पृष्.
432. Quae ab अ, इ vel उ incipiunt radices in simplicem consonantem desinentes, initialem vocalem repetunt, ita tamen, ut cum radicali syllaba ad analogiam r. 35. coalescat; e. c. अद् ex अ + अद्, ईप् ex इ + इप्, उप् ex उ + उप्. Excipitur Singularis *Par.*, quippe qui secundum r. 435. *Gunam* sumat, qua इ, उ in ए, ओ transeunt diphthongos, ante quas reduplicativae syllabae इ et उ ad analogiam r. 51. in द्य et ड्य transeunt; e. c. इयेव, du. ईपिव, pl. ईपिम ab उप्; उयेव, du. उषिव, pl. उषिम ab उप्.

433. Radices quae initialem अ vocalem ante duas habent consonantes, atque radices cum naturali इ ante simplicem consonantem, in reduplicativa syllaba ponunt आ atque inter hanc et radicalem syllabam inserunt न् euphonicum; e. c. आनत् ab अत्, आनिद्द् ab अद्द्, आनध् ab अध् (cf. r. 431.).

434. Radices a longis vocalibus incipientes, atque eae quae initialem इ, उ vel इ ante duas consonantes habent, Praeteritum reduplicatum circumscribunt secundum r. 457.

435. Radices in simplicem consonantem desinentes in Singulari *Par.* breves vocales इ, उ et इ *Gunae* incremento augent (cf. r. 308.); e. c. विलेश् a विश्, चक्रोध् a क्रोध्, ततर्प a तर्प.

436. Radices in vocalem desinentes, aut brevem aut longam,

*) De diphthongis corripendis vid. annot. ad r. 33.

**) v. r. 50

in prima pers. sing. *Par.* ad arbitrium *Vriddhū* sumunt vel *Gunam*, in secunda *Gunam*, in tertia semper *Vriddhū*; e. c. चि format 1. p. चिचाय (e चिचे + अ) vel चिचय (e चिचे + अ), 2. p. चिवेथ vel चिचयिथ, 3. p. चिचाय; ध् format 1. p. उधात्र vel उधत्र, 2. p. उधेय vel उधविथ; 3. p. उधात्र.

437. Ubi *Gunæ* vel *Vriddhis* incrementum propter graves terminationes non admittitur, i. e. in Duali et Plurali *Par.* tribusque *Atmanépadī* numeris, *) vocales इ, ई, उ, ऊ, ऋ, ॠ in fine radicū euphoniae regulas 50-54. sequuntur, e. c. मिनियम a नो (r. r. 50°), सिस्मियिम a स्मि (r. r. 52.), चङ्कुस् a क् (r. r. 54.), सत्सहस् non सत्सहस् a ह्स्, **). — उ et ऊ tam post unam quam post duas consonantes in *Præter.* redupl. semper in उच् नūquam in solum च् transeunt, (r. r. 53.); ऋ semper in अर् transformatur (r. r. 54.). E. c. उध्विम a ध्, म्मुक्त्स् a क्, व्रवत्स् a व्, तत्सहस् a ह्स्.

438. a) आ finale cum terminatione अ primæ et tertiæ pers. sing. *Par.* anomalum in modum coalescit in आ atque ante alias a vocali incipientes terminationes abjicitur; e. c. दा *Par. Atm. dare* format: *Par.* ददा, ददिय vel ददाय, ददा; ददिव, ददथस्, ददत्स्; ददिम, दद, दउस्. *Atm.* ददे, ददिपे, ददे; ददिवहे, ददाथे, ददाति; ददिमहे, ददिध्वे (हे), ददिरे.

b) Eundem in modum flectuntur radices in quampiam diphthongum desinentes, quippe quæ finali diphthongo substituant आ vocalem (cf. r. 411, 413.), quæ in syllaba redupl. corripitur in अ; e. c.

*) Intermedia vocalis इ in इय, इव etc., quia fere semper ponitur, quasi ad terminationem personalem ipsam refertur, ita ut hæc vocalis vim terminationum in radicalem syllabam non infringat (cf. r. 300°).

***) Hanc analogiam sequuntur omnes a dualis consonantibus incipientes radices in ऋ (r. r. 54.).

दधी, दधिय vel दधाय, a धा pro धे, दग्धि, दग्धिय vel दग्धाय, a गा pro गे, सनी, सनिय vel सनाय a सा pro से

430 a) Radices 7 consonante incipientes, si ॠ vocallem ante simplicem consonantem habent, hanc vocallem in tertia pers sing *Par* necessario atque in prima pers ad arbitrium producant, e. e. दग्धाय *ivit*, दग्धाय vel दग्धाय *ivi* 7 दग्ध्.

b) In Duali et Plur. *Par* tribusque *Atman'pado* numeris, ॠ medium, suppressa reduplicacione, immutatur in ए, si quidem initialis et finalis radice consonans sunt simplices atque initialis consonans neque च् est neque una eorum consonantium, quae secundum 1 368 1 et 2. in repetita syllaba vicaria utuntur littera Secunda persona sing *Par*. ante इय eandem sequuntur legem, ante ए autem, proxime cum radice conjunctum, reduplicacionem et primitivam radice vocallem retinet Utraque forma ad arbitrium usurpatur, e e चेरिय vel चचर्य *ivisti* a च्च्

ANNOT Rationem mutandae ॠ vocalis in ए in va assimilationis litterae इ vel ए terminationum video, quae in *Atman'pado* praeter secundam et tertiam pers Dualis, omnes a dictis vocalibus incipiunt, ut तेने, तेनेये, तेने etc a तन्. Hae terminationes *Atman'pado* una cum usdem primae personae du et pl et secundae pers sing *Par isma pad* ut equidem puto, effecerunt ut radicalis syllabae ॠ vocalis in ए transierit d pl thongum, quae, semel procreata, etiam in reliquis puras formas irrepsit, (v r 33). Gravissimum hujus sententiae argumentum in secunda pers sing *Par* invenimus, quippe quae, ante इय, vocallem ॠ in ए immutet, ante ए autem retineat — Ubi ॠ vocalis duabus consonantibus a terminationibus separatur, hac re via assimilationis terminationum infingitur e e च्चन्धिम् non वैन्धिम् 7 वन्धिम् *lgare* Quod ad suppressendam reduplicacionem attinet, rationem in eo solum esse censeo, quod, ubi ॠ in diphthongum ए excrevit, pondera dimittit in multo vocis necessaria sit praesertim cum etiam personarum terminationes sint graves In radicibus tamen, quae ex lege 368 vicaria utuntur littera vel e duabus consonantibus unam tantum repetunt, in sic constitutis radicibus, hec,

syllaba reduplicativa (quia magis differt a radice ipsa*) et quasi independens et necessaria ejus pars videtur esse) fortiori vinculo eum ea conjuncta est. Cum autem in modo de criptis radicibus, syllaba reduplicativa, semel cum radice conjuncta, non amplius ab ea disjungi possit**), in hac re causam esse puto qua dictae radices vi assimilationis terminationum resistant. Non enim radis, ut jam supra monui, aut terminations graves simul tam reduplicacione quam aucta vocali radicali aggravari potest.

440. Radices पल्ल, भद्र, त्रप, ग्रथ et अथ, quanquam conditionibus r. 439. b. non respondent, tamen in ibi dictis personis स्र vocalem in ए immutant; e. c. फोलिम, त्रेपिमदे.

441. Radices त्रस, भ्रम, श्यम, फण, वम, स्वम, रात्र, भ्रास, राध, quanquam conditionibus r. 439. b. non respondent, tamen in ibi dictis personis vocalem radicalem in ए transformare, aut generalem regulam sequi possunt; e. c. त्रेसिम vel तत्रसिम, भ्रेमिम vel वभ्रमिम. Attamen radix राध cum praepositione आ conjuncta (आराध colere) regularem tantum formam admittit, e. c. आराधिम non आरेधिम.

442. Paradigmata integrae hujus Praeteriti conjugationis sint चि colligere, तद्ध vexare et तन् extendere.

PARASMAIPADUM.

ATMANIPADUM.

चि colligere.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. चिचाय व. चिचय	चिच्चियव	चिच्चियम	चिच्ये	चिच्चियवरे	चिच्चियमरे
2. चिचयिथ व. चिचिथ	चिच्यथसु	चिच्य	चिच्चिये	चिच्याथे	चिच्चियध्वे व. इ
3. चिचाय	चिच्च्यतम्	चिच्च्यसु	चिच्ये	चिच्याते	चिच्च्यी

*) e. c. in तन्म् minus quam in चच्च्यु, in तिमि minus quam in चिचि bis conspicimus r. dicem तन् et तिमि.

**) Excipiuntur radices, quas r. 110. et 411. memorant.

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

			तृट् <i>verare.</i>		
Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. तृतोद्	तृतृद्विद्य	तृतृदिम	तृतृदे	तृतृद्विद्ये	तृतृदिमहे
2. तृतोद्विद्य	तृतृद्व्यन्	तृतृद्	तृतृदिपे	तृतृदाथे	तृतृद्विध्वे ष. द्वे
3. तृतोद्	तृतृदृत्सु	तृतृद्सु	तृतृदे	तृतृदाते	तृतृदिरे

तन् *catendere.*

1. ततान ऽcl ततन	तेनिद्य	तेनिम	तेने	तेनिद्यरे	तेनिमरे
2. तेनिद्य ऽcl ततन्द्य	तेनाद्युस्	तेन	तेनिपे	तेनाथे	तेनिध्वे ऽcl द्वे
3. ततान	तेनत्सु	तेनसु	तेने	तेनाते	तेनिरे

ANOMALA.

443. द्वि *vincere* et द्वि *ire* Praet. redupl. formant ex द्वि et द्वि; e. c. द्विगाय *vicit*, द्विघाय *ivit*.

444. द्वि cl. 5., मी cl. 1. et मी cl. 9. formant Praet. redupl. c मा (cf. r. 411.), e. c. ममी, ममिद्य, मनिम.

445. म् *esso* in syllaba reduplicativa ponit च pro छु (r. 431.), deinde *Gunam* omittit atque vocalem ऊ ante vocales terminationum, sicut in r. 414., in ऊच transformat pro उच; e. c. in prima pers. चम्च, चम्चिव, चम्चिम, चम्चे, चम्चिवरे, चम्चिमरे.

446. कृ *Par. ire* cum reduplicazione in tribus numeris format आनू*), inde आर, आरिद्य, आर, आरिव etc.

447. Radices षृ *umpere*, पृ *implere* et दृ *dissecare*, in *Par.*

*) यद् *proprie* nonnisi *Singulati* convenit, ubi *et* reduplications (r. 431.) cum *Frud.* *illi* vel *Guna* *radicis* in *यद्* *coalescere* debet. In *Du.* et *Plur.* expectaveris यद् (प्रद्वि, प्रद्व्यु etc) ex *et* reduplications, et र् in quod *radicis* *syllaba* *et* ante *vocales* *transire* deberet.

usitatae, in Duali et Plur. vocalem finalem ad arbitrium aut secundum r. 437. b. in अद् transformant aut in solum द् c. c. शशरिम् vel शश्रिम. "

448. त् Par. format Praet. redupl. ex तद्, ratione habita regulae 439., ita tamen ut in secunda pers. sing. solum तैरिषि dicatur, non ततरिष. — इद् Par. senescere aut eandem sequitur analogiam aut regulariter flectitur; c. c. शेरिम् vel शशरिम्.

449. E sex radicibus, quae in ए desinunt, solum छे et ने sunt regulares (v. r. 438.). — दे Atm. cum reduplicatione format दिग्भि, unde दिग्भ्ये, दिग्भियपे etc. (sicut चि in r. 442.). — ह् Par. Atm. corripitur in इह (vel इह, cf. छत in r. 610.) unde इह्वाव vel इहव, इहोद्य vel इहद्विय, इह्वाव; Du. इह्वावित् etc. Pl. इह्वाविग etc. Atm. इह्वावे, इह्वाविपे etc. (v. r. 437.).

450. छ्ये Par. Atm. contra r. 438. non छ्या substituit, sed in syllaba redupl. ponit चि (v. r. 431.) et in radice ipsa ए diphthongum ante vocales in अय्, ejusque Vriddhim ऐ in आय् dissolvit; c. c. विव्ययिष्य *taxisti*, विव्याय *textit*. In personis puris (cf. r. 308.) छ्ये corripitur in चि, eo quod ए finale abjicitur et semivocalis य in respondentem vocalem transit (cf. r. 325.) c. c. विवियम् (e विवि + इम्) vel विव्यायिम् (e विव्ये + इम्).

451. वे Par. Atm. *texere* aut regulariter format च्वा etc. (vid. r. 438. b.), aut in syllaba redupl. ponit उ et in radice ipsa ए diphthongum ejusque Vriddhim ऐ ante vocales terminationum levium (v. r. 300^a.) in अय् et आय् dissolvit; inde Sing. Par. उवाय vel उवय, उवयिथ, उवाय. Ante terminationes graves वे corripitur in उ, quod cum उ reduplicationis in उ coalescit. Hoc autem उ ante vocales terminationum transit in उव् pro उव् (v. r. 437. et cf. r. 445.) vel inter उ et vocales terminationum ponitur य euphonicum (cf. r. 265. et 271.) inde उवित् vel उविय, उवयन् vel उवयन् etc.

452. Radices शष्ण *Par. silre* et दृक्ष *Atm. dare* contra *r. 439.* reduplicationem et अ् vocalem ubique retinent; e. c. शशशिम, दृदिमरे, non शेशिम, देदिमरे.

453. Radices गन्, एन्, एन्, अन् et घन् vocalem अ् ante terminationes graves (*v. r. 300°.*) eiciunt atque एन् præterea litteram इ in omnibus utriusque Vocis personis in न् immutat (*cf. r. 357.*); e. c. 1. personæ, शगाम vel शगाम^{*}), शग्मिव, शग्मिम a गन्; शघान vel शघन^{*}), शग्मिव, शग्मिम, शग्मि, शग्मिवरे, शग्मिमरे, a एन्^{**}); चाशान vel चजन, चग्मिव etc. a एन्; शशान vel शशन, शग्मिव etc. a अन्^{**}); शघाच vel शघस, शग्मिव etc. a घन्^{***}).

454. Radices गृह्, प्रह्, भृह् (*v. r. 110°.*) et वृह् ante terminationes graves (*r. r. 300°.*) corripuntur in गृह्, प्रह्, भृह्, वृह् (*vid. r. 325.*); e. c. गृह् format in 1. pp. शग्राह vel शग्रह, शग्राहिव vel शग्रहिव, शग्राहिव vel शग्राहिव, शग्राहरे etc.

455. a) Radices वृच्, वृह्, वृच्, वृच्, वृच् cl. 1., et वृह् in syllaba redupl. ponunt इ् pro व्, atque ante terminationes graves (*v. r. 300°.*) etiam in radice ipsa syllabam व् corripunt in उ् vocalem, quæ cum उ् reduplicationis coalescit in ऊ्, cujus र्ि euphonica च् finale radicis वृच् transit in च् (*cf. rr. 80. et 101°.*); e. c. उवाच vel उवच, ऊचिव, ऊचिम a वृच्; उवाच vel उवस, ऊपिव, ऊपिम a वृच्.

b) Radix स्वप् *dormire* in syllaba redupl. ponit स्, atque ante terminationes graves (*v. r. 300°.*) radicalem syllabam corripit in सप्; e. c. सघाप vel सघप, सघापिव, सघापिम (*v. euphon. r. 80.*).

456°. Radix यद् in syllaba redupl. ponit इ् atque ante terminationes graves (*v. r. 300°.*) etiam in radice syllabam य् corripit in इ्, quod cum इ् reduplicationis coalescit in ई्; e. c. इयाद् vel इयद्, इयिव, ईशिम; ईशे, ईशिवरे, ईशिमरे. — Radices व्यच्, व्यच्, व्यच् et

*) *v. r. 439.* **) *cf. r. 375.* ***) *v. euphon. rr. 83. c. et 101°.*

व्यय in syllaba redupl. ponunt वि, atque radices व्यच् et व्यध् etiam in radicali syllaba ante terminationes graves syllabam य corripunt in इ; e. c. विव्याथ vel विव्याध, विविधिव, विविधिम; विविधे, विविधि-वहे, विविधिमहे.

456^a). Radix अद् Par., solum in Praet. redupl. usurpata, cum praesente et praeterita significatione, caret primis personis et secunda pers. plur., atque secundam pers. sing. format ex अत् (vel अद्), terminatione थ proxime cum radice conjuncta. Flectitur igitur:

Sing.	Dual.	Plur.
1. deest	deest	deest
2. आत्थ	आत्थन्	deest
3. आह	आहत्थन्	आहत्थन्

ANNOT. आह etc. etiam a radice आद् derivari potest, ad analogiam radice आप् (v. r. 458. 1.) quae a regula 459 recedit.

PRAETERITUM REDUPLICATUM *Periphrasticum*
CIRCUMSCRIPTUM.

X 457. Praeteritum reduplicatum circumscribitur eo quod radix, addita terminatione आम्, cum Praet. redupl. unius radicem क् facere, अन् et म् esse constituitur, e. c. ईशासकार vel ईशामास vel ईशाम्भव imperavit.

ANNOT. Hanc formam in आम् desineatē non cum WILKINSIO pro Participio adverbiali sed potius pro Accusativo abstracti substantivi, solum in hac constructione conservati, habendam esse puto ईशासकार (v. r. 68) igitur exprimeret proprie, fecit imperium, ईशामास vel ईशाम्भव significaret, fuit quod ad imperium attinet.*)

*) Ratio quod attinet ad alias per Accusativum non exprimitur, nisi in Infinitivo, qui Accusativa terminatione nonnunquam rationem quod attinet ad exhibet.

458. Auxiliare कृ in hac constructione utramque activam Vocem usurpat, ita ut hac in re ad usum radiceis, quam comitatur, se accomodet; अस् et भू autem semper in *Parasmaipado* ponuntur, e. c. इंदासक्तो, इंदामान, इंदासक्तव *laudavit*, ab इंद् *Atm.*

459. Dictum in modum in Praeterito redupl. circumscribi debent:

1) Radices quae incipiunt a vocali, aut naturā aut positione longā; e. c. उपसक्तव (ग्राम, वभूव) ab ऊप्, इन्द्रसक्तव (ग्राम, वभूव) ab इन्द. — Excipiuntur radices, quae अ initiale ante duas consonantes habent (v. r. 433.), deinde आप्, quod cum reduplicatione format item आप् (अ + आप्); denique आन्, quod ad analogiam r. 433. format आन्सक्.

2) Radices polysyllabae, e. c. दीध्यासक्ते (ग्राम, वभूव) a दीधी *Atm.* — दक्षिण et शान्, etiam simplicem formationem adhibere possunt, ita tamen, ut दक्षिण in 1. et 3. p. sing. non दक्षिण (v. r. 438.) sed दक्षिण format, abjecta vocali finali ante terminationem अ. — ऊर्ण, quanquam etiam a vocali longa incipit, tamen non nisi simplicem, anomalam tamen formam exhibet; e. c. ऊर्णनाव vel ऊर्णनव, ऊर्णनविष, ऊर्णनविम.

3) Radices decimae classis, quae additamentum अय् ante ग्रान् retinent; e. c. चात्याम् a चद्.

4) Verba derivativa (v. r. 491.).

5) Radices अय् et दय् *irc.*, et ad arbitrium etiam radices विद् scire, वान् et वान् *lucere*, उप *urere*.

FUTURUM PRIMUM.

460. Futurum primum oritur e conjunctione Participii futuri suffixo त् terminati, cum Praesente radiceis अस् *esse* (v. r. 365.). In tertia persona trium numerorum utriusque Vocis ponuntur Nominativi

masc. dicti Participiū, omisso verbo substantivo; ita ut *Atunūpadum* in hac pers. a *Parasmaipado* non distinguatur; e. c. a धा *ponere* venit धात, cujus Nominativi masc. sunt धाता, धातारि, धातारस् (v. r. 178. et 179.), qui tertias personas utriusque Vocis hujus temporis significant. In reliquis personis trium numerorum, Nominativus sing. masc. conjungitur cum Praesente radieis अस्; e. c. धातास्मि (धाता + अस्मि), Du. धातास्वस्, Plur. धातास्मस्; *Atm.* धाताहे, धातास्वहे, धातास्महे.

ANNOT. Iam in libro meo *Conjugations-System etc.* p. 26. atque in libro anglico *Annals of Oriental literature* p. 50, originem exposui hujus Temporis, quod antecessores mei tanquam simplex constituunt. Nominativus dicti Part. veram naturam certae Futuri nostri personae eo assumpsit, quod, sine ullo respectu generis Subjecti, semper masculinam gerit formam, ita ut e. c. दाता non solum significet *daturus est*, sed etiam *datura* et *daturum est*. Contulimus, quod ad hanc rem attinet, tertiam hujus Temporis personam cum Latino *amamini*, quod primitivè Nominativum plur. masc. Participiū passivi in minus esse affirmamus, cum Graeco in *μενος* et Sanscrito in *मान्* convenientis, quod autem in Latino ad indicandam secundam pers. plur. Passivi compellitur, neglecta generis distinctione, quo terminatio *mini* magis signi personalis naturam indicat. — Sanscritus Nominativus sing. dicti Participiū futuri in secunda et tertia pers. nonnunquam a verbo substantivo uno vel pluribus vocabulis separatus invenitur, e. c. in *Rāmāyau* legitur ज्ञाता परस्वतान् अस्मि *servaturus alius filios es*; in *Mahābhār.* कर्ता तद् अस्मि ते *facturus hoc sum tibi*. Interdum etiam Verbum subst. omittitur atque Persona pronomine exprimitur (v. *Ardschunā reditum* V. 22. et IX. 31.). — Praeter Nominativum inasc. trium numerorum nullus alius casus formae in त्, desinentis cum sensu futuro adhibetur, atque Nominativus, etiam nunquam tanquam verum Participium futurum, sed tantummodo tanquam una trium personarum Futuri primi usurpatur.

461. Vocalis radicalis sumit *Gunam* (v. r. 34^a.) e. c. एता ab इ, भेता a भी, वेता a वृष् (v. r. 83. d^o.), 'दृता a दृष् (v. r. 34^b.), Radix न्त्वा sumit *Vridhdhim* pro *Guna*, inde माष्टा (vid. r. 89. b. et cf. r. 359.).

DE INSERENNA INTERMEDIA VOCALI इ.

462. Radices decimae classis et polysyllabae intermediam vocalem इ inserunt, e. c. चोदयिता a च्च् cl. 10. (v. r. 297.), शागरिता a शाग. — Radices दीधी, वेद्यो et दरिद्रा vocalem suam finalem abjiciunt, inde दीधिता, वेद्यिता, दरिद्रिता. Radices monosyllabae ad aliam quam decimam classem pertinentes respectu intermedii इ has sequuntur regulas:

463. Radices in ग्रा desinentes intermedium इ non admittunt, e. c. याता a या. Radicum in इ et ई desinentium tantummodo श्रि, जी et डी vocalem इ inserunt; e. c. श्रयिता (ex श्रे + इता). — Radices मि et मी cl. 9. radicali vocali substitunt ग्रा, inde म्राता (cf. r. 411.).

464. E radicibus in उ non nisi क्, य्, ङ्क् et ह्क् et ad arbitrium etiam ऋ, त्, झ, न्, ड et स्तु vocalem इ inserunt; e. c. स्तयिता vel स्तीता a स्तु. Radices in उ desinentes inserunt इ, e. c. भयिता a भू. Attamen ध् et झ etiam omissis इ formant धीता, नीता.

465. Radices in इ fere omnes इ omittunt, e. c. हती a ह्; व् cl. 9. in Par. inserendum इ producere potest, inde वरिता vel वरीता. — ह् sonare et व् sustentare ad arbitrium formant स्वरिता, भरिता. — Radices in इ omnes assumunt vocalem intermediam, quae in Par. produci potest; e. c. तरिता vel तरीता a त्.

466. Diphthongi in fine radicum transeunt in ग्रा (cf. r. 438.) atque इ non admittunt; e. c. धाता a धे, गाता a गी, शाता a शो.

467. Radices in च्, ग्, घ्, ङ्, छ्, झ्, ङ्, ङ्, त्, थ्, ष्, व्, य्, र्, ल् vel ह् desinentes omnes इ inserunt.

468. Radices, in consonantem desinentes, quae इ non inserunt, sunt:

1) Radicum in क् desinentium: इय् inde इता.

2) Radicum in च् desinentium: पच् cl. 1., मच् cl. 6., त्विच् cl. 7., वच् cl. 2., सिच् cl. 6.; e. c. पता (v. r. 86.).

3) Radicum in ह् desinentium: solum प्रह् cl. 6., inde प्रष्टा (vid. euph. r. 87.).

4) Radicum in झ् desinentium (vid. euph. r. 89.): त्यझ् cl. 1. (त्यता), निझ् cl. 3. (निता), भझ् cl. 1. (भता), भञ्झ् cl. 7. (भङ्गता), भुझ् cl. 7. (भिता), भ्रञ्झ् cl. 6. (भ्रष्टा), मञ्झ् cl. 6. (मष्टा), यझ् cl. 1. (यष्टा), युझ् cl. 7. (यिता), रञ्झ् cl. 4. (रङ्गता), रुझ् cl. 6. (रिता), विझ् cl. 3. (विता), सञ्झ् cl. 1. (सङ्गता), सझ् cl. 4. (सष्टा v. r. 34^b), स्वञ्झ् cl. 1. (स्वङ्गता). — मझ् cl. 2. ad arbitrium format मार्षा vel मार्षिता (v. r. 461.).

5) Radicum in द्ध् desinentium: अद्द cl. 2., चद्द cl. 7., द्विद्द cl. 7., द्विद्द cl. 7., तद्द cl. 6., नद्द cl. 6., पद्द cl. 4., भिद्द cl. 7., विद्द cl. 6., शद्द cl. 1., सद्द cl. 1., स्विद्द cl. 4., स्कन्द्द cl. 1., एद्द cl. 1.; e. c., अन्ता ab अद्द, जोन्ता a चद्द.

6) Radicum in ध् desinentium: कृध् cl. 4., क्षुध् cl. 4., वन्ध् cl. 9., लुध् cl. 1. et 4., युध् cl. 4., रुध् cl. 7, राध् cl. 4., वध् cl. 1., व्यध् cl. 4., षुध् cl. 4., सिध् cl. 4., साध् cl. 4.; e. c. क्रौडा a कृध्, 'बन्धा a वन्ध् (v. r. 83. d^o). — रध् cl. 4. format रधिता vel रधा.

7) Radicum in न् desinentium: भन् cl. 4., हन् cl. 2., inde मन्ता, हन्ता.

8) Radicum in प् desinentium: आप् cl. 5., क्षिप् cl. 6., तप् cl. 1., तिप् cl. 1., लिप् cl. 6., लुप् cl. 6., वप् cl. 1., शप् cl. 1., स्वप् cl. 2., सप् cl. 1.; e. c. क्षेप्ता a क्षिप्. — तप् cl. 1. format तप्ता vel त्रप्ता (v. r. 34^b.) vel तर्पिता; दप् format दर्प्ता vel द्रप्ता vel 'दर्पिता. — कृप् cl. 1. Par. format कल्पता (v. r. 13. et 33.) et tantummodo secunda persona inserit इ, inde कल्पिताभिः.

9) Radicum in भ् desinentiam: यभ् cl. 1., रभ् cl. 1., लभ् cl. 1., e. c. यब्धा (v. r. 83. d^o). — लभ् cl. 6. format लोब्धा vel लोभिता. *

10) Radicum in म् desinentium: ङम् cl. 1., नम् cl. 1., यम् cl. 1., रम् cl. 1.; e. c. यन्ता (v. r. 95.). — क्राम् cl. 4. format, in Par. क्रामिता et in Atm. क्रन्ता.

11) Radicum in ञ् desinentium: क्रोञ् cl. 1., दंञ् cl. 1., दिञ् cl. 6., दृञ् cl. 1., मञ् cl. 6., मिञ् cl. 6., मृञ् cl. 6., रिञ् cl. 6., रुञ् cl. 6., लिञ् cl. 4., विञ् cl. 6., स्पञ् cl. 6.; e.c. स्यटा (v. r. 31^b) et 98.).

12) Radicum in प् desinentium: कृप् cl. 1., कृप् cl. 4., त्विप् cl. 1., उप् cl. 4., द्विप् cl. 2, विप् cl. 7., घुप् cl. 4., विप् cl. 3., जिप् cl. 7., ञुप् cl. 4., ञ्लिप् cl. 4.; e.c. प्रलेटा v. r. 99. — Radices तच्, et त्वच् cl. 5., कृप् cl. 9. cum praefixo निद्, हृप् cl. 4., द्विप् cl. 4., दृप् cl. 6., ad arbitrium इ inserunt vel omittunt.

13) Radicum in न् desinentium: घञ् cl. 1. et चञ् cl. 1.; inde घस्ता, चस्ता; चञ् format etiam चतिता.

14) Radicum in इद् desinentium (v. euphon. rr. 102. et 103.); दइ cl. 1. (दग्धा), दिइ cl. 2. (दिग्धा), उइ cl. 2. (दिग्धा); नइ cl. 4. anomale format नजा e नध् (vid. r. 83. ^a), et cf. r. 396.); मिइ cl. 1. (मिठा), रुइ cl. 1. (रिठा), लिइ cl. 2. (लिठा), लुइ cl. 1. (लिठा). चइ cl. 1. et सइ cl. 1. anomale formant चोठा, सोठा pro चाठा, साठा (v. r. 102. et cf. annot. 1. ad r. 254.); सइ format etiam सदिता. — Radices गाइ cl. 1., डाइ cl. 4., द्राइ cl. 1., मृइ cl. 4., मिइ cl. 4., लुइ cl. 4., ad arbitrium इ inserunt vel omittunt, e.c. स्वेधा*) vel स्वेदिता, स्वेग्धा*) vel स्वेदिता.

469. Paradigmati inserviat लिप् conjicere.

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

PARASMAIPADUM.			ATMANĒPADUM.		
Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. जेप्तस्मि	जेप्तास्वच्.	जेप्तास्मन्.	जेप्तारे	जेप्तास्वरे	जेप्तास्मन्.
2. जेप्तसि	जेप्तास्यन्.	जेप्तास्य.	जेप्ताने	जेप्तागाये	जेप्ताध्वे
3. जेप्ता	जेप्ताहि	जेप्तामन्.	जेप्ता	जेप्ताहि.	जेप्तात्स्.

*) v. annot. ad r. 103.

P^rECATIVUS.

470. a) P^recati^vus eundem habet Modi characterem (इ) ac Potentialis, atque praesertim cum Potentiali trium posteriorum conjugationum convenit, a quo in 3. et 2. pers. sing. *Par.* sublati classium proprietatibus tantummodo differt; conferatur e. c. तन्यात्, तन्यात् cum Potentiali तन्यात्, तन्यात् a तन् cl. 8., यद्वात्, यद्वात् cum Potentiali यद्वात्, यद्वात्*) a यद्. In reliquis personis इ littera verbi substantivi**) inseritur, ita ut terminationes personales proxime cum ea jungantur, sicut in prima formatione Praeteriti augm. multiformis; e. c. a तन् venit. तन्यात्; Du. तन्यात्, तन्यात्, तन्यात्; Plur. तन्यात्, तन्यात्, तन्यात् (cf. Graecorum tertiam pers. plur. δειξάντες***).

b) *Atmanēpadum* propriam sequitur formationem, non solis terminationibus personalibus a *Parasmaipado* diversam. In omnibus personis radici additur इ littera verbi substantivi, aut proxime aut inserta intermedia vocali इ, cujus vi euphonica इ mutatur in इ, sicut in tertia formatione Praet. multiformis. Verbo substantivo adjungitur Modi character इ, inter quem et terminationes a vocali incipientes inseritur इ euphonicum (cf. r. 311.). Characteribus-इ et इ secundae et tertiae pers. Sing. et Du. antepositur altera sibilans, et quidem इ post इ, et इ post इ; littera इ autem efficit ut

*) Similem differentiam videmus inter Graecorum Aoristum et Praesentem Optivi, cf. δείξω cum δείδω.

**) Eandem enim originem इ litterae, in hoc Modo insertae, tribuendam esse puto quam eidem litterae in Praeterito multif. introductae (r. r. 338.).

***) in secunda et tertia pers. sing., ut equidem puto, verbum substantivum eam ob causam omittitur, quia ex euphon. lege 57. इ cum terminationibus इ et इ conjungi nequit (cf. r. 401.).

sequens घृ et त् transeant in ह, दृ (v. r. 99.). In secunda pers. plur. pro ध्वम् scribi potest हुन्.

En integrum schema utriusque Vocis*).

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. यासम्.	यास्व	यासम्	सीय	सीवहि	सीमहि
2. यास्.	यास्तम्.	यास्त	सीष्टात्.	सीयास्वाम्.	सीध्वम् (इम्)
3. यात्.	यास्ताम्.	यास्तस्.	सीष्ट	सीयास्ताम्.	सीरन्.

DE VOCALIS RADICALIS IN PARASMAIPADO MUTATIONE.

471. झ finale post simplicem consonantem transit in ए**); post duas consonantes झ ad arbitrium item transit in झ aut non mutatum retinetur; c. c. देयासन् a दा. स्थयासन् vel स्यायासन् a स्था***).

472. इ et उ finalia producantur, c. c. चीयाराम् a चि, नूयासम् a नू. — ऋ finale post unam consonantem transit in रि, post duas in अरु; c. c. त्रियासम् a क, स्मर्यासम् a स्म. — Radix ऋ ite item transit in अरु, inde अर्यासम्. — ऋ finale transit in ईरु atque post labiales in ऊरु (v. r. 54.); c. c. त्रौर्यासम् a त्र, पर्यासम् a प.

473. E radicibus in ए desinentibus tantummodo घे in Par. est regularis atque format घेयासम्, quod ad analogiam r. 471. ex धायासम् explicari potest (v. r. 474.).

* Cf. schema *Atmanēpadi* cum *Potent. radicis घृ* *Atm.* in r. 366. et vid. de origine *Precativi* *Librum* meum *Conjugationssystem etc.* §. 31. et 35.

**) ut equidem puto, ex vi assimilationis sequentis semivocalis ए (cf. r. 626.).

***) Secundum FORSTERUM plures radices a simplice consonante incipientes घा vocallem non mutatam retinent, c. c. ex पृ cl. 2. FORSTERUS efficit पायासम्. Apud scriptores Modus precativus rarissime invenitur.

474. ऐ finali substituitur आ (cf. rr. 411., 413., 438., 466., 485.), quo facto, ratio habenda est regulæ 471.*) — औ finali item substituitur आ, quod tamen, secundum FORSTERUM, ante sequens य non in ए immutatur; e. c. दयासम् a दे.**)

475. Radices in consonantem desinentes vocalem radicalem non immutant, radicibus decimæ classis exceptis, quippe quæ Gunam hujus classis propriam retineant, additamentum अय् (v. r. 297.) autem abjiciant; e. c. चौर्यासम् a चुर् cl. 10.

476. Radices duabus terminatæ consonantibus, quarum prior est dasalis, eandem in Par. ejiciunt; e. c. मध्यासन् a मन्ध्.

DE MUTATIONE VOCALIS RADICALIS IN ATMANÉPADO.

477. Radices in इ, ई, उ vel ऊ desinentes sumunt Gunam; e. c. चेपीय a चि, नेपीय a नी, पविपीय (ex वि + इ + पीय) a प्. — E radicibus in इ tantummodo eae, quæ intermedium इ inserunt, accipiunt Gunam; e. c. वरिपीय a व, कपीय a क. Radices in इ desinentes ante intermedium इ, quod in ई producere possunt, habent Gunam; omisso intermedio इ vel ई, इ finale sicut in Par. transit in ईन् et post labiales in ऊन्; e. c. वारिपीय vel वारीपीय vel चौरिपीय a व; परिपीय vel पारीपीय vel पुरिपीय a प. — Diphthongi ए, ऐ et औ in fine radicum transcunt in आ (cf. rr. 411., 413., 438., 466., 485.); e. c. वासीय a वे, त्रासीय a त्रि, द्यानीय a द्यो.

478. Radices in consonantem desinentes ante intermedium इ Gunam assumunt, omissa vocali इ, radicalem vocalem puram retinent; e. c. भृत्तोय a बृध् (v. r. 83. d²), पचिपीय a पच्.

*) secundum WILKINSUM, FORSTERUS post simplicem consonantem ut retinet, post duplicem, atque in radice ये, ad arbitrium ए et उ admittit, e. c. सेयासन् vel जयासन् a से.

***) WILKINSUS यो primitivum retinet, formatque e. c. प्रोयासन् a प्रो.

479. Quod ad inserendam vel omittendam intermediam vocalem इ in *Atmanépado* attinet, plurimae radices analogiam Futuri primi sequuntur (v. r. 462-469.). Paradigmati integrae hujus Modi conjugationis inserviat तुद् *ve.rare.*

PARASMAIPADUM.

ATMANÉPADUM.

PARASMAIPADUM.			ATMANÉPADUM.		
Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. तुद्यासम्	तुद्यास्व	तुद्यात्म	तुत्सीय	तुत्सीवसि	तुत्सीमसि
2. तुद्यास	तुद्यास्तम्	तुद्यास्त	तुत्सीथास	तुत्सीयाथाम्	तुत्सीध्वम् (ङम्)
3. तुद्यात्	तुद्यास्ताम्	तुद्यास्तस्	तुत्सीष्ट	तुत्सीयाताम्	तुत्सीम्

ANOMALIA.

480. Radices anomalaе in *Parasmaipado* easdem subeunt corptiones quae in puris formis Praeteriti reduplicativi locum habent, inde radices इ, व्ये et वै corripiuntur in इ, वि et उ (cf. r. 444., 450. et 451.), ex quibus secundum r. 472. efficiuntur द्यासम्, वीयासम्, ज्यासम्. — Radices यद्, प्रद्, भद्, et वच् in *Par.* corripiuntur in गद्, पद्, भद्, वच्; c. c. गद्यासम् (cf. r. 451.).

481. Radices वच्, वद्, वप्, वम्, वच् cl. 1., वद् et स्वप् syllabam च in *Par.* corripiunt in उ, inde उद्यासम्, उद्यासम्, उद्यासम्, उद्यासम् (cf. r. 455.).

482. Radices यद्, व्यच् et व्यध् syllabam य in *Par.* corripiunt in इ, inde इद्यासम्, विद्यासम्, विद्यासम्. — इया et इयो corripiuntur in इ, unde इयोयासम् (r. r. 472. et cf. r. 456.).

FUTURUM SECUNDUM.

483. Radici additur syllaba स्य, quae conjugatur sicut Praesens primae conjugationis, ratione habita regulae 304; c. c. स्यामि, स्यसि,

स्यात्ति. Ex euphoniae lege 101°. syllaba स्य saepissime transit in व्य, e. c. ज्ञेप्यामि a ज्ञि, वक्ष्यामि a वच् (v. r. 86.).

484. Vocalis radicalis *Gunae* incrementum sumit (v. r. 34°.); e. c. एप्यामि ab इ, भेप्यामि a भो, भेत्स्यामि a बुध् (v. r. 83. d^o.), द्रक्ष्यामि a दृष् (v. r. 34°.).

DE INSERENDA INTERMEDIA VOCALI इ.

485. Syllaba स्य aut proxime aut intermedia vocali इ cum radice conjungitur, qua in re regularum 462., 463., 464. et 466. ratio est habenda; e. c. चोऽपिप्यामि a चूर् cl. 10., दोधिप्यामि a दोधी (vid. r. 462.), धास्यामि a धे, गास्यामि a गै, शास्यामि a शो (v. r. 466.). — Omnes radices io इ desinentes vocalem इ inserunt, quam radix च् producere potest; e. c. करिप्यामि, करिप्ये a क्, चरिप्यामि vel चरोप्यामि a च्. — Omnes radices in इ desinentes ad arbitrium इ vel ई inserunt; e. c. तरिप्यामि vel तरीप्यामि a त् Par., करिप्ये vel करीप्ये a क् *Atm.*

486. Radices in consonantem desinentes, paucis cum exceptionibus, sequuntur regulas 467. et 468.; e. c. त्यक्ष्यामि a त्यक्ष् (vid. r. 468. 4.), लप्स्यामि a लप् (v. r. 468. 9.). — ग्रह् capere intermediam vocalem producit, inde ग्रहीप्यामि.

487. Paradigmati inseruiat हिद् *findere*.

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. हेत्स्यामि	हेत्स्यावच्	हेत्स्यामच्	हेत्स्ये	हेत्स्यावहे	हेत्स्यामहे
2. हेत्स्यासि	हेत्स्यथच्	हेत्स्यथ	हेत्स्याने	हेत्स्येथे	हेत्स्यथ्वे
3. हेत्स्याति	हेत्स्यतन्	हेत्स्यन्ति	हेत्स्यते	हेत्स्येते	हेत्स्यन्ते

CONDITIONALIS.

488. Radici antepositur *अ* augmentum, quod cum sequente vocali aut ejus *Guna* coalescit, secundum *r.* 35., 36. et 318.*); deinde additur syllaba *स्य*, ad analogiam Futuri secundi, aut proxime aut intermedia vocali *इ* vel *ई*; atque vocalis radicalis pariter *Guna* incremento induitur. Adjecta syllaba *स्य* autem non Praesentis sed Praeteriti augm. primi terminationes assumit, ratione habita *r.* 301.; conferatur c. c. *अच्छेत्स्यम्* (*v. r.* 60.) cum *हेत्यामि* a *हिद्*, *अभोत्स्यम्*, cum *भोत्स्यामि* a *बुध्* (*v. r.* 83. *d.*), *अतन्वियम्* cum *तन्वियामि* a *तन्*, *अभविष्यम्* cum *भविष्यामि* a *भू*.

489. Paradigmati inserviat *तद्* *rexare*.

PARASHAIPADUM.

Sing.	Dual.	Plur.
1. अतोत्स्यम्	अतोत्स्याव	अतोत्स्याम
2. अतोत्स्यत्	अतोत्स्यताम्	अतोत्स्यत
3. अतोत्स्यत	अतोत्स्यताम्	अतोत्स्यन्

ATMANEPADUM.

Sing.	Dual.	Plur.
1. अतोत्स्ये	अतोत्स्यात्रि	अतोत्स्यामि
2. अतोत्स्यथात्	अतोत्स्येयाम्	अतोत्स्येध्वम्
3. अतोत्स्यत	अतोत्स्येताम्	अतोत्स्यन्त

ANNOT. Syllabam *स्य*, quae in Futuro 2. et Conditionali cum radice conjungitur a radice *अन्* *ess* descendere puto, cujus Futurum, acorsum non relictum, primitive *अस्यामि* vel *स्यामि* sonuisse videtur, Conditionalis autem *आन्यम्* (ex *अ* +

* c. c. *हेषियम्* non *हेषियम्* ab *इद्*

अस्यम्). Cum tamen Futurum 2. *Gnam* requirat, radix अन्, autem ex lege 365. nonnisi in formis puris अ् vocalem abjiciat, ex hac re colligi potest, radicem अन् in Futuro effecisse अस्यामि. Ex अस्यामि autem in compositione facile fieri potuit स्यामि, sicut ex आसाम् *fus* in fine Praeteriti multif factum est सम् (v. r. 389.) sicutque Graecorum ἔσομαι perditaque activa forma ἔσω in compositione cum verbis attributivis evaserunt σομαι, σω (ἴσῃ-σομαι, ἴσῃ-σω)*)

490. Omnium Temporum Modorumque conjugationis synopsis praebet radix क्षिप्, quae in specialibus Temporibus sextam classem sequitur. Quod ad reliquas classes attinet, mittimus ad Tab. ad r. 324.

PĀRASMĀIPADUM.

ATMĀNĒPADUM.

PRAESENS.

Sing.	Dual.	Plur.	Sing.	Dual.	Plur.
1. क्षिपामि	क्षिपावस्	क्षिपामस्	क्षिपे	क्षिपावहे	क्षिपामहे
2. क्षिपसि	क्षिपथस्	क्षिपथ	क्षिपन्ते	क्षिपेथे	क्षिपथ्वे
3. क्षिपति	क्षिपतस्	क्षिपन्ति	क्षिपते	क्षिपेते	क्षिपन्ते

POTENTIALIS.

1. क्षिपेयम्	क्षिपेव	क्षिपेम	क्षिपेय	क्षिपेवहि	क्षिपेमहि
2. क्षिपेस्	क्षिपेतम्	क्षिपेत	क्षिपेथास्	क्षिपेथाथाम्	क्षिपेथ्वन्
3. क्षिपेत्	क्षिपेताम्	क्षिपेयुस्	क्षिपेत	क्षिपेयाताम्	क्षिपेरन्

IMPERATIVUS.

1. क्षिपाणि	क्षिपाव	क्षिपाम	क्षिपे	क्षिपावहे	क्षिपामहे
2. क्षिप	क्षिपतम्	क्षिपत	क्षिपस्व	क्षिपेथाम्	क्षिपथ्वम्
3. क्षिपतु	क्षिपताम्	क्षिपन्तु	क्षिपताम्	क्षिपेताम्	क्षिपन्ताम्

*) Plura de sanscriti et graeci Futuri origine disserui in *Journ. Asiat. of Oriental literature* p. 45. etc.

PARASMAIPADUM.

ATMANĒPADUM.

PRAETERITUM AUGMENTATUM UNIFORME.

Sing	Dual.	Plur.	Sing. '1	Dual.	Plur.
1. अक्षिपम्.	अक्षिपाव्	अक्षिपाम	अक्षिपे	अक्षिपावदि	अक्षिपामदि
2. अक्षिपम्.	अक्षिपतम्.	अक्षिपत	अक्षिपथाम्.	अक्षिपेथाम्.	अक्षिपथ्वम्.
3 अक्षिपत्.	अक्षिपताम्.	अक्षिपन्.	अक्षिपत	अक्षिपेताम्.	अक्षिपन्त

PRAETERITUM AUGMENTATUM MULTIFORME.

Formatio prima

1. अक्षिप्साम्.	अक्षिप्सव्	अक्षिप्सम	अक्षिप्सि	अक्षिप्सवदि	अक्षिप्समदि
2. अक्षिप्सीस्.	अक्षिप्सम्.	अक्षिप्स	अक्षिप्स्याम्.	अक्षिप्सथायाम्.	अक्षिप्सथ्वम्.
3 अक्षिप्सोत्.	अक्षिप्साम्.	अक्षिप्सव्.	अक्षिप्स	अक्षिप्साताम्.	अक्षिप्सत

PARASMAIPADUM

ATMANĒPADUM

FUTURUM SECUNDUM

	Sing	Dual	Plur	Sing	Dual	Plur
1	क्षेप्स्यामि	क्षेप्स्यावस्	क्षेप्स्यामस्	क्षेप्स्ये	क्षेप्स्यावहे	क्षेप्स्यामहे
2	क्षेप्स्यसि	क्षेप्स्यथस्	क्षेप्स्यथ	क्षेप्स्यसे	क्षेप्स्येथे	क्षेप्स्यध्वे
3	क्षेप्स्यति	क्षेप्स्यतस्	क्षेप्स्यन्ति	क्षेप्स्यते	क्षेप्स्येते	क्षेप्स्यन्ते

CONDITIONALIS

1	अक्षेप्स्यम्	अक्षेप्स्याव	अक्षेप्स्याम	अक्षेप्स्ये	अक्षेप्स्यावहि	अक्षेप्स्यामहि
2	अक्षेप्स्यस्	अक्षेप्स्यतम्	अक्षेप्स्यत	अक्षेप्स्यथास्	अक्षेप्स्येथाम्	अक्षेप्स्यध्वम्
3	अक्षेप्स्यत्	अक्षेप्स्यताम्	अक्षेप्स्यन्	अक्षेप्स्यत	अक्षेप्स्येताम्	अक्षेप्स्यन्त

VERBA DERIVATIVA.

491. Verba derivativa comprehendunt passiva, causalia, desiderativa, intensiva et denominativa, quorum priora quattuor a radicibus ipsis, abjectis classium characteribus, descendunt; denominativa a nominibus trahunt originem.

PASSIVUM.

TEMPORA SPECIALIA.

492. Passivum terminationibus personalibus *Atmanēpādi* utitur, quibus in temporibus specialibus syllabam *य* praefigit; ita ut prorsus cum quartae classis *Atmanēpado* conveniat. Etiam r. 304. ratio est habenda.

ANNOT. Cum quarta classis maximam partem verba neutra comprehendat, quorum significatio ad passivi naturam proxime accedit, (e. c. *म्रिये morior, ज्ञायि nascor*): HAUGHTONIUS *) apte hac in re causam quaesivit, cur Passivum et quartae classis *Atmanēpudum* inter se non differant. Etiam Passivi characteris *य* explicationem maxime probandam offert vir doctissimus, qui a radice *इ* vel *या* *ire* illum descendere putat, cuius revera in Hindostanā aliisque dialectis Indicis Passivum circumscribatur per verbum auxiliare ejusdem significationis et originis, et quidem per *ज्ञाना* (e *यान् ito*) in Hindostanā et *या* in Bengalica lingua. Dicitur e. c. Bengalice *कार याइ* i. e. in actionem faciendi eo, pro *fo*. Conferatur Latina locutio *amatum iri* et verbum *veneo* ex *ven* et *eo* compositum. In Sanscrito ipso legere mememini *ग्रहणम् ययो* *ivit in captionem pro captus est.*

*) In Manuis editione Vol. I. p. 329 et Grammaticae Bengalicae p. 68. et 95.

493. Inveniuntur etiam in passivo terminationes *Parasmaipada* cum caractere य conjunctae, metro fortasse cogente, e c *Hidimb* caed 1 7 विप्रमुच्येम *liberemur* pro विप्रमुच्येमरि, Brah lament I 19. मच्येयम् *liberer* pro मुच्येय, III 8 व्यच्छिद्येत् *extinguatur* pro व्यच्छिद्येत, Nal XIV.6 b मोक्षसि *liberaberis* pro मोक्षसे a rad मच, XX 39 a cod Par अदृश्यत् *ceinebatur* pro अदृश्यत Cf r 597.

494 Radices दा *dare*, धा *tenere*, पा *libere*, मा *metum*, स्था *stare* et हा *deserere* vocalem suam आ in ई commutant, id quod यि euphonicae sequentis semivocalis, cui आ se accomodet, attribuendum esse censeo (cf r 471 et 626), e c दीयते *datur* a दा Reliquae in आ desinentes radices hanc vocalem conservant, e c पायते *regitur* a पा *regere*

495 Vocales इ et उ sub fine, sicut etiam ante semivocales finales इ et उ, producuntur, e c चीयते a चि *colligere*, श्रूयते a श्रु *audire*, दीव्यते a दिव् *ludere*, चर्यते a चर् *furari*

496 श्चि *creescere* substituit ऊ pro वी, e c श्रूये, श्रूयसे Radix श्चि *dormire* substituit श्रय्, nam vocalis ई hujus radiceis contra regulam *Gunae* incremento instructur (cf r 348), et य्, quod sequitur, quasi esset vocalis, efficit, ut antecedens ए in अय् mutetur Dicitur igitur श्रयते *dormitur* pro श्रियते (cf r 649)

497 ई finale polysyllabarum reduplicatarum radicum दीधो *fidere* et वेवी *optare* abjicitur, e c दीध्यते, वेव्यते

498 ऋ finale post unam consonantem transit in रि, post duas in अर, e c क्रियते a rad कृ *facere*, स्मर्यते a rad स्म *recordari* — Radices ऋ *ire* et डाग *regulare* item ऋ vocalem immutant in अर, e c अर्यते *itur*, डागयते *reglatur*

499 Radices ऋ *conspargere* et धृ *tenere* ponunt रि pro रि, e c प्रीयते, ध्रीयते

500 ऋ finale transit in ईर, et post labiales in उर, e c दीर्यते a र् *rumpere*, एर्यते a ए *implere*

501. Radices regulares in ए desinentes, quae sunt दे, धे et ने; item pleraeque in ओ exeuntes, दो, शो et सो; denique nonnullae in ऐ, desinentes: गे, दे, रे, et कै (ex FONSERRI sententia की transit in या) vocalem suam mutant in ई; e. c. दीयते a rad. दे *amare*, sive a rad. दो *abscondere*, गीयते a rad. गे *canere*. — हो, ड्यो et pleraeque radices in ऐ desinentes, vocalem suam in आ mutant; e. c. कायते a rad. हो *abscondere*, ध्यायते a rad. धी *meditari*.

502. वे *taxere*, व्ये *tegere* et ह्ये *vocare* substituunt ऊ, वी et ह्ये; e. c. उयते, वीयते, ह्ययते (cf. r. 449. sqq. et r. 495.).

503. Radices duabus terminatae consonantibus, quarum prior est nasalis, hanc maxima ex parte eijciunt (v. r. 110^a. et 476.); e. c. वध्यते, लध्यते a अन्ध, लश्ध.

504. Radices तन् *extendere*, खन् *fodere*, झन् *gignere*, litteram न् abjicere possunt; quod ubi fit, vocalis अ producitur; dicitur igitur e. c. तायते, खायते जायते et तन्यते, घन्यते, ग्रन्यते.

505. Radices वच् et वद्ध *loqui*, वप् *semmare*, वप् *velle*, वच् *habitare* et वद्ध *ferre, trahere* syllabam व् corripunt in उ, et littera च vocis वच् ex analogia r. 101^a. transit in प्; e. c. उच्यते, उघते; उच्यते, उघ्यते, उघ्यते (cf. r. 455. et 481.).

506. Radices यद्, च्यद् et व्यच् syllabam य corripunt in इ; e. c. इय्यते, विध्यते, विच्यते (cf. r. 482.).

507. Radices ग्रद्, वच्, प्रच् et अद्द् syllabam र् corripunt in इ; e. c. गृष्यते, cf. r. 480.

TEMPORA GENERALIA.

508. Syllaba य in temporibus generalibus abjicitur, et tertia persona sing. Praeteriti multiformis signo personali त् caret, desinitque in इ, cui radices vocali आ vel dipthongis, quibus आ substituitur, terminatae, य् euphonicum anteponunt; e. c. दा, दे, दो formant अदायि.

Omnēs reliquae vocales, tam finales quam mediae, Vriddhis incremento afficiuntur; e. c. अनायि a rad. नी, असावि a rad. स्त, अकारि a rad. कृ, अनेयि a rad. क्षि, अमानि a rad. मन्. Comparetur अनेष्ट etc. in Tab. ad r. 428. — Radix ह्यु scire contra regulam accipit Gunam; inde अवेधि pro अवेधि.

509. Reliquae hujus temporis personae terminationibus Atmanēpadi utuntur, ita tamen ut omnes radices in vocalem desinentes, tertiam sequantur formationem et ad arbitrium vel Gunam vel Vriddhim habeant; e. c. radix नी, quae in Atmanēpado secundum primam formationem efficit अनेयि etc. (v. Tab. ad r. 428.) in Passivo format अनैयि, अनयिष्, अनयिष्, vel अनायिपि, अनायिष्, अनायिष् etc. — Radices in आ vocalem vel diphthongum desinentes, sicuti in 3. pers. sing. य् euphonicum inserunt, et diphthongum in आ commutant, inde e. c. दा, दे, दी, दो radices formant दायिपि. Radices, quae in consonantem desinunt, non discrepant ab Atmanēpado.

510. Praeteritum reduplicativum omnino cum Praet. Atmanēpadi convenit; inde e. c. चिच्ये a rad. चि, तत्तदे a rad. तद्, तेने a rad. तन् (v. r. 442.) — Radix भू tamen in syllaba reduplicativa praeter च् etiam e generali reduplicationis lege 431. ह्य admittit; inde कभूवे vel ह्यभूवे (v. r. 445.).

511. In quattuor posterioribus temporibus, omnes vocalibus terminatae radices auxiliarem vocalem इ inscrunt, et ad arbitrium, vel Vriddhis vel Gunae incremento augentur; ita e. c. radix कृ format cum Vriddhi कारिताडे, कारिषीय, कारिय्ये, अकारिय्ये; cum Guna, करिताडे etc. — Quae in diphthongum desinunt radices, illam in आ mutant, cui, aequae atque आ primitivo, य् euphonicum subjungitur; ita e. c. radices दा, दे, दी, दो formant दायिताडे etc.

512. Radices consoante terminatae omnino cum Atmanēpado

veniunt*); c. c. *radix* दिग् *ostendere* format देष्टादे, दिष्टीय, दिष्ट्ये, अदिष्ट्ये.

513. Recedunt a praecedente regula radices हन् *interficere*, ग्रह *capere* et दृग् *videre* quippe quae, sicuti vocali terminatae radices, sine *Atmanépadī* respectu, in quattuor posterioribus temporibus vocalem इ inserant et in Praeterito multiformi tertiae formationis rationem sequantur; e. c. अदर्शिपि, दर्शितादे, दर्शिपीय, दर्शिप्ये, अदर्शिप्ये.

514. Paradigma Passivi conjugationis sit rad. क्षिप् *conjacere*; sufficiat tamen primam cuiusvis temporis proponere personam, una cum tertia Praeteriti multiformis.

PRAESENS,		
Sing	Dual. -	Plur.
क्षिप्ये	क्षिप्यावहे	क्षिप्यामहे
POTENTIALIS.		
क्षिप्येय	क्षिप्येवहि	क्षिप्येमहि
IMPERATIVUS.		
क्षिप्ये	क्षिप्यावहे	क्षिप्यामहे
PRAETERITUM AUGMENTATUM UNIFORME.		
अक्षिप्ये	अक्षिप्यावहि	अक्षिप्यामहि
PRAETERITUM AUGMENTATUM MULTIFORME.		
अक्षिप्सि	अक्षिप्सवहि	अक्षिप्समहि
अक्षिपि**)	अक्षिप्साताम्	अक्षिप्सत

*) E FORSTERI sententia etiam radices in vocalem desinentes hanc regulam sequuntur, sunt, itaque in Praet. multif.

***) १. १. 505

PRAETERITUM REDUPLICATIVUM.

Sing.	Dual.	Plur.
1. चिच्छिये	चिच्छिपिवहे	चिच्छिपिमहे
FUTURUM PRIMUM.		
1. चेषाहे	चेषास्वहे	चेषास्महे
PRÆCATIVUS.		
1. क्षिप्सीय	क्षिप्सीवहि	क्षिप्सीमहि
FUTURUM SECUNDUM.		
1. क्षेप्स्ये	क्षेप्स्यावहि	क्षेप्स्यामहे
CONDITIONALIS.		
1. अक्षेप्स्ये	अक्षेप्स्यावहि	अक्षेप्स्यामहि

CAUSALE.

515. Forma causalis e characterē cum decima classī omnino convenit (v. r. 297. ejusque annotationem); addit igitur radici syllabam अय्, cui in specialibus temporibus vocalis अ subjungitur. Character अय् autem in generalibus temporibus etiam conservatur, Praeterito augm. multififormi et Praecativo *Parasmaipadi* exceptis.

516. Quae in consonantem exeunt radices *Gunā* afficiuntur, e. c. वेद्य् *facere ut aliquis sciat*, नुन्तार्य् *nuntiare*, मन्वार्य् *memorare* a विद् *scire*, नर्तय् *facere ut aliquis saltet* a नृत् *saltare*, बोधय् *docere* a ह्य् *scire*.

517. Quae अ vocalem ante simplicem consonantem habent radices, maxima ex parte eam produciunt; ex parte non mutatam eam retinent, inter quas imprimis sunt plurimae littera म् terminatae; radices nonnullae ad arbitrium vel अ retinent vel produciunt. E. c. तापय् a तप् *flagrare*, पातय् a पत् *cadere*, गमय् a गम् *ire*, नमय् sive नामय् a नम् *se inclinare*, इवालय् sive इवलय् a इवल् *flagrare*.

18. Quae in vocalem desinunt radices *Vriddhi* afficiuntur, e. c. नाय् a नो *ducere*, आय् a अ *audire*, फाय् a फ *facere*. Exceptae sunt radices अ *senescere* quae *Guna* augetur, शाय् *augilare* et इ *honorare*, quibus ex arbitrio sive *Guna* additur sive *Vriddhi*.

REGULAE SPECIALES DE HIS QUAE IN VOCALVM EXFUNT, RADICIBUS.

519. Diphthongi finales in आ mutantur, cui, aequae ac आ pr. mitivo, littera व् additur; e. c. स्वाप्य् a स्वा. धाप्य् a धे, गाप्य् a गे. Excepta sunt 1) verba वा *libere*, ह्ये *tegere*, ह्ये *nocere*, ह्ये *texere*, इ *secare*, शे *acuere*, quippe quare, pro व् littera, य् euphonicum inseran (cf. r. 511.); e. c. वाप्य्, ह्याप्य्. 2) वा *servare*, *regere*, quod ल् in serit, inde पालय्. 3) दरिद्रा *pauperem esse*, cujus vocalis finalis abijcitur.

520. Radices ज्ञा *se lavare* et ज्ञ्ले *lugere*, ubi cum praepositionibus junctae non sunt, आ vocalem ad arbitrium vel corripiunt vel retinent, inde ज्ञाप्य् sive ज्ञप्य्, ज्ञ्लाप्य् sive ज्ञ्लप्य्.

521. Anomale व् adjiciunt: 1) Nonnullae radices, quae vocalem इ vel ई finalem in आ commutant, caequae sunt इ *ire*, ubi cum अधि conjunctum *legere* significat, शि *vincere*, स्नि *subrudere*, मि *dissipare*, ही *interire*, को *emere*, भो *ire*, *offendere*, लो ubi *in coitu concipere* significat, e. c. आय्, शाय्, स्वाप्य्. 2) चि *colligere* ad arbitrium format sive चाप्य् sive चप्य्, neque non चय्य् cum *Guna*, denique e r. 518. cum *Vriddhi*, चाय्य्; 3) भो *tuncere* in *Atman*. efficit vel भाप्य्, vel भीप्य् vel ad regulam भप्य्य्; in *Parasma*. tantummodo भाप्य्य्. 4) शो *pujore affici*, शि *occidere* et लो *ire*, quae *Guna* augetur, unde शैप्य् etc. 5) इ *ire* quod item *Guna* assumit, unde अय्य्. 6) ल्ये *avescere* abjecto ह् format रोप्य्, sive ad regulam रोप्य्य्; क्त्वे *foetere* et क्त्वे *quater* cjecto क्त्वे efficiunt क्त्वेप्य्य्, क्त्वेप्य्य्.

522. Radicum polysyllabarum दीधी .et. वेली abjicitur vocalis finalis, unde दीध्यः, वैव्यु formantur.

523. Radicibus nonnullis, quarum producta est vocalis finalis, addere licet नः, eaque sunt: ली amplexi, liquefacere, unde, efficitur लीन्यु sive ad reg. लाय्यु sive लील्यु; प्री amare, exhilarare, unde प्रीणायु. (cf. r. 94.); धु quassare; unde धुन्यु sive ad reg. धाव्यु.

•••••

RADICUM, QUAE IN CONSONANTES DESINUNT, ANOMALIAE.

524. Praeter eas, quas in r. 521. n. 6. attulimus, anomalae sunt hae radices: 1) डुपु impurum esse, e qua formatur sive इप्यु sive ad reg. दीप्यु; 2) स्फुडु tremere cujus forma causalis sonat, sive स्फार्यु sive ad reg. स्फौर्यु; 3) स्फायु crescere cujus यु in च transit, inde स्फाच्यु; 4) हनु occidere, et शकु cadere, quae litteram finalem convertunt in न्, insuper हनु initiali ह substituit च (cf. r. 357. et 453.), unde शातय्यु घातय्यु. Radix शकु a regula non recedit.

CONJUGATIO FORMAE CAUSALIS.

525. Specialia tempora in utraque activa voce omnino cum decimae classis conjugatione conveniunt (v. Tab. ad r. 324.).

PRÆTERITUM AUGMENTATUM MULTIFORME.

526. Hoc tempus characterem अयु abjicit (r. r. 515.) et septimam sequitur formationem, observatis regg. 422 & 428. (e. c. ऐलिलम्*) ab ऐलयु ex ऐल, आञ्जितम्**) ab अञ्जयु ex अञ्ज, अदिदीपम् seu अदीदीपम्***) अ दीपयु e दीप, अवाभापम्****) a भापयु e भाप, अनीनयम्****) a नीययु e नी, अवीविदम्†) a विदयु e विद, अनिनेदम्†) a नेदयु e निद, अल्ललपम् sive अल्ललोपम्††) a लोपयु e लप, अचिचियम्††) a चाययु e चि vel ची, अपस्पयम्†††) a स्वाधायु e स्पयु.

*) v. r. 426. **) v. r. 427. ***) v. r. 422. ****) v. r. 425. a) †) v. r. 425. b) ††) †††) v. r. 425. c)

DT. Forma अणस्वशम् derivanda est ex अणस्वाशम्, syllaba enim radicalis, proprie producta retinenda, est correpta, quia vocalis syllabae repetitae, et r. 422. corripienda, dualibus consonantibus eam consequentibus producitur, neque vero radicem simul atque syllabam repetitam produci licet.

527. Causalia radicem in उ vel ऊ desinentium, primitivae radicis vocalem in repetita syllaba ponunt, et quidem longam, quam ob rem ex r. 422. radicalis syllaba corripitur; c. c. अन्ववम् a नाव्य् c न्, अहवम् a धाव्य् c ध्. Quodsi a duabus consonantibus incipit radix, vocalis ऊ repetitae syllabae ex r. 425. c) corripitur, c. c. अडुध्वम् a ध्राव्य् e ध्.

528. Ab antecedente regula recedunt, quae a semivocali, labiali vel ङ् incipiunt radices, una cum ताव्य् a त्, quippe quae in syllaba repetita e r. 425. a) exhibeant इ; c. c. अवीयवम् a याव्य् e य्, अवीयवम् a पाव्य् c प्, अशीडवम् a श्राव्य् e श्.

529. Radices in उ vel ऊ exeuntes simulque a consonantibus duabus, quarum posterior est semivocalis, incipientes, in syllaba repetita maximam partem assumunt उ; c. c. अडुद्रवम् a द्राव्य् c द्. In radicibus autem ह्य्, प्र्, घ्, ङ् et ख् licet sive उ sive इ adhiberi; c. c. अच्यवम् sive अचिच्यवम्.

530. Quae medium habent ऋ radices, in repetita syllaba ad arbitrium ponunt अ vel इ, ratione habita regulae 424.; e. c. अत्रवर्तम् vel अवीवर्तम् a वर्त्य् e वर्त्.

531. Causalia वेष्ट्य् et चेष्ट्य् aut ad regulam formant अत्रिवेष्टम्, अचिचेष्टम् (r. 425. b.) aut anomale अत्रवेष्टम्, अचचेष्टम्.

532. Causale स्याप्य्, a स्या, anomale आा vocalem etiam in radicali syllaba in इ convertit, unde अतिष्ठपम् pro अतिष्टपम् (v. r. 425. c.) formatur. E घ्राप्य् a घ्रा ex arbitrio formatur sive अतिघ्रिपम् sive ad regulam अतिघ्रपम्.

533. ह्याय्य a ह्ये et श्याय्य, a श्यि derivata, formant अग्रह्वम् vel अग्रह्वत्रम्, अग्रश्वत्रम् (cf. r. 527, 422, 449) E श्याय्य etiam ad regulam formari potest अशिद्ययम्. E स्वापय् a स्वप् formatur अस्वप्त्रयम् (cf. r. 455 b)

534 Ex एलय् ab इल्, ऊनय् ab ऊन् et अर्दय् ab अर्द् sive ad formationis tertiae rationem, servato characterē causali, ऐलयिपम्, औनयिपम्, आर्दयिपम् formari licet, sive ad regulam ऐलिलम्, औनिनम्, आर्दिदम्; valente r. 426

PRÆTERITUM REDUPLICATIONIVUM

535 Præteritum redupl. circumscribitur (v. r. 459. n. 4.), c c वेदयामास vel वेदयाम्बभूव vel वेदयाश्चकार, a वेदय् c विद् ।

QUATTUOR POSTERIORA TEMPORA.

536 Futurum utrumque, Conditionalis et Precativum *Atmanē-padi* vocalem इ inserunt, atque in Conditionali *Parasmaipadi* character अय् abijcitur, c c द्वेपयितासि, द्वेपयिताहे, द्वेप्यासम्, द्वेपयिषीय, द्वेपयिष्यामि, द्वेपयिष्ये, अद्वेपयिष्यम्, अद्वेपयिष्ये, a द्वेपय् c द्विप् formato

537. Exemplum integræ Causalium conjugationis sit जेपय् a क्षिप्, cujus prima persona sing. utriusque Vocis in decem temporibus haec est जेपयामि, जेपये, जेपयेयम्, जेपयेय, जेपयाणि, जेपये, अजेपयम्, अजेपये, अचिजेपम्, अचिजेपे, जेपयाश्चकार vel जेपयाश्चकार, जेपयाश्चते, vel जेपयामास vel जेपयाम्बभूव,*) जेपयितासि, जेपयिताहे, जेप्यासम्, जेपयिषीय, जेपयिष्यामि, जेपयिष्ये, अजेपयिष्यम्, अजेपयिष्ये

538. Ante Passivi characterem य syllaba अय् supprimitur, ita ut notionem causalem non nisi radicali vocali commutata cognoscas, c. c. पात्ये efficitur ut cadam a पातय् c पत्, भार्ये efficitur ut morar a मातय् c म्

DESIDERATIVUM.

1) 539. Desiderativum e radice in hunc modum efformatur 1) Radici म् adnectitur, sive proxime sive inserta vocali इ , littera म् autem ex r. 101°. commutationi in प् est obnoxia 2) Quodsi radix a consonante exoritur, haec sive vicaria ejus (v. r. 368) repetitur, et quidem cum इ , si radix vocalem quandam aliam exhibet quam उ , ऊ vel ipsis cognatam diphthongum, quibus उ in syllaba repetita supponitur, in qua igitur इ vocalibus अ , आ , इ , ई , ऋ , ॠ , ए et ऐ respondet, ratione habitâ regulae 543, *) e c चिकित्स्व a कित्, पिपटिप्**) a पट्, सिञ्चिच् a सिच् (r 86), निन्त्स्व vel निनार्तिप् a नत्, दिदच् a दम् (r 98), तत्स्व a तद् (r 83 c), इम्बच् a गम् (v r 102 d), चुच्योतिप् vel चुच्यतिप् a च्यत्, प्रसोतिप् a सोद्, इम्बच् a भम् (r 89), उपूर्वा a व् (v r 543) — Radix म् anomale, propter vim litterae म् , in syllaba repetita assumit इ , unde दिद्योतिप्***) sive दिद्यतिप् 3) Quae a vocali incipiunt consonante terminatae radices, hanc consonantem repetunt, vel ejus vicariam (ex r 368), cum इ vocali (sine ullo vocalis radicalis respectu), syllaba repetita autem non in initio formae ponitur, sed vocalem radicalem sequitur, et म् littera intercedente vocali इ radici adjungitur, e c एटिटिप् — ए(टि)टिप् — ab इद् (vid

*) Repetitae syllabae semper ad rad. eis vocalem ipsam vel ipsi cognatam intendunt. Cum tamen Desiderativorum repetita syllaba, ut in hiis videtur, quae a rad. x in fine sonis प् vel द् aggravatur, levissima esse debet, gravioresque vocali levior इ supponitur, eundem in modum, quo r 475 a वा per इ suppletur — ऋ et ॠ , vocales, quia proxime a consonantem naturam inclinant in repetitis syllabis nunquam admittuntur, sed modo per इ (r 368) modo per म् (r 431) suppletur

**) Quamvis commutatio litterae म् in प् (101°) iuxta e consequens quoque litterae nitens pendeat haec tamen sum libusque locus प् semper exhibemus, quia Desiderativorum similes a hiis इ ei antecedit nunquam in primitiva sua forma invenitur

***). Idem de Praeteritis multiformis repetita syllabi valet

.542. E duabus consonantibus finalibus nonnisi posterior repetitur, et prior vocali radicali adjungitur, ut उन्दिदिप् — उन्(दि)दिप् — ab उन्द्, अदिदिप् ab अद्. Litterarum च् (क् + प्) tamen prior repetitur, et quidem per vicariam suam च्, deinde in radicali syllaba littera च् conjuncta retinetur, unde इचिनिप् ab इच्. — Radices in ह् exeuntes anomale in syllaba repetita ति loco चि assumere possunt, quod inde est repetendum, quod in ह् littera proprie sonus T' inest; e. c. उचिच्छिप् vel उतिच्छिप् ab उह्, अचिच्छिप् vel अतिच्छिप् ab अह् (cf. p. 60.).

[540. Radix आप् contra regulam format इप् pro आपिपिप्; कध् format इत्त् vel ad regulam अदिधिप्; इर्व् format इर्वियिप् vel इर्विपिप्; radix अद् edere formam desiderativam caret.

.541. Radices ह् (Cl. 1.), इ' et उ' duas sibi adjungunt च् litteras, unam proxime, alteram interpositam vocali ह्, atque vocales radices ह् et उ' secundum r. 543. producantur, unde इपिप्, ऊपिप्. — ह' et इ' substituunt अह्, unde secundum r. 539. 3) अरिदिप्.

MUTATIO VOCALIS RADICALIS

.542. Ubi intermedia vocalis ह् inseritur, radicalis vocalis *Guna* augetur, plerisque tamen in radicibus medium ह् et उ' sine incremento retineri possunt, nonnullaeque radices in medius उ' et उ' nunquam *Gunam* admittunt; e. c. मिमशिप् a मम्, सिस्शिप् a सप्, सिस्मशिप् a स्मि, सिस्मशिप् a स्म, चिचितिप् vel चिचितिप् a चित्, चुचोपिप् vel चुचपिप् a चप्, डिडिपिप् non डिडेपिप् a डिप्, चुचुटिप् non चुचोटिप् a चट्ट.

.543. Ubi न् proxime cum radice conjungitur, *Guna* non admittitur, ह' et उ' finalia autem producantur, atque ह' et इ' finalia in इह्, et post Labiales vel semivocalem ह् in अह् inseruntur, unde repetita syllaba etiam उ' accipit. E. c. दिधिच् a दिह् (r. 103. b), उडुच् a उप् (r. 99.), विवत्त् a वप् (r. 83. c.), चिनीच् a चि, विभीच् a भी,

अङ्गुष्प a-ङ्, कुम्भष्प a-भू, चिकोर्व a-फ, पुष्प a-प, अङ्गुष्प a-द्वय, डि-
 शोर्व a-ङ्, कुम्भष्प a-भू. " " " " " "

11, SPECIALES REGULAE DE RADICUM LITTFRIS FINALIBUS.

544. Omnes in आ desinentes radices, maximaque ex parte etiam
 eae, quae in इ ई, उ, ऊ desinunt, स proxime radici adjungunt.
 Desiderativa autem haecce sunt anomala: दित्स् pro दिदान् a दा,
 धित्स् pro दिधास् a धा (cf. r. 371.), मित्स् a मा vel मि vel मी, चिकीप्
 a चि, डिगीप् a डि, डिघीप् a डि, शिद्यायिप् vel-अशादिप् a श्य (Fon-
 STRAUS ad regulam format शिद्ययिप्), दिदास् vel ad regulam दिदीप् a
 दी. — दरिद्रा, दीधी et वेशी finalem vocalem abjiciunt atque interme-
 diam vocalem इ inserunt, itaque दिदरिदिप् (etiam दिदरिद्रान्), दिदी-
 धिप्, विवेशिप्.

545. Radices in उ et ऊ desinentes, quodsi vocalem इ inserunt,
 in syllaba repetita ponunt इ pro उ, quia tum ex अद्य syllaba, r. 542.
 praescripta, non ex उ vel ऊ repetita syllaba efficitur; e. c. विपत्रिप्
 a प्, वियविप् vel ययप् a य्.

546. Radices in इत् et इत् desinentes litteram स partim interpo-
 sita vocali इ partim proxime sibi adjungunt; nonnullae, et quidem
 plurimae earum quae in इत् exeunt, ad arbitrium utramque formam
 admittunt. Praeterea omnes in इत् desinentes radices una cum radice
 च eligere inserendam vocalem producere possunt. E. c. दिदरिप् vel
 उद्वर्ष a द्द्व, तिस्तरीप् vel तिस्तरिप् vel तिस्तोर्ष a स्त्.

547. Diphthongi finales transeunt in आ, cui स littera proxime
 adjungitur; e. c. विद्याम् a वे, शिश्याम् a शी. Radices दे, धे et स्ते ano-
 malae sunt, formantque दित्स्, धित्स्, इङ्गप्. " " " " " "

548. Radices, quae in consonantem desinunt, maximam partem
 vocalem इ inserunt, nonnullae ad arbitrium utramque formam ad-

mittunt, aliae vero proxime tantum सू cum radice conjungunt. Radices तन् et सन् vocalem च producant, si सू proxime ipsis adjungitur, itaque तितासू, सिवासू vel तितनिषू, सिसनिषू.

549. Nonnullae radices in इच् desinentes, ante सू proxime cum radice conjunctum, च finale in उ commutant, eamque ob id in syllaba repetita etiam उ accipiunt, e. c. उग्रच्च् vel दिदेविच्च् a दिच्च्.

550. Radices in उर्च् desinentes penultimum उ producant, e. c. अग्रच्च् a अर्च्.

551. Radices एन्, स्वच्, प्रच्, ग्रच् anomalias formas efficiunt has शिघाच्, सप्तच्, पिपञ्चिच्, शिघच् (v. r. 325. et cf. r. 453, 454, 455. b). — Radix भ्रञ्ज् (v. r. 110°.) format विभ्रञ्जिच् vel विभ्रञ्जिच्च् vel विभ्रच्च् vel विभ्रच्च् (v. r. 34°.)

552. Radices शक्, पत्, रभ्, लभ् ad arbitrium vel इ vocalem inserunt, e. c. शिशकिच्, vel eā omissā anomalia formant haec. शिच्, पिच्, रिच्, लिच्, quas formas eo ortas esse censuerim, quod post repetitam syllabam ad r. 539. formatam, in radice ipsa initialis consonans una cum sequente vocali supprimebatur, inde शिच् etc. e शि(श)क्. — Radix राच् simplex format रिच्, et cum आ composita, ad regulam, रिराच्. — Radices झच् et दम्भ् formant शोच्, दौच् (cf. r. 553) vel insertā इ vocali, शिशपयिच्, दिदम्भयिच् (v. r. 554).

553. Nonnullae sunt formae desiderativae, quibus notio desiderati deest, scilicet अग्रच्च् vituperare a अच्च् custodire, चिकित्च् मेदेरि, तितिच्च् pati a तित्, मिमाच्च् exquirere a मन् vel मान् (v. r. 548.); द्योभत्च् vituperare a द्यब्ध् (r. 83. d^o), दीदाच्च् acuere a दान्, श्रीशाच्च् acuire, श्शान्. Tribus posterioribus est in syllaba repetita contra regulam इ pro इ. Forstnerus omnes has formas desiderativas radicibus primitivis annumerat.

554. Radices decimae Classis characterem अच्च् cum Gunde in-

CONJUGATIO DESIDERATIVORUM.

559. Desiderativa secundum verbi primitivi, usum aut *Parasmaipadum* aut *Atmanēpadum* aut utramque formam activam admittunt. Tempora specialia 'स्' vel 'क्' litteris अ vocalem addunt, ita ut Conjugationem primam sequantur. Praeteritum augmentatum multiforme tertiam sequitur formationem, Praeteritum reduplicativum circumscribitur (r. 457.), utrumque Futurum, Conditionalis et Precativum *Atmanēpadi* intermediam vocalem इ inserunt. E. c. ex चित्तिप्स् *jacendi cupidum esse* sit: चित्तिप्सामि, चित्तिप्से; चित्तिप्सेयम्, चित्तिप्सेय; चित्तिप्सानि, चित्तिप्से; अचित्तिप्सम्, अचित्तिप्से; अचित्तिप्सिपम्, अचित्तिप्सिपि*); चित्तिप्साश्चकार vel चकार, चित्तिप्साश्चक्री; चित्तिप्सामास, चित्तिप्साभूव; चित्तिप्सितास्मि, चित्तिप्सिताहे; चित्तिप्स्याम्, चित्तिप्सिषीय; चित्तिप्सिष्यामि, चित्तिप्सिष्ये; अचित्तिप्सिष्यम्, अचित्तिप्सिष्ये. — Passivum desiderativorum usu non receptum esse videtur, si autem usitatum esset, in temporibus specialibus Passivi character य ad desiderativum स् vel क् adjungeretur, et चित्तिप्स्ये eadem ratione atque चित्तिप्से flecteretur.

INTENSIVUM.

560. Consonans initialis radice una cum radicali vocali *Gūnā* aucta repetitur, qua in re tamen observandum est, etiam longas vocales medias in syllaba reduplicativa Gunam sumere. Medium अ in syllaba illa in आ transit. *Atmanēpadum*, quod fere solum usitatum est, radici syllabam य addit, ante quam radices in इ et उ vel इद् et उद् desinentes, vocalem suam producant (cf. r. 495.). E. c. चेचि, चेचीय a चि; देदीव, देदीव्य a दिव; वेभिद्, वेभिद्य a भिद्; नेनी, नेनीय a नी; चेक्रीद्, चेक्रीद्य a क्रीद्; योय, योयय a य; जोगृव, जोगृव्य a गृव;

*) Propter positionem Gunā admitti nequit.

लौलुप, लौलुप्य a लुप; बोभ, बोभय a भू; बोभप, बोभप्य a भूप;
वाभा, वाभाय a भा, शाशक, शाशक्य a शक.

561. Plures radices in आ desinentes in *Atm.* hocce आ in ई, et in syllaba repetita in ए transformant (cf. r. 494.); e. c. देदीय a दा, तेदीय a द्या (r. 109.).

562. Medium इ in syllaba repetita in अरो transit, pro qua syllaba tamen in *Parasm.* ad arbitrium etiam अरि et अरु poni potest. Hac in forma इ vel ई pro vocali conjunctioni serviente habenda est, quae inter syllabam repetitam et radicem inseritur, e. c. दरीदम्, vel दरिदम्, *Atm.* दरीदश्य, a दम्.

563. Radicum in इर desinentium syllaba repetita in *Parasm.* itcm habet ad arbitrium vel अरो, अरि vel अरु. In *Atmanépadó* autem इ vocalis, post unam consonantem, in radice ipsa transit in रो, in repetita in ए, post duas initiales consonantes in radicali syllaba ponitur अरु, in repetita आ. E. c. कृ format in *Parasm.* चरीकृ vel चरिकृ vel चर्कृ, et in *Atm.* चेक्रोय, स्म, format in *Parasm.* सरीस्म, सरिस्म, vel सस्म, et in *Atm.* सास्मर्य.

564. इर finale in *Parasmaipadi* repetitâ syllabâ transit in आ, in radicali vero non mutatur, in *Atmanépadí* syllabâ radicali इर transit in ईर et post labiales in ऊर, quarum syllabarum vocalis in repetita syllaba *Gunâ* augetur. E. c. चाकृ, चेक्वीर्य a कृ, तास्तृ, तेस्तीर्य a स्तृ, पाप, पोप्पूर्य a प.

ANNOT Praeter कृत्. Cl. 10 nulla radix invenitur eum media vocali इर, caque, sicut omnes decimae classis radices, Intensivum non admittit

565. Radices diphthongis terminatae analogiam radicum in आ desinentium sequuntur, et in *Parasm.* semper आ, tam in radicali quam in repetita syllaba ponunt, iidemque maximam partem in *Atm.*, nonnullae tamen radices in *Atmanépadí* radicali syllaba assumunt ई, quod *Gunâ* auctum in repetita syllaba fit ए (cf. r. 561). E. c. वा-

वा, वाचाय a वे; दाधा, देधीय a धे; चाक्वा, चाक्वाय a क्वा; सासा, सेपीय (r. 109.) a से; शागा, शागाय a गे. — व्ये contra regulam format व्वेवी vel ad regulam वाव्या, in *Atm.* वेवीय; व्वे format व्वेव, व्वेवय ex इ.

566. Medium औ in syllaba repetita in औ transit, medium ए et औ non mutantur e. c. येयिट्, येयिट्ठय a योट्.

567. Quattuor tantum a vocalibus incipientes radices Intensivum admittunt haec: अट्ट et अण् formant अट्टट्ट, अट्टट्टय, अशाण्, अशाण्य; ष्ट secundum FORSTERUM in *Parasm.* efficit formas अरौष्ठ, अरिष्ठ, अर्यट्; et inserto euphonico यः अर्यट् vel अरियट्; in *Atm.* अर्यट्. — ऊण् format ऊर्णान्, ऊर्णान्य.

568. Radices decimae classis, polysyllabae radices, excepta ऊण्, et pleraeque a vocalibus incipientes radices in Intensivo non inveniuntur.

SPECIALES REGULAE DE SYLLABA REPETITA.

569. Radices in nasalem desinentes, quibus अ vocalis radicalis est, nasalem in syllabam repetitam recipiunt, ita tamen ut organo quo initialis radice littera pronuntiatur, se accomodet. Tum अ vocalis in syllaba repetita non producitur, quia haec syllaba jam positione fit longa. Radices litteris ग्, ल् et व् terminatae ad arbitrium vel item nasalem in syllabam repetitam admittunt vel generalem sequuntur regulam. E. c. चङ्गण्, चङ्गण्य a यण्, दन्दम्, दन्दम्य a दन्, दम्भम्, दम्भम्य a भन्, चञ्जल, चञ्जल्य vel चाचल, चाचल्य a चल. — Radix पल् anomala format चम्पुल्, चम्पुल्य.

570. Radices चट्, डट्, डल्य, पट्, दंष्ट, भञ्ज, etsi legitims r. 569. datis non subjectae sunt, tamen nasalem in syllabam repetitam recipiunt; duae posteriores in *Atm.* nasalem radice eiciunt, et चट्, veluti पल्, radicale अ commutat in उ et ऊ (r. r. 560.), itaque चउट्, चऊट्, दन्दंष्ट, दन्दंष्ट्य, दम्भञ्ज, दम्भञ्ज्य.

571. Radices अंन्, ध्यंन्, धंन्, स्वान्द् et धस, propter penulti-

mae nasalis vim, nasalem in syllabam repetitam recipiunt, atque inter hanc et radicalem syllabam vocalem intermediam इ् inserunt (cf. r. 562.); abjiciunt autem in *Atm.* radicis nasalem. E. c. शनीध्वंत्, शनीध्वत्स्य, दनीध्वंत्, दनीध्वत्स्य. — Radix पद् ad hanc analogiam format पनी-पद्, पनीपत्स्य.

672. Intensiva haecce anomala sunt, pleraque in *Atm.* tantum, nonnulla tamen in utraque Voce: श्रोत्र्य्य vel ad regulam श्रोत्र्योय a श्रि; श्रेषि, श्रेषोय a श्रि; श्राश्रय्य a श्रो; श्राश्राय vel श्राश्रान्य a श्रान्; चाश्राय vel चश्रान्य a श्रान्; श्राश्रान्, श्रेषीय a श्रान्; सोश्रप vel साश्रप, सोश्रप्य a श्रप.

CONJUGATIO INTENSIVORUM.

573. *Parasmaipadam* in specialibus temporibus secundam Conjugationem sequitur, et quaedam propter syllabam reduplicativam praesertim cum tertia classi convenit, ratione habita r. 307. et 323.; e. c. वेभिदति non वेभिदन्ति, अवेभिउत् non अवेभिदन् a भिद्. De *Gunae* incremento radicalis vocalis regulae 308. b) ratio est habenda. Potest autem in personis auctis vocalis intermedia इ् terminationibus personalibus praeponi, veruntamen iis tantum, quae a consonante incipiunt, quod ubi accidit, radices in consonantem desinentes *Gunam* in syllaba radicali non admittunt. E. c. वेगेदि vel वेभिदीमि a भिद्; चेचमि vel चेचयीमि a चि; वेभेमि vel वेभलीमि a भ्; चर्कमि vel चर्करीमि a क् (cf. r. 352.).

574. In formis puris इ् et इ् vocales radicales ante terminationes a vocali incipientes secundum r. 50. et 52. in य् vel इय्, उ et ऊ semper in उक् (v. r. 53.), et ऋ in इ् transeunt. Vocalis ऋ in formis puris ante consonantes transit in इ्, ante vocales in इर; et ubi ऋ vocali consonans labialis antecedit, ponitur ऊर pro इर et उर pro इ. E. c. in tertia pers. pl. formatur चेष्यति a चि, सेत्सियति a स्मि,

बोभ्रवति a भू, चक्रति a कृ, चाकिरति, *du.* चाकीरत्स् a कृ, पाप्तरति, *du.* पाप्तरत्स् a कृ.

- 575. Radices in *आ* desinentes hanc vocalem in formis puris, in ई commutant, quod tamen ante vocales abjicitur (cf r. 305 et 370.). Vocalis intermedia ई, de qua r. 573. dictum est, cum *आ* vocali radicis in ए coalescit. E. c. या in tertia pers. trium numerorum format यायाति vel यायेति, यायेत्स्, यायति. — Radices diphthongis terminatae analogiam radicum in *आ* desinentium sequuntur, e. c. सासाति vel सासेति, सासेत्स्, सासति, a सा.

ANNOT. Verisimile non est radicem या in Potentiali यायेयाम् etc formare posse, quod WILKINSIUS in Grammatica p 352 docet. Quum Potentialia *Gunae* incremento creant, et *आ* non nisi in formis auctis cum vocali intermedia ई in ए coalescat, nos, praecedentem regulam sequentes et cum FORSTERO consentientes, formamus यायेयाम्.

676. Temporum specialium *Parasmaipadi* paradigma sit radix चिप्.

PRAESENS

Sing	Dual	Plur
1. चिन्नेतिम् vel चिन्नेपीमि	चिन्नेष्वस्	चिन्नेष्वम्
2. चिन्नेषि vel चिन्नेपीषि	चिन्नेष्वस्	चिन्नेष्व
3. चिन्नेसि vel चिन्नेपीसि	चिन्नेष्वस्	चिन्नेष्वति *)

POTENTIALIS.

1 चिन्नेयाम्	चिन्नेष्वाम्	चिन्नेष्वाम् etc.
--------------	--------------	-------------------

IMPERATIVUS

1. चिन्नेषामि	चिन्नेषाम्	चिन्नेषाम्
2. चिन्नेष्वि	चिन्नेष्वाम्	चिन्नेष्वाम्
3. चिन्नेसु vel चिन्नेपीसु	चिन्नेष्वाम्	चिन्नेष्वाम् *)

PRAETERITUM AUGMENTATUM UNIFORME.

	Sing.	Dual.	Plur.
1.	अचेक्षेपम्	अचेक्षिष्व	अचेक्षिष्म
2.	अचेक्षेप्*) vel अचेक्षिपीत्	अचेक्षिष्व	अचेक्षिष्म
3.	अचेक्षेप्*) vel अचेक्षिपीत्	अचेक्षिष्म	अचेक्षिष्म**)

577. Praeteritum augmentatum multiforme plerumque tertiam formationem sequitur, veruntamen reliquae quoque excepta septimam inveniri dicuntur. Praeteritum reduplicativum circumscribitur (r. 457-), utrumque Futurum atque Conditionalis intermediam vocalem इ inserere solent, et radices quae in vocalem desinunt, ante insertum इ, monente FORSTERO, vocalis radicalis *Gunam* reprimunt. E. c. नी et क्षिप् formant: अनेनायिपम्, अचेक्षेपिपम्; नेन्यामात्, चेक्षिपामात्; नेन्यितादिम्, चेक्षेपितादिम्; नेनीयास्तम्, चेक्षिष्यास्तम्; नेन्यिष्यामि, चेक्षेपिष्यामि; अनेन्यिष्याम्, अचेक्षेपिष्याम्.

CONJUGATIO ATMANEPADI

578. Tempora specialia primam Conjugationem sequuntur, et omnino cum quarta Classi conveniunt; e. c. ex नी et क्षिप् fit: नेनीये, चेक्षिष्ये; नेनीयेय, चेक्षिष्येय; नेनीये, चेक्षिष्ये; अनेनीये, अचेक्षिष्ये.

579. In temporibus generalibus syllaba य abjicitur. Eae tamen radices, quae in vocales desinunt, य solum abjiciunt et य retinent, quo fit ut vocales finales analogiam mediarum vocalium sequantur, et, ubi longae sunt, *Gunam* non admittant; e. c. चेचीय a चि (r. 560.) formant अचेचोयिष्ये, चेचोयिष्ये etc. — Exceptae sunt radices in इ desinentes, et e radicibus vocali इ terminatis eae, quae a duabus consonantibus, incipiunt, quippe quae, sicuti omnes in consonantem desi-

*) v. r. 320. **) v. r. 323.

बोधवति a भू, चर्कति a कृ, चाकिरति, *du.* चाकीतम् a कृ, पाउ (111) ----
 पापूतम् a प.

— 575. Radices in आ desinentes hanc vocalem in formis puris, in ई commutant, quod tamen ante vocales abjicitur (cf. r. 305 et 370.). Vocalis intermedia ई, de qua r. 573. dictum est, cum आ vocali radicis in ए coalescit. E. c. या in tertia pers. trium numerorum format, यायाति vel यायेति, यायोतम्, यायति. — Radices diphthongis terminatae analogiam radicum in आ desinentium sequuntur; c. c. सासाति vel सासेति, सासोतम्, सासति, a सा.

ANNOT. Verisimile non est radicem या in Potentiali यायेयाम् etc. formare posse, quod WILKINSIUS in Grammatica p. 352. docet. Quam Potentialis Guna incremento caret, et आ non nisi in formis auctis cum vocali intermedia ई in ए coalescat, nos, praecedentem regulam sequentes et cum FORSTENO consentientes, formamus यायेयाम्.

576. Temporum specialium *Parasmaipadi* paradigma sit radix

चिप.

PRÆSENS.

Sing.	Dual.	Plur.
1. चेत्तेप्सि vel चेत्तिपीमि	चेत्तिप्यस्.	चेत्तिप्सम्.
2. चेत्तेप्सि vel चेत्तिपीपि	चेत्तिप्यस्.	चेत्तिप्य
3. चेत्तेप्सि vel चेत्तिपीति	चेत्तिप्सस्.	चेत्तिपति *)

POTENTIALIS.

1. चेत्तिप्याम्.	चेत्तिप्याव	चेत्तिप्याम् etc.
------------------	-------------	-------------------

IMPERATIVUS.

1. चेत्तेपाणि	चेत्तेपाव	चेत्तेपाम
2. चेत्तिट्थि	चेत्तिप्सम्.	चेत्तिप्स
3. चेत्तेप्तु vel चेत्तिपीतु	चेत्तिप्साम्.	चेत्तिपतु *)

*) v r. 307.

PRAETERITUM AUGMENTATUM UNIFORME.

	Sing.	Dual.	Plur.
1.	अचेत्तेपम्	अचेत्तिष्व	अचेत्तिष्म
2.	अचेत्तेप् *) vel अचेत्तिपीस्	अचेत्तिष्म	अचेत्तिष्म
3.	अचेत्तेप् *) vel अचेत्तिपीत्	अचेत्तिष्म	अचेत्तिष्म **)

577. Praeteritum augmentatum multiforme plerumque tertiam formationem sequitur, veruntamen reliquae quoque excepta septimā inveniri dicuntur. Praeteritum reduplicativum circumscribitur (r. 457.), utrumque Futurum atque Conditionalis intermediam vocalem इ insertere solent, et radices quae in vocalem desinunt, ante insertum इ, monente Forstero, vocalis radicalis *Gunam* reprimunt. E. c. नो et क्षिप् formant: अनैनायिपम्, अचेत्तेपिपम्; नैन्यामास, चेत्तिपामास; नैन्वितास्मि, चेत्तेपितास्मि; नैनीयासम्, चेत्तिप्यासम्; नैन्विप्यामि, चेत्तेपिप्यामि; अनैन्विप्यम्, अचेत्तेपिप्यम्.

CONJUGATIO ATMANEPADI.

578. Tempora specialia primam Conjugationem sequuntur, et omnino cum quarta Classi conveniunt; e. c. ex नो et क्षिप् fit: नैनीये, चेत्तिप्ये; नैनीयेय, चेत्तिप्येय; नैनीयि, चेत्तिप्ये; अनैनीये, अचेत्तिप्ये.

579. In temporibus generalibus syllaba य abjicitur. Eae tamen radices, quae in vocales desinunt, य solum abjiciunt et य retinent, quo fit ut vocales finales analogiam mediarum vocalium sequantur, et, ubi longae sunt, *Gunam* non admittant; e. c. चेचीय अ चि (r. 560.) format अचेचीयिपि, चेचीयिताहे etc. — Exceptae sunt radices in इ desinentes, et e radicibus vocali इ terminatis cae, quae a duabus consonantibus incipiunt, quippe quae, sicuti omnes in consonantem desi-

*) r. r. 320. **) r. r. 323.

nentes radices, य abjiciant. Praeterit. augment. multif. tertiam formationem sequitur, Praet. redupl. circumscribitur, et posteriora quatuor tempora intermediam vocalem इ assūmunt. Radices नी et चिप्, itaque formant अनेनीयिपि, अचेत्तिपिपि; नेनीयामात् vel ..बभूव vel ..चक्रे (r. 458.), चेत्तिपामात् vel ..वभूव vel ..चक्रे; नेनीयिताहे, चेत्तेपिताहे; नेनीयिपीय, चेत्तेपिपीय (r. 478.); नेनीयिष्ये, चेत्तेपिष्ये, अनेनीयिष्ये, अचेत्तेपिष्ये.

FORMAE DERIVATIVAE INTENSIVORUM, 11 11 101

580. Passivum ex *Parasmaipado* Intensivorum, secundum easdem regulas atque ex radicibus primitivis formari potest; e. c. शोम्-यत्ते a श् (r. 495.). Causale characteristicum अय् adjungit, ita tamen, ut vocalis radicalis *Gund* careat; e. c. चेत्तिपय् non चेत्तेपय् a चेत्तिप्. Desiderativum स् लitteram plerumque insertā, vocali इ adjungit, novā syllabā reduplicatīvā non adjectā, et radicis vocali non auctā; e. c. चेत्तिपिप् non चिचेत्तिपिप्.

ANNOT Omnes hae formae, quin etiam Desiderativa e Causalibus Intensivorum a Grammaticis formantur, etsi nusquam inveniri videntur. Etiam *Parasmaipadam* Intensivorum in auctoribus me invenire non memini. FORSTERUS *Parasmaipado* analogum *Atmanepadam* assertit, e. c. चेत्तिप्त्रे ex चेत्तिप्त्रि, ita ut duo sint Intensivorum genera, quorum alterum in utraque Voce activa, alterum in *Atmanepado* tantum usitatum sit. Prioris, syllabā य् carentis generis, in Participio praes. *Atmanepadi* exemplum est लोलिदान् (r. r. 598) Aardsch. X. 43.

DENOMINATIVUM.

581. E nominum stirpibus radices secundariae adjectis suffixis य्, अय्, स्य्, अस्य् et क्य् derivari possunt, quas Grammatici *Liddhu*-radices nominant, ex quibus, sicuti ex primitivis radicibus et verba et nomina oriuntur. Etiam nullā alienā litterā adjectā nominum themata *Liddhu*-radicum vice fungi possunt (r. r. 591.). Apud antiquiores auctores non multa Denominativorum inveniuntur exempla. In Maha-

bharati episodiis editis nonnisi haec sunt: अस्य, कपय, चिराय, गोपाय, पलाय, हलाय, योहाय, तपस्य, नमस्य (v. Gloss.);

DE ADJECTO य.

582. Adjecta य litterâ duo Denominativorum genera formantur. Alterum talia, comprehendit, quae desiderium rei, nominis themate expressae, aut etiam comparationem exprimunt, quum persona quaedam aut res ei, quod radicali nomine significatur, aequa habeatur. Priori ratione haec Denominativa intransitiva sunt, objectumque actionis iis ipsis inest; e. c. पत्नीय् uxorem desiderare, a पत्नी uxor. Altera ratione autem transitiva sunt haec Desiderativa, objectumque, quod extra ipsa positum sit, requirunt, quia nomen radicale non Accusativi, sed Dativi rationem significat; e. c. परिचारिकाम् पत्नीयति *servam uxori parem habet*. Potest tamen Subjectum ipsum res esse illa comparata, ita ut Denominativum vim reflexivam habeat, et nomen radicale non Dativi sed Locativi rationem significet; e. c. प्रासादीय् a प्रासाद *palatium* significare potest *se in palatio versantem putare*; e. c. कुट्टयाम् प्रासादीयति भिक्षुः *in casa putat se in palatio esse mendicium*.

583. Litterae finales nominum radicalium mutationibus subjectae sunt hisce: 1) अ et आ transcunt in ई, e. c. सुतीय् a सुत *filius* vel सुता *filia*. 2) इ et उ produciuntur, nec solum si in fine sed etiam si ante व् vel र् finale posita sunt; e. c. पतीय् a पति *dominus*, भान्य् a भान् *sol*, गीर्य् a गिर *oratio*, धूर्य् a धूर् *temo*. 3) ऋ transit in ऐ, औ in अ्व् et औ in आव्; e. c. पित्रीय् a पितृ *pater*, गव्य् a गो *vacca*, नाव्य् a ना *navis*. 4) न् finale abjicitur et vocalis, quae ei praecedit, mutationi vocalium finalium subjecta est; e. c. राडोय् a राडान् *rex*. 5) Patronymica suffixo य formata hanc syllabam in ई convertunt; e. c. गार्गीय् a गार्ग्य *Gargi progenies*.

584. Denominativa secundum rr. 582. et 583. formata, in specia-

libus temporibus adjecto अ augmentur, camque ob rem secundum Conjugationem primam flectuntur, *Parasmaipadam* tamen solum admittitur; e. c. स्तुतीयामि, स्तुतियेयम्, स्तुतियानि, अस्तुतीयन्. — In generalibus temporibus additum अ excidit, et Denominativa ex thematibus deducta, quae in aliam consonantem quam न् desinunt, ad arbitrium etiam य् abjicere possunt. Praeteritum augm. multif. tertiam sequitur formationem, Praet. redupl. circumscribitur, et utrumque Futurum ac Conditionalis intermediam vocalem इ inserunt.

585. Alterum genus Denominativorum adjecto य् formatorum, talia comprehendit, quae respectu Subjecti et personae vel rei, nominis themate designatae, agendi rationis similitudinem, imitationem, simulationem, aequationem qualitatis etc. significant. Tam ex substantivis quam ex adjectivis adjecto य् etiam Denominativa formantur, quae significant aliquem producere rem, vel actionem, vel attributum, vel conditionem nomine radicali designatam, aut etiam aliquem vel eas res adipisci, vel in cas mutari, vel eas sentire. — De litteris finalibus radicalis nominis observandum est hoc: 1) अ producitur et आ non mutatum retinetur, e. c. कृष्णाय *Crischnum imitari, eadem ratione, qua Crischnus, agere*, a कृष्ण; करुणाय *nusericordiam commovere aut sentire*, a करुणा. 2) न् abjicitur, et, si vocalis praecedens brevis est, ea producitur; e. c. राजाय *eodem modo atque rex agere* a राजन्. 3) ल् vel abjici vel retineri potest; ubi prius accidit, antecedens vocalis brevis producitur e. c. पयाय *vel पयस्य lac fieri* a पयस्-*lac.* 4) Nonnulla vocabula in अत् desinentia त् abjiciunt et praecedens अ producant; e. c. ब्रह्माय *magnum fieri* a ब्रह्म *magnus.* 5) Ceterum leges regulae 583. n. 2. 3. et 5. his quoque valent; e. c. शुचिय *purum fieri* a शुचि *purus*, मन्त्राय *peccare* a मन्त्र *peccatum.* — Haec Denominativorum classis secundum praecedentem regulam flectitur, plerumque in *Atm.* solum, interdum etiam in *Parasm.* aut in utraque Voce astiva.

DE ADJECTO अय्.

586. Adjectum ad nominis thema syllaba अय् (aut secundum Grammaticos adjecto अय्, quod, sicut in decima Classi et in forma Causali, in अय् transire dicitur). Denominativa formantur, quae significant, aliquem id exercere, sentire, eo uti, id creare aut declarare, quod nomine radicali designatur. Si nomen illud monosyllabum est, vocales finales इ, ई, ऊ, ऊ, ऋ et ॠ *Vriddhim* sumunt, atque finalibus अ et आ, ए additur, अ autem producitur; e. c. वायय् a वृ *avis*, भायय् a भू *terra*; नायय् a नृ *vir*, यथायय् a यथ *acer*, द्यायय् a द्या *terram* (cf. r. 519.). Vocabula monosyllaba, quae consonante terminata sunt, *Guna* augentur, e. c. ज्ञायय् a ज्ञ *fames*.

587. Vocabula polysyllaba vocalem finalem abjiciunt, et, si in unam vel duas Consonantes desinunt, haec una cum antecedente vocali abjiciuntur; e. c. क्षयय् a क्षमा *patientia*, प्रीत्यय् a प्रीति *laetitia*, भानय् a भान् *sol*, दृशयय् a दृशद् *saxum*, धर्मयय् a धर्मन् *lorica*.

588. Vocabula suffixis derivativis मत्, चत् et मिन् formata, Denominativa a primitivis suis deducunt; e. c. आययय् ex अमिन् *fortunatus*, a अमी *fortuna*.

589. Denominativa adjecto अय् formata in utraque Voce activa inveniuntur, flectunturque sicut radices decimae Classis et formae causales; e. c. धर्मयामि, धर्मयि, धर्मयियन्, धर्मयिय etc.

DE ADJECTIS SUFFIXIS कान्य्, स्य् ET अस्त्.

590. Adjecto कान्य्, quod ad कम् *desiderare, cupere, amare* referendum est, Denominativa formantur, quae desiderium rei nomine radicali designatae significant. Denominativa adjecto स्य् et अस्त् formata vehemens desiderium exprimunt. Litterae finales thematis ante कान्य्, स्य् et अस्त् nullam mutationem subeunt, nisi secundum usitatas leges Euphoniae mutatio euphonica est necessaria; e. c. पुत्रकान्य् *filium*

vel filios desiderare, a पुत्रः, *filius*, मध्वस्यः *vehementer mel desiderare*,
 a मधु *mel*, भृत्यः *vehementi prudentiae desiderare* (teneri)।
 a बुध् *prudentia* (r. 83. d³).। Haec Denominativa in *Parasm.* tantum usitata flec-
 tuntur secundum reg 584. e. c. पुत्रकाम्यामि, पुत्रकाम्ययम् etc.

1 591.। Haec significant similitudinem agendi rationis, inter Subjectum
 eamque rem, quae nomine radicali denotatur, aut ejus rei productio-
 nem vel adeptionem, rarissime autem usurpantur। Nominis radicalis
 अ finale abicitur, e. c. लोहित् a लोहित *ruber*। Ceterae vocales fina-
 les *Gund* augentur, et, si thema in simplicem consonantem desinit,
 vocalis praecedens *Gund* afficitur। Haec Denominativa in utraque
 Voce, activa adhibentur, saepius tamen in *Parasm.* det abicituntur।
 r. 584, e. c. शोचयामि, शोचयसि etc.। अ ग्रचि, लोहितामि। अ लोहित्। ex
 लोहित

DE NOMINUM FORMATIONE.

592. Nomina Sanscrita fere omnia suffixis adjectis formantur, cum paucae tantum sint purae voces radicales. Ea suffixa, quibus nomina primitiva ex ipsis radicibus formantur, a grammaticis Indicis nominantur, partim *Krit**, partim *Unádi***) atque ea, quibus derivativa formantur ex aliorum vocabulorum stirpibus, appellantur तद्धित *Taddhita*. Primum agamus de origine nominum primitivorum, quae plerumque adjectis suffixis *Krudanticis* formantur.

NOMINA PRIMITIVA **)

PARTICIPIA, INFINITIVUS ET GERUNDIA.

593. अत्. Hoc suffixo formatur participium praes. *Parasm.*, cujus forma primitiva est अत्†), ex qua casus fortes (v. r. 185. b.) formantur. Characteres decem classium conservantur, et in tribus posterioribus Conjugationibus hoc participium formarum purarum (v.

*) कृत् efficiens a radice कृ facere adjecto त्, nomina his suffixis formata nominantur कृत्. quod suffixum *Krit* in fine habet.

***) अत् इति ex अ et त् इति *primum*, inserto त्, significat suffixorum classem, quae suffixum अत् tanquam primum habet, vel ab eo incipit.

****) Omnia in hoc capite descripta suffixa a grammaticis ad classem *Krit* trahuntur, paucis eorum quae in r. 185. explicantur exceptis et ibi *unádi* nominis distinctis, una cum his de quibus in r. 616. agitur.

†) Tanquam primitiva cognoscitur haec forma cognatarum linguarum comparatione.

r. 308.) sequitur analogiam; in prima et quarta Conjugatione valent r. 304 et 305. Radices in r. 321. commemoratae formant igitur: बोधत् a बुध्, प्रच्यत् a प्रच', तदत् a तद्, चौरयत् a चूर्, द्विपत् a द्विप्, विभ्रत् a भ्रं, युज्जत् a युज्, चिन्वत् a चि, (शकन्वत् a शक् ad r. 381.), तन्वत् a तन्, युनत् a यु.

594. Omnes anomaliae, quibus prima Conjugatio in temporibus specialibus, et reliquae Conjugationes in formis puris horum temporum sunt obnoxiae, ad participium praesentis etiam extenduntur, tum in Par. quam in *Atianépado*. Imprimis cum tertia persona pluralis, quia terminatio ejus, pariter ut अत् et आन् suffixa, 'a' vocali incipit, utriusque Vocis part. praes. semper convenit, ita ut peculiare hujus personae anomaliae etiam ante अत् et आन् suffixa locum habeant. Exempla part. Par. sint: 'लिङ्गत् a ल्या (r. 326.), विध्यत् a व्यध् (r. 331.), उद्यत् a द्यध् (r. 361.), सत् ab सध् (r. 365'), प्रत् ab पन् (r. 357.). Declinatur hoc part. ad r. 218. et 219. — Radix शास् ut videtur propter initialem et finalem sibilantem, radicem reduplicatarum sequitur analogiam (cf. r. 363.), unde format in Nominativo masc. trium numerorum शासत्, शासती, शासतस्, quod conferatur cum आग्रत्, आग्रती, आग्रतस्, विभ्रत्, विभ्रती, विभ्रतस् (cf. r. 307.).

595. Femininum, addito, feminini caractere ई, format अती sive अन्ती. Radices primae Conjugationis multo frequentius अन्ती ponunt quam अती, et trium reliquarum Conjugationum usitata forma est अती. In radicibus reduplicatis et शास्, nasalis nunquam admittitur, unde आग्रती, विभ्रती, शासती; non आग्रन्ती etc. Exempla format minus usitatae sunt: 'विचरती ambulans a चर् Cl. 1. (Nalus XII. 10.), वसती habitans a वस् Cl. 1. (N. XIII. 66.), धारयती faciens ut sustineatur a ध् caus. (N. XVI. 18.), रुदन्ती flens a रुद् Cl. 2. (N. XVI. 33. et XVII. 12.), contra रुदती N. XI. 13, 16. multisque aliis locis; कुर्वन्ती faciens a कृ Cl. 8. v. r. 383. (N. XVI. 11.).

596. Futurum secundum *Parasmaipadī* suffixum अत् syllabre स्य adjungit, ratione habita regulae 304., ex qua स्य cum अत् format स्यत्, quod secundum r. 218. declinatur. Femininum est स्यन्ती. E. c. भेष्यत्, भेष्यन्ती a भी; भोत्स्यत्, भोत्स्यन्ती a वृध् (r. 484.); चोरायिष्यत्, चोरायिष्यन्ती a चूर् (r. 485.).

597. Passivum etiam participium praes. formare potest suffixo अत्, adjuncto syllabae य्, ratione habita r. 304., desinit igitur hoc passivum participium in यत्, quod secundum r. 218. declinatur et in feminino अन्ती format. Exempla sunt ध्रयत् quod agitur (commotus*) a धृ secundum r. 495. vel a radice synonyma ध्, दृश्यत् quod cernitur a दृष् (**), चीयत् quod colligitur a चि secundum r. 495., कष्यत् quod trahitur, in Mah Drona-Parvan गृहीतम् अतिवीर्येण पञ्चास्थिने 'व भोगिना । तथा 'दि परिकष्यन्तम् दृष्टा etc. hunc sicut a praevalido, quonque oribus praedito, serpente, captum sic etiam circumtractum postquam viderat, आस्यत् quod sedetur, in Mah episodio रामोपाख्यानम्, ubi legitur. राजसीभिर्ऋ उपास्यन्ती समासीना शिलातले । राज्ञा कामद्वानार्तिं ददर्शा 'पससर्प च ॥ *a Rācsehasidibus circumsessam, sedentem in saxi tergo Ravantis, Cami sagittā vexatus, vidit eamque accessit. (Nilacanthus explicat उपास्यन्तीम् voce उपास्यमानाम्), विशीर्यत् quod frangitur, defringitur (v. pag 23. sl 161a).

ANNOT. Participium passivum in यत् desinens minus est usitatum et grammaticos pro-sus fugisse videtur. Primum quom ceterum Mahābhārati episodio "Ardischum iter ad Indrī coelum etc (Berolin 1821 apud Logier) illud deprehendi, atque in anno tatione ad Sundum et Uparāndum II 19 id commemoravi. Quod ibi dicitur, deinde multis aliis exemplis satis comprobatum reperī. Ceterum conferatur r 493

598. मान, आन Part praes Atm suffixis मान vel आन for-matur (sem माना, आना), ante quae characteres decem classium reti-

* Indr II 17.

** Sund II 10

nentur et in posterioribus tribus Conjugationibus formarum purarum, praesertim tertiae pers., pluralis, ratio observatur (cf. r. 593.).

Classes prima, quarta et sexta suffixo मान् utuntur, decima et ei respondens Causale saepius ज्ञान assumunt quam मान्*). Tres posteriores Conjugationes non nisi suffixum ज्ञान admittunt, quod corruptione ex मान ortum esse videtur. Radices decem classium in r. 324. memoratae formant igitur: बोधमान् h बुध्, प्रच्यमान् a प्रच, तद्मान् a तद्;

चौर्याण् rarius चौर्यमाण् a चूर; द्विपाण् a द्विप; त्रिभाषा a भृ (r. 94.); युज्जान् a युज्; चिन्वान् a चि, तन्वान् a तन्, युनान् (r. 305.) a यु. Anomalorum exempla sint (v. r. 594.) शीयमान् a शद् (r. 327.), शयान् a शी, (r. 348.), कर्त्वाण् a कृ (r. 383. et 94.).

599. Radix आन् sedere format आसीन् pro आसान.

600. Participium praes. Pass. suffixum मान् addit passivo, characterem y cum radice conjuncto secundum r. 492. sqq.; e. c. दीयमान् a दा (r. 494.), श्रूयमाण् a श्रू (r. 495.), त्रियमाण् o कृ. Cf. r. 597.

601. Participium futuri secundi Atm. suffixum मान् adjungit syllabae characteristicae ह्य; e. c. हित्स्वमान् a हिद्, जेष्यमान् a जि, तनिष्यमान् a तन् (v. r. 483. sqq.).

602. Praeteritum reduplic. Atm. suffixum ज्ञान addit radici, quae ante hoc suffixum easdem vel regulares vel anomalas subit mutationes; atque ante vocales terminationum personalium hujus temporis in Atmanepado Indicativi; conferantur e. c. चिच्चान्, त्तुद्दान्, तेनान् cum चिच्चे etc. (r. 442.), ज्ञान् cum ज्ञ्रे ab हन् (r. 453.); इज्ञान् cum इज्ञ्रे a यज्ञ् (r. 456.). Part. pass. hoc in tempore ab Atm. nihil differt, sed nescio, an unquam occurrat.

603. वन्. Hoc suffixo formatur part. praet. redupl. Parasmai-pati

*) WILKINSIUS classis decimae sic recedens a tribus reliquis primae conjugationis mentionem non facit

et radicibus, quae in duali et plurali hujus temporis quam tantum continent syllabam, intermediâ vocali इ, jungitur; ceterum radix ante hoc suffixum easdem subit et regulares et anomalias mutationes atque aote personarum terminationes graves; e. c. चिचिवस्, तृत्तृदस्, तेनिवस् (r. 442.); इणिवस् ab इप् (r. 432.), ऊशिवस् a वष् (r. 455.), ददिवस् a दा (r. 438.^a), जगिवस् a जी (r. 438. b.). Declinatur hoc suffixum secundum r. 235 - 238., et semioinum e debilissimo themate format उपी, ante quod intermedia vocalis इ abjicitur (cf. r. 236.); e. c. तेनूपी a तेनिवस् (v. r. 236.), चिच्युपी a चिचिवस् (v. r. 237.), तृत्तृदुपी a तृत्तृदस्. . . .

r. 604. Radices विद्, quamquam in duali et plurali Indicativi non monosyllabae sint, tamen intermediam vocalem इ assumere possunt, unde विविशिवस्, विविदिवस् sive विविश्चस्, विविद्वस्. — Radices गिद्, सद् et दाप् anomalias formas efficiunt has: मीद्स्, साद्स्, दाद्स्. Verba derivativa et radices in r. 459. descriptae participium Praeteriti redupl. utriusque Vocis circumscribunt, ratione habita r. 458.; e. c. Par. चौर्यामासिवस् sive वृत्तवस् sive चकृवस्, Atm. चौर्यास्रग्राण vel चौर्यामासिवस् vel चौर्याम्ब्रवस्.

605. Radix विद् scire, reduplicatione omissa, cum वस् conjuncta format विद्वस्, cum significatione part. praes. (cf. r. 356.).

606. त, न. Suffixum त (fema ता), sive intermediâ vocali इ sive proxime cum radice conjunctum, format part. praet. pass., et significatione et forma respondens Latinorum participio in tus desinenti (comparentur Nominativi तस्, ता, तम् cum tus, ta, tum). In verbis neutris hoc participium vulgo praeteritum tempus Activi significat, respondens tum participio in tus desinenti verborum deponentium; e. c. आगत (a गम् cum आ) aggressus, etsi etiam passive usurpari potest; e. c. आगतं त्वया ventum est a te. In nonnullis verbis neutris hoc participium praesentis habet significationem e. c. भीतं timens

a भी, स्त्रीत *puđibundus* ab स्त्री, स्थित *stans* a स्था *stare*, शक्त *potens* a radice शक्, quae etiam शक्ति format, quod participium rarius et nonnisi significatione passiva occurrit (c. c. Hidimb. IV. 33.). Exempla usitatoris significationis sunt चित *collectus* a चि, पीत *bibitus* a पी, श्रुत *auditus* a श्र, धृत *ingatus* a धू, हृत *captus* a हू, त्यक्त *relictus* a त्यक् (r. 89.), लब्ध *impetratus* a लभ् (r. 83. d^o.), पतित *lapsus* a पत्, विदित *scitus* a विद्, कुशित *qui amplexur tenetur* a कुश्, ददित *cretus* a दद्.

607. Suffixum न (fem ना) in us tantummodo radicibus loco suffixi त् ponitur, quae in vocales vel in ग्, च्, झ्, ढ्, ष्, ङ्, et व् desinunt, et semper proxime cum radice conjungitur. ङ् finale in ग् transit et ढ् in न्, e. c. विग्न *perturbatus* a विग्, रुपा *fructus* (vid. r. 94°) a रुप्, भिन्न *perforatus* a भिद्. Conditionibus in regula 94° dictis pro न् ponitur ण (cf. annot. ad r. 94°.), e. c. विपण *perturbatus*, *afflictus* pro विपन्न ण; सद् (r. 80.) Vocales ङ् et ञ् in fine radicum et ante ङ् semivocalem producuntur, e. c. क्षीण *perditus* a क्षि, अर्ण *admisus* a अर्.

SPECIALES REGULAE

608 Radices in आ desinentes intermediam vocalem इ non admittunt, sed nonnullae earum, et quaedam स्या, मा, धा et आ, vocalem suam ipsam in leviozem इ corrumpunt (cf. r. 308. a. et annot. ad r. 539.), e. c. श्यात *dictus* a श्या, स्थित*) *stans* a स्था; Radix दा (cl 3) servata, contra regulam, specialium temporum repetita syllaba, et abjecta vocali आ, format दत्त (cf. r. 371.). In quibusdam tamen compositis

*) Contra id quod in germanica editione supposit, vocalem इ formarum स्थित, मित, हित, धित (अ आ) nunc pro radicali habeo, quia स्या et मा etiam ante suffixum ति (r. 652), quod semper auxiliari इ caret, in स्थि et मि corrumpuntur (स्थिति, समिति) Radices धा et आ cum suffixo ति conjuncta non inveniuntur

formis haec radix syllabam reduplicativam simul cum आ finali abjicit, unde e. c. आत्त (आ-त्त pro आ-दत्त ex आ-दात्त) *sumptus*, व्यत्त (e त्रि + आ + त्त) *diductus*, प्रत्त (ex प्र + त्त) *datus* (v. ann. ad Nal. XII. 20. c. l. 2.). Radix धा format हित, ita ut radicalis ध् litterae nonnisi aspiratio sit servata; एा *relinquere* suffixo न utitur, ante quod आ finale in levioem इ sonum convertitur, unde हीन. — Quae in आ desinunt radices partim hanc diphthongum in आ partim in इ convertunt; e. c. दात्त, कित *abscissus* a दो, क्षे.

609.) Quae in इ desinunt radices plerumque suffixum न assument, mutata vocali इ in ईरे et post labiales in ऊर; e. c. स्तीर्ण *expansus* (v. r. 94.) a स्तृ, दीर्ण *laceratus* a दृ, पूर्ण *impletus* a पृ.

610. Radices धे et ने diphthongum suam in ई corripunt, unde धीत्, नीत्. Reliquae radices in ए desinentes anomala formant haec: दत्त a दे, उत a वे, वीत् a व्ये, द्यत्त a ह्ये (cf. r. 449 - 452.).

611. ऐ finale plerumque in आ commutatur, cui si duae antecedunt consonantes, paucis radicibus exceptis, suffixum न additur; e. c. दात्त a दी, पात्त a पी, म्लान a म्ली, आषा a अी.

612. गी *canere* et सी *intere*, परे formant गीत्, सीत्. Ex इरी radice, quae ire significare dicitur, explicantur participia शीत् *frigidus*, शीन *congelatus* et forma regularis श्यान *lentus*. च् *intere* format चाम pro चाण, et a radice स्त्ये *circumvelare* descendit स्तीत् vel स्त्यान vel ad regulam स्त्यान.

613.) Quae in consonantem desinunt radices, quod attinet ad intermedium इ, maximam partem regulas 467. et 468. sequuntur, quarum radicum nonnullae ad arbitrium utraq;e utuntur formâ. Anomaliae, quas radices in aliis formis puris subeunt, maximam partem etiam ad hoc participium extenduntur; e. c. उशित a व्य् *), उष्ट a यन् **), त्रिद a व्य् ***). शिष्ट a शास् †).

*) v. r. 361. et 455. **) v. r. 456. ***) v. r. 331 †) v. r. 363.

e. c. चोरित surreptus a चर, वेदित certior factus a विद्, आवित factus, ut audiat a श्रु.

620. Sequuntur jam ordine alphabetico usitatissima participia, quae vel suffixa त् aut न् proxime radici adjungunt, vel quandam anomaliam exhibent. Adscripti iis sunt regularum numeri, quarum praeter r. 613. ratio est habitae:

इष्ट a यश् 456, 89 ^b .	शत a दिव.
उत्ता a वच् 455, 86.	नक्षत्र a नक्ष 468 n. 14.
जल a वल्ल 455, 102. a)	मूत्र a मृद् 607.
उत a वे 451.	पत्र a पद् 607.
उदित a वद् 455.	पर्ण a प 609.
वृत्त a वप् 456.	पृष्ट a प्रष्ट 336, 87.
उशित a वम् 361.	वृद्ध a वन्ध 615.
उपित vel उष्ट a वच् 466, 481.	भग्न a भञ्ज 617.
कान्त a कम् 616.	भिन्न a भिद् 607.
घात pro षत a वन् 92, 616.	भृष्ट a भ्रष्ट 336 et 89. b.
गत a गम् 616.	धृष्ट a ध्रष्ट 615, 98.
गाढ a गाद् 102. a)	मग्न a मद्ग 110 ^b .
गीत a गी 612.	मूर्ण a म् 609.
गृह a गृह् 102. a)	मृष्ट a मृद् 89. b.
गृहीत a ग्रह् 386, 486.	यत a यम् 616.
ग्लान a ग्ले 611.	रुग्ण a रुद् 94 ^b .
हृत्त a हृद् 607.	हृत्त a रुद् 102.
क्लिन्न a क्लिद् 607.	'लान a लद्ग 110 ^b .
ज्ञात pro ज्ञत a ज्ञन् 92, 616.	लून a ल्.
शीन a श्या 386, 608.	विद्ध a व्यध् 331.
शीर्ण a श् 609.	विन्न a विद् (cl. 6.) 607.
दत्त a दा 608.	वीत a वी 610.
दृष्ट a दृद् 102. a)	वृक्णा a वृश् 615, 454.

शायित् a शी 348.	मेढ a मद् 618.
शीर्षा a श् 609.	स्निग्ध a स्निग् 103. a. not.
श्रान्त a श्रम् 616.	स्थित a स्था 608.
सता a सच् 615.	दित a धा 608.
सन्न a सद् 607.	हीन a हा 608.
सप्त pro स्वप्न a स्वप् 455. b.	घृत a' ह्ये 610.

521. तवत्. Hoc suffixo composito formatur part. praet. act. e. c. कृतवत् *qui fecit* a कृ. Derivatae sunt hujusmodi voces a part. pass. in त्, adhibito suffixo वत्, quod *habentem, praeditum* indicat (v. r. 652.); itaque कृतवत् a कृत, *factus* proprie significat *factum habens* i. e. *qui fecit*. Omnes igitur anomaliae participii in त् desinentis, etiam ad hoc derivativum participium extenduntur, et ubi illud secundum r. 607. न् suffixo formatur, part. praet. act. exit in नवत्. E. c. इष्टवत् *qui sacryficavit* a यद्, भग्नवत्* *qui fregit* a भङ् (v. r. 615.). Declinatur hoc participium secundum r. 218. et femininum ई adjungit, itaque कृतवती.

622. तव्य, अनीय, य. Haec suffixa, quorum feminina sunt तव्या, अनीया, या, formant participia fut. pass., respondentia Romanorum participio in *dus*, e radicibus et transitivis et intransitivis; e. c. त्य-ताव्य, त्यदानीय, त्यव्य *relinquendus*, गन्तव्य, गमनीय, गम्य *eundus*, भवितव्य, भवनीय, भव्य *esse debens, futurus*.

623. Suffixum तव्य vel proxime cum radice vel intermediâ इ vocali conjungitur; ratione habita r. 462. sqq. Vocalis radicalis *Guna* augetur, e. c. स्तवितव्य, sive स्तोतव्य a स्तु (v. r. 464.), हर्तव्य a हृ (v. r. 465.), नद्व्य a नद् (v. r. 463. n. 14.). — ज्ञाग. *vigilare* contra regulam format. ज्ञागव्य pro ज्ञागव्य (Hidimbi caedes I. 51.).

624. Suffixum अनीय semper proxime cum radice conjungitur,

* Participia in नवत् desinentia raro reperiuntur, exemplum est स्निग्धा in Hitopadêso.

euphoniae legum ratione habita. Consonantes finales secundum r. 83. nullam subeunt mutationem; vocalis radicalis *Gunam* assumit, paucissimis tantum radicibus exceptis. E. c. भवनीय a भू, यत्नीय (r. 94¹.) a कृ, घोषनीय a वृध; द्वेषणीय a द्विष; भूषणीय a भू. — Diphthongi ए, ऐ, औ in fine radicis in आ transeunt, e. c. धानीय a धे, मानीय a मी, सानीय a सा.

625. Suffixum य non solum part. fut. pass., sed etiam substantiva et adjectiva varii generis format.

626. Quae in vocales desinunt radices, has sequuntur leges: 1) आ et diphthongi ए, ऐ et औ in ए transeunt,* e. c. दिय a दा, दे, दि et दो. 2) इ, ई, उ et ऊ *Gunā* augetur, औ vero ante suffixum य, quasi littera य esset vocalis (cf. r. 650.), in अच् transit; e. c. चिय a चि, नीय a नी, स्ताञ्च्य a स्तु, भञ्च्य a भू. Emphasis causa उ et ऊ vocales etiam *Vridhdhim* recipiunt, cuius औ vero ante suffixum य in आच् transit; e. c. स्ताञ्च्य necessario celebrandus, भाञ्च्य necessario esse debens. 3) कृ et कृ vocales *Vridhdhi* utuntur, e. c. पार्थ्य a कृ, तार्थ्य a कृ; कृ facere etiam कृत्य format (cf. r. 635.).

627. Vocales radicum in consonantem desinentium has sequuntur leges: 1) Penultimum अ *Vridhdhi* augetur e. c. तान्य a तन्, त्वाञ्च्य a त्वञ्च. Excipitur अ ante labiales positum una cum radicibus अक्क *posse*, त्थ्क *interficere* nonnullisque aliis; e. c. तप्य a तप्, नन्य a नन्, शक्य a शक, वध्य a वध. Attamen चच्, जच् nonnullaeque aliae radices in labialem desinentes *Vridhdham* adhibent, itaque चाञ्च्य, जाञ्च्य. Radix हन् *fodere* anomale format: सेिय. 2) Penultimum इ et उ in plerisque radicibus *Gunam* assumit, e. c. सेिय a सिप्. 3) कृ plerumque nullam subit mutationem, e. c. दृश्य a दृच्; in paucis tamen radicibus penultima कृ vocalis *Gunā* augetur, e. c. अर्च्य a कृच्.

* I. e. Finales diphthongi in hac sicut multis in aliis formis, analogiam sequuntur य vocalis, quae vi euphonica sequentis य in ए mutatur.

628. च् interdum ante suffixum य् in क्, et simili modo ज् in gutturaleni respondentem न् transit, quae mutatio tamen fere solum in Substantivis locum habet, quae maximam partem sunt generis neutrius; e. c. वाक्य n. sermo a वच् dicere, भोग्य n. frumentum, ओपे, भोग्या f. meretrix a भृच् edere, frui; ab eadem radice descendit etiam भोग्य n. cibus.

629. Voces in य् desinentes, quae non part. fut. pass. significant, a praecedentibus regulis varium in modum recedunt, e. c. विनोय mores, a नो, क्षय caducus a क्षि, क्रय quod venale est a क्रो, ad analogiam formarum स्तय, भय (v. r. 626. n. 2.), चित्य rogus a चि colligere (cf. r. 635.).

630. त्वा. त्वा proprie Instrumentalis est suffixi feminini त्, cujus Accusativus त्म् cum Romanorum Accusativo supini conveniens, Infinitivum exprimit. Per Instrumentalem त्वा autem Gerundium formatur, quod notiones post, per et cum indicat, quippe quae huic casui respondeant*). Usitatissime hoc Gerundium notionem praepositionis post indicat, quam ob rem plerumque per participium Praeteriti reddi potest, nam e. c. एतावद् उक्त्वा post hoc dicendi actionem idem valet atque hoc factus. Quare ii, qui ante me de hac re scripserunt, Gerundium illud perperum tanquam Participium Praeteriti, sive indeclinabile sive adverbiale proposuerunt. Ubi notionem cum Gerundium in त्वा desinens indicat, id apte per participium Praesentis verti possit; ubi consuetam Instrumentalis rationem per designat, Latini Gerundii Ablativus ei respondet. Notetur etiam huius formae constructio cum अलम् et खम्, quae, quia Instrumentalem

*) Hanc sententiam primo expositam in libro meo *Conjugations-System* etc. (Frankfurti ad M. 1816) » acuti huius rei investigatione confirmavit Guilelmus ab Humboldt in Schlegelii Bibliothecae Indicae Tom. I. pag. 452. sqq. Tom. II. pag. 71-131.

illa postulant, natura et propria significatio Gerundii nostri dilucide demonstratur.

1. **ARGUMENTUM.** Pānini (VII. 1. 17, 18, 42.) nonnullis Vēdis propriis Gerundii hujus formas affert. Pro त्व्या inventi त्वी docet in radice ऋा similibusque (ऋात्वाद्-यण् च) et scholastes praeter ऋात्वी solum पीत्वी exemplum laudat. Corruptas esse censeo has formas, si quidem Instrumentalis significat notionem, mutati vocali ऋा graviore in leviolem इ (cf. *cc.* 303. a., 370 et 425. a.). Sin autem Locativi inesset nullo formis ऋात्वी. पीत्वी. tum a ऋात्. पीत् derivedae essent, addito Locativi suffixo, et इ producto in इ*, eternis cum Locativo लुट्त्वा तन्विय इ hypothese convenientes, quae forma Locativorum legi magis quam Sanscritom तन्वी respondet. — Et त्वी adjecti encliticae vel pronominali syllabā नम्, ortum esse videtur त्वीनाम्, eundem in modum, qui न in Vēdis annexum invenitur consuetis, cum Graeco τε convenientibus scendae personae plur. terminationibus ट्वा et त्वा, e. e. दधातान् pro धाम् e दधात correpto (Pan I. e. 13.). Ita pro इत्वा यम् invenitur इत्वा नम्. Iam य syllaba in nonnullis radicibus terminationi त्व्या annexum invenitur. -इति ययं- dicit Pānini (47), et scholastes affert exempla गत्वाय यम्, et दत्वाय (दत्वाय 633) अदा, quae Dativi prae se ferunt speciem, sicuti इत्वा नम् terminatione cum Accusativo convenit. Sin autem, quod equidem dubito, primum Dativi, posteriori Accusativi esset significatio, id quod exemplum a schol. praeponitis intelligi nequit, tum nihil esset commune istis formis cum nostro Gerundio, quo Instrumentalis tam formi est quam significatione. Respicitur praeterea, non omnes Vēdorum proprias formas magis genuinas esse quam eae quibus posteriora scripta ab iis differant, non paucae enim ibi occurrunt formae manifesto corruptae, quas alia scripta Sanscrita non nisi plenas et integras exhibent.

631. त्वा suffixum vel intermedii vocali इ interpositum vel ipsi cum radice conjungitur, quod si alterum sit, Guna nunquam adhibetur; si vero intermedii vocalis interponitur, in plerisque radicibus ad arbitrium Guna et poni et omitti potest, et in radicibus quibusdam, quae ऋा habent vocalem penultimam, Guna ponatur necesse

* Cf. Vēdorum Locativom तन्विये pro तन्वियि in schol. ad Pān VII. 1. 19.

est E c. लिखित्वा sive लेखित्वा a लिख् *scribere*, रुदित्वा sive रोदित्वा a रुद् *fiere*, मरित्वा sive मरिषित्वा a मरिष् *tolerare*, अरित्वा a अरिद् *ire*.

632. Quod attinet ad vocalem intermediam aut ponendam aut omittendam, hoc Gerundium in plerisque radicibus analogiam sequitur participii in त्त् vel न्त् desinentis, cujus aliae mutationes et regulares, et irregulares etiam ad hoc pertinent Gerundium, e. g. इडा, इत् a यद्, उता, उता a वच्, ऊता, ऊत् a वद्, उदित्वा, उदित् a वट्, गरीत्वा, गरीत् a ग्रद्, नदा, नत् a नद्, विदा, विद् a व्यध् (v. r. 620), स्थित्वा, स्थित् a स्था, रित्वा, रित् a धा (v. r. 608.). — Exempla, ubi vocalis intermedia ante त्त्va ponitur ante त्त् omittitur sunt haec इषित्वा sive शोषित्वा, इषत् a इष् *amare*, लडित्वा, लडत् a लड् *puđore affici* — Ubi participium suffixo न्त् formatur, Gerundium vocali intermedia plerumque caret Interdum Gerundium utramque admittit formam, ubi part pass unam tantum habet, e c सादित्वा sive सोडा, सोह a सद्

633 Radices स्यन्द् et स्कन्द् contra regulam 615. nasalem suam retinent et finalem consonantem abijciunt, unde स्यन्त्वा, स्कन्त्वा Etiam इ् simplex ante त्त्va suffixum in codicibus manuscriptis hac in re non imutandis plerumque omissum est, e c कित्वा pro कित्वा a क्दिद्, दत्वा pro दत्वा a दा (v. r. 608.)

634 Radices decimae classis et Causalia, servatis et syllabá characteristicá अय् et गुण, intermediam vocalem इ assumunt, e c चोषयित्वा, क्षेपयित्वा (cf. r. 619)

GERUNDIUM SUFFIXO य् FORMATUM

635 Gerundium in य्त् desinens sere solum in simplicibus radicibus admittitur (cf. r. 638), radices compositae (v. r. 653) alio ejusdem significationis utuntur Gerundio, quod suffixo य्, radici semper proxime adjuncto, formatur, et rarissime in radicibus simplicibus

invenitur. Ceterum in efficiendo isto Gerundio leges valent hae: 1) Brevibus vocalibus finalibus तु adjungitur, e. c. विदित्य a वि, प्रस्तृत्य a स्तृ, विकृत्य a कृ. 2) इ^१ vocalis finalis in ईरु et post labiales in ऊरु transit, e. c. प्रवतीर्य a तृ, सम्पूर्य a पृ. 3) Diphthongi finales in आ commutantur, e. c. संव्याय a व्यै, प्रगाय a गै. 4) Quae in aliam consonantem quam gutturalem desinunt radices, penultimam nasalem ejiciunt, radicibus decimae classis paucisque aliis exceptis; e. c. निव्रथ्य a वन्ध्, संस्थभ्य a स्तम्भ्, परिभ्रश्य a भ्रम्भ्; sed परिश्रद्य a श्रद्य, अवलश्रद्य a लश्रद्य. 5) इ et उ vocales ante र् and र् semivocales producantur, e. c. विश्र्य a श्रुर् (cf. r. 495 et 331°).

636. ह्ये et सौ anomala formant द्वय (v. r. 620.), ह्य (v. r. 330.); c. c. श्राद्ध्य, व्यवस्य.]

637. Nonnullae radices in अम् et अन् desinentes litteram finalem suam abscdere possunt, ita ut तु sibi adjungant ad analogiam radicum in brevem vocalem desinentium. Hae radices sunt: गम्, नम्, रम्, मन् Cl. 4. et 8., et तन् Cl. 8. E. c. आगम्य sive आगत्य, प्रणम्य sive प्रणत्य (v. r. 94°), अवमन्य sive अवमत्य. Radix हन् solum हत्य admittit; radices अन् et हन्, si nasalem abjiciunt, vocalem suam producunt, quam ob rem तु litteram non addunt; e. c. सज्जाय sive सज्जन्य. Ceterum anomaliae aliarum formarum purarum etiam heic inveniuntur; e. c. प्रविध्य a व्यध् (cf. r. 456°), व्युज्य a व्य् praef. वि (cf. r. 455.).

638. Radices decimae classis et Causalia interdum, -quanquam compositae, in Gerundio in त्वा inveniuntur; e. c. निवर्तयित्वा a Causali निवर्तय् e वृन् (Savit. V. 60.). Ante suffixum य Causalia et decimae classis radices characterem अय् abjiciunt, vocalis radicalis incrementum autem retinent; e. c. विकार्य a कार्य् e कृ. Ubi penultimum अ radicale non producitur, अय् syllabam retineri dicitur; e. c. विगणय्य a गण् (Cl. 10.) numerare.

ANNOT. Hoc Gerundium cum Participio futuri pass. in य desinente cognatum esse,

sicut Latinum Gerundium cum Part. ejusdem significationis convenit, recte monuit illustrissimus GUIL. AB HUMBOLDT in praeclara dis. citatione quam supra laudavimus (*Indische Bibliothek* Vol II p. 130 et 131) Eodem enim suffixo in utraque lingua originem trahunt Gerundium et participium illud, quod in Sanscrito, non nisi eo differt a Gerundio, quod hoc — ut equidem puto, quia fere semper praefixa praepositione est aggravatum ⁽¹⁾ ad puram radice formam intem ⁽²⁾, quum ⁽³⁾ contrario participium, tam simplex quam compositum usitatum, formam radice ⁽⁴⁾ aut tam praef. se ferat. Eadem plane ratione Gerundium in ⁽⁵⁾ *त्वा* et Infinitivus in ⁽⁶⁾ *त्म्* desinens inter se differunt, Accusativus *त्म्*, propter levius suum pondus, radice auctam formam sibi adjugit, quam gravior Instrumentalis *त्वा* terminatio puram vel correptam radice formam praef. ferat (cf. r. 127 b) — Quod ad casus instrumentalis terminationem in hoc Gerundio omnem attinet, haec in re miram cum lingua Zendica deprehendi sinitudinem. Non enim admittit lingua Zendica in casu Instrumentali litteram euphonicam, quam Sanscrita themata mascul. et neut. in vocalem desinentia inserunt, antiquior *Vidorum* dialectus autem nonnumquam omittit (v. addenda a l. r. 125), ex quo apparet, non ad primaevam linguam stricturam insertum illud *न्* pertinere. Prae declinationis, omisso *न्* euphonica, et finali non in *ए* mutato, Instrumentalis in *त्रा* exiret, quae vocali contineretur tam finali thematis quam *त्रा* terminationis, ita ut e. e. thema *निगमि* actio ex eundem formaretur *निगमिया*, quod tempore quo origo hujus formae non clare sentiebatur, ad diminuendum terminationis pondus — propter vocem in initio praepositione aggravatam — facile in *निगमि* corripui potuit (**). Cum ea, quae primitiva vni putamus, Gerundii nostri forma *निगमिया* in lingua Zendica accurate illi conveniant Instrumentales, quae a monosyllabo in a desinente themate descendentur. Ita legimus in Vend. Sād. (in codice a BURNOUFIO edito p. 46) *khā udg'angha vāzō caathō ahi tuō potestate pollens rex es* (***) ubi *khā* venit a themate *khā*, quod ortum est a Sanscrito *स्व*, id quod primas E. BURNOUFIO de litteris

(*) Conferantur feminina abstracta veluti *भूया sustentatio* *त्रिषा scientia* cum Gerundio *भूय*, *त्रिया*

(**) Respicitur Latinae vocalis a mutatio in leviores in compositis vel reduplicatis formis (*contingo tetigi*), vel in priorum compositorum membris (*tanget pro lana ger*)

(***) Anquetilius vertit «*Tous les le maux et d'obtenir ce que vous des rex de grand*»

Zendicis optime meritis, observavit. Cum corrupti vero nostri Gerundii formā निर्गम्य conveniunt Zendici Instrumentales earum vocum in *a* desinentium, quae e pluribus syllabis sunt compositae, quia *d* in fine polysyllabarum vocum fere semper corripitur.*) Exempla sint *zadsa* et *azadsa* voluntate et non-voluntate***) (l. c. p. 12.), quae a themate ipso non differunt, quod e Sanscrita radice $\sqrt{\text{अ}} \text{amare}$, suffixo ञ ortum est. Praeterea huiusmodi Instrumentales saepe occurrunt in locutionibus veluti *ana bareimāna*, vel *bareimāna paite bēcāsa*, quas Anquetilius reddit per «*Avec le Darsom, avec le Darsom sicut.*» Heic *ana* quod diu pro praepositione habui, quum a consueti Sanscriti Instrumentalis forma satis differat, significatione respondet nostro अनेन , et formā cum stirpe pronominali अन ipsi convenit *Dērcāsa* respondet Sanscrito भूत , ad cuius Instrumentalem भूतेन eandem habet rationem atque Gerundium निर्गम्य ad formam, quam ex praevalente linguae usu expectaveris, निर्गम्येन.

639. अम् . Hoc suffixo cum Accusativi characterē, ut mihi videtur, adverbialiter posito (cf. p. 683. 2.) formatur Participium adverbiale; e. c. $\text{उंसि प्रतिपेवं युयते}$ «*ratione pectora conterente pugnatur.*» Plerumque repetitur hoc participium adverbiale, ita ut repetitionem actionis significet; e. c. चेतं चेतम् saepius *meditabunde****). — Vocales finales *Vridhdhi* assumunt, penultima *Gunam*, exceptā penultima अ vocali, quae *Vridhdhi* producitur. आ finali et diphthongis finalibus, quae omnes in आ transeunt, य euphonicum adjungitur. E. c. चायम् a चि , भावम् a भ , कारम् a क , पेपम् a पिप , येदम् a युद् , नाशम् a नय , दायम् a दा , दे , दे vel दे .

640. त्तम् . त्तम् , quo Infinitivus formatur, Accusativus est suffixi त्त , quam ob rem cum Gerundio in त्वा desinente Infinitivus est cog-

*) In nonnullis tamen *Leschnis* capitibus nonnisi *a* longum in fine vocum invenitur, ita ut etiam *a* quod naturā suā breve est, productum sit scriptum, e. c. वा pro व .

**) Anquetilius veritē «*entraîné ou non entraîné par ses passions.*»

***) In antiquioribus scriptis rarissime, vel nunquam, hoc participium invenitur, ita ut in toto Mahābhārato ne unum quidem exemplum me invenire meminerim.

natus. Ambo enim eodem suffixo a radice deducta abstracta sunt Substantiva, quorum utrumque in uno casu solum est servatum, et sicuti omnia Substantiva neque tempora neque verbi genera distinguit; eundem tamen casum ac respondens verbum postulat utrumque*). Infinitivus propter leviores ipsius terminationem *Gunae* incremento aucta radiceis formâ utitur. In vocali intermediâ इ (interdum ई) adhibendâ vel omittendâ eadem atque ante suffixum futuri primi valent leges (r. r. 462-469.); e. c. भवितुम् a भू, हर्तुम् a हृ, यद्म a यद्, योक्तुम् a यक्, गन्तुम् a गम्, चोक्तुम् a चक् (r. 468. 14.), ग्रहितुम् vel ग्रहीतुम् a ग्रह्. Radices decimae classis et Causalia retinent अय् syllabam, cui vocalem intermediam इ adjungunt; e. c. चोरितुम् a चृ, जेपयितुम् a जेपय् ex क्षिप्.

ANNOT. 1. Terminatio त्वम् quae teste Panini III. 4. 14. in *Vidorum* Infinitivis adhiberi potest, ad causam exprimendam, quâ aliquid agitur, item a suffixo त्, non a त्व (cf r. 652.) mihi descendere videtur, Accusativi signo अम्posito pro म्, ad analogiam formae भवाम् a भू (r. 12. 2.). Exemplum «कर्त्वी हविः» offert scholiastes.

ANNOT. 2. Non tantum in Accusativo et Instrumentali, quos abstractum Substantivum suffixo त् formatum in vulgari Sanscrito solos reliquit, sed etiam in nonnullis aliis casibus, ad analogiam Infinitivi formati, antiqua *Vidorum* dialectus, teste Panini**), suffixum त् exhibet 1) Dativus occurrit sub formis तवे et तवै***), quae posterior femininum hujus suffixi genus confirmat, quod jam dudum ex Gerundii forma त्वा conjeci. Exempla scholiastes offert haec: सूतवे a सू, omissi *Gunâ*. गन्तवे a गम्, कर्तवे a क्, हर्तवे a हृ, यातवे a या; अन्वेतवे ab इ. 2) Ablativus (तोस्), qui in omnibus a scholiasta commemoratis exemplis a praepositione पुरा vel आ est postulatus, et cum Genitivo, in modum aliorum substan-

*) De infinitivi variis constructionibus disserui in annot. ad Indr. I. 16. b. vide etiam annott. ad Nal. III. 20. b. X. 14. a.

**) III. 4. 9, 13, 14.

***) Servatâ *Gunâ* ante ह् terminationem graviorem contra regulam 127. b.

tivorum, est constructus, vel sine alio nomine ei apponito Radices quae hanc Ablativi formam in *Védicis* conservarunt sunt oculo haec म्या, इ, इ, पृ, वद, इन्, तम्, चद्र, unde स्यातोस्, एतोस्, कर्तोस्, हेतोस्, वदितोस्, इन्नितोस्, तमितोस्, चरितोस्. e e पुत्रा सूर्यस्या 'दितार' आधेय । ante solis ortu in tradendus (vel ponendus etc v Gloss धा c आ) Lundem in modum, sed cum antiquiore, in Sanscrito perditā, femioial Ablativi terminatione *dt**) in lingua Zendica Infinitivum constructum deprehendi in Vend Sad (ed BURNOUFII) p 83 para avanghé aśnō dāonghaot**) para apō para zēmō para urva r(a)yo para geur cātharepattistanyō dāonghaot para nars bīpattistanahē aśādnō xanthōdt I e ante hujus coeli creatonem ante aquae ante terrae ante arboris ante vaccae quadrumammiae creationem ante hominis bīmammi puri generationem — Haec xanthōdt respondet Védico Ablativo इन्नितोम्, omissio intermedio इ, et formatum ex themate xanthu generare a radice xan (in tempore praes casām: V S p 162 cf r 3 5) ita ut ante *dt* terminatio nem u finale trans erit in v ante quam semivocalem t in rā mutatur***) 3) Genitivus Infinitivi item in तौस् desinens conservatum videmus nonn si in constructione cum ईन्नर धाम् n is hac in locutione significans potis copax Scholiastes tradit exemplum ईन्नो ऽभिचरितो । copax aggruediendi

ANOT 3 Nonnullae aliae *redorum* propriae Infinitivi, vel si velis Gerend i, formae sunt haec 1) cum Dativi terminatioe ए vel ऐ, ad causam exprimentandam quā ali quid agitur, occurrunt formae in ए, ऐ, से, असे, अधेय et अये (Pān III 4 9, 10, 11, 14, 15) desinentes Duae priores sunt Dativi vocum radicalium (v r 611) exempla a Panini vel scholiasta ejus exhibita sunt haec दशे २ द्यम् (दशे विद्याय सूर्यम्), विष्ये ३ प्या v r 160 (विष्ये ऽन्वात्सगि), अवगाते २ गाह्, अवचने २ चन्, प्रये ३ प्री adjecti Guna — Quae in से vel असे exeunt formae, radiceu verbi substantivi, ut equidem putō, continent aut integram aut abjecta vocali अ (cf r 365), ita ut Dativi character ए huic auxiliari radice sit adjunctus, qua in re

*) Ad analogiam sem minorum Genitivorum in यास् desinentium (v r 130 8) Pro *ε* vel *io* sine vocum vel in medio ante consonantes posito, lingua Zendica propriam quandam habet litteram, quam nullo modo haece distinguimus

***) Ablat a themate *dāonghu*

****) Ex generali euphoniae lege, quam primus E. BURNOUFIIUS ingeniose observavit

illi Infinitivi mirandam analogiam exhibent cum Graecis in $\sigma\alpha\iota$ ($\pi\acute{\alpha}\lambda\lambda\alpha\iota$, $\lambda\acute{\upsilon}\sigma\alpha\iota$) et iis respondentibus Latinis in *se* vel *re* (*pos-se*, *es-se* vel *ed-ere*.)^{*)} Exempla vel aucti vel puri radiceis formi laudantur haec: वच्चे = वच्च्: मेपे = मी (वच्चे रायच् ता वा मेपे रथानाम्), शीवने = शीव् (कित्त्वे दात्ताय शीवने), प्रेपे = प्री, प्रियसे = प्रि (v. r. 51). — Quae in अथी desinunt formae, ut equidem puto, Dativi sunt feminini suffixi धि interjecti vocali अ (v. r. 127. b. et cf. व्रतति *nox* a rad. वच्च् *habitare* suffixo ति et interjecto अ), धि autem variatio esse videtur suffixi fem. ति, quoo abstracta formantur Substantiva, quibus cognati sunt Lithuanici et Slavici Infinitivi in *ti* desinentes, e. e. Lith. *luti Slav. lyti esse* (cf. भूति *existens*). Ceterum haec Fedorum suffixo धि terminata Abstracta ad illa in ति desinentia eandem habent eationem atque अधर अधम *inferior inferius*^{**)} ad consuetas Comparativi et Superl. formas per तर et तम effectas. Exempla in schol. ad Panin. exhibita sunt haec: उपचर्ध्वी = चर्च् (कामम् उपचर्ध्वी), आडां चर्ध्वी = ड् *ex euph.* (इन्द्राग्नौ आडां चर्ध्वी), प्रियध्वी = प्रि (r. 51.), पिवध्वी = पिव्, मादयध्वी = मादय् = मद्. — Forma in ह्यी desinens, formi radiceis aucti, non nisi in duobus a Panini propositis occurrit exemplis, interpositi auxiliari vocali इ, quaं सू ex euphon. lege 101°) transit in ए; uade रोहिण्यी = रूह्य et अथयथियी = व्यथ् praefixo अ् privativo. Cum Desiderativis quondam similitudinem offerunt haec formae, ita ut repetita syllaba sit abjecta et desiderativo characteri सू suffixum इ vel ई sit additum (v. haec suffixia in r. 615.), ये enim in Dativo femin. tam ab इ quam ab ई derivatur.

2) Cum Accusativi vel Genitivi terminationibus radice ipsi, tanquam Substantivo abstracto, adjunctis; ita ut Accusativus cum verbo शक्त् *posse*, Genitivus cum ईश्वर *potis, super* sit constructus. Exempla traduntur haec विभाडाम् = भड्, formam radiceis auctam (अग्निं दी देवा विभाडाम् ना शकन्वन्), अपल्लुपम् = ल्लुप् cum formam radiceis puram (अपल्लुपं ना शकन्वन्), विलिखत् = लिख् (ईश्वरो विलिखत्)

3) Cum terminatione एन्य ad causam qua aliquid agatur exprimendam (III. 4.

^{*)} V. librum meum *Conjugatione-System* p. 94. et 107. et *Analytical comparison of the Sanscrit etc.* in libro *Annals of oriental literature* p. 53, 54

^{**)} Haec vocabula una cum ग्रम् *subter* jam alibi deduxi a stirpe demonstrativa ध (v. r. 270)

१४). Exemplam तदुक्तिमः fortasse mendosum est pro दिव्यमैत्र्या a Deo locutio दिवम् e टम्.

FORMATIO VARIORUM SUBSTANTIVORUM ET ADJECTIVORUM

611. Complures radices sine ulla adjecto suffixo abstractorum Substantivorum generis feminini significationem assumunt, sive simplices, sive cum prepositionibus conjunctae, e. c. श्रद्धा et मन्त्रा *primum*, प्रतिज्ञा *promissum*, प्रतिज्ञा *gloria* (s. r. 109.), श्रद्धा *glendor*, प्रतिज्ञा *mens*, धी *cogitatio*, irregulariter formatum a radice धी *cogitare*, भी *metus*, श्रौ *pudor*, रथ *certamen*, रथ *fames*, रथ *gundium*, मन्त्रा *fortuna*, *perfectio*, श्रद्धा et दिव्य *infortunium*, भाग *lux*, धान् १०५. Haec nuda radices appellativorum substantivorum significationem habent, veluti वृत् *in pes* (*uns*).

612. Omnes radices, e Grammaticorum sententia, nullo suffixo adjecto, in sine compositarum vacua collocari possunt, ita ut significatione cum participio praesentis conveniant, semper tamen perpetuum qualitatem vel actionem exprimant. Harum compositionum prior pars Accusativi vice fungitur a posteriore, voce radicali, ipse १ participio, postulati;*) e. c. अन्वये *aquari* *libens* (s. r. 170.), धर्मात् *officiorum* *gnarus*. Neque tamen multi hujusmodi composita १०५ sunt frequentia, et maximam partem sunt Substantiva appellativa, e. c. प्रत्यात् *si* (१ श्रद्धा et रथ) *sim* vel *gr. s* *daemonicus*, proprie *cornem* *e lens*. Itam cum Adjectivis et Praepositionibus hujusmodi voces radicales compositae inveniuntur; e. c. मन्त्रात् *infelix*, proprie *paucis* *partens* a भाग *partes*, पतिव्यात् *mendicus* *ex voto*, proprie *circumiens* a धान् *ur* (s. r. 643.).

613. Radicibus in brevem vocalem desinentibus littera ण् ad-

*) Cf Latina hujusmodi composita veluti *arsifer* (*fec-1*) *fiducis*.

ditur, ut majoris ponderis fiant, e. e. कर्मदत् *faciunt faciens* a कृ, सर्वशित् *omnia vincens* १ शि*) Nonnullae radices quarum finalem litteram अ vocalis praecedit, hanc vocalem producant, e. e. भारवाह *onus ferens* a वह् *ferre*, nonnullae anomalam mutationem subeunt radices, e. e. ह्वा a radice ह्वे *vocare*

644 Radices गम्, यम्, मन्, तन् consonantem finalem abijciunt atque त् addunt, ut similes quae in brevem vocalem desinunt, e. e. अरण्यगत *in silvam tens*

645 Iam sequuntur, ordine alphabetico disposita, omnia suffixa *Andantorum*, cum usitatissimis *Unādibus* अ, अक, अण्ड (*Unādi*), अत् (१ 593-598), अय्, अन् (*Unādi*), अन, अणि, अनीय (१ 622), अन्त, अम् (१ 639), अल (*Unādi*), अस्, आ, आक, आन (१ 598, 602), आद्य, आह, आन्, इ, इक, इत् (*Unādi*), इत्, इन्, इर (*Unādi*), इल (*Unādi*), इय (*Unādi*), इस्, ई, उ (*Krit et Unādi*), उक, उत्र (*Unādi*), उर, उल (*Unādi*), उस्, ऊ (*Unādi*), ऊक, ऊय, एन्य (*Unādi*), एर (*Unādi*), एलिम, ओर (*Unādi*), त (१ 606 sqq), तव्य (१ 622), ति, त् (*Unādi*), त्म् (१ 640), त्, त्र, त्रिम, त्वर, त्वा (१ 630 sqq), थ (*Unādi*), थक, था, न, नश, न्, म (*Unādi*), मन्, मर, मान (१ 598 sqq), य (१ 625 sqq et १ 635 sqq), या, इ, इन्, इक, लक, चन्, चर, चस् (१ 603), चि, ह्

अ suffixo formantur a) Substantiva vel Adjectiva quibus significatur aut praeditum esse aliquem qualitate eā, aut facere eum id, quod radix exprimit. Hujusmodi voces saepe per participia praesentis temporis verbi possunt, a quibus eo tamen valde discrepant, quod actio nempe vel qualitas perpetua, non intra fines praesentis temporis coercitam expriment. — Haec adjectiva sive nomina agentis, nisi appellativorum significationem habent ut कृत् *novus* (proprie *natus*) a कृ, सर्प *serpens* (proprie *iens*) a सर्प्, plerumque autem in fine compositorum inveniuntur aut conjunctione cum praepositione quadam vel particula inseparabili e. e. धर्मसि *officiorum*

*) Cf. Latina *comes com t is eq es equ is is* etc uba radices: ire eadem ratione adjecto *t* auctam video sic etiam *st t pro stat in superstitio stit-is* etc

gnarus, प्रज्ञा *sapiens*, prudens a ज्ञा *novisse* Adjectivorum hujus generis, quae simplicia inveniuntur, exempla sunt प्रज्ञा *nidus*, pulcher et शीघ्र *lucus*. — Vocales finales plerumque Gund, nonnunquam Friddhis augentur, aut eas tantum mutationes subeunt quae legibus euphonicis praescribantur आ finale abjicitur, diphthongi aut abjiciuntur aut mutantur secundum leges euphonicas. Vocales quae finalem consonantem praecedunt plerumque non mutantur, raro Gunam admittunt, आ tamen vocalis in eo loco posita nonnunquam Friddhis augetur. E.g. शय *vicens* a शि, स्तत्र *collaudans* a स्तु, धर *tenens* a ध, प्रिय *amans*, amicis, carus a प्री (v. r 51), द *dans* a दा, गाय *sive* ग *cantans* a गी, मिद *indens* a मिद, तद *vexans* a तद, पच *coquens* a पच. Omnia quae attulimus exempla, non inveniuntur nisi in fine compositorum, प्रिय adjectivo excepto.

Nonnullis hujusmodi nominibus quaedam substantiva praemittuntur in accusativo casu, eujus sensum exprimentur, e e ex शरी *hostis* et दम *domans* formatur शरीन्दम, e उर *urbs* et दर *findens* (a radice दृ) formatur उरन्दर *qui urbes excandit*, quod Indes, cognomen est, e भय *metus* et धर *faciens* formatur भयधर *metum faciens, terribilis*. Sunt substantiva quae in ejusmodi compositione irregularem Accusativi formam assumunt, e e ex उर *n. pectus* et गग *sens* formandum fuisset उरगग, formatur vero उरयम *angustus proprie pectore lens* quod derivandum est a themate ceterum inusitato उर *pectus*, unde etiam deducuntur उरग et उरय eodem sensu. Ne significationem quidem propriam in his exemplis retinet Accusativus *) — Ex वस *res opes* quavis neutrius generis sit, et धर *tenens* formatur वसधर *s. terra* (proprie *quae deus continet*), ex मती *autem*, omitta Accusativi nota, formatur मतीधर *mons* (proprie *qui terram tenet*), et ex illo ipso वस, cum ध composito (quod deducendum est a radice धा *tenere*), formatur वसध *s. terra* non वसध्वा एन *occidere* per suffixum अ irregulariter format प्र (v. r 35), etiamque, अन् syllabâ dejectâ, र. Eandem analogam sequitur radix अन् *nata* unde formatur अ *natus* **) — E radice एन regularis quoque formatio

*) Ex his minus regulariter formati verbis omnino non coniecendam est, nasalem consonantem horum compositorum divergere ab Accusativi nota originis esse. In plerisque en in formâ s et sensus et forma eadem est atque Accusativi, et recte FORSTERES eam quam illucimus ratione, rem explicavit.

**) ध finale vocabulorum दृ et प्र jure a grammaticis suffixum dicitur. Nam si न् radicalis consonans esset dejecta, formandum fuisset ex regula 611. दृ et प्र.

हन efficitur. — Quaedam formae Causales retinent characteristicam syllabam अय् ante अ suffixum, e. e. वेदय् *vertiorem faciens* a विद्. Nonnulla adjectiva in अ desinentia post particulas स्र् et ड्र् passivam habent significationem; e. e. सुषार *facilis*, दुष्कार *difficilis* (v. r. 73.), दुर्लभ *difficilis adeptu*, दुर्धर्ष *qui difficile domatur*, उस्तर *difficilis transgressu*.

४) Formantur per अ suffixum etiam Substantiva abstracta plerumque masculini generis. Vocalis radicalis *Gunā*, nonnumquam *Friddhā* augetur; अ vocalis ante consonantem finalem posita, *Friddhā* assumere solet; palatinae च् et झ् ante suffixum अ in sibi respondentem gutturales क् et ग् transeunt. Exempla sunt: जय m. *victoria* a जि, लय m. *solutio* a ली, भय n. *metus* a भी, पाक m. *coctura* a पच्, वेग m. *celeritas* a विश्, भेद m. *fissio* a भिद्, त्याग m. *desertio* a त्यञ्, योग m. *conjunctio* a यञ्, रोक n. *luneta* a रुच्, हर्ष m. *gaudium* a हृप्.

क format nomina agentis masculini generis et adjectiva quaedam. Vocales finales *Friddhā*, penultima *Gunā* assumunt; penultimum अ vero plerumque *Friddhā* augetur, e. e. नायक *dux* a नो, पाचक *coquus* a पच्, नर्तक *saltator* a न्त्, साधक *utilis* (sem. साधका) a साध् *perficere*. Feminina Substantivorum in अकी desinunt, Adjectivorum, in अका, e. e. नर्तकी *saltatrix*, एनका *quae sodit*.

आड (*Undā*) format भ्रातृ m. *dominus, maritus* a भृ, adjecta *Gunā*, et fortasse स्राण्ड m. *nois* a स्र्.

थ् cum *Gunā* a abstracta format substantiva masc. e. e. चयथ *tabes* a च्ति, वैपथ *tremor* a वैप, वमथ *vomitus* a वम्.

न् (*Undā*) format nomina agentis et appellativa, e. e. राजन् *dominus, rex* a राज् *regere*, तक्षन् m. *faber signarius* a तक् *tenuem facere, frangere*, वपन् m. cognomen Indri *pluvius* a वप् *pluere*; स्नेहन् m. *amicus* a स्निह्. Fortasse huc referenda sunt etiam haec: पृषन् m. *sol* (quia nutrit terram) a पृष् *nutrire*; सुवन् m. *sol*, quod vulgo derivant a सु *die*, verisimillius est autem, id positum esse pro सुवन् a radice सुत् *splendere* suffixo वन् *होहन् m. luna* a स्निह् *madere, plorare*.

नि cum *Gunā* admodum frequens est, et format 1) substantiva generis neutrius, plerumque abstracta, sed nonnulla quoque appellativa, e. e. चयन *collectio* a चि, भवन *excitatio* a भू *excit* भ्रषण (e. e. भ्रू) *aromatizatio* a भृ, भेदन *licor*, अहिद् शोचन *lustratio* a श्च, हर्षणा *delectatio* a हृप्, नयन *oculus* a नो *ducere* (cf. suffixum न्), शयन *lectus* a शी *dormire*, वदन *os* a वद् *loqui*, भ्रषणा *ornamentum* a भृष् *ornare*. — 2) Nomina agentis generis masculini, praesertim ex formis

- mento; e. c. अवाय्य *audiens, auditor* a अ. — Causalium et decimae classis character ग्र्यु retinetur.
- आरु rarissimum est formatque adjectiva, *addit Gund*; e. c. शरारु *nocens* a अरु, वन्दारु *urbanus, elegans* a वन्दु.
- आलु rarissimum, assumat *Gund* format adjectiva veluti शयालु *dormiendi cupidus* a शी. Syllaba ग्र्यु Causalium et radieem decimae classis retinetur; e. c. स्पसयालु *avidus* a स्पृह (v. r. 312).
- इ tantum cum radice धा *tenere* conjunctum usu frequentatur formatque ex illis, cum praepositionibus compositis, substantiva masc. variae significationis. आ finale radicis abijcitur, e. c. सन्धि *conjunctio, pax* etc., अन्तर्धि *interitus*, विधि *lex, praecceptum, fatum*, निधि *thesaurus*. Deinde इ nomina actionis generis feminini format, quae fere solum in interrogationibus responsisque, et quidem rarissime inveniuntur. Vocales finales *Priddham*, penultimae *Gunom* assumunt, अ tamen semper *Priddhu* afficitur, e. c. दायि *victoria* a दि, कारि *actio* a क, बोधि *cognitio* a बुध, गादि *sermo* a गद्. — Tam इ format nomina agentis, appellativa et adjectiva, quae assumunt syllabam reduplicativam; e. c. चक्रि *m. qui fuit* a क, दग्नि *m. ventus* a गम् *ire*, दग्नि *m. genus quoddam armorum* ab हनु *necare* (v. r. 455.), रुधि *m. f. n. tenens* a ध. — Etiam adjectiva format suffixum इ ex formis intensivis, e. c. मासदि *qui multa perpetuitur*. Denique, vocali radicali per Gunam aucta hoc suffixum in quibusdam compositis appellativis et adjectivis ejusdem significationis est atque अ suffixum, e. c. शकृत्कारि *m. stulus (proprie qui sterces facit)*, उदरम्भरि *m. f. n. vorax (qui nutrit ventrem)* ab उदर *n. venter* et भृ *nutrire, conservare*.
- इक usu non frequentatum, format nomina agentis et adjectiva, e. c. छनिक *m. qui fodit* a छन्. Femininum hujus suffixi est इका quod interdum idem significat ac si femininum esset suffixi अक; e. c. पाचक *coquus*, पाचिका *coqua*.
- इत् (*Undi*) format सरित् *f. fluvius* a स *ire*, terminatque nonnulla alia vocabula quorum origo minus est perspicua.
- इल् usu non frequentatum format adjectiva, nomina agentis, et appellativa e radicibus decimae classis, quae retineat syllabam characteristicam ग्र्यु; e. c. गदयिल् *m. f. n. loquax* a गद् *loqui*, स्तनयिल् *m. nubes*, तनुरु *a स्तन्नु *tonare**.
- इन् usitatissimum est formatque adjectiva et nomina agentis aequae ac suffixum अ; ita tamen, ut इन् suffixo terminatae voces saepe etiam ad praesens tempus referantur

et significatione eum participio praesentis conveniatis, non tamen cum Accusativo construuntur (v. Nalūm XI. 21. Indralōk. V. 13.). Praecipue, nisi semper, in fine compositorum haec voces inveniuntur. Vocales finales *Friddhām*, penultimae *Gunam* assumunt, penultimom *अ* tamen semper *Friddhī* afficitur, et *आ* finali euphonicum *य* apponitur. Causalia radicesque decimae clausis *अय* characteristiceum abijciunt. Exempla sunt: मनोसहिन् *animum sapiens* & हृ, प्रासादशायिन् *qui solet in palatio dormire* & ग्री, वधिपिन् (वध + एपिन्) *caedis cupidus* & इप्, अमर्षिन् *intolerans* & मृप्, प्रत्यासिन् *appidanus* & वस्, त्रिनिपातिन् *hostes caedens* & पातय, शतयोदनयायिन् *centum Yodschana lens* (Nal. XXII. 9.) & या. V. r. 222.

इर (*Unddi*) format मुदिर *voluptarius*, & रेरि ददितु & मुदु *gaudere*, स्थिर *stabilis* & स्था *stare*, हिरि *m. ensis* & हिरु *findere*, गिरि *n. fulmen* & गिरु *findere*. Femininum इरा format मदिरा *potus usibrans* & मरु *usibrare*.

इल्ल (*Unddi*) format पथिल *m. tior* & पथ *ire*, अनिल *m. atr.*, & एतु ab अन् *spiritum ducere*, मुदिल *n. sulca* & मरु *tegere*, & अयिल *pater* & वय्.

इप (*Unddi*) Hoc suffixo fortasse formatom est अत्रिप *m. mare* ab अत्र *movere*, मरिप *m. bubulus* & मरु *crecere*.

इस् cum *Gunā* format nonnulla substantiva generis neutrius; e. c. इयोतिन् *stellis* & इयन् *splendere* (v. r. 232.).

ई format abstracta substantiva feminina quae communem multorum ejusdem actionis functionem indicant. Radix semper conjuncta est cum वि + आ. Vocales ante finalem consonantem positae *Gunam* assumunt, *अ* tamen *Friddhī* afficitur; e. c. व्या-क्रोशी *mutuus clamor* & क्रुप्, व्याससो *mutuus risus* ab एस्.

उ ex Desiderativis adjectiva format, quae participii praesentis significationem habent, e. c. चिकीर्षु *sucendi cupidus* & चिकीर्ष & radice कृ, पिपासु *bibendi cupidus* & पिपासु & radice पा. Sunt quoque radices primitivae, ex quibus per उ suffixum adjectiva et nomina agentis formantur; e. c. इच्छु *optans* ab इह (v. r. 337.). Feminina a masculinis non distinguuntur nisi declinatione. — उ suffixo *Unddi* formantur अस्त *m. vita* ab अस् *esse*, वायु *m. ventus* & वा *stare* inserto य् euphonicum, भिदु *m. belemnites* & भिदु *findere*, बन्धु *m. affinis* & बन्धु *ligare*, तन्नु *tenuis* & तन्नु *expandere*.

उक्ता adjectiva format ex radicibus in consonantem deinentibus. Vocalis quae finalem consonantem praecedat *Gunam* assumit, *अ* tamen *Friddhī* afficitur; e. c. कामुक

avidus, voluptuosus & तन्निं cupere amare, शास्यत्, वन्, मुन्धुः & मन्; धर्मः प्रो-
 cius & धर्मः adpergere plure

उन्न (l. n. d. d.) format धन्वः n. amulum & ध. regere

उरः vis non frequentatum, format & selectiva quaedam et appellat va & c. निद्रः 1) अ-
 dem 2) in fulmen & निद्रः fudit

उन्व (l. n. d. d.) format इन्वः m. 1) amare, 2) curare, & इन्वः gaudere

उन्व format substantiva quaedam generis neutrius & c. धन्वः corpus & धन्वः seminare
 धन्वः arbutus & धन्वः impus⁸) quae substantiva secundum r. 212 lectantur

उ (l. n. d. d.) format मन्, n. saliare & मन्, saltare तन्, f. corpus & तन्, exspandere

उपा vis non frequentatum, format adjectiva et nom. na agentis ex form. intrinsecis et e
 rad. et reduplicata शास्, sigillare; & c. धायायः impus & धायायः & धन्वः impus (vid.
 r. 216); शास्यत्, m. qui cupit accipere & शास्यत् & मन्, accipere ut शास्यत्, v. g.
 gians & शास्, signare

उत्त (l. n. d. d.) format धन्वः n. curare, cursum & ध. regere, धन्वः n. caro & न. amare

धन्वः (l. n. d. d.) format धन्वः praeclitum & ध. eligere (v. r. 211)

धन्वः (l. n. d. d.) format धन्वः m. bestia quaedam cornuta & धन्वः murere, धन्वः m. stultus
 & धन्वः dementem stultum fecit

धन्वः vis non frequentatum format adjectiva quae a significacionem participiorum praesentis
 vel futuri et quidem reflexivam habent, sed et iam pro appellativis positae in-
 veniuntur, assumpti transitiva significacione pro reflexivis; & c. निद्रः m. qui se
 fudit aut fuditur, धन्वः m. qui coquitur aut maturavit quod vocabulum, teste
 WILSONO, substantive positum significat solem ignem

धन्वः (l. n. d. d.) format धन्वः m. homines sanctus & धन्वः pati.

धन्वः admodum usitatum est et format abstracta substantiva generis feminini & c. धन्वः
 color, facultas & धन्वः, स्थितिः desertus & धन्वः, दधि visus & धन्वः, माति engulatio
 mens & मन्. Radices ante hoc suffixum easdem subeunt mutationes tam regula-
 res quam anomalas atque ante suffixum त् (r. 606), ita tamen, ut ante धन्वः vocalis
 intermedia न nunquam inseratur, & c. दन्वः, रन्वः & धन्वः; उन्वः, उन्वः & धन्वः
 उन्वः & धन्वः; उन्वः, उन्वः & धन्वः; उन्वः, उन्वः & धन्वः (r. 95). धन्वः, धन्वः & मन्.
 धान्तः, कान्ति & कम्. नन्वः, नन्वः & नन्वः. Quaedam radices in vocalem desinentes

*) WILSON hinc radice etiam videndi significacionem tribuit, nec tamen illa invenitur
 hoc sensu apud scriptores

assumunt ni pro ti ad analogiam participiorum passiv., pleraque tamen radices quae ni pro ti in participio assumunt, in hoc substantivo abstracto, si quidem nomino unitatum est, ni terminatione utuntur; e e ग्रान्, ग्रानि ३ श्री शीर्षा, शीर्षि ३ श्, क्षिन्, क्षिति ३ क्षिद्, पन्, पति ३ पद्. मग्न्, मगि ३ मद्. — Nonnulla etiam masculina, quae personam significant, suffixa ni formantur; e e शानि *re natus a शा nocere*

तु (*Unde*) quo] masculi nom est ejus lem suffixi, cujus femini non utuntur Infinitivus et Gerundium (v r 630 et 640), format मन्तु m et यातु m *exist a शन्ति tre et या tre भातु m col a भा splendere शन्तु m annuati a शन्ति governare, parare तन्तु filium et metallo factum a तन् expandere*

तु Hoc suffixo sursumantur nomina agentis secundum r 460 sqq quae si quis illi lem diximus conlitionibus, a significationem parte proutum soluti habent e e शत, *disto a दा, सह creator a गतु (v r 4 १ ४)*

ञ Hoc suffixum, ante quod interdum vocalis इ inseritur, *Guram sequitur formatque neutra et feminina quae iam, quae plerumque instrumentum aut res quod iam expressit mee a leni e e पात्र poculum a पा potare श्रोत्र auris a श् audire नेत्र oculus a नो ducere वज्रा os a वच् (v)us वज्र vesica a वज्र vesire यादित्र argumentum m si um a यादित् (causali) e वद् (v)us यानित्र pass a यन् foldere चरित्र via mureis a चद्र *ve दृष्ट्रा / stens a दद् murelere यात्रा / iter a या *ve तु* etque consonantes quae ante ञ in तु mutandae fuissent, deiciuntur, hinc श्रोत्र pro श्रोत्र stimulus a तद् *vesire पत्र / stans a पत् cadere* — Sunt quoque Adjectiva quaedam quae per ञ vel ट्त्र formantur e e पत्रित्र *purus a प् purgare, चित्र pictus varius fortasse derivati hinc est a चि *voll gere* omissi Guram.***

त्रिन् usu non frequentatum format adjectiva quae iam e e पत्रिन् *artifeximus a प् fo cere*

त्वर १ वर

श (*Unde*) format नीच m *dux a नी ducere तत्त्व genus a तद् *versare**

धक्त्तु usu non frequentatum, et, ut mihi videtur, ortum ex श् adjecto व्, format quaedam nomina agentis e e गावन् m *canis a गे canere*

न praeter participia r 60° sqq descripta, format abstracta substantiva generis masculini, et femina non quaedam in शा desinentia e e स्वप्न *sonnus a स्वप् *divertere* रक्षण servatio a रक्ष (v r ०1°) ३ प्रश्न *quaestio a प्रश् (v r 5° e) ३ यज्ञ *acrifeximus a यज्, याज्ञा / precatio a याच् (v r ०3)*.**

- १३ format adjectiva quaedam generis communis*); e. e. तृष्याद् (Nominativus *m. f. n.* तृष्याक्) a तृप् *surre* (v. r. 91³).
- १४) adjectiva format quae femininum a masculino et neutro non distinguant nisi declinatione (v. r. 244.), e. e. त्रस्तु *timidus* a त्रस्, गच्छु *avidus* a गच्छ.
- १५) (Unddi) format भाम् *m. lux, sol* a भा *splendere*, यध् *m. certamen, arcus, sagitta* a युध् *pugnare*, युग् *n. par* a युज् *jungere*, भीम् *terribilis* a भी *timere*, तिग् *m. acutus* a तिग् *acuere*.
- १६) मन् ut mihi videtur, cum suffixo मान् r. 598. cognatum, eandem in modum ac respondens Romanorum *men* (*legumen, foramen, praefamen* etc.) cum obsolete minus unde *mini* (e. e. *amanus* v. annot. ad r. 460) et *turus* cum *tor* (cf. तृ). Quam requirit hoc suffixum formatque substantiva et adjectiva. Substantiva plerumque generis neutrius sunt, e. e. क्खन् *dissimulatio* a क्ख् *abscondere*, चर्मन् *lorica* a च् *tegere*, इन्मन् *partus* a इन् *gignere*, वैशमन् *domus* a विष् *ustrare*, सद्मन् *domus* a सद् *ire*, प्रेमन् *amor* a प्री *amare*. Nonnullae voces in मन् desinentes nulla verisimili ratione explicari possunt, aut cum radice a qua deducendae videntur communem significationem non habent, e. e. चर्मन् *corium* (चत् *ire*), शर्मन् *fortuna, voluptas* (श् *offendere*), नामन् *nomen*. — Adjectiva in मन् desinentia parum usitata sunt; exemplum est शर्मन्. — Flectitur hoc suffixum secundum r. 224.
- १७) मर् ortum esse videtur e radice म् *mors* suffixo मर्; raro usurpatur, formatque adjectiva, e. e. अमर् *orax* ab अद् *edere*.
- १८) या suffixum quae forma feminina est suffixi य (v. r. 625.) format abstracta substantiva feminini generis; e. e. विद्या *scientia* a विद् *scire*, व्रज्या *peregrinatio* a व्रज् *ire*, परिषयी *ambulatio* a सु *ire*. Brevibus vocalibus in fine radicum interdum त् additur; e. e. भृत्या *conservatio* a भृ. (cf. r. 635.).
- १९) र्, र्क्, लुक् His suffixis adjectiva quaedam formantur; e. e. दीर् *lucidus*, सिंस् *noceus, terribilis, caecus* cupidus a सिंस् *offendere, nocere*; भीर् (*fem.* भीर् vel भीर्त्), भीर्क्, भीर्ल् *timidus* a भी *timere*, सद् *m. f. n. iens* a सद् *ire*. — Suffixu र् Unddi formantur voces सिद् *m. morbus* a सिद् *luctu afficere*, दद् *m. ignis* a दद् *urere*, सिप् *elax*.

* Dicere possemus generis omnis si Nominativum singularis tantum spectaremus. Quod tamen minus aptum credo; neutrum enim semper a masculino et feminino quibusdam in casibus differt, quamvis interdum eandem Nominativum habeat.

- घन** format adjectiva, praesertim in fine compositorum usurpata, e. c. भग्निदायन *multo dans*, tum etiam nomina agentis ex quibus unum tantum usu frequentatur यदघन *sacrificator*. Femininum hujus suffixi aut a masculino non differt aut घरी sonat, quod proprie femininum est suffixi वर, e. c. दृश्यन् *videns. fem. दृश्यन्* aut दृश्यती.
- घ्र** format adjectiva et nomina agentis ex parvo radicum numero. Post breves vocales त् additur (cf. r. 635.), e. c. नद्यर् *caducus*, इश्वर् *dominus*, दित्वर् *victor* à दि, गत्वर् *iens, mobilis* à गम् (cf. r. 637.). 'Femininum plerumque in ई desinit.'
- घि** usu non frequentatum, format adjectiva et appellativa quaedam, e. c. कीर्घि *dispergens* à क्, डागघि *vigilans*, tanquam substantivum masc *ignis*, à डाग.
- घ्न** secundum regulas 101^a, et 94^a. saepe mutatur in घण formatque adjectiva et nomina agentis Radix क्ति Guna, मञ्जु *Veidhim* assumit, unde कीपण *caducus* et मादण *purgans*. ऐ finale in ग्रा transit, e. c. मलाह्ल *evanescentes* à म्लि. Reliquae vocales non mutantur, e. c. स्थाल् *stabilis*, द्वाण् *vincens, victor*, भूष्ण् *qui est*. Sed si suffixum radici inserta vocali ह additur, vocalis radice Gund afficitur, e. c. भविष्ण् *qui est*, रोचिष्ण् *fulgens*. Formae casuales syllabam अय् retinent, e. c. कारविष्ण् qui faciendum curat. Femininum a masculino non distinguitur nisi declinatione (v. r. 244.).

646. Suffixis *Unādis* anumerantur etiam haec: अद्*), अद्, अग्नि, अन्, अन्ध, आल, इवो, उत, उर, एन्, झल, छ, उ, छ, च innumeraque alia. Plurima tamen vocabula per *Unādis* explicata aut minus perspicuae aut plane obscurae sunt originis, et ratio quā Grammatici Indici ea derivant non raro est prorsus inepta et absurda; ita ज्ञान् *genus* descendere dicitur a जन *generare*, नेम *dimidius* a नी *ducere*, यत् (य) *qui* à यत् *adorare*, किम् (कं, कि) *quis* a की *sonare*.

*) Huc referuntur तद् m. *undo* à त्, वाद् m. *avis* à वा् similiaque, quae mihi composita esse videntur e म *lens* (à म suffixo cf. v. p. 257.) et antecedente Accusativo, ad analogiam vocis उर (p. 257.). वाद् igitur proprie significat *volando iens*, id quod dilucide ex eo apparet, quod eadem significatio etiam exprimitur per वाद्म्य à म् *are*, et वात्मा sine Accusativi signo. — Per suffixum घद् dictum esse dicitur वाद्द् f. *autumnis* vel *annum pluviosum tempus*, quod tamen apte e वाद् *ogiva* (v. WILS.) et दा vel द *dans*, anomale suppressi vocali finali (cf. r. 374. et 608.) explicari potest.

NOMINA DERIVATIVA.

647 Nomina propria sine ullo adjuncto suffixo derivativo, per solum pluralem suum progeniem significare possunt ejus, quem nomen designat; itemque per nudum suum thema, ubi hoc in initio compositorum pluralem significat, e. c. वसिष्ठास्, भगवस्, अत्रयस्, descendentes vel situ *Vasischthi, Bhrguis, Atris*, कुरुक्षेत्र *optimus Kurudarum*. Reliquae omnes derivativae voces suffixis formantur *Taddhita* (सञ्चित) dictis, nunquam vero internā solā Primitivi mutatione, quamquam e. c. शैव per *Vridhdum* tantum e शिव ortum esse videtur (cf r 650).

648. Multa suffixa *Taddhita*, imprimis omnia quibus Patronymica formantur, *Vridhdum* primae in voce primitivā vocalis requirunt, licet haec vox composita sit, e. c. सौहार्द *n. amicitia* a सुहृद् *amicus* (e सु *bonus* et हृद् *cor*). Interdum, ubi vocabulum ex quo derivativum formatur, est compositum, utrumque conjunctum elementum *Vridhdum* assumit, e. c. सौहार्द *n. amicitia*, सौभाग्य *n. felicitas* a सुभाग *felix*.

649. Praefixa वि, नि et सु in derivatis formant वै, ने et सौ, quanquam in voce primitiva propter sequentem vocalem in व्य, न्य et स्व sint transformatae, semivocalis autem nihilo minus retinetur. Quare e. c. वैयास venit a व्यास e वि + आस, नैयायिक a न्याय e नि + आय, सौम्य a स्वय e सु + अय. In quibusdam etiam anomalis Derivativis inveniuntur ऐय et शैव ex इ et उ formata, quanquam hae vocales non ad praefixa नि, वि et सु pertineant, e. c. शैवायुद a श्व-इय, quaedam bestiae *व्यास-शैव* a श्व-इय, *licus*. F. contrario autem a इयोत्तिस् descendit इयोत्तिपिक non शैयोत्तिपिक, a होय venit ह्येय non होयिपि etc., ex quo apparet WILKINSON, p. 493., regulam nimis la-proposuisse.

650 Vocales finales vocum primitivarum ante vocales vel *y* semivocalem suffixorum *Taddhitorum* has sequuntur leges 1) अ, आ, इ, ई abijciuntur, 2) उ et ऊ *Gunā* augentur, ita ut ओ quod us substituitur, ex euphoniae lege 65 transeat in अव्, 3) औ, औी et व्र ex generalibus euphoniae legibus convertuntur in अव्, आव्, इ, in quibusdam tamen Derivatis ऋ abijciuntur. E c शिव cum अ format शैव cum इ, शैवि, cum य, शैव्य मनु cum अ format मानव, cum य, मानव्य, गो cum य format गव्य, नी cum य format नाव्य, भ्रातृ cum र्द्य format भ्रात्रोय, पितृघ्नस् cum एय format पितृघ्नसेय

651 न् finale ante vocales et *y* semivocalem suffixorum *Taddhitorum* abijctio una cum penultima vocali, ante consonantes solum न् supprimitur, in quibusdam tamen Derivatis, न् vocis primitivae una cum praecedente vocali ante vocales vel *y* litteram reijnetur. E c यौवन *juventus* a युवन् *juvenis* cum अ, एस्तिन् cum एयक format एस्तैयक, अश्मन् cum र format अश्मर

652 Jam sequuntur ordine alphabetico omnia suffixa *Taddhita*, quorum nonnulla sunt vocabula quae separatim quoque inveniuntur, atque hinc ob causam jure a suffixis excludi possint. Nonnulla, uti अ, इन्, य, आत्, etiam ad voces primitivas e radicibus formandas usurpantur, ubi eadem *Kridantorum* suffixis annumerantur (vid *r* 645). Magna *Taddhitorum* pars primitivarum vocum significatio nes tam varium in modum commutare potest — praesertim in adjectivis aut appellativis formandis — ut frustra leges quaesiveris generales, quibus Derivatorum ad Primitiva sua rationem definire possis. Usitatissima suffixa *Taddhita* sunt haec अ, इन्, इत्, ईयस्, तम्, तत्, तस्, तात्, त्व, मत्, य, वत्, et शस्. Ea quibus asterisci signum est praepositum *Vriddham* requirunt

*अ	*अकि ^a	अस् ^c	आट ^d	*आयनि ^f	आल ^d
*अक	अय ^b	आ	*आयन ^c	*आयन्य ^f	आन् ^g

plantarum sumptae, e quibus oriuntur, quae omnes gener neutri sunt E c आ-
 श्रत्य, वीणाच, प्लाक्त, नियग्रोध (r 649), *fructus* अश्रत्य, वेणु, प्लाक्त, न्यग्रोध
arborum A समुद्र *mare* descendit सामुद्र *sal marinus*, tanquam a mari pro-
 ductus 2) Abstracta gen neut. e c सौरद et सौतार्द (r 648) *amicitia* a सहृद्
amicus यौवन *juventus* e युवन् *juvens* शीच *purus* e प्रुचि *purus* लाघव *le-*
stitas e लघ *levis* 3) Collectiva gen neut., e c कापोत *turba columbarum* a
 कपोत, आश्र *multitudo equorum* ab अश्र, क्षेत्र *multitudo agrorum* a क्षेत्र 4) Ad-
 jectiva, quorum semio maximam partem exeunt in ई, atque Appellativa, ntraque
 diversissimae rationis e c वैद्युद् *Adj. quod mane fit a व्युद् prima lux, राशत ar-*
genicus a राशत, सौवर्ण *aureus* a सुवर्ण, सावत्सर *annuus* a सवत्सर, सीकार
more suum se habens a सूकार, द्वैप *m. currus pellibus tigrinis obiectus* a द्वैप *pellis*
tigrina — मात्, in fine compositorum, quorum pars prior est vocabulum nume-
 rationale vel una vocem रात्, भद्र *bonus* ad Patronymica formanda, ante suffixum ग्र
 transit in मात्तर, e c भाद्रमात्तर *filius bonae matris* a भद्रमात्, *bona casta ma-*
ter ejusdem significationis est साम्मात्तर*) a सम्मात्, formā anomala pro
 सन्मात् e सत् + मात् (v r 58)

*क In derivatis a primi litris in अ desinetibus, ambo haec si fixa, ob r 650, non
 inter se distingui possunt Usu non frequentata sunt, atque ne unum quidem
 exemplum me videre memini, quod non per क explicari possit nam मैधक e मेधा
 et ह्यन्दसक e ह्यन्दक, quae WILKINSUS (p 528) asserit, apud WILSONIUM non
 inveniuntur, neque a me unquam apud scriptores reperta sunt Haec suffixa for-
 mant 1) Collectiva gen neut., e c राशन्यक *agmen Aschatriyorum* a राशन्य,
 वात्सक *multitudo vitulorum* a वात्स, औत्तक *grex bovum* ab औत्त, कौदारक *mul-*
titudo agrorum a कौदार, धिनुक *grex vaccarum* a धेनु, एलितक *grex elephantorum*
 ab हलितान् (r 651) 2) Sine Fradhi adjectiva et substantiva variae rationis, nec non
 diminutiva e c मद्रक, सिन्धुक *Madrensis, Sundhuensis* शीतक *m 1 tempestas*
frigida tempus anni frigidum 2 *vir piger* a शीत *frigidus* उष्णक *m 1 tempus*
anni calidum 2 *Adj habitus* ab उष्ण *calidus* अधिक *superior, major* ab अधि *super*
 बालक *m puer, parvulus* a बाल ejusdem significationis, वृत्तक *quaedam arbuscula*
 (secundum WILSON *m 17 r ghtea antidynterica*.) Dictae voces explicantur per
 suffixum क, e contratio वीदेरक *m mercator* a विदेर addit Fradhi, per अक

*) WILSONUS scribit साम्मात् Omissis Fradhi

ग, आदि formant adverbia cum sensu Locativi e दक्षिण *australis* atque उत्तर *septentrionalis*, quare दक्षिणारि sive दक्षिणा *ad austrum*, उत्तरारि sive उत्तरा *ad septentrionem*.

*इरू raro invenitur formatque 1) Patronymica, praesertim e vocibus in इरू desinentibus, e. c. दाशरथि *Dasarathida* a दाशरथ. 2) Adjectiva eum femin. in ईरू desinentibus, quae tamen aptius a suffixo इरू derivantur, quia इरू in fem. pariter इरू sonat 3) Adverbia e Substantivis, quae cum semet ipsis conjunguntur, ad actinem reciprocam exprimeodam. Prius huiusmodi compositorum membrum इरू finale producit, atque aliae breves vocales vel item in इरू vel in sibi respondentem longam vocalem transeunt, longae vocales aut non mutantur aut in इरू transformantur. E. c. हस्ताहस्ति *manus contra manum* ab हस्त, मूढामुष्टि sive मुष्टीमुष्टि *pugnus contra pugnum* a मुष्टि, बाह्याबाह्वि sive बाह्याबाह्वि *brachium contra brachium* a बाह्वि (r. r. 650. 2.), नानावि sive नानावि *navis contra navem* a ना, धनुर्धनुषि *arcus contra arcum* a धनुस्.

*इवा format 1) Adjectiva, plerumque eum femin. in ईरू desinentibus, e. c. ऐमन्तिका *hiemalis, frigidus* ex ऐमन्त *hiems*, नीशिक *nocturnus* e निशा *nox*, धार्मिका *pius* e धर्म *officium, jus, virtus* 2) Collectiva gen. neut., e. c. वैदारिका *multitudo agrorum* e वैदार.

*इवा, femininum praecedentis इवा, format Substantiva abstracta e Compositis ordinis Doandva (r. r. 655), abjectis Dualis terminatione, e. c. पितापुत्रिका *negotium patris ac filii* a पितापुत्रौ *pater filiusque*.

इत्त est suffixum participiale त्त (r. 606) quod, inserto इत्, etiam nonnullis Substantivis adjungitur, ad adjectiva possessiva formanda; e. c. पालित *fructu praeditus* a पाल *fructus*, Eodem sensu इत्त quoque componitur cum पाल *fructus*, मल *sordes, lutum*, रथ *currus* et मूष *cornu* e. c. मूषिण *cornutus* (r. r. 91²).

इन् innumera format possessiva, tam adjectiva quam substantiva, e substantivis in इरू vel इरू desinentibus, e. c. बलिन् *robore praeditus, fortis*, a बल *robur*, धनिन् *dives* a धन *divitiae*, दन्तिन्, कारिन्, हस्तिन् *elephantus* (verbo tenuis *dentibus, proboscide praeditus*) a दन्त *dens*, हस्त et कर *manus, proboscis*, केशिन् *leus (crinitus)* a केश *crinis*, मायिन् *fraudulentus, magus* a माया *prestigia, magus*. Femininum इनी etiam Collectiva format e पद्म aliisque vocibus lotum florem significantibus, item e पल *arca*, हल *aratrum* atque उलूक *ululus*; e. c. पद्मिनी *lotorum multitudo, lotorum locus*. — Suffixum वत्त idem significat atque इन् et saepissime

conjungitur cum substantivis cujusvis modi, sine respectu litterae finalis, e. c. वलवत् *fortis*, धनवत् *dives*, विद्यावत् *sciencia praeditus*, भास्वत् *splendidus, splendore praeditus* a भास् *splendor*, विद्यत्वत् *rubes, (fulgur habens)* a विद्यत् *fulgur*. वत् format etiam pronomina derivativa, secundum r. 283. Femininum hujus suffixi est वती (v. r. 218). — मत्, मिन् et विन् idem significant ac इन् et वत्, sed rarioris sunt usus, मिन् rarissime adhibetur, exempla sunt गोमिन् *boves aut vaccas possidens*, स्वामिन् *dominus, possessor* a स्व *suus, proprius*, producto अ. — विन् format स्रग्विन् *sertum e floribus habens* a स्रग्, mutato इ in ग् (v. annot. ad r. 89.), ceterum hoc suffixum fere solum vocibus in आ vel इ desinentibus adjunctum invenitur, e. c. मेधाविन् *intellectu praeditus* a मेधा *intellectus*, तेजस्विन् *splendore aut robore praeditus* a तेजस् *splendor, robur* — मत् latioris est usus ac विन्, e. c. श्रीमत् *fortunatus* a श्री *fortuna*, मणिमत् *gemmas possidens* a मणि *gemma*, धनुष्मत् *arcitenens* a धनुस् *arcus* (r. 101°). — Suffixa इन्, मिन् ac विन् flectuntur secundum r. 222, मत् et वत् secundum r. 218. In sem. horum suffixorum additur इ.

व र. इत्.

य format Patronymica e quibusdam femininis; e. c. सीभागिनिय *honestae matris filius* a सुभागा (v. r. 648), बान्धकिनिय *filius adulterae* a बन्धकी.

भ adjectiva e nonnullis substantivis format, e. c. वलिभ *rugosus* e वलि *ruga*.

इम aliquot format adjectiva, e. c. पाकिम *maturus* a पाक *maturitas*, अग्रिम *praestantissimus* ab अग्र *cusps*.

इमन् nomina abstracta gen. masc. e quibusdam adjectivis format. उ finale ante hoc suffixum contra r. 630 ष. abjicitur, इ medium ante unam consonantem transit in इ, ante duas vero non mutatur, finales consonantes una cum praecedente vocali abjiciuntur. E. c. प्रथिमन् *Intusudo* a पथ *latus*, कृष्णिमन् *nigritia* a कृष्ण *niger*, स्रष्टिमन् *rectitudo* a स्रष्ट *rectus*, महिमन् *magnitudo* a महत् *magnus*. — गुरु *gravis* et वज्र *multus* formant anomala ग्रिमन् *gravitas* ac भूमन् *multitudo* (cf. annot. ad r. 251.)

इय format quaedam adjectiva et substantiva, e. c. यदिय *sacrificio aptus* a यज्ञ *sacrificum*, अग्रिय 1. *praecipuus*, 2. *m. frater maximus natus*, ab अग्र *cusps*.

इर, इल, ईर, ईल, ल formant aliquot adjectiva possessiva ex substantivis, e. c. मेधिर, मेधिल *intellectu praeditus* a मेधा *intellectus*, काण्डीर *arcitenens*, सगुतार *sagittarius* a

काण्ड *sagitta* धमनील *venosus* a धमनि *vena* पोपान *spumosus* a पोपा *spuma*
 पाण्डुल *p il erulentus* a पाण्डु *pulsus*

इष्ट v r 251, 252 et 253

ईनि format 1) adjectiva, maximam partem sine *Friddhi* e c कुम्भीनि *nobilis* e *generosa*
familia oriundus a कुल *fam l o* समीन *annuus* a समा *annus* प्रीण *setus* a प्र
 ante (r 94°) 2) aliquot appellativa gen neutre adjecti *Friddhi* e c तैनीन *oer*
sesamum proferens a तिल *sesamum*

ईय format 1) eum *Friddhi* Patronymica e vocibus quae cognationem indicant, e c.
 स्वास्त्रीय *sororis filius* a म्यस् 2) Sine *Friddhi* adjectiva et substantiva variae
 rationis e c अस्त्रीय *equinus* tanquam substantivum gen neut. *equorum multitudi*
 किराताईनीयⁿ nomen carminis, quod pugnam celebrat *Ardschuni* cum *Swo* formi
Kurdhi induto 3) Pronomina possessiva, v r 247

ईयम् v r 251, 252 et 253

ईरि, ईलि v इर

उर format aliquot adjectiva possessiva, e c. इन्तर *magnum et presta utrum dentem ha*
bens a इन्त *dens*

उल Hoc suff'io formati d'itur मातुल *in avunculus* e मातु, cum tamen उ et ल se
 invocales facile sotee se mutantur, मातनु mihi ex मातुर् ortum esse videtur (cf
 suffixum अ)

एयम् vel potius यम्, a य् *dies* adjecto य् adverbiali vel Locativum significante, adjungi
 tur vocibus पूर्व *anterior* अन्य, पर, अपर, इतर *al us* अन्यतर *alteruter* अधर
inferior उत्तर *superior* ita ut haec adjectiva vocalem अ finale in ए convertant,
 id quod occasionem dedit Grammaticis, ut suffixum एयम् proponerent, eodemque
 expl' earent adverbia पूर्वयम् *prae* et माने *अन्येयम्* *alio d e* etc. Pro परेयम्
cras (cf *perendus*) d'itur etiam परेयत्रि, ubi यत्रि manifesto est Locativus, vel
 obsoletus, a य् adjecti *Guna* et additi terminatione Locativi इ formator, vel regu-
 laris a cognato यो*) Praeter adjectiva modo commemorata etiam उभय *ambo*

*) Itam prior horum compositorum pars, ad quod recte SCULECELIUS monuit, tan-
 quam Locativus explicari potest (v *Indische Ebst* Vol I p 363. et r 279) Quum tamen
 ex finale facile in ए convertitur, ita ut e c. ये in येय, येय्, येयम्, येयु thematis vice
 fungatur eadem ratione, ubi adjectiva ista commemorata cum यु, quae cum suffixo de-
 rivativo, sunt composita, d'iphthongum illam ortam esse affirmaveris.

eum यम् compositum invenitur, aut य् finali item in ए converso aut non mutato, unde उभयेयम् vel उभययम् utroque dicitur.

एव्य aliquot format adjectiva atque appellativa, e. c. प्राच्यपेयम् (r. r. १^o.) *auctumnalis* & प्राच्यप्लुवiale tempus, *auctumnus*.

एय format 1) Patronymica, e. c. आत्रेय *Atrida* ab आत्रिः गात्रेय *Gangula* & गङ्गा. 2) Adjectiva atque appellativa, e. c. मात्रेय *e terra factus a मत्स्ये terra*, साधेय *amicus* & साधेय *amicus*, ईरिय *n. buxum* & गिरि *mons*. 3) Aliquot Abstracta et Collectiva; e. c. शान्तेय *n. cognatio* & शान्ते *cognatus*, पौत्रेय *m. multitudo virorum* & पुरुष.

एयक quaedam adjectiva atque appellativa performat; e. c. यौवनेयक *juvenilis* & यौवन *juventus*, प्रेयेयक *n. collare* & प्रोद्या *carole*.

फ य. यफ.

फट् a rad. फट् *ire, plueri, tegere* suff. य, est vocabulum quod etiam separatim invenitur, variis significationibus, quam ob rem male suffixis annumeratur. Cum उमा, तिल, अलाद्यु compositum, pulverem significat, et ibi *Todditum* esse dicitur; e. c. उमाफट् *pulvis seminis lini*. Etiam ubi compositum est eum praepositionibus वि, नि, सम्, प्र et उत्, pro suffixo habetur, quo formentur substantiva et adjectiva variae rationis; e. c. उत्फट् *multus, nimius, ebrius*, tanquam substantivum, *elephantus eorum appetens*.

कट्टया substantivum gen. fem. est, quod separatim non usurpat, in compositione cum र्य nonnullisque aliis vocibus significat *multitudinem*.

कत्व item substantivum est, gen. masc. Ubi in compositis pro suffixo habetur, exprimit *similitudinem, speciem*, cum notione dominandi vel contemnendi. Idem valent

देश et देशीय a radice दिम् *monstrare*. E. c. पट्टु *disertus*, पट्टुकल्प, पट्टुदेश, पट्टुदेशीय *aliquantulum disertus*, काव्य *poeta*, काव्यकल्प, काव्यदेश, काव्यदेशीय *poetilla*; सुवर्ण *aurum*, सुवर्णकल्प, -देश, -देशीय *auri similis, auri speciem habens*

किन् aliquot performat adjectiva, e. c. वातकिन् *ventosus, rheumaticus* & वात *ventus*. Flectitur secundum r. 222.

कीर्य adjectiva e. c. वानकीर्य *voluntatis* format, e. c. शानकीर्य *humilis* & शान *humilis*.

गोय्या, गोष्ठ composita sunt e गो *dos m. f.* cum युम् *n. par* (a युम् *conjugare*) et स्थ *stans*, qua re prius significat *par vaccarum vel boum*, separatim autem non videtur usurari, posterius significat *stabulum vaccarum*. Ubi गोय्या et गोष्ठ cum aliis ali-

malium nominibus componuntur, abiciunt significationem vocis गो, iudicantque par et stabulum aut ferarum specum in universum, quo factum est ut a Grammaticis illa pro suffixis haberentur. E. c. गोगोयुग *n. par vaccarum vel boum*, मण्डिगोयुग *n. par boum bubalorum*, गोगोष्ठ *m. n. vaccarum stabulum*, अश्वगोष्ठ *m. n. equile*, सिंहगोष्ठ *spelunca leonis*, — पञ्च *n. numerus sex vaccarum vel boum* (अप्य *sex* et गो suffixo अ) pari modo in compositis significationem vocis गो amittit, ita ut non nisi numerum sexarium significet, quare pro suffixo habetur; e. c. गोपञ्च *n. numerus sex vaccarum vel boum*, मण्डिपञ्च *n. numerus sex boum bubalorum*.

चन componitur cum किम् (v. r. 284), et कदा quando, posterius in hac compositione significat unquam.

चर a चरू *ire rarissime usurpatur et quidem ad tempus praeteritum indicandum, e. c. दृष्टचर antea usus.*

जातीय, झाह substantiva sunt, quae in compositis tantum, sed raro, reperiantur. Prius derivatum videtur a जात vel जाति per suffixum इय, atque exprimit genus; e. c. अश्वजातीय *genus equorum*; जातारु *certae originis significat radicem, e. c. घोश-जाह radix capuli.*

तन्*) convenit cum Latinis suffixis *tinus* et *ternus* formatque adjectiva ex adverbis quodpiam tempus significantibus, e. c. अस्तन *crastinus* a अस् *erae*, अस्तन *hesternus* a अस् *heri*, सायन्तन *vespertinus* a सायम् *vespere* (accusativo adverbiali), सदा-तन *sempiternus* a सदा *semper*. A प्राह् *duos antemeridianus* et युग *mundi aetas*, vel potius ab eorum Locativis adverbialiter positis, descendunt प्राहितन, युगेतन. Praeposito प्र quoque cum तन componitur ad formandum प्रतन *pratinus*.

तम, तमाम्, तर्, तराम् v. r. 245-251, r. 253, 277 et 283. तराम् et तमाम् sunt Accusativi femin, quibus adverbis formantur ex adverbis veluti उच्चैस्तराम् *altius* vel *peralte*, उच्चैस्तमाम् *altissime* vel *peralte*. Rarissime tamen usurpantur adverbiales hi Accusativi, qui etiam simplices verbis apponi possunt, e. c. वदति तराम् *magis s. permultum loquitur*, वदति तमाम् *plurimum s. permultum loquitur*.

तय ex aliquot numeralibus format Collectiva gen. neut. quae significatione respondeant Graecis *τα δς*, e. c. त्रितय *triads*, त्रयो a त्रि. चतुष्टय *tetras* a चतुर्.

तर, तराम्. तमं.

*) Hoc suffixum originem trahit, ut equidem puto, a radice तन् *extendere* suffixo च.

- तस् format adverbia, quae Ablativi rationem designant, e substantivis et pronomini-
bus, quorum Ablativi vice saepe haec adverbia funguntur, praesertim in pronomi-
nibus. Interdum quoque significationem Locativi vel Accusativi sing. pronominum
illa expriment (v. ततस्, यतस्, इतस्, अतस् in Glossar.). L. c. धर्मतस् e
jure, इतस् hinc, etc. अतस् hinc, etc. यतस् undec etc. कुतस् unde? (a stirpe कु-
), quae declinatione caret atque in कुतस् et कुत्र ubi? solum est conservata).
- ता, त्व formant substantiva abstracta, prius feminina, alterum neutra; e. c. वङ्गता, वङ्गत्व
multitudo a वङ्ग multus, पृथ्वी, पृथ्वत्व latitudo a पृथ्वी, latus, ता frequentioris
est usus ac त्व, quod item ad usitatissima pertinet suffixa.
- तिथ formata adjectiva ordinalia e pronomini-
bus derivatis in वत् desinentibus, (vid. r. 23.), quorum त् finale ante तिथ abiecitur, item ex वङ्ग multus paucisque aliis
vocibus; e. c. तावतिथ totus, यावतिथ quotus, वङ्गतिथ (Nalus XIII. 2.), ad quod
exprimendum ceterae linguae voce analogae carent, quum e c. germanice dicere
non possit der vierste, ad modum der societste, sechstste.
- तैल est substantivum gen. neut., quod significat oleum sesami (a तिल), in compositis
significat oleum in universum et ibi pro suffixo habetur.
- तत्र quod per aynopen ex तत्र ortum esse videtur, format adjectiva temporalia ex
परत Adv. anno superiore, परारि Adv. anno qui processit annum superiorem, चिर
longus, de tempore, नू pro नव novus, item e praepositione प्र, e. c. चिरत्र anti-
quus, vetus.
- त्य formata 1) adjectiva, plerumque usu non frequentia, ex adverbis in तस् et त्र desi-
nentibus, item ex इह hec, धि ubi? अना cum, nec non e praepositionibus नि et
निः, e. c. तत्रत्य qui illius loci, इत्य qui huius loci est, नित्य sempiternus. 2) Ad-
jectiva Friddhi, adjectiva ex adverbis दक्षिण ab dextra parte, ad meridiem, पश्चात्
a tergo, ad occidentem, पुरम् in fronte, ad orientem, e. c. दक्षिणात्य meridionalis,
a meridie oriundus, पौरस्त्य antecedens, primus, orientalis.
- त्र format adverbia cum significatione Locativi tam e stirpibus pronominalibus quam
ex vocibus quae pronominum declinationem sequuntur, item e वङ्ग multus, e. c.
अत्र, तत्र hic, अत्रुत्र illic (v. r. 271.), कुत्र ubi? (v. suffixum तस्), यत्र ubi, सर्वत्र
ubique, अन्यत्र aliis etc.
- त्रा format 1) quaedam Collectiva gen. fem, e. c. गोत्रा grex vaccarum. 2) Adverbis
rarissimi usus cum sensu Locativi aut Accusativi e देव deus, पुरुष vir, homo.
मर्त्य mortalis, वङ्ग multus, e. c. मनुष्यत्रा inter homines.

त्त्व व. ता.

य formatur चतुर्थं *quartus* a चतुर् et षष्ठं *sextus* e षष् (v. r. 91.).

धम्, धा formant adverbia quae modum, rationem indicant, e stirpibus pronominalibus; e. c. तथा *ita, sic* e त (r. 267.), यथा *sicut* e य (r. 272.), अन्यथा *aliter* ex अन्य, सर्वथा *omnimodo* a सर्व. — धम् formatur tantum कथम् *quomodo* (v. r. 273.) et इत्यम् *sic*, ut mihi videtur e perdito neutro इत् (r. 270.).

द्वय, द्वयस्र sine dubio substantiva sunt quae separatim usu non conservata sunt. In compositis Adjectivis significant mensuram; e. c. पुरुषद्वय, पुरुषद्वयस्र *virum mensuram, habens* (WILSONUS scribit इयत्). — मात्र *n. mensura*, quamquam separatim occurrit, tamen pro suffixo ejusdem generis habetur.

दा adverbia temporalia. formatur haec. सर्वदा *semper, omni tempore* *), कदा *olim*, कदा *quando?* यदा *quando, quo tempore*, तदा *tunc*, अन्यदा *alio tempore*, नित्यदा *semper* a नित्य *sempiternus*.

दानोम् formatur adverbia तदानोम् *tunc* et इदानोम् *nunc*, e stirpibus त् et इ.**)

देश, देशीय व. कल्प.

द्वय व. द्वय.

म nonnulla formatur adjectiva et substantiva; e. c. प्राण *vetus* a प्र, प्राण *vetus* a प्रा *olim* (v. r. 91*), बालिन *rugosus* a बालि *rugo*, et adjecti *muliebris*, tanquam substantivum gen. neut. *muliebritas* a ह्यौ *semeno*.

पाश substantivum est quod significat *vinculum, funem*, ubi pro suffixo habetur indicat *demutationem, contentionem*. E contrario usurpatur वृष *forma* ad praestantiam exprimendam. Utrunque hoc suffixum petraro invenitur.

म numeralia formatur et quaedam alia adjectiva utी अग्रम *vilis* ab अग्र, मध्यम *medius* a मध्य *medium*.

मत व. इने.

मय adjectiva formatur quae materiam vel naturam originemve alicujus rei exprimunt, e. c. काष्ठमय *ligneus* a काष्ठ *lignum*, मायामय *magia productus* a माया *prestigia*,

*) तदा quod, ut equidem puto, venit a stirpe pronominali त् (v. r. 267.), corruptum esse dicitur e तदित्.

**) Orta esse videntur haec adverbia ex illis in इत् desinentibus, adjecto नोम्, et quidem तदानोम् e तदा et इदानोम् e perdito इत् a stirpe इत्. Cf. p. 217. Gerundium *Feducium* in त्योम् desinens cum regulari in त्वा.

तेजोमय *splendens* a तेजस् *splendor* v r 85 Invenitur tamen contra hanc euphoniae regulam अयोमय *ferreus* pro अयोमय nec tantum in *Védas* (v Pānini 1 4 20) sed etiam in Mahā Bharate (v Gloss)

मात्र v दध्न
मिन् v इन्.

*य omnes s gnificationes suffixi अ sibi vindicat, ita ut formet 1) Patronymica, e c

धौम्य आगस्त्य, मानव्य * धूम, अगस्ति, मनु (v r 850) 2) Substantiva abstracta gen neutr., e c माधुर्य *dulcedo* a मधु *dulcis* पिप्रुन्य *malignitas* a पिप्रुन *malignus* अर्हन्तु *agnus* quod est parte praes radices अर्हन्तु format अर्हन्त्य *m-* e fortiori themate अर्हन्तु (v r 218) femin अर्हन्ती quoque, per solum *Friddu* incrementum pro abstracto usurpatur, scilicet अर्हन्ती — 3) Collectiva gen neutr., e c कौदार्य *multitudo agrorum* a कौदार्य कौश्य *coma* a कौश *capillus* 4) Adjectiva quorum fem in आ desinunt, et appellativa, utraque maximam partem sine *Friddu* e c दिव्य *coelestis* a दिव *coelum* धन्य *dives* fortunatus a धन *divisus* मृष्य *praecipuus* a मृष *os vultus* वन्य *silvester* in silva natus a वन *silva* रथ्य *in rota* रथ्य *in equus curvulus* a रथ *currus* Exemplum cum *Friddu* est सौम्य *lunaris* a सौम *luna* 1

या femin suffixi praecedent s format aliquot Collectiva, sine *Friddu* e. c गव्या *grex vaccarum* a गो, रथ्या *multitudo curruum* a रथ

र perpanca derivata vari generis format e c मधु *dulcis* a मधु *mel* अश्मरु *lapidosus* ab अश्मन् *lapis* नाखरु et पाण्डुर *idem sign heant ac नाख* *unguis* et पाण्डुर *flavescente albi colore* तमिस्र *obscuritas* तमिस्रा *magna obscuritas* नाख *ca liguosa* a तमिस्र *pro tamsr* *obscuritas*

इप v पाण

रि format एतारि *nunc* ex एत (v r 269) et कति *quando* quod cum चित् conjunctum unquam s gnificat, et plurimum in constitutione enim न non invenitur ad es primendum nunquam *)

ल v इर

*) Ut mihi v detur, इ ad primam vocem pertinet, ita ut एतारि कति per suffixum रि ortae s ut ex perditis formis इर, इर quibus cognata sunt Gothica adverbia pronominalia *thar ibi* *hvar ubi* ex themate *hns* *tha* et *hva* ajecto r orta.

- लृ format nonnulla adjectiva possessiva, e. c. दयालृ, कृपालृ *misericors* a दया, कृपा
miser cordia.
- व format केशव *comam multam vel pulchram habens* a केश *capillus*, nonnullaque
 alia derivata.
- वत् v. इन्. Praeterea वत् significat *sicut*, ubi revera proprium vocabulum est,
 quamquam non separatim, sed substantivorum thematicis tantum adjectum usur-
 patur, e. c. सिंहवत् *leonis instar*, चन्द्रवत् *lunae instar.*
- वल nonnulla format adjectiva et appellativa possessiva; e. c. ऊर्ध्ववल *fortis* ab ऊर्ध्व
fortitudo, शिखावल *crista instructus*, tanquam substantivum *m. pass.*, a शिखा
caecumen, crista, दन्तावल *elephantus* a दन्त producto *m.*
- विन् v. इन्.
- व्य format पितृव्य *patruus* et भ्रातृव्य *fratrus filius* e पितृ, भ्रातृ.
- श format aliquot adjectiva possessiva, item appellativa, e. c. लोमश *Adj pilosus*,
 लोमश *m. aries*, लोमशा *f. vulpes* a लोमन् *corporeus pilus.*
- शस् (cf. *nis*) adverbis format 1) e numeralibus et substantivis aut adjectivis quae ex-
 primant mensuram vel multitudinem, e. c. एकशस् *singulatum*, द्विशस् *quasi du-*
natum, शतशस् *centenatum*, सत्स्रशस् *quasi millelativa*, गणशस् *ergatum*, ca-
tervatum, क्रमशस् *gradatum.* 2) Ex adjectivis cujusvis rationis, in constructione
 cum substantivis, ubi शस् in adjectivo locum tenet terminationum, quibus casus ex-
 primuntur, e. c. Nalus VIII. 21. नत्ताभात्येषु मूढ्यगः *pro मूढ्येषु Nati-consilia-*
rius praecipuus.
- शाकटः शाकिन *substantiva gen. neut. sibi*, quae separatim non occurrunt, in compositis
 vero campum significat, e. c. तिलशाकिन *n. campus sesamum proferens*
- षड्व v. गोयम-
- स aliquot format adjectiva, e. c. तृणस *gramineus* a तृण *gramen*, cum *Frudhi*,
 त्रापुष *stanneus* a त्रपु *stannion* (v. r. 101²).
- सात् in modum casus notae cum nomine rei conjungitur, in quam alia res anutatur,
 Saepissime occurrerit in constructione cum *क्व* *facere*, conjunctum praesertim cum
 भस्मन् *curis*, e. c. भस्मसात् *कृत in cinerem s. ceras.*
- स्तात् format adverbis e prepositionibus, e. c. उपरिस्तात् (v. r. 101²) *super* ex उपरि
super अधस्तात् *sub* et प्रस्तात् *in fronte, ad orientem*, a Grammaticis explican-
 tur ex अधर् et पूर्व, quamquam propiora sunt vocabulis पुरस् atque अधस्, a

quibus suppresso altero utro *सू* descendere poterunt nisi potius, id quod multo verisimilius est, verum suffixum est *तात्*, *ए* *त* cum Ablativi terminatione, ita ut *सिंह* laus in *अवस्तात्*, *उपरिष्ठात्* etc. ad praepositionem primitivam sit referenda, vel pro euphonica *l* littera inserta habenda (cf. *r* 111: परि, प्रति, सम्.)

स्य format *मनुष्य* *form* a *मनु* *Manuus* stem femininum *धेनुष्या* *) a *धेनु* secundum *r* 101^a)

*) Secundum WILS «A cow at the dairy or tied up to be milked»

COMPOSITA

1 1 1

653. Radices plurimae, ubi verborum munere funguntur, non nisi cum praepositionibus quas in r. 111. attulimus, componi possunt; solummodo मन् *cogitare, arbitrari*, et verba auxiliaria अस्, भू *esse* et कृ *facere* cum aliis quoque vocibus composita inveniuntur; et मन् quidem cum वृद्धं conjungitur ad exprimendum *magni aestimare*, e. c. Indralök.

IV. 15. सम्मानम् वृद्धमन्य *honorem magni aestimando* (cf. r. 635.); कृ *facere* cum अलम् *satis* conjunctum significat *ornare*, cum substantivo indeclinabili नामस् (*adorato*) *adorare*, cum adverbio तित्स् (*flexuose*) *conviciari*; cum पुरस् (*ante*) *anteponere*. अस् et भू *esse* conjunguntur cum प्राडस् *palam*, ad exprimendum *apparere, in conspectum venire, oriri*. Praeterea radices अस्, भू et कृ conjunguntur cum substantivis et adjectivis, ita ut ई terminatio his adjiciatur, ante quam अ et आ vocales abjiciantur; e. c. कुण्डलीक *annulum aliquid efficere* a कुण्डल, मात्रीभू *matrem fieri* a मात. उ et ऊ vocalibus in hujusmodi compositis ई quidem non adjungitur, उ autem producitur; e. c. लवक *levem efficere* a लक्. Voces quaedam in स् desinentes, hanc litteram abjiciunt, deinde leges quas statumus sequuntur, caequae sunt: नन्न् et चेतस् *animus*, र्हास् *pulvis*, र्हास् *solutio*, चक्षस् *oculus*, अन्त्स् *idcirco* e. c. र्हीक, अर्हक. Nonnullarum vocum in अ exantiam producitur, solummodo haec littera; e. c. दुःखाक *dolore efficere* a दुःख *dolor*.

654. Composita nominalia a Grammaticis in sex classes duntur, quarum quamque nomine signant *lectio*.

et animus (Indral. V. 4.), *यूकामक्षिकमत्कुणाम्* (यूका + मक्षिक + मत्कुणाम्)
pediculi, muscae et cimices (Man. I. 40.).

661. Haec compositionis ratio praecipue adhibetur in componendis nominibus quae vel res sibi oppositas, vel corporis membra, vel notiones abstractas, et in universon sive res inanimatas sive animalia infimi generis expriment; id quod dilucide apparet ex exemplis regulae antecedentis. Nomina autem animantium quibus ratio tribuitur, nisi collective ad totum exprimentum genus exhibentur; hanc compositionis speciem non admittere videntur.

ANNOT. अन्योन्य et परस्पर एव in Glossario, a Grammaticis inepte *Dvandvorum* classis annumerantur.

662. Vocabula ex adjectivis duobus pluribusve composita, quorum singulae partes, quod ad significationem attinet, per *et* inter se conjunctae sunt, a Grammaticis inter *Dvandvos* non referuntur. Quae cum classium ceterarum nulli bene congruunt, neque classem separatam efficiunt, sed in libris grammaticis silentio omnino praetermittuntur, Copulativis apte ea accensueris. Exempla sunt: *वृक्षपीन रोटुन्दुस et turgidus* (Indral. II. 19.), *हृषितसन्नोद्गोहीन* (हृषितसन्न + र्गोहीन ν r. 59.) *erecta florum sertis habens et vacuus a pulvere* (Nal. V. 25.).

CLASSIS SECUNDA:

POSSESSIVA वङ्गोद्दि DICTA.

663. Hujus classis Composita sunt adjectiva vel appellativa, quae expriment personam vel rem, possidentem id quod singulae Compositi partes designant. Posterius eorum membrum semper est substantivum sive adjectivum substantivi munere fungens, prius autem membrum, quaeque alia orationis pars praeter Verbum, Conjunctionem et Interjectionem esse potest, saepissime tamen est Adjectivum vel Substantivum, aut simplex aut compositum. E. c. कामोपहतचित्तान्

Hidimb. II. 29.) *amore percussim animum et corpus habens*, e कामो-
 द्त (काम + उपहत) *amore percussus et चित्ताद्ग (चित्त + अद्ग) animus*
et corpus; पौनत्रोणीपयोधर (Nalus I.32.) *turgida femora et mammas ha-*
ens e पीन *turgidus* et ओणी + पयोधर *femora et mammas;* मदीन्द्रविक्रम
 Nal. XII. 54.) *elephantum principis fortitudinem habens*, e मदीन्द्र (मद्ग
 + इन्द्र) *elephantum princeps et विक्रम robur, fortitudo.* Non semper
 undem Numerum significant substantiva quae, in *Dvandvum* conjuncta,
 posterius Bahuvrīhici Compositi membrum constituent; e. e. सुभ्रना-
 नाभिकेशान्त (Hidimb. III. 14.) *pulchra supercilia, nasum, oculos et co-*
*nas habens.**

664. Substantiva in fine hujus classis Compositorum posita
 allam mutationem non subeunt quam eam quae distinguendo generi
 est necessaria; ita ut adjectiva haec composita nonnisi declinatione
 a substantivo quo terminantur differant; e. e. vocis छुदि *f. mens;* in
 composito पापबुद्धि *pravam mentem habens* (Nalus XIX. 5.), Masculi-
 num flectitur sicut कलि (v. Tab. ad r. 154.), Femininum sicut simplex
 छुदि vel मति, et Neutrum sicut छारि. — Substantiva fem. per द् vel
 ऊ terminata sequuntur leges r. 169.; e. e. पद्मो *largam fortunam ha-*
bens (Nal. XII. 46.), त्यताओ *relictam fortunam habens* i. e. *desertus a*
fortuna (Nal. XII. 52.), सुभ्रोणी *pulchra femora habens* (N. XII. 66.),
 सुभ्र. *pulchra supercilia habens***). Diphthongis terminata substantiva
 ubi in fine *Bahuvrīhium* occurrunt, sequuntur r. 184. — या finale सं-

stantivorum fem. corripitur, nisi Adjectivum compositum item est femininum; e. c. विपुलच्छाय (e विपुल et छाया, v. r. 60.) *magnam umbram habens* (Indral. I. 24.), fem., ...या*) — Quae in consonantem desinunt Substantiva, si sunt Primitiva, Adjectiva constituunt generis communis, quae Neutrum¹ a Masc. et Fem. non nisi in cognitis casibus distinguunt; e. c. सत्यवाच *verum sermonem habens* (Nal. XII. 54.). Eandem rationem sequuntur Substantiva quae suffixis इस् vel उस् terminantur (v. r. 232.), e. c. महाधनुस् *magnam arcum habens* (e महा v. r. 681. et धनुस् n.) in Nominativo trium generum¹ sonat महाधनुस्, in Accus. masc. et fem. महाधनुष्म्, neut. महाधनुस्. (Quae suffixo ञ्स् formata sunt substantiva, in fine hujusmodi Compositorum, Masculinum et Fem. flectunt sicut ञ्स्, Neutrum sicut ञ्स् (v. r. 230.); e. c. दुर्मनस् *pravam mentem habens* (e दुर् et मनस् n.) format Nominativos दुर्मनास् m. f. दुर्मनस् n. (cf. δυσμενής, δυσμενής). Quae aliquo suffixo in न् desinente terminantur substantiva, in fine Bahuvrithum flectunt Masc. et Neut. secundum v. r. 224-230., atque in Fem. इ characterem themati addunt debilissimo, ita ut e. c. नामन् n. nomen in Masc. flectatur sicut राजन् (Acc. नलनामानम् Nal. XII. 128.), in Fem. formet नाम्नी (सौम्यनाम्नी quae molle nomen habet Man. III. 10.).

665. Substantivis nonnullis in horum compositorum fine suffixum क additur, e. c. व्यहोस्व *firmum pectus habens* e व्यह + उस्, अङ्गमात्रक (Nal. XIV. 9.) *digiti mensuram habens*.

666. Adjectiva quae in fine Bahuvrithum inveniuntur, omnia substantive sunt accipienda, plerumque in genere neut. Hoc modo saepissime adhibentur पर n. et परम् n. *summum, eximium*; e. c. चिन्ता पर (Nal. II. 2.) *cogitationem tanquam summum habens* i. e. totus in co-

*) Simili modo in lingua Lat fit -s ex feminina terminatione a, in Graeca e-s ex a, v. e. c. *multicornis, πολυκεμος*

gitatione defixus, cui synonymum est ध्यानपरः (Nal. II. 3.); निःश्वात्तपरम
 gemitum tanquam summum habens i. e. gemitui omnino addictus (Nal.
 II. 2.*). Simili modo आर्यः sive आदिः primus, पूर्वं superior, primus,
 प्रोत्तमः antecedens adhibentur, ita tamen ut nonnunquam etiam sub-
 stantivum masc. vel fem. significare possint; e. c. Nal. V. 39. स्रग्म-
 चोत्तमगन्ध्याः सर्ताque eximium odorem tanquam primum habentia (i. e.
 सर्ता quae odore eximio aliisque virtutibus sunt praedita); उत्तम-
 गन्ध्याः compositum est e membris उत्तमगन्धः eximius odor et आर्यः n.
 primum; — Nal. III. 5. लोकपालाः मलेन्द्र्याः mundorum custodes mag-
 num Indram tanquam primum habentes e मलेन्द्रः (मल + इन्द्र) et आर्यः
 primum.**); Nal. III. 34. अग्निप्रोत्तमान् Agnem tanquam antecedentem
 habentes; Hidimba II. 23. स्मितपूर्वम् इदं वाक्यम् risum tanquam pri-
 mum habens (a risu exorsus) hic sermo; Bhāg. X. 6. सप्तपूर्वैः
 magni Sapientes septem priores habentes (i. e. in quorum fronte ver-
 santur noti septem Sapientes), e सप्तः septem (r. 67.) et पूर्वं prior.
 Eodem modo in huiusmodi compositorum sine numeralia ordinalia
 usurpantur; e. c. पाण्डवाःमातृपलाः Panduudae (quaque) matrem
 tanquam sextum (sextam personam) secum habentes.

667. In priori Bahuvrihum loco e r. 663., Verbo, Conjunctione
 et Interjectione exceptis, quaevis orationis pars admittitur. Fre-

*) Quae composita etiam pro Tatpuruṣhu habere licet, ut sonent in cogitatione, in ge-

sumum est feminae.

**) In exemplo priore utpote aliud quam neutrum putare non licet, quia neque ad सर्ता
 neque ad odorem eximium spectat, sed ad virtutes, quarum tanquam prima et excellentis-
 sima affertur odor eximius. Eloquitur enim epitheton, सर्ता eximie quidem odorata, praec-
 terea autem ceteris quoque virtutibus praedita fuisse, quas in sermo pulchro esse oportet.

quentissimo in usu est Adjectivum,*) deinde Substantivum; Adjectivis annumerantur participia, quorum saepissime invenitur part. pass. in त् desinens; e. c. शित्तरोध *victans iram habens* i. e. *iram cohibens*, 'शित्तरोध *victos sensus habens* (Sund. III. 2.), धीतजोष *remotum moerorem habens* i. e. *moeroris expertus* (Nal. XII. 101.), शातनमद्य *natum amorem habens* i. e. *amore captus* (v. Gloss.). Exemplum part. praes. *Parasm.* est स्युरदोष (स्युरत् + ओष) *tremencia labra habens* (Indral. V. 51.). — Ad Substantiva pertinet Infinitivus (v. r. 640.); qui sicut alia nomina in initio compositorum casus signum abijcit atque nudo suo themate apparet; e. c. शैत्युक्त *vincendi cupiditatem habens*. Pronominum, numeralium, adverbiorum, praepositionum, particularumque inseperabilium in *Bahuvrīhiis* initio positorum exempla sunt: तदाकार (तद् + आकार cf. r. 267.) *illam formam habens* (Nal. II. 5.), मत्पर (cf. r. 263.) *me tanquam sumum habens* (Bhag. II. 61.), मन्मन्म् (pro मन्मन्म् e r. 58.) *in me animum habens* (Bhag. IX. 34.), चतुर्मुख *quattuor facies habens*, सप्तनेत्र *nulle oculos habens* (Sunda III. 28.); तथाविध *talem rationem habens, ita comparatus*, e तथा *ita* et विधा *modus, ratio*; सदा-जति *semper itionem habens* (venti cognomen), एवमादीनि प्रलापानि *ita primum habentia* (i. e. *ita incipientia*) *lamentata* (Nal. XIII. 43.). ex एवम्, *ita* et आदि *primum*; निर्गति *expertus cognatorum* (Hid. I. 40.) e निर (r. 111.) et गति *m*, विज्ञान (Hid. I. 23.) *ab hominibus vacuus* e वि (cf. r. 111.) et ज्ञान *homines*, अयभी *liber a timore* ex अय (r. 111.) et भी**), उन्मूल (Nal. XXI. 7.) *sursum (elevatum) vultum habens* ex उत्.

*) Adjectiva etiam ad femininum Substantivum referantur, tamen in themate, quod Masculinis et Neutris commune est, ponuntur, ubi tamen Femininum Adjectivi ejusdem substantive accipitur, femininum themaz adhibetur, e. e. सुशोभयं *pulchris comis praedictam feminum tanquam uxorem habens*.

**) Cf. Latina et Graeca composita veluti *exsanguis, excors, absonus, abnormis, arò-Supes, arò-Spē*.

et मूल (v. r. 58i), अमल sine maculis ex अल्लेत् मल, अनङ्ग sine corpore ex अङ्ग et अङ्ग interjecto न् (v. r. 114.), दुःसत्तमन् pravam mentem habens e. दुः (r. 114.) et आत्मन्.

668. Praepositiones, सम् et सह cum rarissime in hujusmodi compositis inveniuntur; saepissime autem synonymum स, cujus usus fere in Composita bahuvrīhica est coercitus; e. c. सभार्यं secum uxorem habens (v. Gloss.)*

669. Prius Bahuvrīhiium membrum, si substantivum est et Locativi significationem continet, hoc casu exhiberi potest; e. c. उत्तिलोमन् in pectore pilos habens.**)

CLASSIS TERTIA.

COMPOSITA DETERMINATIVA, कर्मधायि DICTA.

670. Hujus classis compositorum membrum posterius vel substantivum est, vel adjectivum, quod priore membro accuratius definitur sive describitur, neque vero sicut in Bahuvrīhibus, categoriae suae

*) Quae composita e et et substantivo formata sunt, quod ad formam attinet, adjectiva quidem sunt, aliorumque ad instar Bahuvrīhiium suo cum substantivo congruunt genere, numero et casu, si autem significationem respexeris, membrum ultimum plerumque retinet indolem substantivi, ita ut vox composita valeat Substantivum quod per cum vel et cum alio substantivo sit constructum; e. c. Brahmanavil. l. 11. «*Andebant moerore genitum suum Brahmani silas et uxorae*» (तथा विप्रस्य समावृत्य), quod formā solummodo spectatā valet «*Brahmani cum uxore versantis.*»

**) Quodsi vox quae manum significat cum nomine rei quae manu tenetur conjungitur, illa posterius, res autem quae manu tenetur prius compositi membrum fit, e. c. हस्त-हस्त (e हस्त hasta et हस्त manus) हस्तम् in manu gerens. Ex analogia hujusmodi Composita memorato उत्तिलोमन्, ordinem conversum हस्तहस्त, sive in Locativo,

हस्तहस्त igitur, si formandi rationem spectemus, hastā praeditam manum habens.

CLASSIS QUARTA.

COMPOSITA DEPENDENTIAE तत्पुरुषेण DICTA.

672. Hujus classis compositorum membrum prius a posteriore pendet, ita ut cujusvis casus rationem exprimere possit, Nominativo et Vocativo exceptis. Vel utrumque compositi membrum est substantivum, vel prius tantummodo, posterius autem adjectivum et plerumque quidem participium in *त* desinens. Substantivi prioris vice pronomem quoque substantive positum fungi potest. Exempla sunt: धीरसेनस्य *Virasena filius*, महीपति *terrae domitus*, हस्त्यश्चरद्यद्योप *elephantorum equorum curium strepitus**, मद्बचसु *meus sermo (mei sermo)*, अहमद्विपय *nostra regio (nostrae regioe cf. r. 679.)*, त्रिदिशगत (= त्रिदिशं) *ad coelum profectus*, दृच्छ्यपीडित (= दृच्छ्येन) *amore vexatus*, शोकसन्तप्त (= शोकेन) *incoerore ustus*, क्षुत्पिपासापरिभ्रान्त (= क्षुत्पिपासाभ्याम् cf. r. 665.) *fame et siti confectus*, भार्यासम** *uxori similis*, महीसप्त (= महीनां) *in terra dormiens*, नभश्च्युत (= नभसः cf. r. 75.) *de coelo lapsus****)

673. Sunt etiam *Ṭatpuruṣaḥ*, quorum priore in membro casus ratio formā quoque exprimitur. Vocabula ita conjuncta ea tantum de causa in compositorum refereada sunt numerum, quia vel tanquam appellativis sive nominibus propriis unitatis his inest vis, vel eorum membrata posterius in usum separatum receptum non est. Exempla sunt, युधिष्ठिरं *Judhiscturus (युधि in pugna, स्थिर firmus, r. r. 109.)*, क्षेत्र *avis (क्षेत्रे in aere, चर tens)*, जलेशय *piscis (जले in aqua, शय dormiens)*, सरसिद्य *lotus (सरसि in aqua, ज्ञ natus)*, दिविद्य *in coelo natus*,

*] हस्ति *elephantus (r. r. 67.)*, बन् *equus*, रथ *currus*, द्योप *strepitus*.

**] = भार्या सम, सम *causam postulat Genitivam*.

***] -Ad hanc classem pertinent etiam quae in r. 176. sqq. memoravimus composita.

divinus, दिवस्पति *coeli donuus*, Indri nomen (दिवस् Genitivus vocis दिव्, cf. r 79), दिवोदास¹ *coeli servus*, nomen proprium. Huc referenda sunt composita in r. 615 p 257. ¹descripta, sicuti अग्निदम *hostem domans**)

CLASSIS QUINTA.

COMPOSITA COLLECTIVA द्विगु DICTA

674 Comprehendit haec classis Collectiva, quae antecedente voce numerali accuratius sunt determinata, eundem in modum quo Latine dicitur *biduum, triduum, quadriduum, biennium* pro *biannum* etc. Substantivum finale, generis primitivi ratione non habitum, sive neutrum est quod plerumque a vocali terminatur, sive, vocali finali in ई commutatam, genere feminino notatur, e. c. त्रिगुण *n. tres qualitates* (गुण *m*), त्रिषष्ट *n* sive त्रिषष्टी *f. tres cubilia* (षष्ट *f*), पञ्चन्द्रिय *n. quinque sensus* (पञ्च *n* + इन्द्रिय *n* v. r 67.), चतुर्वेदा *n. quattuor mundi aetates* (वेदा *n*), त्रिरात्र *n. tres noctes* (रात्र loco रात्रि cf. r 681.), पञ्चाग्नि *n. quinque ignes***) (अग्नि *m*), त्रिलोकी *tres mundi* (लोका *m*) — E गो *bos*, *vaca* formatur गव *n*, e नौ *navis* नाव *n*, e पथिन् *via* पथ *n*. Quae in अन् exeunt voces, litteram न abjecta, neutra in अ sive feminina in ई fiunt, e c त्रितच्च *n* sive त्रितचो *f. tres fabri* (तच्चन् *m*)***)

*) Aliorum ac Locativi, Accus et Genit. casuum signa non inveniuntur cum WILKINSIO enim vel grammaticis indigenis तन्मा क्ता *te cibus oppertus* प्रसादात् पतिता *de palato lapsus* similiaque, compositus annumeremus necesse non est, cum neque appellativa sint, neque nomina propria, neque vocem contineant quae simplex usu non recepta sit.

**) Sol scilicet atque flammae quattuor, mundi regiones quattuor versus accensae, qui l us se opponunt qui v tae austerae operam dant

***) Voces quae alia ac न consonante terminantur, inveniunt non videntur in fine hujus classis Compositorum, quae in universum usu non sunt frequentata. Necesse enim esse non censeo, ut cum WILKINSIO (p 576 et 577) hujus classis Compositorum tria genera statuamus etenim त्रिरात्र *tres reges habens Bahuvrīe* est ad instar त्रिलोक्यन्, चतुर्वेदन् *simi*

CLASSIS SEPTIMA.

COMPOSITA ADVERBIALIA अन्वयिभाव मूलाः । १७

676. Haec classis Adverbia composita comprehendit, quorum membrum prius semper est vox indeclinabilis, posterius autem substantivum, cui neutralis datur terminatio. Vocales igitur longae, et simplices et diphthongi, secundum r. 215, corripuntur, ita ut eam assument formam, quae Neutorum Accusativo et Nominativo sing. est communis. Substantiva in अ et आ desinentia formant igitur अन्; quae in इ, ई, ऐ exeunt, formant इन्; et quae per उ, ऊ, औ, आ terminantur, formant उन्. Latissime in hac classi substantivorum in अ et आ desinentium patet usus, neque vero ea in इ cum अया conjuncta raro inveniuntur*). Exempla sunt अन्वयिभवे non dubium, sine dubio (संशय म.), अन्वयिभावे eo momento, statim (क्षण n. momentum), अन्वयिभावे in conspectu, contra (verbo tenus aduersus oculum अन्वयिभावे loco अन्वयिभावे vid. r. 681.), अन्वयिभावे in conspectu, ante oculos (ad verbum cum oculo**),

Humque; ita etiam अन्वयिभावे (i. e. trum Adhucum mensuram) habens, atque a-
 jectiva similia, classi possessivae non sunt adimenda, quia haec classis eademque rationis
 substantivae, neque non quae mensuram exprimant, tanquam compositi Adjectivi membra
 posterius recipere possunt.

*) Alias vocales finales apud scriptores legere non memini

**) Irregularē hujus classis compositum est अन्वयिभावे (e et cum et अन्वयिभावे), quia membro
 posteriori Ablativi impressum est signum, significatione autem id cum अन्वयिभावे et अन्वयिभावे
 convenit, ita tamen ut semper absolute ponatur (Indralok. II. 16. Saad. I. 17. Ram. ed.
 Schleg. XIV. 5. XI. 6), quom illa saepe Genitivum secum habent vel cum voce quae
 Genitivum significat composita sint, e. g. अन्वयिभावे (cf. r. 261). अन्वयिभावे in hoc conspectu, eorum te,
 अन्वयिभावे eorum me, me praesente Nai III 15. (cf. r. 261). Cum अन्वयिभावे constructum, com-
 parationem confirmat अन्वयिभावे. अन्वयिभावे इत्य enim valet plane ut (Nal. II 2. Ram. XIII 6),
 quasi = *sichtlich mir, augenscheinlich von mir*. Verbo अन्वयिभावे congruae est formatum अन्वयिभावे
 (e et cum et अन्वयिभावे) undique, omnibus partibus.

cujus cum *Dvandvo* चिन्नाङ्ग *societas efficit, Bahuvrīhe*. Haec autem composita, quorum utrumque compositum est membrum, rarius occurrunt, frequentissime vero ea, quorum alterum compositum alterum simplex est membrum; e. c. नीलनेघश्याम (Hid. I. 37.) *sicuti caerulea nubes caeruleus*, est *Karmadh.* cujus membrum prius नीलमेघ et ipsum est *Karmadh.* (cf. r. 670.); पूर्णचन्द्रनिभानन (Nal. XI. 32.) *plenae lunae similem et tultum habens* est *Bahuvr.* cujus membrum prius, (पूर्णचन्द्रनिभ) est *Tatpur.*, cujus denuo membrum prius पूर्णचन्द्र est *Karmadh.*; पुण्यगन्धाधिवास (Indral. II. 17.) est *Bahuvr.*, cujus membrum prius पुण्यगन्ध *bonum odorem habens* et ipsum est *Bah.*, quod ad formandum *Nah.* novum (*bona odore praeditum odoramentum habens*) cum substantivo simplici अधिवास *odoramentum**) foedus inicit.**)

679. Pronomina primae et secundae personae, in initio Compositorum, loco thematis utuntur Ablativo, plerumque singulari ad singularem et plurali ad pluralem rationem exprimendum; potest etiam Ablat. pluralis trium numerorum significationem exprimere, quam ob rem a Grammaticis pro themate habetur (s. r. 264, 265.); e. c. गद्दचन् *ricus sermo*, व्यङ्ग्यगुणारटचिन् (Indral. V. 35.) *tus virtutis pellectum animum habens*. Exempla ubi Ablat. plur. singularis loco

habetur rarius occurrunt; invenitur, ut exemplum proponamus, अस्मत्सुत्राणाम् *filiorum meorum* (Hitop. ed. Lond. p. 5, lin. 3. ab imo).

680. Adverbium पूर्वम् *prius, antea* nonnunquam cum quodam participio in त् desinente ad *Karmadhārayam* componitur, converso quem ex sensu exspectaveris ordine, ita ut Adverbium in Compositi sine positum casuum terminationibus instruat; e. c. दृष्टपूर्वं (Nal. I. 29.) *antea visus* pro पूर्वदृष्ट (v. r. 686.), आस्वादितपूर्वं *antea gustatus* (Ram. ed. Bonn. I. 9. 36.), उक्तापूर्वं *antea dictus*, (l. c. I. 58, 49).

681. Sunt quaedam voces quae in Compositis per alias ejusdem significationis et formā cognatas supplentur, quae separatae usu non conservatae sunt nec partim fortasse unquam in separato usu fuerunt. Notentur hae vicariae voces, ordine alphabetico dispositae, quae vel in sine Compositorum tantum adhibentur, vel, ubi discrete id divimus, in initio:

अक्ष *m.* pro अक्षि *n.* *oculus.*

अङ्गुलि *in comp.* nonnullis pro अङ्गुलि *digitus.*

अङ्गुलि *in comp.* nonnullis pro अङ्गुलि *manuum junctio.*

अध्व *cum nonnullis praepositionibus inseparabilibus conjungitur, pro अध्वन् via.*

अनस *in Karmadh.* pro अनस *currus.*

अयस *in Karmadh.* pro अयस *ferrum.*

अश्रम *in Karmadh.* pro अश्रम *lapis.*

अश्वीव *in Copulativis speciei secundae pro अश्वीवत् genu.*

अह् *in comp.* nonnullis pro अह् *dies.*

अह् *in comp.* nonnullis pro अह् *lucis* (v. r. 228.).

अह् *in comp.* nonnullis pro अह् *dies.* Mutatur n̄ hujus vocis in *ह्*, ubi priorē Compositi membro continetur, una litterarum *ह्* commemoratarum; e. c. अयहाह *tempus pomeridianum.*

भूम in Comp. nonnullis pro भूमि 'terra.' (cf. Hitop. ed. Lond. p. 74. l. 4. ab imo) et
 भ्रू in Copulativis speciei secundae pro भ्रू 'supercilium.' (cf. Hitop. ed. Lond. p. 74. l. 4. ab imo)
 मूर्ध (मूर्ध) pro मूर्धन (मूर्धन) caput in Possess. cum द्वि et त्रि.
 मह, pro महत् significatione avus, "et (femin. मही significatione avia,
 cum पिता et माता (e पितृ, मातृ cf. r. 656.) conjunguntur; unde
 पितामह avus paternus, etiam epitheton Brahmae, पितामही avia
 materna, मातामह avus maternus, मातामही avia materna.**)

महा pro महत् magnus in priore Possessorum et Karmadhārayo-
 rum membro, e. c. महाबाहु 'māghā brāhū' 'hābens', महावन 'nī.
 magna silva (cf. annot. ad Nal. XLX. 16.). Ubi महत्, in priore
 Tatpuruṣhi loco, substantivi fungitur munere, id non mutatur
 (cf. Hitop. ed. Lond. p. 74. l. 4. ab imo).

मेघ pro मेघा ingenium in Possess. cum अ, स, उ, अल्प et मन्द.
 राज pro राजन् in Karmadh.; e. c. महाराज magnus rex.

रात्र pro रात्रि in Copulatt. speciei secundae, Collectivis et Karma-
 dhārayis.

वर्च pro वर्चस् in Karmadh. et Bahuvr. nonnullis.

श्रेय pro श्रेयस् salus in Karmadh. et Bahuvr. nonnullis.

स tanquam membrum prius pro सह, quod et ipsum occurrit.

सक्य pro सक्यि femur in Possess. et Karmadh. nonnullis.

साध pro साधि amicus in Karmadh. et Collectivis.

सरस pro सरस् lacus in Karmadh.

* * * * * W. KRISHNAN legitur अत्र (p. 571.), ut mihi videtur, vitiose. *Ex m. s. s. s.*

***) Grammatici haec verba pro simplicibus uocant ferentes.

INDECLINABILIA. 14

ADVERBIA.

683. Adverbia diversi generis formantur

1. Suffixis *Taddhitas* इ, एण्, तमाम्, तसम्, तस्,

दानोम्, ध, धा, ध्य, हि, चत्, शम्, स्, सात्, स्तात्, de quibus
652. videas.

2. Charactere Accusativi in omnibus ex Adjectivis in *अ* desinentibus*);

'c. c. शीघ्रम्, विप्रम् *celeriter* a शीघ्र, विप्र *Adj. celeris*; सततम्, नित्यम्
semper, a सतत, नित्य *aeternus*, अज्ञातवासम् (Nal. XV. 19.) *incognita*
habitatione, in occulto, a Bahuvr. अज्ञातवास *incognitam habitationem*
habens. Nonnulla etiam Substantiva Accusativum Adverbii loco
ponunt, itaque कामम्, सुखम् *libenter*, *curi voluptate* a काम *m.*
cupiditas, *desiderium*, सुख *n. voluptas*.

3. Terminatione Instrumentalis plur. Adjectivorum nonnullorum, quae

in *अ* desinunt, 'c. c. उच्चैस् *alte*, *clara voce*, ab उच्च *Adj. altus*,
magnus; उच्चकैस् *id.* ab *inusitato* उच्चक, *Deriv.* ab उच्च; नीचैस्, नी-

*) Etsi एण् terminatio tam masculini quam neutrius Accusativum denotare potest, hi
Accusativi tamen ad neutrum sunt referendi, quia Masculinum nimis definite ad personam
respicit, Neutrum autem proprie attributum abstractum significat, genere caret, et, ex-
ceptis Adjectivis quae in *अ* desinunt, etiam in Nom. et Accusativo idem est atque thema.
Nonnulla Adjectiva ut vo

प्रहु *multum*, साधु *bene*, (*difficile*, quae item tanq-
livo habent communem

चर्षन् *humiliter*, ab Adjectivo नीच ejusque inusitato Derivativo नीचक*), ग्रन्थेन et ग्रन्थेन *lente* ab inusitato ग्रन् et ग्रन्फ.

1 Compositionibus Classis, quae सञ्चयोभावात् vocatur (cf r 675.)

681 Complura Adverbia, eorum, cujusdam obliqui Singularis terminatione instructa sunt, pro adverbis tamen habentur, quia terminatione, qua Casus denotatur, consuetae significationis fines transgreditur, aut, quia thema, a quo descendunt, nullo alio in Casu est servatum. Accusativi eorum sunt तच्छीम् *taecte*, नतान् *noctu* (ab inusitato नत्त vel नत् cf *nox, noct-us*), किम् *cur* माग्रतम् *nunc*, रून् *clam, in occulto* (रून् *locus occultus, secretum*), तत् *propterea*, यत् *quam ob rem*, ताद्यत् *tam diu, catenus, interea*, याद्यत् *quam diu, quatenus* (r 283) Instrumentales sunt चिरेण *diu, multo post*, अचिरेण *mox, treis*, दक्षिणेण *meridiem versus*, उत्तरेण *septentrionem versus*, सस्सा, अस्सा, तस्सा *celeriter***), दिवा *die* (quod videtur a the-mate दिव् esse derivatum), तेन *eam ob rem*, शिेन *ubi, quo, quorsum* Dativi sunt चित्ताय *diu, multo post*, अद्यय *mox, proprio die*, ab अद्द pro अद्दन्. Ablativi sunt व्यलात् *in, a* व्यल *is, sobis*, पश्चात् *postea*, (a पश्च ceterum inusitato, cf. *post*), चित्तात् *diu, longo ex tempore*, अचितात् *propere, celeriter, exasubito, sine causa****), आशीत् *prope*,

*) उच et नीच descendunt a praepositione इत् et ति, quarum posterior, vocalem pro dicit, adjecto suffixo च, unde videre est ति oppositum esse voci इत्. Cum ति, id quod jam alibi observavi, cohaeret Germanicum *nieder deorsum*, in antiquissima dialecto, *nīdar*, a ति adjecto Comparativi suffixo *dar* (cf Latina *sub-ter* a *sub praeter a praec-etc.*) eodem modo *wi dar* (*haec hic wider*) contra cognatum est cum ति.

**) Ut तस्सा pro Adverbio habeatur, necesse non est, quia Instrumentalis ratione praepositionis *cum* significat similiter प्रश्नात् et सद्वात् originem traxerunt e Substantivi प्रश्न् et सद्वात्, quorum tamen prius alio casu non usitatum est, posterius a significatio-*ter* non invenitur.

***). Haec sique praecedens Adverbium Composita sunt classis सञ्चयोभावात् dictae secundum analogiam vocabulorum सत्तात् et सत्तात् r 675. not., ita ut चित् *longus* et किम् *quid* pro substantivis sint habita.

in propinquo. Genitivus test: चिन्य tandem, multo post. Locativus est: प्राङ्गे ante meridiem, a प्राङ्गे (cf. प्राङ्गेतन p. 275.).
 685 Ex corum Adverbiorum numero, quorum formatio ad generalem quandam normam referri, aut origo certo demonstrari non potest, usitatissima, in ordine alphabetico, haec sunt: अ non (tanquam Praefixam v. r. 114.), अतोव valde (ex अति super et इव sicut), अद्य hodie, nunc*), अधुना nunc. (Instrumentalis esse videtur), अलम् satis, अग्रे celeriter (cf. अवंगे), इति ita**), इत्थम् ita (v. p. 277.), इव sicut (semper postponitur), इह hic (a stirpe demonstrativa इ v. r. 270.), इपत् paulum, एव sic, scilicet, profecto, एवम् sic, कथित् Adverbium interrog. (अ, नूनम्***), किञ्च (किम् + च) Adv. interrog., हा ubi? हाचित् alicubi, किल certo, कल्ल certo (saepe expletive ponitur), काल् unquam (plerumque cum न non conjunctum est, ad exprimendum nunquam), दिष्ट्या macte; प्रोह felicitatem! (v. Gloss.), डू male (tanquam praefixum r. 114.), न non, नाना multum, मुलुसयान, (proprie Adjectivum indeclinabile, quod non nisi in priore Karmadhārayorum membro invenitur), नाम nomine (a नामन् nomen), नूनम् certo, नो non, पत् ultra, प्बsterius, पोत (v. Gloss.), पुनर् iterum, पुम् ante, पुम् 1. olim, 2. prius quam; पयक् separatum, प्रमत्ति inde a (v. Gloss.), प्राउम् aperte manifestot), प्रातर matutino tempore, mane, प्रायस् plerumque, प्रेत्य post mortem (vid. Gloss.), भूयस् plus, Comparativus a वड् multum (v. r. 251.), ना, मास्म ne (v. Gloss.), माचित् statum (v. Gloss.), मिथ्या

*) Ut mihi videtur ex stirpe demonstrativa अ (v. r. 270.) et ए formi anomali, cum variis nominibus quae diem significant cognatis, quae fortasse e divya est orta, correpti ए finali et suppressi semivocali अ, quam ob rem इ in ए transire debuisset.

**) Ex pronominali stirpe इ (v. r. 270.) addito suffixo ति, conferantur वीदम् et वीदन्तम्.

**) Ab obsoleto neutro एत् (v. r. 273.) addito suffixo चिन्.

f) Tanquam Praefixum cum एत् et एत् esse componitur.

falso, मूढसु *identidem*, iterum iterumque (plerumque bis ponitur),
vix frustra, शश्वत् *semper*, *perpetuo*, अस् *cras*, सद्यस् *momento*, *statum*
 (v Gloss), सन्तु et सन्तु *continuo*, *semper*, सम्प्रति (सम् + प्रति) *nunc*,
hoc tempore, ह्यस् *heri**)

686 Adverbia secundum r 683 n 2, et 4 formata si tanquam
 prius Composita membrum ponuntur, Accusativi Characterem abji-
 ciunt, e e सततम् *semper iens* (*ventus*) e सततम् + ग। Reliqua eu-
 phoniae legibus tantum subiecta sunt, e e उचैर्घट्ट ex उचैस् + घट्ट
 v WILSONIUM

CONJUNCTIONES ET PARTICULAE EXPLETIVAE.

687 Paucae tantum in lingua Sanscrita Conjunctiones inve-
 niuntur, earumque nonnullae etiam sunt Particulae expletivae, e, non
 sensibili significatione Utrasque alphabetico ordine hic apponimus
 (cf Glossarium)

अतस् *itaque*, *eigo* (v r 652 suffix तच्) अथ 1 *at*, 2 *et*, *etiam* **)
 अथो *etiam*, *adeo* etc vid Gloss उ, oplet उत explet उताले
aut, *an* एव *etiam*, *nempe*, *perfecto*, explet किञ्च (किम् + च) *sed*
 किन्तु (किम् + तु) *autem*, *etsi* च 1, *et* Sicut Latinorum *que*, *sem*

*) ह्यस् corruptum esse videtur e voce compos ta¹ cujus pars prior fuerit stirps demon-
 strativa, poster or quoddam substantivum significans *diem* suspicor formam ह्यिस् vel ह्यस्
 (cf स घच्) ita ut prior pars conven ret cum part culis quas pronominal s orig inis esse puto
 हि *en m* et ह Notatu est d guum *etiam* in Germanicis lingu s esse st rpem demonstrati-
 vam, quam dialecti nonnullae fere solum in compos itione cum *diem* vel *noctem* expri-
 mentibus substantivis conservarunt et quae Gothice sonat *hi*, cujus Dativus et Accusat ivus
 apparent in *himmadaga hode* et *hinadag iurc dem* (v Jac Grimm Gramm I 791)

**) घच् v detur ex pronom nalis stirpe ष (v r 270) suffixo घ add to ortum esse, quod
 quidem suffixum praeterea nusquam inven tur suffixis autem घा et घम् (v r 652) arel ssume
 cognatum est qua ex or g ne opt n e s gnific ones *etiam* et *nunc* expi cari possunt (vid
 Gloss) Eiusdem or gnis est घच्

per postponitur, et, si his positum est, idem valet atque *et-et*, 2. expletiv. चेतु *si**) चैव (च + एव) 1. *et, etiam*, 2. *autem*. तत् *itaque, ideo, propterea* (respondens ad relativum यत् *quia*). तदा 1. *tunc tempore* (respondens ad यदा *quum*), 2. respondet ad यदि *si*, ubi sensu convenit cum germanico *so***). तथापि *tamen, attamen, nihilominus*; n Hitopadesi soluta oratione¹ saepe numero tanquam Correlativum vocis यद्यपि *etsi* invenitur; non raro etiam ubi यद्यपि non antecedit, usurpatur. तस्मात् (Ablat. a तत्) *ideo, propterea*. तावत् *tum*, ita ut it correlativum vocis यावत् *quum*, in Hitopadesi soluta oratione. तु 1. *autem, vero*, postponitur. 2: explet. मा *ne*. यत् (Acc. neutr. pronominis relativi) 1. *quoniam*, 2. *quod* (nostrum *dass.*). यत्र (v. r. 652. suffix. त्र) 1. *quia*, 2. *quod* (nostrum *dass.*). यदा (v. r. 652. suffix. द) *quum, dum, quando*. यदि 1. *si*, 2. *an, num, utrum* (germanice & v. Gloss.). यद्यच्च (यदि + च्च) 1. *vel*, 2. *utrum, an* (v. Gloss.). यद्यपि (यदि + अपि) *quanquam, etsi, etiamsi*. यद्य (v. r. 652. suffix. द्य) *ut*. यस्मात् (Ablat. Relativi) *qua*. यावत् *quum*. छा 1. *aut, sicut*

*) Proprie significat *et si*, et sine ulla dubitatione compositum est ex च et तु. Nunquam in sententiae initio ponitur, id quod propter particulae च naturam fieri nequit. तु ipsum quidem simplex usu non conservatum est, verumtamen recte nos conjunctionem चतु explicuisse apparebit, si ad similes conjunctiones चेतु *nisi*, ex न + तु et चेतु *si* (nisi forte vertendum est: *aut si*) ex चा + तु respiciamus. Apud scriptores tamen चेतु et चेतु non-dum inveni, quae quidem verba fortasse in Vedis tantam legantur, prius in *Zeodica lingua* sonat *ndic*, quod ibi significatione non saepissime invenitur. Posterius istarum Conjunctionum compositarum membrum तु Neutrum demonstrativae stirpis इ (vid r. 270.) habeo — ad analogiam formarum तत्, यत्, चयत् et Latini *id* — id quod en confirmatur quod यत् item a pronomine, et quidem a Relativo (v. r. 272.) originem trahit, et quod in universum omnes fere conjunctiones ex pronomibus sunt ortae. WILSONUS tamen चेतु a radice चित् *cogitare* deducit, neque चेतु nec चेतु, quae WILKINSIUS et COLEROOKIUS in Grammaticis asserunt, recepit (cf. Pāṇin. schol. p. 94. ubi tamen चेतु desideratur).

**) Sine ulla fere exceptione in ea Hitopadesi parte, quae soluta est oratione confecta, quae quidem, etsi quam vetustissimas fabulas referat, ab ea tamen forma quam nunc prae se fert, recentiori temporis attribuenda videtur esse.

Latinorum *re* postponitur, et bis positum idem significat atque *aut-
aut*. 2. *explet.* *वे* *explet.* *स्व* *explet.*; si cum tempore Praesentis
construitur, huic Praeteriti notionem addit. *ए* *explet.* *हि* *enim* post-
ponitur*).

PRAEPOSITIONES.

688. Ex eorum praefixorum numero de quibus *r.* 111. actum
est, *अनु* *post* et *प्रति* *versus*, *contra*, separata quoque adhibentur, cum
Accusativo constructa, prius etiam cum Genitivo. Grammatici etiam
अभि, *अप* et *परि* separatim usi admittunt, primum cum Accusativo,
अप et *परि* cum Ablativo (Pānini. p. 115. et 151.).

689. Praepositio inseparabilis *आ* conjungitur cum Substantivo-
rum Ablativis, ubi significat *usquead*; e. g. *आसमद्रात्* *usque ad mare*.
Etiam cum Accusativo substantivorum *आ* conjungi dicitur; utraque
compositio ad classem *Avyaylbhāvorum* referri potest, prior cum *सा-
क्षात्*, posterior cum *समक्षम्*, *प्रत्यक्षम्*, *परोक्षम्* convenit (*v.* *r.* 675.).

690. Notentur praeterea Praepositiones haec: 1) cum Accu-
sativo interdumque cum Ablativo, *वृत्ते* *praeter*, quod forma est Lo-
cativus participii in *त्* desinentis (*v.* *r.* 606.) e radice *वृ* *ire*. 2. cum
Instrumentali: *सह*, *सार्धम्* (*सार्द्धम्*), *समम्*, *साकम्*, *सत्रा* *cum***), *विना*
sine, quorum postremum etiam cum Accusat. invenitur. 3. cum Ge-

* In Amara-Kōscho तु, हि, च, स्व, ए, वे expletiva esse docentur, quae quidem ad ver-
sum supplendum adhibeantur (सहपूर्वेषु)

** Usitatissimae sunt सह et सार्धम् (सार्द्धम्) ex म et धर्ष (*v.* *r.* 675. not.), समम् invenitur in
Hitopadēsi oratione solutata et *Dśumdhātmyō* (ed POLEXI VIII 43) साकम् et सत्रा apud
auctores nondum inveni. Itaque ex earum significatione tantum conjici licet, Instrumenta-
lem cum iis conjungi. Quod ad originem attinet praepositionum सह, समम्, साकम् et सत्रा,
diversis suffixis e stirpe pronominali स (*r.* 267.) eas ortas esse censeo, ita ut सह formatione
conveniat cum इह *heic* ex इ (*r.* 270.), सत्रा *cum* तत्र *ibi*, producto च, et cum मजुष्या *inter ho-*
mines (*v.* *r.* 652 suff. वा).

nitivo: अन्तर *inter, infra*, उपरि *super*, परम्, परतम्, परन्तात् *comi,*
अधस्तात् *infra**). 4. cum Ablativo: वहिर् *ex*, कृते *praeter* (saepius c.
Accus.), विना *sub* (saepius c. Instr.).

691. Substantiva et Adverbia composita Substantivo quodam
terminata (r. 675.), ubi Praepositionum vice funguntur, omnia cum
Genitivo construuntur. Notentur haec: अर्थ *res, causa*, in Acc. Instr.
Dat. Loc. — अर्थम्, अर्थेन, अर्थाय, अर्थे — significat *causa*; eandem
vim habet कृते, Locat. nominis कृत *n. factum*, et निमित्तम् Accusat.,
qui pro adverbio habetur, a निमित्त *n. causa*. अग्र *cuspis* in Locat. et
si cum suffixo त्त् (r. 652.) compositum est — अग्रे, अग्रतम् — signi-
ficat *coram, ante*; eandem vim habent Composita adverbialia. समक्षम्,
प्रत्यक्षम्, अभिमूखम् (r. 675.) et Accusat. adverbialis सान्निध्यम्, a सान्निधि
praesentia addito suffixo य (r. 650.). Saepenumero vocabulum rec-
tum cum regente ad compositum dependentiae (r. 672.) conjungitur.

INTERJECTIONS.

692. Usitatissimae Interjectiones sunt: अहो, अहोवत (अहो + वत)
exclamatio lamentandi, *heu!* आः stupendi, *o!* उम् irascendi, contem-
nendi. धिक्, abhorrendi, detestandi, c. Accus., भो appellandi, *ago!*
heus! वत *ah!* स्वाहा exclamatio quam ii pronuntiant, qui Diis dona
offerunt. हन्त *ago!* हा *ah!*

* पुरतम् anomale ex पुरत् est formatum addito suffixo त्त्, ita ut sit pro पुरत्तम्. De
पुरत्तम् et धरत्तम् videas, quae in r. 652. de suffixo क्तान् exposit.

INDEX NOMINUM ATQUE VERBORUM ANOMALORUM SECUNDUM ORDINEM ALPHABETICUM DIGESTUS.

693. Jam sequuntur secundum ordinem alphabeticum omnia Nomina anomala, additis regulis ubi de iis agitur. Diversa quoque illa themata, quae praeter ea quae Grammatici proponunt, in nominum anomalorum declinatione valent, in indicem recepi; e. c. अस्थन्, et अक्षन्, quia inde Casus anomali vocum अस्थि, अक्षि oriuntur. Pronomina derivata, nominaque, quae in pronominum analogia flectuntur, item sunt recepta; neque minus themata pronominum tertiae personae, ex quibus singuli aut omnes Casus formantur, etsi tanquam themata a Grammaticis indigenis non proponuntur; e. c. अन्न (r. 270.)

अ 270.	अभ्यन्तर 277.	अक्षर 279.	इतर 277.
अक्षन् 165.	अप 207.	अक्षन् 203.	इम 270.
अक्षि 165.	अपर 279.	अक्षु 271.	इयत् 285.
अत् vel अद् 207.	अभ्य 271.	अक्ष्य 203.	इदृक् 287.
अधर 279.	अर्ध (अर्ध) 280.	अस्थन् 165.	इदृग् 287.
अन्न 270.	अर्यमन् 225.	अस्थि 165.	इदृश 287.
अन्नइह 215.	अर्वत् 229.	अहन् 228.	उत्तर 279.
अन्नइत् 215.	अर्वन् 229.	अहद् 228.	उदच् 198.
अन्नेहन् 231.	अर्वन्त 229.	अहस् 228.	उदश् 198.
अन्नेहस् 231.	अल्प 280.	आप् 207.	उदीच् 198.
अन्तर 279.	अवयस् 204.	आशिस् 210.	उपानत् 216.
अन्य 274.	अवयाद् 201.	इ 270.	उपानद् 216.

उभय 278.	श्रोह 151.	इष्ट 212.	मएत् 220.
उशनन् 231.	गोहृच् 209.	द्वितीय 291.	मष्ट 212.
उष्णिष्ट 218.	चरम 250.	नष्ट 216.	मूर्धन्-मूर्धन्)
ऊष्ट 213.	शरन् 159.	न् 152.	य 212.
कृष्ण् 223.	श्रा 153.	नेन 273.	यकन् 205.
कृष्णभन् 223.	त 267.	पति 161.	यकृत् 215.
कृष्णभस् 223.	ततम 277.	पय 223.	यतम 277.
कृष्णभिन् 223.	ततर 277.	पन्थन् 223.	यतर् 277.
ए 270.	तति 296.	पन्थन् 223.	यति 286.
एका 279.	तादृच् 257.	पधिन् 223.	यादृज 257.
एकात्म 277.	तादृग् 297.	पद् 206.	यादृन् 297.
एकातर 277.	तादृश 297.	पाद् 206.	यादृज 297.
एत 269.	ताद्यत् 233.	पर 279.	याद्यत् 291.
एताद्यत् 233.	तिरश्च् 200.	पुंन् 235.	यद्यन् 225.
एन 269.	तिर्यच् 200.	पुमान् 235.	यन् 225.
एष 269.	तिर्यच् 200.	पृथ् 279.	घाष्ट 211.
श्रेष्ट 213.	तृतीय 291.	पृप् 226.	घिद्य 279.
षा 273.	त्थ 268.	पृपन् 276.	शकन् 205.
षातम 277.	त्व 278.	प्रतोच् 199.	शकृत् 205.
षातर 277.	दधन् 165.	प्रत्यच् 199.	शक्यन् 155.
षाति 286.	दधि 165.	प्रत्यच् 199.	शक्ति 155.
षातिपय 250.	दिच् 209.	प्रयन् 250.	शन् 225.
षि 273.	दिचन् 227.	प्रार 202.	शन् 225.
षिञ्चन 251.	दोपन् 233.	प्राग् 202.	शेतयन् 211.
षिशित् 291.	दोन् 233.	भद्यात् 221.	शेतयाष्ट 211.
षियत् 295.	श 209.	मद्यन् 225.	श 277.
ष्रोह 151.	शो 205.	मघोन् 225.	सएत् 161.

सखि 164. - -	सङ्गम् 210. - -	सिम 278.	सुहृद् 212. . -
सख 164. . .	सम 278. , -	सो 168. - . -	स्व 279. - . -
सखी 164. - - .	सर्व 275. - .	सिंह 212. - ,	हन् 190. - .

694. Consequens tabula continet ordine alphabetico radices, quae in Coniugatione aut in Participiorum formatione anomaliae sunt, una cum formis, quas, omissis iis quae ab euphoniae legibus requiruntur, in formationibus anomalis assumunt — veluti उच pro वच, इङ्ग pro यङ्ग) — radicibusque vicariis, quae in specialibus temporibus usitatae.

अञ्ज 379.	आत्थ v. अद्	ईष् 360. . .
अद् 325. 567.	आप् 459 n. 1. 468 n. 8. 540. -	ईप् 498
अत् v. अद्	आसीन् v. आस् 599.	ईष् 539 n. 3.
अद् 355. 463 n. 5.	इ 346. 521. 531. **)	उ 511.
अन् 331. .	इङ्ग v. यङ्ग.	उ v. वे
अय् 459 n. 5.	इङ् 337	उच v. वच.
अवधोद् 109.	इन्ध 379.	उच 539 n. 3
अय् 316. 567.	इप् 337 468 n. 12.	उद् v. वद्
अय् 420.	ई 511.	उन्द 378. 539 n. 3. .)
अय् esse. 365. 366. 367.	ईङ् 360. 458.	उप् v. वप्.
अद् 456 ⁹⁾ .	ईप्स v. आप् 540.	उय् v. वय्.
आञ्ज 459 n. 1.	ईर्ष 540.	उप् 459 n. 5

⁹⁾ Simul etiam ad indicem respicias, quem in r. 620. habes. Formas quae vel *Guna* vel *Praddhis* incremento, vel nasali littera inserta oriuntur, in Indicem non recepi.

^{**)} In formis puris Praeteriti redopl. haec radix inserit v. inter ई vocalem, ex इ receptae et इ radicalis syllabae ortam (v. r. 432.), et vocales terminationum, id quod ab euphoniae lege 51. recedit, qui e r ई + इय efficeret इयिन् neque इयिन्. Formae auctae sunt regulares, inde 1. इयय vel इय्य, prius ex इ + ऐ + य, posterius ex इ + ए + य. 2. इयिन् vel इयेन्. 3. इयय.

ञच् 354. et annot.	तच् 468 n. 12.	दच् 459 n. 5.
ञच् e घच् 453.	तन् 501. 549.	दहिद्रा 108. 344.
ञन् 332. — 375. 453. 504.	तप् 468 n. 8. 517.	471. 519. 544.
572.	तस् pro त् 448.	दह् 390. 468 n. 14.
ञप् 570.	तिञ् 553.	दा 371. 556. 492. 544.
ञस् pro झ् 448.	तिप् 468 n. 8.	633
ञल्प् 570.	तिश् 326.	दा v. दी.
ज्ञा v. ज्ञान् et ज्ञा.	तु 464. 528.	दान् 553.
ज्ञाग् 108. 353. 403. 459 n. 2.	तुद् 390. 468 n. 5.	दिग् e दे 449.
462. 498. 518.	तुप् 468 n. 12.	दित्स् v. दा 543.
ज्ञि 443. 521 n. 1. 544	तुपीद् v. तुद्.	दिव् 331 ^o . 549.
ज्ञि v. ज्ञ्या.	तुप् 468 n. 8.	दिम् 468 n. 11.
ज्ञिघ् 326.	तुद् 380.	दिह् 468 n. 14.
जीव् 325.	तृ 488.	दी 392. 521 n. 1. 544.
जृर्व 550.	त्रप् 440.	दीघ् 332.
जृष्वास्, जृल्ल्वास् v. जृ.	त्रस् 441.	दीधी 108. 349. 404. 459. 4
जृ v. जृ.	त्यद् 468 n. 4.	522 544.
जृभ् 328.	त्वच् 468 n. 12.	ड 464.
जृम्भ् 328.	त्विप् 468 n. 12.	डप् 468 n. 12. 524.
जृ 330. 355. 448. 518.	था v. स्या.	डह् 468 n. 4.
झ् v. ज्ञान्.	दंप् 468 n. 11. 570.	द v. द्.
झप् 552.	दत्, दद् v. दा.	दप् 468 n. 8.
ज्ञा 396.	दद् 452.	दम् 327. 484. 468 n. 11. 513.
ज्या 386 *	दध् v. धा.	दह् 618.
ज्यो 501.	दम् 332.	दृ 395. 447.
डो 463.	दम्भ् 552.	दे 449. 499. 547. 610.

* In Praeter. redupl. haec radix format द्विच्यो etc. (cf r. 456°).

दे 501.	निन्दू 329.	वध 553.
दो 330. 501. 519.	नित् 364.	वध् र. वन्ध्.
दुत् 539.*)	नी 389.	वन्ध् 397. 468 n.6.
द्राद् 468 n.14.	नु 350. 464.	वोभत्स् र. वध् 553.
ड 421. 430.	नुद् 468 n.5.	वृध् 390. 418. 468 n.6. 503.
ड् 468 n.14.	नू 405.	व्र 352.
द्विप् 468 n.12.	न् र. न्.	भञ् 440. 468 n.4.
द्व 546.	नेप् प्रो नप् 420.	भञ्ज् 379. 468 n.4. 570.
धत्, धद् र. धा.	पच् 390. 468 n.2.	भप् र. भात्.
धा 371. 494. 544. 603.	पत् 552.	भक् 376.
धित्स् र. धा 544.	पद् 468 n.5.	भित् 325.
ध् र. ध्.	पम् 340. 565.	भित् 376. 468 n.5.
धू 385. 390. 405. 461. 523.	पश्य 327.	भी 373. 521 n.1.
धृ 334. 339. 499.	पा 326. 345. 492. 516. 519.	भृञ् 468 n.4.
धम् 326.	पिच् 326.	भृ 412. 413. 445. 457. 458. 510.
धे 501. 519. 547. 610.	पिप् 468 n.12.	भृ 320. 430. 465.
ध्मा 326.	पु र. पु.	भृ, र. भृ.
ध्वी 501. 547.	पुप् 468 n.12	भृञ् र. भृञ्ज्.
धी र. धृ 499.	पू 395. 545.	भृञ्ज् 468 n.4. 507.
ध्रू 303.	पृ र. पृ.	भृ 395.
ध्वंस् 574.	पृद् 336.	भ्रंस् 571.
नध् र. नद्.	पृ 345. 447. 498. 564.	भ्रञ्ज् 336. 391. 451. 450. 507.
नम् 468 n.10. 517. 637.	व्याप् 617.*)	551.
नम् 420.	प्रद् 336. 454. 465 n.3. 480. 507.	ध्रम् 331*.) 411.
नद् 396. 468 n.14.	प्रो 339. 523.	ध्रान् 331*.)
निङ् 364. 374. 468 n.4.	फण् 441.	ध्राम् 441.
निद् 328.	फल् 440. 569.	ध्री 335.

) In Pract. redupl. hae radices formant द्विपुने, त्रिपुने cf. r. 456.)

मञ्ज् v. मञ्ज्.	यम् 327. 468 n. 9.	लि v. ली.
मञ्ज् 110 ^b . 395. 468 n. 4. 480.	या 471.	लिप् 468 n. 8.
507.	यु 339. 464. 545.	लिप्स् v. लम् 552.
मत् v. मन् 637.	युञ्ज् 468 n. 4.	लिम् 468 n. 11.
मद् 331 ^a .	यध् 468 n. 6.	लिह् 468 n. 14.
मथ् v. मन्थ्.	यौद् 561.	ली 395. 521.
मन् 326.	रञ्ज् 468 n. 4.	लृ v. लृ.
मन् 359. 468 n. 7. 637.	रध् 420. 468 n. 6.	लृप् 468 n. 8.
मन्थ् 337. 615.	रभ् 468 n. 9. 552.	लृभ् 468 n. 9.
मण् 468 n. 11.	रम् 468 n. 10. 637.	लृह् 468 n. 14.
मा 370. 494. 544.	राञ्ज् 441.	लृ 355.
मा pro मि et मी 414.	राध् 468 n. 6. 441. 552.	वच् 358. 420. 455. 468 n. 2.
गाद् 332.	रिच् 468 n. 2.	481. 505.
मान् 553.	रि v. री.	वच् 577.
मि 411. 444. 463. 521. 514.	रिम् 468 n. 11.	वद् 311.
मिद् 332.	रिप् 468 n. 12.	वद् 408. 455. 505.
मिण् 468 n. 11.	री 385. 521.	वध् 409. 468 n. 6.
मिह् 468 n. 14.	रु 350. 464.	वप् 468 n. 8. 481. 455. 505.
मी 411. 414. 463. 521. 514.	रुञ्ज् 468 n. 4.	वम् 441.
मी v. मा.	रुद् 351.	वण् 361. 455. 481. 505.
मृच् 468 n. 2.	रुध् 420. 468 n. 6.	वस् 468 n. 13. 390. 455. 481.
मृह् 468 n. 14. 618.	रुभ् 468 n. 11.	505.
मृञ् 342.	रुप् 468 n. 12.	वह् 367. 455. 481. 468 n. 14.
मृञ् 359. 461.	रुह् 468 n. 14. 521 n. 4.	505.
मृण् 390. 468 n. 11.	रोपय् v. रुह् 521 n. 4.	वि v. वी.
मे 449. 501. 610.	रे 499.	विच् v. व्यच्.
म्ना 326.	लट् 336.	विण् 374. 468 n. 4.
यञ् 456. 468 n. 4. 482. 506.	लट् 336. 430. 507.	विद् 356. 459 n. 5. 468 n. 5.
यभ् 468 n. 9.	लभ् 468 n. 9. 552.	विध् v. व्यध्.

विष् 468 n. 11.	श्राप् 468 n. 8.	श्राम् 332.
विप् 374. 468 n. 12.	शन् 332.	श्री 421.
वी 531.	शय् v. शी 496.	श्रु 390. 421. 430. *)
व 465. 477.	शय् 452.	श्लष् 468 n. 12.
व 430.	शातय् v. शद् 524.	शस् 354.
व 406. 545.	शान् 553.	शि 403. 416. 421. 463. 496.
व. v. व.	शाम् 332.	544. 572.
वश्. v. वश्.	शाम् 363.	शिष् 332.
व 385.	शिश् 364.	शीव् v. शिव्.
वे 451. 473. 502. 519. 610.	शिप् 463 n. 12.	श. v. शस् et शी.
वेवी 404. 497. 522. 514.	शिप् v. शाम्.	शद्ग्राम् 408.
वेच. v. वच.	शी 343. 463. 496. 572.	शङ्ग 468 n. 4.
वेद् v. वद्.	शीय 327.	शद् 327. 417. 468 n. 5.
व्यच् 506.	शुच् Cl. 1. (v. Gloss.).	सन 543.
व्यच् 456 ²).	शुप् 468 n. 6.	सद् 468 n. 14. 615.
व्यध् 331. 456 ²). 468 n. 6. 506.	शुप् 468 n. 12.	साध् 468 n. 6.
व्ये 450. 473. 502. 519. 565.	श. v. शि 496.	सिच् 468 n. 2
610.	श. v. श. et श्रु.	सिध् 390. 463 n. 6.
व्रञ् 403.	श 335. 447.	सिक् 332.
व्रश् 454. 507.	शेर 345.	सोद् 327.
व्रि v. व्री.	शो 330. 601. 519.	सीव् 332.
व्री 385.	श्यम् 441.	स 461.
व्रि v. व्री	श्व् 571.	स्वप् v. स्वप्.
व्री 385. 521.	शय् v. शन्य्.	स् 464.
शक् 468 n. 1. 552.	शन्य् 387. 410.	स् 430.
शद् 327. 468 n. 5. 524.	शम् 331 ²).	सद् 390. 463 n. 4.

*) Haec radix in specialibus temporibus syllabam *h* in *sh* corripit, unde शृणोति etc. (r. 94²).

राप् 468 n. 8.	रुद् 468 n. 14.	स्त् 465.
सै 612.	स्यप् 368 n. 4. 468 n. 8.	एद् 468 n. 5.
सो 330. 501. 636.	स्पद् 342.	एन् 357. 409. 453. 468 n. 7. 513. 524 n. 4. 551. 572. 637.
स्वान्द् 468 n. 5. 571. 633.	साय् 521. 617.	हा 370. 494.
स्तु 350. 430. 464.	सुद् 368 n. 4.	हि 411. 511. 572.
स्त, र् स्त.	सुर् 524.	ही v. हा.
स्त 383. 546.	स्यन्द् 633.	इ 372.
स्थ 420.	स्मि 521.	इ v. स्त्रे.
स्थल् 368 n. 4.	स्म 498. 563.	ही 373. 521.
स्था 326. 368 n. 2, 4. 494. 561. *)	सु 421.	इव् 546.
स्ना 520.	स्त्रन् 411.	स्त्रे 449. 473. 502. 519. 547. 565. 610. 636.
स्निद् 468 n. 14. 613.	स्त्रप् 354. 455. b. (v. Gloss.) 468 n. 8. 551. 572.	
स्त 464.	स्त्रिद् 468 n. 5.	

695. Sequuntur heic, ordine alphabetico dispositae, immutationes euphonicae quas, in Verborum conjugatione et Nominum formatione, consonantes radicuminales et terminationum suffixorumque initiales subeunt. Apponimus iis litteras primitivas, ex quibus oriuntur, et regularum numerum, quibus transformationes illae praescribuntur. Ex vocalium mutationibus cas tantum addimus, quae non generalibus euphonicis legibus, sed certis Grammaticae nituntur.

आ pro ए, ऐ, ओ in plerisque earum radicum formationibus, quae haec in diphthongos desinunt, exceptis prioribus quattuor temporibus; r. 413. 438. 446. 477. 511. 519. 547. 565. 611,
इन् pro इ 334.

*) Ubi litterae ष्य hujus radices proxime cum praepositione अन् sunt conjungendae, ad evitandam nimiam consonantium accumulationem, र् initiale abijcitur, unde e. g. अत्पत्तुम् *surgere*, अत्पत्तुम् *surgam*.

- ई pro आ 494. 661.; pro ए, ऐ, औ 501.
 ईरु pro इ 393. 472. 497. 500. 543. 564.
 ऊरु pro ऊ व. ईरु.
 ए pro आ 471.; pro आ, ऐ, औ 626.
 इ 1. pro च + त 86. c.c. वक्तुम् *dicere* a वच्. 2. pro ज्ञ + त 89. c.c. योक्तुम् *conjungere* a यज्ञ.
 क्य 1. pro च + थ 86. c.c. वक्त्य *dicitis* a वच्. 2. pro ज्ञ + थ 89. c.c. योक्त्य *conjungitis* a यज्ञ.
 क् 1. pro ष + क् 101. c.c. शक्त्यामि *potero* a शक्. 2. pro च + क् 86. c.c. वक्त्यामि *dicam* a वच्. 3. pro ह् + क् 87. c.c. प्रक्त्यामि *interrogabo* a प्रह्. 4. pro ज्ञ + क् 89. c.c. योक्त्यामि *conjungam* a यज्ञ. 5. pro म् + क् 98. c.c. देक्त्यामि *monstrabo* a दिम्. 6. pro प् + क् 99. c.c. हेक्त्यामि *odero* a ह्विप्. 7. pro ह् + क् 102 et 103. c.c. लेक्त्यामि *lambam* a लिह्, धोक्त्यामि *mulgebo* a उह्.
 क् 1. pro च + ध् 86. c.c. उग्धि *dic* a वच्. 2. pro ज्ञ + ध् 89. c.c. यज्ञध्वे *conjungitis* a यज्ञ *ātm.* 3. pro ह् + त्, c.c. देग्धुम् *mulgere*; pro ह् + थ्, c.c. उग्ध *mulgetis*; et pro ह् + ध्, c.c. उग्धि *mulge* (v.r. 315.) a उह् 104.
 क् pro ज्ञ + न् 607. c.c. विग्न *perturbatus* a विग्.
 क् pro इ + त् 91.
 क् pro इ + थ् 91.
 क् 1. pro इ + ध् 91. 2. pro म् + ध् 98. 3. pro प् + ध् 99.
 क् pro ह् + त्, ह् + थ्, ह् + ध् 102. a)
 क् pro क् ex ह् + न् 607. c.c. विपक्व *perterritus* a कद्.
 क् pro क् + त् 83. c.c. क्क्त्तुम् *findere* a क्क्त्.
 क् pro क् + थ् 83. c.c. क्त्थ *editis* ab क्त्.
 क् 1. क् + क् 83. c.c. क्त्ति *editis* ab क्त्. 2. pro क् + क् 100. c.c. क्त्त्या-
 मि *habitabo* a क्म्.

इ 1. pro ध + त् 83. d^o. c. c. प्रुत्त *purificatus* a प्रुध . 2. pro त् + ध c. c. आदं *sedere* a आत् .

न्त् pro न्द् + त् 378.

न्य् pro न्य्द् + थ् 378.

न्त् pro द् + न् 607. c. c. भिन a भिद् .

प्त् pro भ् + स 83. e. c लप्स्यामि *adipiscar* a लभ् .

ट्थ् pro भ् + त् 83. d^o e c लब्धुम् *adipisci* a लभ् .

रि pro ऋ 472. 498

रिप् pro ऋ 331.

इ 1. pro इ + त् 87. c. c. प्रष्टुम् *interrogare* a प्रश् . 2. pro त् + त् 89. c. c.

सृष्ट *creatus* a सृज् . 3 pro ष् + त् 98 e c दृष्ट *visus* a दृम् . 4. pro प् + त् 99 c. c. हेष्टुम् *odisse* a द्विप् .

इ 1. pro ञ् + थ् 89 e c मृष्ट *purificatus* a मृज् . 2. pro ञ् + थ् 98. c. c.

उष्ट *nullus* a वृग् . 3 pro प् + थ् 99. c. c द्विष्ट *odistis* a द्विप् .

ANNOT In praecedente indice earum compositionum ratio non est habita, quae in Intensivorum Parasmaipado solum locum habere possunt, et propterea nunquam fere inveniuntur

ADDENDA.

15. *Anusvārae* necessariae respondere videtur illa Zendicae linguae debilissima nasalis Z
 quae, cum antecedente *a* conjuncta, invenitur ante sibilantem *s'* (𐬀) et aspiratas *h*,
th et *f*, deinde ante *m* vel *n* finales, e. c. *csa j an s' regnans, san hyamāna*,
 quod significat, nisi fallor, *qui nascetur*, et participium est Futuri in *Atmanēpado*, a
san (𐬀𐬀) adjecto *hya* = ह्य; *manithra sermo, cānsna* (Nom *cānsnō*)
os, vayanm avum a themate *va, imān* (𐬀𐬀𐬀) *hos*.
31. Id quod in annot. hujus regulae de diphthongorum *h, hō, hē, hō* compositione dixi,
 Zendica lingua video confirmatum, quae *hē* semper per *hō* redditur, *hō* vel per *hō* vel Z
 per *hō*. Pro *h* vel aequalis adhibetur diphthongus *ē* vel, praesertim post *h*, *ōi*,
 ubi posterius accidit, miram interdum conspicimus similitudinem cum Graeca lingua,
 quia in ea Sanscritae diphthongo *h* non raro *oi* respondet. Conferatur *barōis*,
barōit (𐬀𐬀𐬀, 𐬀𐬀𐬀 a *h*, cl. 1.) cum *phōis, phōi, maidhyōi* (𐬀𐬀𐬀) in medio
 cum Dativi formis *siket, moi, soi; yōi* (𐬀) cum *ci*. Pro *hō* aut item ponitur *ō*, aut
ao aut *ou*. — Ubi ex euphoniae lege 36. *hō* cum sequente *h* vel *h'* in *h*, cum se-
 quente *h* vel *h'* in *hō* coalescit, haec contractio eo explicanda est, quod, prius quam
hō cum sequente vocali coaluerit, illud in *h* corripitur, quum in medio vocum ante
 vocales terminationum plerumque omnino supprimatur (v. 1. 47.)
65. Etiam in Zendavesta hujusmodi insertas sibilantes litteras deprehendi; e. c. *aēś-*
Z
*manīśca baoidhtmēca yasmādkē lignaque odoremque adoramus,**) ab
aēśma lignum, quod cohaeret cum *hsm*, mutato *h* in *s'* ad analogiam graeci *πεί-*
σμα pro πείσμα similiumque. Ex *vērēthrasan* victor, quod respondet scri-
 cito *𐬀𐬀𐬀𐬀* *Pruri accusor*, nascitur superlativus *vērēthrasanīstēma* (p. 43)

*) P. 32. saepiusque redit. Anquetilius male priori formae singularem posteriorique
 pluralem tribuit significationem.

nisi forte haec forma deducenda est a Nominativo participii Praesentis *zansš*, quum etiam themata in *a* desinentia suffixum *tēma* apponant Nominativi formae, eundem in modum quo nominum compositorum prius membrum, nisi in *u* desinūt, plerumque Nominativi formā induit, e. c. *pērēnō māonghēm plēnam lunam, vayō kherefs kharō aoes corpus-edentes* Participium *zansš* (a themate *zant*) quidem nusquam inveni, in usu tamen id fuisse licet suspicari ex analogia formae *upa zōit verberet* quae forma est corrupta Potentialis, a radice *zan* (𑀵𑀸), subjecto *n*, exorta, ad analogiam primae conjugationis

- 3 Quam in annotatione hujus regulae proposuimus sententiam confirmatam videas linguā Zendicā, quae prope quae *z* litteram finalem post *ā* vocalem ubique in *o* breve immutaverit, quod hoc loco multisque aliis, Sanscritis *z* vice fungitur Ita e. c. *मासु luna इमासु 1st, भ्यासु 2^{is} (r 470.)* Zendice sonant *māo, imāo, buyāo* Ille tamen in qua *z* sub lautem quasi liquefactam conspicimus *o* vocalis, tamen residet, nbi, adjectā quadam terminatione a vocali incipiente, *z* in *h* commutatur, quod in medio in quoque vocum semper Sanscriti *z* locum occupat. Ex *मासु lunam* igitur fit *māonghēm* *), eademque rationem habet forma *āonghā fuis* ad Sanscritum *आसु (r 36°)* Etiam ante adjectam particulam *čā* (च) sanscrita sibilans, si *ā* ei praecedat, dupliciter expressa est in Zendico, simul per *o* et pee *š*, unde dicitur *māoščā lunaque, imāoščā haecque, buyāoščā iusque, «imāo apaščā (इमा अपश्च) zēmašca urī arāošca āyčšē»* has aquasque terrasque arborisque celebros (Vendidad Sade in codice ab E. BURNOUFIO edito p 22) Apparet igitur ex Zendica lingua, particulam *č*, sicut respondens Latinum *que*, vocem quam sequitur esse adjungendam, id quod ex Sanscritis manuscriptis, quae sine discrimine omnia in unam trahunt verba, intelligi nequit.

- 92 *z* radicem finalem ante *z* terminationum transit in Anusvāram necessariam, e. c. *एसि occidit. एस्यामि occidam* ab *एन*.
- 100 *z* etiam ante *z* secundae personae pl. *Am* abijci potest, unde *आध्वे* vel *आदे* *so-*
detur, ab *आसु*.
- 102 Hanc regulam sequitur radix *z* quoniam a *z* litterā incipit.
- 111 Praepositiones hac regulā commemorat in *Pedarum* dialecto acipissime a radice *ad*

*) h litterae inter duas vocales positae plerumque anteponitur gutturalis nasalus quum per *ng* exprimimus.

quam pertinent separatae inveniuntur, ita legitur in ROSEYII specimine p 20 उद्
 अस्य शोचिद् अस्याद् आद्गुह्यान्स्य मीरुल्लप । उद् ध्मातो अरुपासो दिदि
 न्यश्च सम अग्निम् इन्धते नः ॥ *sursum ejus splendor is, invocati benefice
 sursum sumi splendidi coelum langentes (eunt quando) ignem accendunt viri.» Et
 dem Zendica lingua frmitur licentiā, e c. p 233 mazdayasna aētāo
 (इतास्) vaštrāo (a vaštra s et चस्त्र) frača kērēntēn (cf अक्-
 न्तन्) ničā hanayēn (एनेयन्) *Ormuzdus asseciae haece stragula et lace-
 rent et defodiant*) Heic fra (प्र) et ni praepositiones a verbis suis particulā
 čā (च) sunt separatae P 257 legitur yat frā vayo patana frā
 urvara ucš ann «ubi oves volant arbores crescunt»

- Zendica lingua, quia euphoniae legi 57 quā multae corruptae sunt formae Sanscritae,
 non est subjecta, non minus quam Graeca et Latina duas in fine vocum consonantes
 admittit, s suffixam Nominativi post consonantes retinuit. Unde e c. āfs aquo,
 kērēfs corpus drucs daemon (cf trux et radicem द्रुच्) e stirpibus ap,
 kērēp vel kehrip, drug (cf r 89) Tres tamen consonantes in fine locum
 habere nequeunt, atque, quae in nē desinunt themata, ad analogiam Latini, t abji-
 ciunt et assalem una cum Nomin signo conservant, e c. csayanš regnans a the-
 mate csayaat e radice cst (क्षि), čvanš quantus a themate čvant
- 125 c Omittitur interdum in Fidorum dialecto n̄ euphonicum (cf annot. ad r 638-),
 quod in universum non ad pristinam linguae structuram pertinere videtur, quippe
 quod a cognatis Graeca et Latina linguis prorsus sit alienum, et in Zendica nonnuis in
 Genitivo plur a me deprehensum, ita tamen ut heic quoque quibusdam in decli-
 nationibus omitti possit et e c. e pašū (पशु) et pašunam et pasvaam
 formetur Fidorum exempla n̄ euphonica in Instrumentali omisi, proponuntur
 in schol ad Pān VII f 39 veluti उरुया, धृष्णया ab उरु, धृष्णु inserto य eupho-
 nico (cf r 271). प्रवात्वा a प्रवाडा adjectā Guni, स्वमया a स्वप्न mutato अ in
 ए ad analogiam formarum मया, त्वया a मे, त्वे pro म, त्व (v r 264, 265.)
- 131 Heic afferre liceat formam दक्षिणायाच् quae teste schol ad Pan. VII f 39 in Fidis
 pro दक्षिणायाम् invenitur, id quod eo majoris mibi est momenti, quod Zenticos
 quoque deprehendi Genitivo sing qui Locativi vice funguntur 1) in pronominis-

*) Anquetiliius vertit «Les Mazdeens coupent au large l'endroit du tapis et le jet-
 teront loin d'eux »

bus, quoniam ea locali terminatione propria non carent; e. c. *ainghē vlsē* in *haec via* (V. S. p. 46.), ubi *vlsē* est Locativus a *vlsa*; *ainghē* autem Genitivus variis ex euphoniae legibus a Sanscrito अस्स्य profectus; quod invenitur etiam sub formā *anghē*, et, nasalī omissā, *ahē*. 2) Themata in *u* plerumque utuntur Genitivi terminatione *ō* (ex अस्), ad Locativum exprimendum, et simplici *s* ad Genitivi denotandam rationem; ita *ahmi* (अस्मिन्) *santv-ō* in *haec urbe*, a themate *santu*, cujus consuetus Genitivus est *santv-s* ad analogiam Sanscriti आन्वि-स्. 3) Themata in *i* desinentia, quorum proprium Locativum nusquam inveniri, saepius autem Genitivum Adjectivi *mādayasni**) ad Substantivi *namāna* vel *nmāna* terra Locativum relatum. (p. 255.) *ahmi namānē yat mādayasniōis* in *haec terra quidem masdayasnica*. Quod in huiusmodi constructionibus attinet ad adverbialem usum vocis *yat*, quod est Neutrum relativi in Accusativo, conferatur p. 337. ubi legitur *aētahmi danghvō yat astvainti* in *hoc mundo quidem existente* **).

Vēdorum dialectus terminationem *ai* saepe in *ā* corripit, ita ut prius tantum huius, ex *ā+उ* compositae, diphthongi elementum sit conservatum, posterius autem suppressum. Exempla sunt: उभयन्तारा *ambo aurigae* (in schol. ad Pan. VII. 1. 39.) ab उभ et यन्त; अग्निना *duo Asvini* ab अग्निन्; नरा *duo viri*, quod tam e *न* quam e *नर* explicari possit (in *Rig-Vēdo* apud ROSEYUM p. 15.).***) Hae Vēdorum formae videntur etiam Zeodicae linguae, ita ut ibi *ā* vel *a* saepius quam *āo* Dualem exprimant et e. c. अग्निना sonet *aspinā*. Ita legitur in V. S. p. 313. *aspināca yavanō yas* (*maithē*) «*Asvinosque juvenes veneramur*» id quod Anquetilius reddidit per «*Je fais leschut à l'excellent toujours (subsistant)*». Docemur tamen hoc exemplo, si lectio est genuina, Pluralem etiam cum Duali construi posse, nam *ya-*

*) I. e. *masdayasnicus* e *masdayasna* Ormīcus adorator formatum suffixo *i*, adjecto Vriddhis incremento (cf. annot. ad Nalū IV. 10.).

**) *danghvō* a themate *danghu*, *astvainti* est Locat. e themate *astvant* formatum, ita ut vi euphonicae litterae *i* finalis, in antecedente etiam syllaba vocalis *i* sit inserta. *astvant* esse videtur pro *astvanti*, quod proprie significet *existentia praedictum*, ab Infinitivi themate *astu esse* suffixo *vant* (cf. r. 218.) profectum.

***) Etiam aliis in locis Vēdorum dialectus diphthongum *ai* in *ā* corripere potest, e. c. नारा in *umbilico* pro नारी a नारि (schol. ad Pan. I. c.).

vanó est Pluralis, neque Dualis vocis *yavan* (cf यवन्) Ita quoque Verborum Pluralis ad Nominum Dualem relatus invenitur, nam legitur V.S p 136 *dvābhyā hācā nērēbyu* (नृयाम्) *dva nara ussayēnié mī-
līhvana śtrīcā nairyāścā*, "duobus ex hominibus duo homines nascuntur (nati sunt), par, feminamque varque" Hic *ussayēnié* respondet Sanscrito उड्यायन्ते Nec tamen prorsus deest Verbo Zendico numerus dualis, exemplum est locus quem Anquetilii (Vol 2 p 361) reddit par "ce qui est deux ou gade, les viandes bien nouries ne recourent pas" in textu originali sonat *nōit paiticā-
śātō ischācā āśūtīścā*, si quod verti possit per unam redeunt sacrificatioque oblativae "Paiticāśātō nascitur e radice usu frequentissimo *cās* he praefixa praepositione *paiti* (प्रति) et adjecta terminatione duali *ī-tō* (अ-त्तम्) primae Sanscritarum radicum classis Vocem *ischā*, cujus *ā* longum protegitur adjecti particulā *cā*, ortam esse poto ex *इड्या* abjecto *य* et *इ* mutato in *sch*, eodem modo quo *schēnu* genu profectum est a *इान्* *āśūtī* autem nil aliud esse potest quam Sanscritum *आडति* sacrificatio oblativae quam *ī* aule *ī*, quod hic vi attractionis litterae *h*ositi est insertum, plerumque prodacatur

- 142 Pro *आस्* ex *अ* finali masculinorum thematum et *अस्* Nominativi plar terminatione composito, in antiqua Vedorum dialecto plerumque invenitur *आसस्*, sic ut primitivae terminationi *आस्* (= *अ* + *अस्*) nova et perceptibilior terminatio hujus casus sit adjuncta. Exempla sunt frequentissima in *Si gēds* specimen a ROSENBLO edito, veluti *ध्रमासस्* pro *ध्रमास्* a *ध्रम*, *यशामस्* pro *यशास्* a *यश*. Hae masculina forma nititur Paucis terminatio plar feminina *आयो*, aequalem, ut equidem puto, hoc ortum est ex *आसो* expulso *म्* e c Saecul. p 63 *सीरगदेवदायो* अचितञ्चास्रो pro *सीभागदेवतास्* अयितिव्याय्.

- 143 Term nationum *आनि* et *ऊनि* (*ā-n* ; *ū-n*) vix in Vedis saepius funguntur *आ* et *ऊ* e c *एव वना* *magnae silvae*, quod Accusativi significatione occurrit in ROSENBLO specimen p 10 Pagina sequente legitur *सुगो न ते* (सुगा उत) सपया पयतिस् अत्राने सपस् तरसि स्वभानो ; "facilia adita sunt tibi et palustras vias habentis loca super montibus, invicta (aurora) aquas transgrediens proprio splendore praedua". His *ā* adhaec formis respondent Zendica neutri in *ā* et *ū* excutis, sic tamen ut *ā* in polysyllabis vocibus consueto usu plerumque corripatur, e c *lā vāstra* (ता वस्त्रा) hae *ā* ester *ā* *ūhī* opes *ā* themate *ūhī* quod idem est ac Sanscritum *वसु*,

mutato *a* in *ô*, propter vim assimilationis quam *u* finale in antecedentem syllabam exercet, quâ, inter alia, etiam Dativus *nthurunê* et Genitivus *athurunô* oriuntur ex themate *atharvan* (per metathesin *athravan*), unde Nomin. *athrava* et Acc. *athravânem*; in casibus debilibus autem syllaba *vân* in *un* contrahitur, quo fit ut antecedentis syllabae vocalis etiam in *u* transeat.

148. Quam in annot. hujus regulae proposui sententiam, postea Védicâ et Pracritâ dialectis quodammodo confirmatam vidi. Prior rarius *ऐस्* utitur terminatione, rariissime autem *एभिस्*, cujus *ए* locum tenet *अ* litterae finalis thematum, ad analogiam Dat. Ablativorum in *ए-यम्* desinentium. Exempla sunt *श्येनेभिस्* et *अद्येभिस्* (apud. Ros. p. 18.) a *श्येन*, *अद्य*. Vix tamen ex *श्येनेभिस्*, *अद्येभिस्* contractae formae *श्येनेस्*, *अद्येस्* oriri potuerunt, quae facillime ex *अद्याभिस्* et *श्येनाभिस्* explicantur, ita ut, ejecto *भ्*, *इस्* terminatio cum producta vocali thematis in *ऐस्* coaluerit, quod etiam Zendice sonat *âts*. In Sanscrito tamen non omnino perdata est primaeva forma *आ-भिस्*, quam conspicimus in pronomibus primae et secundae personae, quippe quae insertam syllabam *स्म* ante *भिस्* producant, unde *अस्माभिस्*, *युष्माभिस्*. Quamquam genere non distinguantur haec pronomina, tamen proprie masculinum genus ea significare ex eo colligi potest, quod Accusativi eorum sunt *अस्मान्*, *युष्मान्*, qui conferantur cum *शिवान्* (r. 145.). Respicias denique, dialectum Pracritam, quae *Védicas* formas *ए-भिस्* commutavit in *ए-त्तिं* — unde e. c. *एत्तिं सुस्मेत्तिं*, Saccul. p. 69. ex *एभिस् सुस्मेभिस्* — etiam in his pronomibus antiquam vocalem *आ* in *ए* convertisse*), ex quo colligere licet etiam Védicas formas veluti *श्येनेभिस्*, *अद्येभिस्* profectas esse ab antiquioribus *श्येनाभिस्*, *अद्याभिस्*.

156 Argumentis quibus nostram de *आत्* sententiam in annotatione hujus regulae comprobare studuimus, haec quartum addere liceat petitum e lingua Zendica, quippe quae omnibus in declinationibus Ablativi characterem *t* exhibeat. Exordiamur a stirpibus in *u* desinentibus, quibus E. BUNNOUVIUS (*Journal asiatique* 1828) Ablativum in *t* desinentem vindicavit. Huic pertinet e loco supra laudato (p. 253) forma *dâonghao-t* a themate *dâonghu*, vocali finali per *Gunam* auctâ, et *ओ* expresso per *ao* (add. ad r. 33), unde colligimus in Sanscritum fuisse Ablativos veluti

*) *अद्येत्तिं* (per nos) per metathesin et abilitantia litterae transformationem in *ए*

मानो-तु० भानु० Quae in *i* desinant themata Zendica, Ablativos formant in *ōi* & analogos Genitivus in *ōi-s*, ita ut *e* & *a* themate sem *āsrīti* benedictio cuius Genitivus est *āsrītiōi-s* (cf माले-तु०) Ablativus desinat *āsrītiōi-1*, quo Sanscritos Ablativos veluti *यज्ञे-तु०*, *मते-तु०* exstitisse olim docemur. Formam *āsrītiōi* invenimus in *Landulhu* sententia quam Anquetil us vertit *per nil te Hodecy rēnd la sanit h un Athorē, (cedul cī) recetera pour las P. Asergan Dahmayō*. Testis originalis est hic *athravānēm biszj āt dahmayūt parō āsrītiōit* (V S p 242 et p 312) i. e. *episcopatum (s) sanit ex sancta summa benedictione (s) piae precū in constat*. Sic vertimus, si *parō āsrītiōit* est vox composita, id quod ex eo quod p 300 observari sit verisimile, & scripturae autem intelligi neque, quia singulae compositorum partes non conjungi solent. Ceterum est *ps* & subesse videtur verbis laudatis, n. si scriptoris lapsu omisissimam est quod iam vocabulum, quod *pre* cum *s* significet. Sequuntur enim verba quibus molis sua pro aliorum sanation bus lesantur precus, veluti *namānahē namāno-paitiē biszjāt ni-ōm stāōrēm arēgōd* = *regenda regenda dionum (s) sanit parvum animal (s) pretium s* — Sicubi Sanscrita Fen isina vocali terminata quibundam in eisdem introductionibus stantur casuum flexionibus, atque *e* & *i* in Genitivo tertio leguntur (r 130 b, c) *आत्* aut necessario assument, aut ad arbitrium vel *त्* vel *आत्* ita Zendica themata in *ī* desinentia Ablativi terminant omnem habeat *āt*, ac quae in *u* de inuti tam solum *āquānīl* admittunt. Hoc modo supra memoratum *dahmay āt* videtur ex themate *dahmā*, cuius Genitivus est *dahmayān*, et *āt* (V S p 373) legitur *urī aray āt arōre ab utvarā* Ex Infinitivi themate *saniti* venerare ontur *santhi āt* (r p 251) quod ad *tanab* & *corpore*, & *tanu* em., & misem habet rationem ac *धेन्वान्* ad *धेनीन्*. — Quae in consonantem ceunt thematae quibus *i* character s implex adjuuge sequit, & interant vocalem, si analogiam Genitivorum et Actus Sanscritorum veluti *द्यान्*, *द्यान्*. Superius hujusmodi Ablativi formas deprehendit in V S *e r casman at nō-ānōnglian-āi nān, ātīr at īnō* (ab *ātīr*), *ap at arōh*. Confirmatio vidi hujus regulam sententiam *āngul* Zend cī, quae nullibam *ar* pluribus in casibus comereavit ubi Sanscrita illius in *āt* correpit *e r nāps ānōnān*, *āfān m ānōnān*. Notandum est ceterum, *āngul* Zendicam consonantem *r*, cuius *h* & *ti* anteponitur, neque cum sequente consonante, s *hātī* excepit, con-

unctam*), neque in vocum line positam intellexit, sed in hujusmodi locis aut hae
 visissimam vocalem et illi adjectivam, aut hae praefixam, aut conjunctas consonantes
 transposuisse, nunquam tamen illam in spiritum transformasse; ita *dōdārē dātē*
crātor dicitur pro *दातर (दातः)*, *hvarē a. aut* pro indeclinabili *हवर् अन्तम*.
dōdārēda vāu pro *ददार्दा*, *nērēbya* vel *narēbya* pro *नदर्या*, et
nārānā, *vēhēka* vel *vēcēka* *lupus* pro *वृक*, *cāthēru* quater pro *चारु*.
 quod expectaveris pro *चारु*, et *चारु* (v. r. 244.)

221. *भायतु* *amānus*, *excellens* melius deducitur a *भा* splendor suffragio *यतु*, ita ut sit pro
भायतु, et proprie significet splendidi latus (cf. annot. ad Nilam XI. 31.).

251. Nominativi plur. *formae मन्ते* *me* et *मन्ते* *me* quae secundum schol. ad Pan. VII.
 §. 33. in Veda occurrunt, ad analogiam aliarum pronominum (*तं, त्वां, त्वां* etc.) sunt
 formatae, ita ut syllaba *न्त* quae stirpibus *न्* et *न्* adjectam esse dicimus, et quae
 separatim etiam adhibetur, cum adjecta terminatione *न्* in *न्* cohaerit. In secunda
 persona praeter *तं* *Prāsurum* dialectus etiam plenior, quam primitivam esse dicimus,
 formi videtur *मन्ते* (vid. Nil. p. 26.), quae cum Zendicum *thvōti* cohaeret, de quo
 E. BEAUVOISIS dicitur (*Journal Asiatique* 1822). Saepius tamen in Zendavesta
 legimus pro hac formi vel *te* vel *to* (cf. ad 3. ad r. 31.) sicut in prima persona di-
 citur et *me* et *mi*. Posterius cum Graeco *μεν*, et *to* cum *το*, *τοι*, majorem
 similitudinem quam veram cognationem praeseferit, quippe quae ab omni casus
 suffragio sint vacua, quum in *μεν* et *το* vocalis i Dativi character esse videtur ad
 analogiam secundae declinationis (cf. *εἶπες* et *λόγῳ* et *λόγῳ*), ad quam Genitivi *μῆ*
 et *οῦ* etiam pertinet.

266. d. Aliam de hac re nunc mihi Zendica lingua suggerit sententiam, ita ut existimem fe-
 mininos casus illi commemoratos originem ducere a feminino themate *न्ते*, quod a
रन् descenderit sicuti e. c. *सुन्दरी* *pulchra* a *सुन्दर* (v. r. 210.). Formas *तस्यी*,
तस्याम्, *तस्याम्* igitur ex *तस्यी*, *तस्य्याम्*, *तस्य्याम्* ejecto *न्* corruptas esse
 censuerim, quo speciem eam indolisent, ut a Genitivo Masculini et Neutrii com-
 muni sint profectae. In Zendica lingua enim non prorsus perit haec a Sanscrito
 expulsa littera *न्*, ita ut e. c. Locativus relativi sonet *yahmy-a* — pro *yah-*

*) Non nisi semivocales *ro* antecedente a conjunctas invenire memini e. c. *uroara ar-*
bor, *haurōa* (तर्) *totus*.

Addenda

- myanmi*, abjectis nasalibus — a feminino themate γ *ahmí*, qua Sanseritum ह्यमि supponitur Legimus in V S p 246. γ *ahmí* a *naró éřřřta**) *ni-lhayénte* in qua (terra) homines mortui deponuntur Etiam in Instrumentali syllaba *hmí* inseritur e c. *ahmya* per hanc quod Sanserite अहम्या sonaret, a stirpe अ In Genitivo fem tamen etiam Zendica lingua litteram *m*, simul cum γ expulit, ita ut e c. *angháō* vel *aingháō* dicatur pro अहम्यासु .
7. Notetur *Fedorum* Accusativus सीम eam pro ताम (apud ROS p 6) a feminino themate सी , quocum, quod ad femininam litteram finalem attinet, convenit Zendicum *hmí* Sed सीम Zendice sicut *hím* quod adverbialiter adhibetur e c. *hím gáivó* ibi loco (V S p 125)
- 68 Hoc pronomen saepius invenitur in ROSENII *Rigv* specimenoe, ita ut ad analogiam $\text{r 101}^{(2)}$ initiale सु mutationi in पु sit subjectum Fortasse in Pluralis Nominativo praeter ते et स्ये primaeva linguae aetate etiam सि et स्ये dicebantur, id quod Graeco σι et Zendico yénghé qui confirmari possit. Posterus viz aliter quam ex duorum pronominum conjunctione explicari potest, vel ex $\text{ये} + \text{सि}$ vel ex $\text{ये} + \text{स्ये}$, quorum alterum ad yénghé eandem habet rationem atque अहम्यासु ad Genitivum fem *angháō* supra commemoratum
- 270 Forma इत quod Neutrum est stirpis demonstrativae इ in Nom. Accus quon r 697 Conjunctiones चेत , नेत et वेत terminatas esse diximus, in antiqua *Fedorum* dialecto latioris est usus atque tanquam particula indeclinabilis demonstrativa — ad analogiam Graeca ί **) in οἱतोσι , κεῖνοσι etc et Zendice é vel e in *kaśé*, *kaśé* quis (V S p 39 391) — enim alius tertiae personae pronominebus coniungitur, saepissime cum तत exempla affert ROSENIUS p 24, veluti $\text{तमित् राधित्व इमंटे नेमिं वी सौवतमं देसदामुं}$ «*neum in societatem desideramus*» $\text{इहे इन्द्रान्मो उपस्रव्ये तयोहित् स्तोमम् उग्रमसि}$ (v add ad r 299) «*huc Indrum et Agnem voco eorum laudem volumus*». Voci इत analogia forma est चित , quae in *Fédica* et Zendice dialectus etiam cum substantivis coniungitur, e c. $\text{द्ययिद्ध वसतेर असनन्तय}$ «*aves e domicilio surgunt hominesque*» (ROS p 8) á schénubyasait usque ad genua (V S p 203) —

*) Lege *srīsta* a rad *srīsh* eadem euphoniae regulā quā Graeci dicunt e c. τέριστα pro -έ-ιθ-ται

**) Quod fortasse abjecto τ , vel δ , ex generali euphoniae lege ortum est ex ίτ vel ιδ sicuti το ex τοτ , τέδ , ελεγε ex ελεγετ (cf ελεγετ-ο)

- चित् adjecto Neutorum Nom. et Accusativi signo त् ortum est ex stirpe pronomi-
nali चि, quae ipsa a वि, mutata gutturali cum respondente palatina littera profecta
esse videtur (cf. r. 368. 4.). Neque minus masculinum genus hoc pronomen *χρῆστος*
in lingua Zendica, ubi praesertim eum particulis negativis illud enunctorum inveni-
tor. Ita legitur V. S. p. 145. *naēōis akharontānim tava* «nullus non
cedentium est fortis»; et p. 45.: *paurva tāyūm paurva, pādihēm*
paurva vehrkēm būidhyōimaidhē māōis paurvō būidh-
yaēta nō vīspē paurva būidhyōimaēdē (...maidhē) «ut prio-
res furem, priores lacerantem (1), priores lupum cernamus, nequis prior cernat nos,
ut omnes priores cernamus». Conferatur graecum τίς, ejus quidem thema adjecto
v est auctum, ceterum vero ad चि candem habet rationem atque *τίσσας, πέντε*
ad चत्वारस्, पञ्च. Respiciatur denique, quod ad compositum *māōis* attinet,
forma माकिस्, quod a Grammaticis male माकिन् scribitur, quum littera ejus finalis
nil aliud esse possit quam Nominativi signum, ita ut विस, enim quis conveniat et vo-
calsi radicali Neutris किम् respondeat, quod Zendice sonat *kat* (v. r. 273.).
271. त् litterae euphonicae insertio, qua formas veluti *क्यम्, क्रम्येस्* explicavi, linguā
firmatur Zendicā ubi pariter *y* inter *u, ū*, et sequentem vocalem inseritur, ita ut
e. c. a rad. *mrū* (म्रू) dicere nascatur *mrū-y-ē* pro Sanscrito म्रुवे (r. 51.),
atque a द्वे duo, *duyē*, mutato *v* in *u*, et *y* euphonico inserto.
299. Pro मस् terminatione primae pers. pl. in antiqua *Fedorum* dialecto exhibetur मसि
unde e. c. उश्मसि *volumus* (v. add. ad r. 270.) a rad. *स्र्* (r. 361.). Hac forma ni-
titor Zendica terminatio *māhī*, quam Anquetilius ubicunque per Singularem red-
dit; e. e. *dadēmāhī* vel *dadimāhī* pro ददमसि, insertā vocali auxiliari in-
ter conjunctas consonantes म्र. Quod attinet ad *Atmantpadum*, Zendica lingua
conjecturam quam in annot. hujus r. proposui confirmat terminatione *maidhē*
vel *maidē*, quae Sanscritū महे respondet, adhibita non solum in Praesente Ind.
sed etiam in Potentiali (vid. add. ad r. 137 et 270.). — In tertia pers. Potentialis et
Praet. reduplic. plur. *Par.* terminationem उस् corruptam esse censeo, priore loco
स् अन्त्, posteriore ex अन्ति, ita ut त् consonans in स् transierit et nasalis *n* in vo-
calem *u* se dissolverit, ad analogiam Graeci *τύπτος* (*τύπτος-υσι* ex *τύπτος-υτι*).
Forma अन्ति in Praeter. redupl. firmatur eo quod haec temporis terminationes con-
venient quae Praesenti sunt propriae, deinde terminatione *avti* et *ēn ti* quam dia-
lecti Dorica et Zendica eodem locū exhibent. Legimus enim in V. S. pag. 33.

Addenda.

āonghēnti tanquam Pluralem formae आन् = *āongha* sult. Apponamus locum laudatum, quippe qui alias quoque notatu dignus offerat formas: *haōmō tačōit yōi kntayō* (cf. कति r. 236.) *naslō frasāonghō* (cf. प्रासा-सन् a rad. प्रास्) *āonghēnti spānō maštīmēa bacsniti* «*Illius quidem quicumque Nas eos dicentes sunt, excellentiam (?) et magnitudinem imper-*»*) Notetur, linguam Zendicam sicut *Vedorum* dialectum saepissime Praeteriti adhibere Praesentis significatione. Ita eadem pagina etiam *Atman/padi* Pluralis *āonghairē* (*āonghairē?* cf. आसिरे) significationem Praesentis exprimit. Alio loco (p. 222) legitur *āongharē*, vitiose pro *āonghairē*, sensu Praeteriti. *yā (yāo) zi (zi)* *āongharē yāōsēa hēnti yā.* *ošēa bvainti (bvainti?)* भवन्ति) «*quae fuerunt, quaeque sunt, quarum erunt.*»**) — Potentialis terminatio आन्, quae euphoniae lege *st.* in आन् abūisset, firmatur eo quod ceterum hic Modus terminationibus Praet. augmentati uniformis utitur, deinde collatis Graeca et Zendica formis *av, ēn;* conferantur e.e. *φί;ιστ, barayēn, भैत्यल.*

301. d. Secundae personae in *Atman/padi* et Passivo terminationem *ti*, quae ex terminatione tertiae personae *ti* et e Graecia formis veluti *ἐπίδο;τ-ε* ex *ἐπίδο;ε* expectatur, revera priori linguae Sanscritae aetate in usu fuisse, nunc etiam Zendica mihi persuadet lingua, ubi in hac persona terminatio *ti* remansit consueti formi *ha*, cui, ubi a vocalis ei antecedit, ex generali euphoniae lege gutturalis nasalis (*ng*) anteponitur, ita ut ex *आन्* factum sit *angha*. Apponere licet e codice ab F. DE KOURTIO edito *Zendavesta* locum quo memorabilem haec, inter alias quae ad grammaticam Zendicam restituendam non parvi momenti sunt locutiones, deprehendi formam. Legitur l.e. p. 42. *kašē thvnnim tūiryō haōma masyō aštvaithyāi* *hunvnta gnith(a)yāi kā ahmāi asis (आसि) ērēnūvicēt* *ahmāi gāsat āyngptēm. āat mē aēm (आम्) paisti aocta* *haōmō asava dūrnošō pōrusašpō manim tūiryō masyō* *aštvaithyāi hunvnta gnithāi (gaithayāi?) hū ahmāi*

*) Anquetilii qui haec et vicinis locis Praesens cum Imperativo confundit, vertit «*O Ilm accordez l'excellence, la grandeur a celui qui lit dans sa main les Naks (de l'Arستا).*»

**) Futurum hoc formi Praesentis radicis ad est expressum.

asis ērēnāvētāt (lege ērēnāvīcīt) ahmāi gāsat āyaptēm
yat hē tūm usāzayaṅgha «Quais te quartus Hōme^t homo in existente
celebrabat mundo? Quails ei gratia digna quidem eo venit ? Deinde mihi ille re-
spondit Hōmus purus. *)? Pāvurucāpūs me quartus homo in existente cēkrā
bat mundo haec ei gratia digna quidem eo venit quod ipsi tu n itus es» (cf Anque-
tulum V II p 109) De *hasē* vid add ad r 270 Formae *as̄ti aithyāi* et
gait̄hay āi Dativi sunt qui hie Locativi vice funguntur, e stirpibus femini-
nis *as̄tvaill* et *gait̄hā***) prius ab *as̄tvaant*, cujus Locativum *as̄tvaanti*
supra vidimus *Hunvatn* et max *huāūta* descendunt a radice *hu* laudare
celebrare (cf ṽ-μνσ) adjecto caractere quintae classis, cui in forma *huavata*
character primae classis denovo est adjunctus *usāzayaṅgha*, quod in codice
male scribitur *usā zayaṅgha*, ortam est ex *usāzayaṅasa*, quo Sanscrita
forma उदायस supponitur Ceterum Zendica terminatio *angha* respondet
etiam Sanscrito अस्त्र in Imperativo *Aim* ita ut, abjecto अ, अस्त्र transierit in
angha Ille s gonicatione et origine in eodem Ieschnis cap to (p 39) invenitur
hunvaṅgha pro *hunvasva* Verba enim quae Anquetilii (p 107) reddidit
per «(celui) qui me mange en m invoquant avec ardeur qui m'adresse h imblement
sa prière reçoit de moi les biens dans le monde» ita Zendica sonant *frā manni*
hunvaṅgha kharēteb aoi manm śtaomaēni (śtaomaini²
a themate *śtaomas* e radice *śtu* स्तु suffixo *man*) *śtūidhi yatha*
manm parādīt śnoskjanō śtavan n (स्तवन्) «me celebra ad ede i
dum etiam (?) me in collaudatione collauda sicut me antea . collaudabant = ṽ 13

*) Si Zendicum *Hōme* idem est ac *joī lunā* equidem conjecerim, consuetum ejus
epitheton *dāraḍea* quod Anquetilii reddidit per «qui éloigne la mort» respondere San-
scrito वायवी vel वीर्यवर्धि, quae lunae sunt cognomina et significant *dschadhium planta*
rūm dom umi Si quidem *ḍsa* est Sanscritum वायवि (et वाय -+ वि), compositum *d Ira*
ḍsa (cf इर) signficare possit «diffusus ad sa et etas pū itas habens»

**) Quod ad mutationem l iterae t in th attinet, a vi euphonica sequentis remuocalis
profercām, iteōrem ad praecēdās ē. ΔΙΚΑΛΟΛΙΗ hāc nē ve oōservationes mīcūmus (Sour
Aust Apr 1573) quibus addere licet, eandem vum, in antecedentem litteram, exercere
nales n, m et l b lantera s, unde e c *khoṣna* omnino a एत, *gūghmidat* quae hū a
एतु, *ḍsa* aqua *hōrēsa* corpus pro *ḍpe*, *kerēps* (Acc *ḍj ēm*, *hōrēpsm* vel *hō-*
hrēn)

enim imperativa vocis *hunvangha* dilucide apparet e sequente *stūidhi* de quo videas add. ad r. 315. Saepius etiam invenimus *dāongha da*, quo Sanscrita

forma दास्व supponitur, id quod दा ad normam secundae classis efficeret.

Sententiam hac in regula propositam, qua contra Grammaticorum indigenarum auctoritatem (v. r. 101.) द्वि tanquam genuinam secundae pers. Imp. terminationem accepi, posthac Vedorum et Zendavestae dialectis quodam modo confirmatam vidi, quippe quae hanc terminationem quibusdam in radicibus etiam post vocalem conservarint. Sic supra *stūidhi* et alibi *hēi'ēnūidhi* et *vērēnūidhi*, quae formis Sanscritis respondent कृत् (3 कृ Classis quintae in *Vēdis* tantum usurpatae), कृष्, कृष्टि. In ROSENB. Nigv. sp. legimus कृष्टि *uudhi* (p. 6.), quod Graece sonat κρῆστῆ, et कृष्टि *huc* (p. 22 ubi videas ROSENB. hac de re annotationem)

7. Quam in annotatione hujus regulae de forma in 𑀅𑀓𑀭 enantiavi sententiam, confirmari videtur lingua Zendicā, siquidem huc pertinet forma *raōdhyanm*, quod manifeste est Accusativus sem. substantivi abstracti, qui Infinitivi vice fungitur hoc *Zendidadis* loco (V. S. p. 193) *yōzi vāsen mazdayasna zanm rabdhyanm hictayaēca karstayaēca parakantayaēca kutha tē vērēzjann aētē yō (yōi) mazdayasna* «si velint Ormuzdis adoratores terram perscrutari ad humectandumque, ad arandumque ad fodendumque, quomodo u. faciunt hi qui sunt Ormuzdis adoratores»*) Pro *raōdhyanm* in simili locutione scribitur *raōdhayēn* (p. 179), ubi tamen Anquetilii (p. 200) mirandam in modum significationem corrumpit verborum *yēzi tē terre des Mazdeensans desire les fleurs* = Tutum quidem quae veritat per «corminatur Ormuzdis praeceptum non intelligo, verba solum quae his verbis tercedant in textu originali sonant *āonghanm* (𑀅𑀓𑀭) *nasunann yāo* *partī ayā zēmā iriitharē* «herum funerum quae super hac (?) terra murina sunt», apud Anquetilium = *Tel sera certainement (le cor) de celui qui laisse un mors sur la terre*. Noletur forma *iriitharē* quod hinc dabitur est Praeientium reduplicatum radices *irith* in *Aim.* cujus Praeientis ad normam quartae clas-

*) Anquetilii vertit (Vol 2 p. 310) «Lorsque les Mazdeensans veulent creuser des puits dans la terre et dans une terre pour l'humecter, à qui ces Mazdeensans doivent-ils assentir?»

sis inflexum saepe numero invenitur. Pro *irtritharē* autem *irtrithairē* legendum esse videtur, quippe quod ex *irtrithirē* oriatur adjectā vocali *a*, ex consueto linguae Zendico usu, de quo videas E. BURNOURN observationem.*) Quod attinet ad reduplicationis genus formae *irtritharc*, conferre liceat reduplicationem dictam atticam, e. c. ἐλέλυθα, ἐλώλεκα, ὀμώμοκα. Plura de hac re alibi disseram, ut nunc ad variantes lectiones *raōdhyānim* et *raōdhyayen* redeam, genuina lectio fortasse in utriusque medio est querenda, ita ut *raōdhyānim* sit scribendum. Huc etiam pertinet composita forma *yāoschdayānim*, quae manifesto orta est ex *yāoschdayānim* (pro *yām* याम्), et saepius eum verbo substantivo, in modum Sanseriti ईशामास, constructa invenitur, passiva tamen significatione, e. c. V.S. p. 299.: *kat tā nara yāoschdayānim****) *anghōn* (आसन्) «quomodo hi homines purificantur?»

*) *Nouveau Journal Asiatique* 1829. Vocales finales hoc *o* quod in initiali vel media syllaba saepissime anteponitur, non admittere videntur, ita ut loco supra laudato, Dativi *hietayal*, *karstayal*, *kantayal*, enclitici particulā *ēa* privata, exierint vel in *ayē* vel in *el* quae item in Dativo Femininorum in *i* desinetium interdum occurrat forma.

**) Posterior hujus formae compositae pars venit a radice *dā dare, facere*.

INDEX

SECUNDUM ORDINEM ALPHABETICUM DIGESTUS:

- Ablativus, sing. reg. 128. sqq., 156 annot. et add. ad hanc reg.; dual. 140., plur. 149.
 Ablat. adverbialis, 684.
- Abstracta substantiva, primitiva 645 suff. अ, अय, अन्, अन्नि, आ, इ, ई, ति, न, या. derivata 652. suff. अ, इका, इमन्, एय, ता, त्वा, य.
- Accenta 30.
- Accusativus, sing. 123, 124, dual. 137, plur. 145 sqq., Accus. adverbialis 639, 683.
- Activum, duae ejus Voces, 291, 292.
- Adverbia 683 sqq., Composita adverbialia 675 sqq., adverbia numeralia 261, 262.
- Anusvara 15, 16, 17.
- Aphaeresis, litterae अ, 38, 76^b.
- Apocope, vocalium ante suffixa *Taddhito* 650, litterae न् 67, 121. b), 122. b), 124, 651, litterae स् 76^b, 78, posterioris e duabus consonantibus finalibus 57.
- Apostrophus 5.
- Aspiratio, suppressa 56. c^a), 83. b), recedens ad initialem litteram 56. c^b), 81. a), 83. d^a), 103. b), progrediens ad sequentem litteram 83. d^a), 102. a), 103. a).
- Assimilatio 61, 66, 70.
- Atmanêpadum 291, 292, 301, et add. ad hanc regulam.
- Augmentum 317 sqq., 388.
- Avyayibhâva 675 sqq.
- Babuvrihi 663 sqq.
- Cardinalia 205 sqq.
- Casus, eorum numerus 118, eorum formatio 119 sqq., casuum flexionum conspectus 153, eorum divisio in fortes, debiles et debilissimos 185. b).
- Causalia 515 sqq.
- Collectiva 652. suff. अ, अय, इका, इनी, एय, आ, य, या, Composita collectiva *Doğa* dicta 671 sqq.
- Comparativus 248 sqq.
- Composita, Verba 653; Nomina 654 sqq.
- Conditionalis 489, 489.
- Conjugationes 303, prima 325 sqq., secunda 343 sqq., tertia 351 sqq., quarta 391 sqq.; omnium Temporum Modorumque conjugationis synopsis 490.
- Conjunctiones 657.
- Consonantes, eorum compositio 9, et mutationes in vocalibus *lit. a. 12. 13.* 56 sqq., in medio 83 sqq.

- Copulativa composita *Dvandva* dicta 655 sqq.
 Dativus, sing. 127, 156; dual. 140; plur. 149.
 Declinationes 155 sqq.
 Denominativa 581 sqq.
 Derivativa, Verba 491 sqq., Nomina 647 sqq.
 Desiderativa 539 sqq.
 Determinativa composita *Karmadhāraya* dicta 670 sqq.
 Diminutiva 652 suff. च्चि.
 Diphthengi 14, 33 annot. et add. ad hanc ann.
 Dualis, Nominum 137 sqq., *Prītorum* dialecti add ad r. 137, in lingua Zendica add. ad r. 137, Verborum 294, in lingua Zendica add. 137.
 Dvandva 655 sqq.
 Drigu 674 sqq.
 Expletiva 687.
 Femininum, ejus formatio 240 sqq.
 Futurum, primum 460 sqq., secundum 483 sqq.
 Genitivus, sing. 128, 129, 130; dual. 141, plur. 150.
 Genus 116.
 Gerundium, in च्चि desinens 630 sqq. in च्चि desinens, 635.
 Guna 33, ejus usus et leges in Tempor. specialibus, 308.
 Imperativus 313 sqq., add. ad r. 315.
 Indeclinabilia 683.
 Infinitivus 610.
 Inscriptio, sibilantis litterae, 65, 82³⁾, 111, praefixa चां
 312, 451, 508, 509, 511, 615, suff. इन्, aliarum consonantium 82³⁾, add. ad r. 271.
 Instrumentalis, sing. 125, 126, add. ad r. 125.
 Intensivum 560 sqq.
 Interrogativum 273.
 Interjectiones 692.
 Karmadhāraya 670 sqq.
 Kridantorum suffixa 592 sqq., alphabetico ordine disposita 615.
 Litterae 1 sqq.; eorum nomen 4.
 Locativus sing. 131 sqq., dual. 141; pl. 151.
 Modi 295, 296.
 Neutrum 116, verba neutra 292.
 Nomina agentis 615 suff. अ, अक्, अन्, अन्न, अक्, आय, इ, इक्, इत्, इन्, उ, उक्, ट, थक्, वन्, चर्.
 Nomina anomala secundum ordinem alphabeticum disposita, 693.
 Nominativus sing. 119 sqq., dual. 137; plur. 143 sqq.
 Numeralia 251 sqq.
 Ordinalia 259, 260.
 Participia 593 sqq., Praesentis *Par.* 593 sqq., *Att.* 595, 599, Passivi 597, 600, Futuri secundi *Par.* 596, *Att.* 601; Fut. Pass. 623 sqq., Praeter. redupl. *Par.* 603, 604, *Att.* 602, Part. Praet. derivatum 621, Praet. pass. 606 sqq., Part. adverbiale in च्चि desinens 629.
 Passivum 492 sqq.
 Patronymica 652 suff. अ, अक्, आयन्, आयनि, आयन्त्य, इनेय, इय, एय, एर

Index secundum ordinem alphabeticum digestus.

Personarum characteres 298.

Personarum terminationes 299, add. ad hanc reg., earum divisio in graves et leves 300^a.

Pluralis, ejus casus 142 sqq

Possessiva, pronomina 288 sqq., Composita 663 sqq.

Preteritis 310 sqq.

Præfixa 111 sqq.

Præpositiones, præfixæ 111, separatae 658.

Præteritum 109.

Præteritum, augmentatum uniforme 317 sqq, multiforme 338 sqq, septem formationum hujus Præteriti conspectum exhibens Tabula 428; Præteritum reduplicativum 429 sqq, ejus paradigmata 412, ejus circumscriptio 457 sqq.

Preteritivus 470 sqq.

Pronomina 263 sqq, regula generalis 263,

Tabula eorum declinationis 263. Pronomen primæ pers. 264, add. ad hanc r. secundæ personæ 265, pronomina tertiæ personæ 266, derivata 258 sqq.

Pronunciationis præcepta 8.

Puræ et auctæ Verborum formæ 305.

Quietis signum 6.

Radices 106 sqq, earum divisio in decem

radices, earum anomalæ secundum ordinem

Reduplicatio 368, 432, 431.

Relativum 272.

Scripturæ specimen 30^a.

Singularis, ejus Casus 119 sqq.

Syneope, vocalis ऋ 47, 224, 453; vocalis ॠ 47, vocalium ॡ 48, 49, litteræ ॢ 92, litteræ ॣ 95, semivocalis । 617, sibilantis ॥ 110. a), b).

Taddhita suffixa 647 sqq, secundum ordinem alphabeticum disposita 652.

Tatparuscha 672 sqq

Tempora, eorum divisio in duas classes 302; Tempora specialia et generalia 297.

Thema 115.

Undâra suffixa 592, 615, 616.

Verba 290 sqq, composita 653, anomala secundum ordinem alphabeticum disposita 694.

Vocales, earum divisio 32, earum incrementa Guna et Viddhi dicta 33; leges euphonice vocalium finalium et initialium, 35 sqq, mediarum 47 sqq.

Vocativus, sing. 134 sqq r dual. 137, plur. 152.

Visarga 13.

Viddhi 33.

CORRIGENDA.

Pag	27.	lin	8.	infra	pro vel sine lege vel medio
-	29	-	2.	supra	- द्यालोदर्यं lege द्यालोदर्यं
-	29	-	2.	-	- घोदर्यं lege घोदर्यं
-	30.	-	17	-	- pro तां lege pro तां
-	30.	-	9.	infra	- गुमादे lege गुमादाय्
-	31.	-	12.	-	- खने लेगे खने
-	31.	-	12.	-	- एगे lege एगी
-	31.	-	13.	-	- रुघने लेगे रुगे
-	35	-	3.	supra	- नी लेगे निनी
-	39.	-	10.	infra	- syllaba vel lege syllaba vel augmentum <i>घ</i> vel
-	47.	-	9.	supra	- एय lege एयाय्
-	54	-	8.	-	- ac ए lege ac ए
-	56	-	7.	infra	- Fūargam lege Anusodram
-	80	-	14.	-	- गोम् lege गोम्
-	112.	-	3.	supra	- मूर्धन् n. lege मूर्धन् m.
-	135.	-	13.	-	- वनेनाम् lege वनेनाम्
-	199	-	3.	infra	- (Atm) सेप्रास्वग् lege सेप्रास्वदे
-	209	-	2.	-	- ब्रह्माम् शयो lege ब्रह्म शयो
-	217.	-	1.	supra	- धवस्वरात् lege धवस्वरात्
-	218.	-	11.	-	- वेदपाद्यकार् lege वेदपाद्यकार्
-	220.	-	6.	infra	- चुचुटिप् lege चुचुटिप्
-	220	-	6.	-	- चुचोटिप् lege चुचोटिप्
-	221.	-	4.	-	- ज्ञो lege ज्ञो
-	222	-	8.	supra	- हुमूर्धिर् lege हुमूर्धिर्
-	223	-	14	-	- भाजब् lege भाजब्
-	226.	-	8.	-	- हर्षु lege हर्षे
-	230	-	5.	infra	- कम्प्यु lege कम्प्यु
-	233.	-	2.	-	- कम्प्यु lege कम्प्यु
-	237.	-	13	supra	- पद्विष्णुत्तम् lege पद्विष्णुत्तम्
-	243.	-	7	-	- पूतु lege पूतु
-	249	-	3	-	- ऋ lege ऋ
-	269.	-	3.	infra	- दक्षिं lege दक्ष
-	321	-	4.	-	- 1828 leg 1829
-	328.	-	1.	-	- 33 lege 45

Tab ad r. 324, p. 4. lin. 1. pro ब्रह्मोद्योवदि lege ब्रह्मोद्योवदि